JULIEN GREEN

MIEZUL NOPȚII

COLECȚIA MERIDIANE

Cuprins

PRIMA PARTE
- I
- II
- III
- IV
- V
- VI
- VII
- VIII
- IX
- X
- XI

PARTEA A DOUA
- I
- II
- III

PARTEA A TREIA
- I
- II
- III
- IV
- V
- VI
- VII
- VIII
- IX
- X
- XI
- XII

Observații

JULIEN GREEN

MIEZUL NOPŢII

PRIMA PARTE

I

Către sfârşitul unei zile de iarnă, sub un cer cenuşiu măturat de un vânt de gheaţă, o trăsură înainta în trap mărunt pe marginea ogoarelor arate. Era unul dintre acele vehicule care nu se mai văd decât în provincie, un soi de cutie neagră cocoţată pe nişte roţi prea mari, cu perdele de postav la ferăstruicile uşilor, cu două facle de metal la dreapta şi la stânga birjarului.

Drumul devenea din ce în ce mai îngust şi mai prost. Trebuiau urmate, cu riscul de a rupe o osie, făgaşurile adânci săpate de căruţele ţărăneşti în pământul moale şi compact în acelaşi timp, fără a lua în seamă linia dreaptă. Calul costeliv se poticnea aproape la fiecare pas de pietrele mari, presărate pe drum. Acum mergea la pas, când birjarul trase de hăţuri şi-l opri de-a binelea.

Se aşternu o tăcere scurtă, în timpul căreia se auzi şuierul ascuţit al vântului, apoi perdeaua uneia dintre ferăstruici se ridică dintr-o dată, geamul fu coborât şi o voce aspră întrebă dinăuntrul trăsurii ce se întâmplă. Omul, fără să se întoarcă, arătă drumul cu vârful biciului. Gras şi roşu la faţă, părea legat de capră prin pătura înfăşurată în jurul picioarelor şi tot trupul lui era atât de mare, încât pregetai a crede că se putea cocoţa pe locul lui şi se putea coborî fără ajutorul câtorva persoane.

— Ei, ce e? rosti glasul. Şi, pentru că birjarul stătea neclintit, glasul porunci: Să porneşti numaidecât, sau nu-ţi mai dau bacşiş.

El aşteptă o clipă de parcă s-ar fi gândit la urmările acestei ameninţări, puse biciul jos şi, cu capul ţeapăn, începu să strige în vânt că n-avea să meargă mai departe.

— Să porneşti numaidecât sau nu-ţi mai dau bacşiş, urmă vocea.

În aceeaşi clipă un cap cărunt de femeie se ivi la fereastră. Trăsăturile lui ascuţite şi aspre exprimau o voinţă neînduplecată. Ochiul negru fulgera drumul potrivnic, făgaşul vinovat.

— Să porneşti numaidecât, sau…

Geamul fu închis cu mare zgomot, perdeaua trasă cu o mână furioasă. Omul apucă biciul trântind o înjurătură, iar calul, sub loviturile care îi şfichiuiau crupa, o porni iar la drum.

Spre dreapta, câmpurile se întindeau la vale până la marginea unei păduri dese şi a zidurilor lungi, albe, ale unei mari gospodării singuratice. În stânga, privirea urca nestingherită în vârful unei coline pe care se căţăra drumul. Pe partea asta niciun copac, nicio casă n-o opreau şi vântul se năpustea în valuri peste pământul gol.

Trăsura mai săltă câteva minute prin făgaşuri, apoi o zdruncinătură mai zdravănă decât cele dinainte o scutură de fu cât pe-aci să-i sară faclele din suporturile lor. Birjarul trase cu amândouă mâinile de hăţuri ca să ridice calul care fusese gata să cadă. Animalul se opri, omul înnodă liniştit frâiele şi agăţă nodul de cârlig. Aproape numaidecât geamul şi perdeaua fură ridicate cu un zgomot războinic, iar femeia se aplecă peste fereastră mult mai nemulţumită decât adineauri şi întinse o mână în mănuşă neagră, cu degetul arătător tremurând de furie aţintit înainte.

— Îţi poruncesc, începu ea, îţi poruncesc… Mergi înainte… Am să mă plâng…

Vântul îi reteza frazele şi părea că-i înfundă înapoi, în gură, sunetul cuvintelor. Atunci strânse pumnul şi-l lovi pe birjar în singurul punct în care îi era cu putinţă să-l ajungă, dar violenţa nu avu niciun efect, fie că lovitura fusese dată fără puterea necesară, fie că mai multe straturi de veşminte şi de pături o ocroteau pe victimă. Femeia se aplecă ceva mai mult şi începu să-l ocărască pe birjar

căruia nu-i vedea decât spatele larg şi bombat sub haina de stofă groasă, albastră. Spatele acesta luă dintr-o dată un aer de încăpăţânare uriaşă şi nu se clinti. Timp de o clipă femeia tăcu, căutând o ocară grea, ultima.

— Tâlharule! strigă ea în cele din urmă, cu un glas răguşit.

Nicio tresărire nu dovedi că fusese auzită. Mirarea o făcu să ridice sprâncenele, apoi păru că trăsura o înghite, iar geamul şi fereastra fură chemate pentru a treia oară să-şi îndeplinească rostul.

În vremea aceasta se deschidea cealaltă uşă şi o femeie tânără, de vreo treizeci de ani, cobora în câmp. Era înaltă, avea un mers încet şi stângaci, care dovedea o timiditate adâncă. Înfăşurată într-o haină de călătorie de sub care se vedea ieşind marginea unei rochii negre, părea că nu se simte la largul ei în aceste vestminte şi ai fi spus că e o ţărancă ce ducea dorul şalului ei cu franjuri, al fustei de postav gros. Îşi cufundă de câteva ori mâinile în buzunarele paltonului, ca să le scoată apoi afară, cu un aer nedumerit. Faţa ei plină şi blajină păstra încă o expresie copilărească deşi primele zbârcituri se desenau uşor pe ea şi ochii mari, căprui, plimbau în jurul lor privirea caldă şi rănită a sufletelor slabe pe care viaţa le chinuieşte, în pofida bunelor lor intenţii.

Ea se întoarse cu spatele la vânt, privi cerul şi se pierdu într-o visare dureroasă care făcu să-i lunece lacrimi pe obrajii rotunzi. O pală de vânt mai puternică fu gata să-i smulgă pălăria neagră cu boruri plate şi ea şi-o opri cu o lovitură de palmă bruscă, gest ciudat, care cuprinde toată falsa energie a celor timizi.

Tresări la zgomotul portierei care fu trântită şi o văzu dintr-o dată în faţa ei pe cea care o întovărăşea.

— De ce ai coborât? o întrebă aceasta supărată. Omul ăsta a fost groaznic de

necuviincios cu noi. Trebuie să-i spui că n-ai să plăteşti cursa dacă nu ne duce până sus.

— Ascultă, Marie… începu tânăra femeie.

O răbufnire de vânt o izbi în obraz şi o făcu să tacă. Închise ochii şi plecă fruntea.

— Stă acolo şi-şi bate joc de noi, strigă Marie. Nu vezi cu câtă obrăznicie ne întoarce spatele! Din pricina lui o să mergem prin noroi.

Înfuriată de vântul care îi smulgea cuvintele, bătu din picior de parcă ar fi vrut să arate pământul pe care îl ocăra. Femeia cea tânără îi puse o mână pe braţ.

— Dar e aproape, Marie. Am ajuns.

— Ce-mi pasă mie că e aproape? Principiul e atins.

Îi răspunse un gest larg, disperat. Pentru Blanche, ce principiu mai merita să fie apărat împotriva unui birjar de piaţă?

— Va să zică dai înapoi, Blanche?

— Da. Să aştepte aici.

Porunca asta fu transmisă cu o voce răguşită şi cele două femei porniră, tăcând, pe o potecuţă care urca peste câmpuri până în vârful colinei. Marie mergea înainte; era o făptură mică, dreaptă şi slabă, care îşi purta cu un fel de eleganţă vestmintele prost croite. Cu umerii nemulţumiţi, cu piciorul nervos, urca panta cu un pas furios, care ar fi dus-o la o depărtare de zece ori mai mare fără să obosească. Blanche venea anevoie în urma ei, târându-şi greutatea trupului mare, care părea totdeauna în luptă cu o voinţă slabă. În sfârşit ajunseră pe un platou mic, de pe carte se vedea până departe. Noaptea cădea repede, de parcă vântul ar fi luat lumina cu fiecare răbufnire a lui. Cu toate astea, mai zăreau încă acoperişurile cenuşii ale oraşului pitit într-o văiugă, copacii din grădina publică şi marile rezervoare ale uzinei de gaz.

Marie se uită la ceas.

— Avem douăzeci de minute, spuse ea.

Douăzeci de minute, se gândi Blanche. Aproape atâta timp cât ar fi trebuit ca să alerge acolo, să rostească un cuvânt hotărâtor, miraculos, care ar împiedica tot. Pentru că o femeie mai dibace n-ar fi făcut ceea ce făcea ea. Ştia asta de jumătate de ceas. Se gândise în trăsură, în vreme ce vara ei îi vorbea despre vizitiu. I se părea chiar că niciodată în viaţa ei nu avusese idei atât de limpezi.

— Acum, când suntem singure, spuse deodată Marie ridicând glasul, ţin să-ţi repet că nu-ţi pot încuviinţa purtarea. Ar fi trebuit să fii acasă la tine, să te ocupi de fata ta, de gustarea fetei tale, de lecţiile fetei tale. Venind aici, dovedeşti o ultimă slăbiciune, pentru care n-are să-ţi mulţumească nimeni! Ai să suferi, de altfel degeaba, pentru că ceea ce s-a sfârşit s-a sfârşit, Blanche şi trebuie să-ţi intre bine în cap.

Cosi aerul cu braţul şi păru mulţumită de gestul acesta.

— O persoană cu mai puţină experienţă, urmă ea, ţi-ar vorbi despre speranţă. Eu îţi fac serviciul de a-ţi spune, draga mea Blanche, că nu e nicio speranţă.

— Ai dreptate, fără îndoială, răspunse tânăra femeie. Vrei să-mi spui cât e ceasul?

— Patru fără douăsprezece minute.

Alergând, alergând foarte repede, ar ajunge poate la timp, dar se temea de furia verişoarei ei şi sentimentul acesta ridicol o făcu să se ruşineze atât de tare, încât nu îndrăzni măcar să şi-l mărturisească.

— Marie, rosti ea cu greu, ştiu că nu preţuiesc cât tine. Eşti mult mai inteligentă, mult mai puternică… Vreau să-l mai văd o dată, pentru ultima oară. Trebuie, adăugă ea slab.

— Nu eşti oare nebună? Să-l vezi la gară, fără îndoială, pe peron, în faţa a treizeci de oameni care te cunosc? Şi, de altfel, e prea târziu.

Tânăra femeie îşi plecă privirea înfrântă spre ea, cerşind îngăduinţa care îi era refuzată; îşi ţinea pălăria cu palma, înclinând-o înainte până peste frunte.

— Aş fi alergat…

— Blanche, ţi-am jertfit un ceas din timpul meu ca să te întovărăşesc până aici. De ce acum îţi calci făgăduiala de a mă asculta?

De sub borul pălăriei, marii ochi tragici ai Blanchei încercau să priceapă acest raţionament.

— Vezi tu, urmă Marie cu glasul ei precis, care rotunjea fiecare cuvânt şi-i dădea un sens de netăgăduit, pe lume există mii de femei ca tine. Nu faci parte dintre cele care ţin bărbaţii pe loc. Îţi lipseşte… ceva.

Vântul tăie în două acest discurs şi cele două femei se dădură înapoi, de parcă o putere nevăzută ar fi vrut să le despartă. Cu toate astea, Blanche se apropie numaidecât de vara ei şi se aplecă către ea cu un soi de respect.

— Lasă-l pe omul acela s-o şteargă, strigă Marie. Dacă vrea să plece, înseamnă că nu e pentru tine.

Femeia cea tânără încuviinţă dând din cap.

— Eh, în sfârşit, vorbi mai departe Marie pe acelaşi ton, ai avut o idee năstruşnică să vii aici.

— Din altă parte nu se vede trenul. Şi mi-a jurat că va face semne cu batista chiar dacă nu mă va zări pe colină.

— Ce fată bună! Pe cât te prinzi că nici n-are să-i treacă prin cap? De altfel, aş vrea să ştiu şi eu cum ai să-i deosebeşti batista, de la depărtarea asta, dintre toate cele care vor flutura la ferestre!

Blanche, cu braţul sprijinit pe cap ca să-i ţină pe loc pălăria, se uită la vara ei şi trupul ei mare se clătină întreg, de parcă ar fi primit o lovitură. Nu se gândise că putea fi greu să-l recunoască pe cel pe care îl iubea. Totuşi, inima ei îi puse la îndemână un răspuns.

— Cele care vor flutura… repetă ea. Dacă voi vedea mai multe, voi putea să-mi spun că una e pentru mine.

— Hm! În sfârşit! Viaţa are să-ţi dea lecţii foarte aspre, Blanche. Mai ai cinci minute. Mă duc să te aştept în trăsură. Vă las singuri.

Rostind aceste cuvinte, avu un zâmbet tainic care încuviinţă tactul şi ascuţimea de care dădea dovadă, dar îi păru şi rău că nu avea în faţă o persoană mai instruită decât vara ei, care să poată gusta isteţimea celor pe care le rostise. Lovi uşor, cu îngăduinţă, mâna Blanchei şi o luă înapoi pe potecă.

Tânăra femeie o văzu coborând printre ogoare cu un pas săltăreţ care o făcea să semene cu o fetiţă cu părul cărunt şi compară nepăsarea asta cu tristeţea care îi pustia ei inima. Îi părea că cerul lipsit de lumină şi vântul îngheţat erau mai aproape de ea decât fiinţa aceasta omenească, al cărei glas neostenit îi răsuna încă în urechi. Înţelegea că pământul poate fi cufundat în cea mai rece şi mai crudă noapte de iarnă, de parcă durerea unei singure femei ar fi fost de ajuns ca să cernească lumea, dar nu ca vara ei să zâmbească părăsind-o. O urmă cu o privire prelungă, jignită, până la cotitura drumului.

Îşi scoase apoi pălăria cu o încetineală plină de grijă, o puse pe iarbă, îşi propti vârful pantofului pe borul ei ca să nu-şi ia zborul, apoi adună câteva pietre mari şi le aşeză de jur împrejurul calotei, ca o coroană. Şuviţe lungi de păr i se lipeau de obraz. Atunci apuca cu două degete acest văl negru şi-l îndepărta cu o mişcare răbdătoare. Când socoti că venise clipa, scoase o batistă pe care o scutură ca s-o despăturească şi aşteptă. Mai trecură un minut sau două; în sfârşit, şuieratul locomotivei o făcu să tresară şi se îndreptă din mijloc. Trenul se ivi aproape numaidecât la poalele colinei, atât de mic, atât de depărtat, încât bietei femei nu-i părea nici cu

putinţă, nici drept ca fericirea întregii ei vieţi să atârne de jucăria aceea. Vagoanele luminate lăsau să se vadă înăuntrul lor călătorii care stăteau la ferestre, mulţi ridicau geamurile, alţii se aşezau în colţul lor, dar niciunul nu flutură batista; cu toate astea ea făcu semne largi cu batista ei, până când ultimul vagon pieri cu un zgomot care semăna cu un şchiopătat grăbit. Mugetul vântului se rostogoli din nou peste câmpie ca un val uriaş, acoperind tot, răsturnând tot în întuneric ca în adâncul unei mari prăpăstii negre. Dintr-o dată i se făcu frică. Mâna ei dreaptă, zgârcită pe plăselele unui cuţit, se smulse din buzunarul în care îl ţinea ascuns de un ceas şi gestul fu făcut înainte ca ea să-şi fi dat seama, atât de mult se gândise la el. De la prima lovitură, vârful cuţitului găsi locul pe care degetele îl pipăiseră în trăsură, sub reverele paltonului. Violenţa loviturii o făcu să cadă în genunchi şi rămase aşa o clipită, înainte de a se prăbuşi. Deasupra ei, batista care îi scăpase din mână palpita în vânt ca aripa unei mari păsări rănite.

II

A doua zi după această întâmplare, Marie Ladowet stătea în picioare în mijlocul salonului şi vorbea cu două persoane trupeşe, surorile ei, care o ascultau în tăcere. Şedeau în fotolii largi şi, din pricina greutăţii lor, a oboselii unei digestii întrerupte de un drum, a căldurii bune care domnea în odaie, aveau o atitudine din ce în ce mai moleşită. Una dintre ele, Clémentine, cu coatele sprijinite pe braţele fotoliului, se cufunda încetişor în adâncul jilţului şi ceaşca de cafea pe care o ţinea cu amândouă mâinile se afla la înălţimea nasului ei. O dorinţă insuportabilă de a dormi o silea să clipească din ochi ca un câine bătrân şi îşi spunea că dacă s-ar putea lăsa dusă de ameţeala somnului măcar o frântură de minut, ar avea în adevăr una dintre plăcerile cele mai rare pe care le-ar putea gusta şi care, fără îndoială, n-ar face rău nimănui, dar nu cuteza în faţa Mariei. Clătină ceaşca micuţă cu o mişcare din încheietura mâinii, numai, aşa ca să-şi arunce conţinutul ei în gură, puse ceaşca alături de ea şi, cu palmele întinse pe pântece, îşi potrivi spatele în perna spătarului până când îşi găsi o poziţie bună, apoi căzu în sfârşit în starea aceea care simulează atenţie şi nu e decât încremenire. În clipa aceea, obrajii ei plini care tremurau de câte ori dădea din cap, ochii ei de un albastru deschis, până şi urechile mari pe care bandourile cenuşii le lipeau de craniu, tot chipul ei respira o îngăduinţă naivă.

Soră-sa, care era aşezată în faţa ei şi făcea parte din cu totul altă rasă, luneca şi ea în braţele fotoliului, dar era lucidă şi îşi stăpânea deplasarea progresivă a trupului proptindu-şi cu putere tocurile ghetelor negre într-un taburet. În umbră, falca ei grea, privirea energică şi ceva aspru în trăsături te făceau să şovăi asupra sexului ei. Cu mulţi ani înainte, în cursul unei discuţii aşa cum

obişnuiau uneori să aibă între ele aceste femei, Marie îi spusese că seamănă cu un preot care şi-a greşit meseria; natura sublinia din belşug caracterul acesta ciudat şi, revenind neîncetat la opera ei, dădea ochilor o expresie de şiretenie mai adâncă, aşa cum adăuga bărbiei un colier de fire de păr viguroase şi dese. Tenul ei stricat de boală era plin de vinişoare roşii pe pometţii înalţi şi ieşiţi, un fel de tic o făcea să tragă aerul pe nas din când în când, ridicând în sus o nară furioasă. Printr-una din acele ironii de care soarta nu oboseşte niciodată, făptura asta cumplită se numea Rose. Îşi înghiţi cafeaua cu o mutră scârbită şi făcu o strâmbătură. Pe umeri îi atârna o blană jerpelită, iar prin haina pe care şi-o descheiase se vedea ţesătura tocită a unei rochii de stofă. Ţinea cu două degete chircite un paner mare şi plat, purtat atâta vreme încât nu mai avea formă şi al cărui pântece, deşi era gol, se rotunjea puţin. Capul îi era acoperit de o tocă neagră, înfundată până în sprâncene. O împinse spre spate ca să-şi dezgolească fruntea, îşi lipi obrazul prelung şi gălbejit de speteaza fotoliului aşa cum l-ar fi pus pe o pernă şi îşi urmări surorile cu ochii ei mici, verzi.

— Văzând că nu vine, povestea Marie pentru a şasea oară, o chem. Niciun răspuns. E drept că vântul îmi bătea în faţă. În sfârşit urc şi eu pe muche, singură.

Povestirea împodobită de amănunte noi, era întovărăşită de mimică. Marie lăsă să treacă câteva clipe ca să dea auditoriului timpul să-şi închipuie scena, apoi urmă:

— Singură. Ajunsă la mijlocul drumului, am o presimţire. Îmi spun că s-a întâmplat o nenorocire. Cu toate astea, merg înainte deşi bătea vântul, ajung…

Luptă cu vântul, ridicând coatele la înălţimea ochilor, apoi îşi descoperi deodată obrazul şi întinse braţele cu o mişcare de groază:

— Doamne sfinte, dragele mele! Era acolo, pe pământ!

Arătă cu degetul un punct de pe covor, asupra căruia se îndreptară deodată privirile Clémentinei şi ale Rosei, care, nevăzând acolo nimic extraordinar, se aţintiră din nou asupra povestitoarei. Aceasta, care nu se mai distrase atâta de ani de zile, duse un picior înainte, îşi aruncă umerii spre spate şi-şi căscă cât putu mai mult ochii mici şi strălucitori. După o pauză scurtă, se aplecă puţin şi întinse o mână:

— Mă apropii… o ating… Blanche! O strig: Blanche! Era culcată cu nasul în iarbă, o scutur puţin, capul i se rostogoleşte într-o parte şi mă priveşte cu ochi încremeniţi… Atunci înţeleg. Ah! Scot un strigăt grozav şi o iau la fugă.

Se opri o clipă ca să se reculeagă şi urmă pe un ton tragic:

— Mă arunc în trăsură ca o nebună şi-i spun birjarului să facă cale întoarsă, să pornească în goana mare spre oraş! Peste zece minute suntem în faţa primăriei. Dau năvală în biroul primarului. – nu e acolo –, în salonul lui: se află cu toată familia, cu o societate întreagă. Ajung în mijlocul lor, fac trei paşi, mă clatin, mă înconjoară, îmi dezleagă şireturile…

Povesti pe larg şi cu multă plăcere această parte a istorisirii ei, pentru că aici redevenea ea eroina şi nu uită niciuna dintre atenţiile care îi fuseseră arătate. Primarul, mai ales, se dovedise desăvârşit: persoana asta însemnată îi pregătise cu mâna lui un ceai cu rom. În sfârşit, venindu-şi treptat în fire, nu fără a arunca o privire rătăcită asupra acelei adunări care o asculta cu sufletul la gură („unde mă aflu”? şoptea ea), sorbise ceaiul dintr-o înghiţitură şi începuse să povestească drama.

Ajungând în acest punct, Marie nu pierdu ocazia atât de frumoasă de a le istorisi pentru a şaptea oară surorilor ei, care le cunoşteau bine,

presentimentele ei, spaimele şi câteva ameninţări de leşin! Trebui să ia din nou trăsura cu Blanche, să străbată câmpurile, să urce pe platou şi să coboare iar scoţând ţipete.

Un jandarm şi un medic fuseseră trimişi numaidecât la locul sinuciderii. În vremea asta i se dădea Mariei să bea ceva întăritor, ea se simţea din ce în ce mai bine şi consimţise, la rugămintea primarului, s-o găzduiască pentru o noapte pe fiica verişoarei ei. Aşa că părăsise societatea, se dusese la şcoală ca s-o ia la ea acasă pe Élisabeth, nepoata ei, aşa cum o numeau ea şi surorile ei pe mica lor rudă. Aici tonul se schimba puţin.

— Bineînţeles, urmă Marie, nu ştie că maică-sa a murit. Am instalat-o pe canapea la picioarele patului meu şi a sforăit ca un animal mic în vreme ce eu mă răsuceam în aşternut, fără să pot dormi. Ceea ce m-a enervat mai mult e faptul că nu m-a întrebat nici măcar o dată de ce se afla la mine şi unde e maică-sa. E lipsită de temperament, ca Blanche. Nu ştiu ce m-a oprit să mă duc s-o zgudui de umeri în mijlocul nopţii şi să-i spun: „Dar plângi odată, nenorocită mică! Nu simţi că s-a petrecut o dramă, că eşti orfană!” În locul ei, cu sensibilitatea mea veşnic trează, aş fi ghicit tot în două minute. E adevărat că la vârsta ei eram mult mai impresionabilă. Nu se putea cânta o arie în faţa mea fără primejdia de a mă vedea pierzându-mi cunoştinţa. O paloare subită (şi îngrozitoare) se răspândea pe faţa mea când se povestea un accident.

Digresiunea asta îi luă oarecare timp. Făcu o schiţă binevoitoare a persoanei care era ea odinioară şi se întoarse fără grabă la un subiect mai anevoios. De vreme ce Élisabeth nu pricepea singură că mama ei era moartă, trebuia să i-o spună cineva. Nu era o sarcină plăcută. Avea să fie vorba, fără îndoială, de strigăte şi de lacrimi, dar cu câteva cuvinte bune şi mai ales cu tărie, orfana va fi până în urmă liniştită. Vorbind astfel, Marie

scoase un suspin uriaş, sortit să arate că, în ceea ce o privea pe ea, era la capătul puterilor şi, cum se afla un scaun acolo, se lăsă să cadă pe el.

Odaia în care se petrecea această scenă avea înfăţişarea greu de definit a locurilor în care se scurge o viaţă făcută din manii mărunte. Nu se afla în ea nimic altceva decât ceea ce avea în vedere tihna unei singure persoane, îi măgulea deprinderile şi-i prevenea dorinţele. Oferea spiritului o imagine care corespunde în lumea păsărilor cu aceea a unui cuib, dar a unui cuib închis din toate părţile, călduţ şi moluţ sub învelişul lui bun de glod şi crenguţe. Soba de tuci vopsită în negru, plină de plesnea cu cărbuni pe care îi mistuia cu un murmur de mulţumire, era zeul strălucitor al casei, iar scaunele de pluş măsliniu, aşezate în semicerc în jurul ei, păreau a-i aduce un omagiu mut şi credincios. Fotoliile în care erau aşezate Clémentine şi Rose se aflau faţă în faţă, de o parte şi de alta a căminului, deasupra căruia se înălţa o oglindă întunecată şi pătată de vreme. Vorbind cu surorile ei, Marie nu contenea să se observe în oglinda aceea, între sfeşnicele de bronz ale căror braţe se sfârşeau în formă de lalea. Vedea un chip colţuros, pe care se silea să-l facă distins ridicând sprâncenele şi sugându-şi obrajii. „Slăbiciune aristocratică”, se gândea ea. Se ferea să-şi aplece ochii spre Rose, a cărei privire îi părea răuvoitoare şi al cărei zâmbet, plin de ură. Nu se temea de ea, dar femeia aceasta, prost îmbrăcată şi întotdeauna gata să strige că moare de foame în salonaşul atât de cald şi de îndestulat, îi dădea o senzaţie neplăcută. Ştia că într-o clipă sau alta marele paner gol avea să se deschidă ca să înghită ceea ce Rose numea nişte prostii, cutii de chibrituri pe jumătate pline, pachete de plicuri, sau, trecând în bucătărie pe braţul stăpânei lui, legume şi bucăţi de pâine. Prostii! Şi cu ce mutră îngheţată îi mulţumea Rose! A cui era vina dacă ea, dintre cele trei surori, făcuse căsătoria cea mai proastă?

Marie o prefera cu mult pe Clémentine, cu toate că o socotea neroadă. Păstra, în amintirea timpului în care se jucau împreună pentru că erau de aceeaşi vârstă (pe când Rose, cu cinci ani mai mare, le dispreţuia veselia), un rest de afecţiune pentru fata voinică, nepăsătoare, dar o iubea aşa cum îţi iubeşti victima şi o bruftuia numai din plăcerea de a-şi exercita puterea.

— Dormi, Clémentine? îi strigă de pe scaunul ei.

Vinovata avu o mişcare convulsivă din umeri şi-şi deschise ochii rătăciţi.

— Nici nu ştii unde te afli, urmă Marie fără să schimbe tonul. Îţi cer să vii aici ca să mă ajuţi. Şi tu ce faci? Îmi bei cafeaua şi dormi. Despre ce vorbeam, nebună bătrână?

— Ce? rosti Clémentine, trecându-şi degetele peste obraji.

Se opri, răsuflând greu de spaimă, apoi îngână:

— Vorbeam despre Élisabeth …

— Ha! strigă Marie. *Vorbeam* despre Élisabeth. Ei, uite, tu ai să te duci să-i spui.

— Ce să-i spun?

— Să-i spui că maică-sa a murit.

Femeia cea grasă se răsuci cu violenţă în fotoliul ei.

— Nu pot. Nu pot s-o mâhnesc pe fetiţa asta. Gândeşte-te şi tu, Marie, ştii bine că nu sunt făcută pentru genul ăsta de treburi.

Marie se ridică de pe scaun şi veni să se aplece peste sora ei.

— Nu eşti făcută pentru genul ăsta de treburi, repetă ea cu un zâmbet mieros. Cu cât mă uit mai mult la tine, Clémentine, cu atât îmi pare că, dimpotrivă, n-ai fost creată decât pentru asta. Oamenilor le-ar face aproape plăcere să plângă pe pieptul tău uriaş. Aşa sterilă (nu e o mustrare, Clémentine), aşa stearpă cum eşti, tot eşti cea mai maternă dintre noi trei. De la tine n-ar putea veni

nimic rău. Veştile proaste îşi pierd veninul, trecând prin gura ta…

Acest discurs ironic cuprindea o parte de adevăr mult mai mare decât o putea şti Marie, dar, aşa cum era, o răni pe Clémentine, ai cărei ochi albaştri se umplură de lacrimi.

— Haide, spuse Marie, îndreptându-se din mijloc, curaj! Ai să-i spui binişor adevărul, dar pe ocolite, nu-i aşa? Şi cu tact. Gândeşte-te că n-are încă unsprezece ani. Bineînţeles, Blanche a murit de moarte naturală, de un atac de inimă în mijlocul câmpului. Fetiţa tot are să afle prea curând că mama ei s-a sinucis. Dar în următoarele cinci minute să ştie că e orfană.

— E orfană? strigă femeia cea grasă, cu un aer de groază, de parcă gândul acesta nu-i venise încă.

— Unde ţi-e capul? întrebă Marie uluită. S-ar spune că acum ai descoperit-o.

— Nu mă gândisem în felul ăsta, gemu Clémentine.

O dată cu aceste cuvinte, Rose, care nu spusese nimic până atunci, se ridică brusc din fotoliul ei. Rochia prea scurtă nu-i ascundea pulpele şi i se vedeau picioarele uscate, pe care se încreţeau ciorapii negri de bumbac. Îşi aruncă ochii în jurul ei, ridică dintr-un umăr şi-şi împreună mâinile aspre ca un soldat care are să cânte un cântec.

— Mă faceţi să râd, spuse ea cu o voce adâncă. Orfană! Eu nu sunt orfană? Se opri o clipă, ca să lase această frază, al cărei comic îngrozitor nu-l simţea, să-şi facă efectul. Şi nu numai orfană, urmă ea, ci şi văduvă. Şi dacă vă închipuiţi că m-au cruţat când m-au vestit că mi-a murit bărbatul… M-am întâlnit pe drum cu targa pe care îl aduceau de la uzină. Au ridicat cearşaful şi cineva a spus fără ocol: „E Charles”.

Făcu iar o pauză, de care se folosi ca să-şi tragă pălăria fără boruri peste toată fruntea, până în

sprâncene.

— La fel s-a întâmplat şi când l-am găsit pe Emmanuel al meu sufocat în leagăn. Dobitoaca de doică urla: „A murit! A murit!” Pe ocolite? Şi când Estelle a fost doborâtă de tifos, vă închipuiţi că m-au luat pe departe?

Privirea ei dădu ocol salonului, ai fi spus că rătăcea într-un cimitir şi căuta un mormânt al cărui loc îl uitase. Nici Marie, nici Clémentine nu îndrăzneau să se clintească în faţa acestei femei ridicole şi cumplite în acelaşi timp, al cărei glas le îngheţa.

— Întâi Emmanuel, îngână Rose, apoi Estelle! Nenorocire! Voi toate habar n-aveţi ce înseamnă a suferi. Blanche ştia. Tu, Marie, îţi băteai joc de ea, dar preţuia mai mult decât tine.

— Asta e prea mult! strigă Marie. În casa mea!

Se dădu cu un pas înapoi în faţa privirii care îi răspunse la exclamaţia asta şi nu îndrăzni să spună nimic, dar ruşinea de a se vedea umilită aşa, acasă la ea, îi aduse sângele în obraz.

— Haide, rosti Rose cu un râset dispreţuitor, nu te înfuria. Eu am să dau o raită pe la bucătărie, în vreme ce voi o să vă ocupaţi de Élisabeth.

— N-are să găsească nimic, strigă Marie, când rămase singură cu Clémentine. Am încuiat zahărul şi cafeaua. Nu te mai rezema aşa de mine, adăugă ea, împingând-o pe sora ei care o atinsese uşor. De ce nu se duce chiar ea, Rose, să vorbească cu Élisabeth, de vreme ce i se pare atât de simplu? Dar vezi că e sora cea mai mare, aşa că i se cuvin toate privilegiile, în schimb n-are nicio obligaţie. Ăsteia am să-i închid eu odată uşa în nas. Nu mă atinge, Clémentine! Mă enervezi!

Şi lovi cu palma mâna grăsuţă pe care sora ei o întindea către ea. Clémentine îşi muşcă buzele şi-şi frecă dosul mâinii de fustă, cu o mutră jignită. Marie o privi o clipă, muşcându-şi o unghie.

— Am o idee, spuse ea brusc. Ca să îndulcim efectul veştii ăsteia rele, ai să-i spui Élisabethei că am de gând să-i fac un dar. Oricum i-aş fi dat ceva de Anul nou, anul ăsta are să-şi primească darul ceva mai curând, asta e tot. Va să zică îi vorbeşti, vă las împreună trei minute şi vin şi eu cu darul meu. Dar fără ţipete, nu-i aşa, Clémentine? Fără lacrimi. Nervii mei nu suportă lacrimile.

Rostind aceste cuvinte, o împingea pe Clémentine către o uşă care se afla în fundul odăii. Femeia cea grasă, cu o palidă dorinţă de a rezista, puse mâna pe spătarul unui fotoliu ca şi cum ar fi vrut să se agaţe de el şi faţa ei căpătă expresia de groază a cuiva care se simte lunecând într-o prăpastie. Trebuie să fi fost frumoasă odinioară şi grăsimea care de obicei nu deformează decât în chip comic, îi dădea acestei femei un fel de măreţie sinistră. Se ghicea că sub greutatea enormă pe care o târa cu ea, nefericita se înăbuşă încet şi de pe acum chiar lenea mădularelor ei părea că îi cucereşte şi creierul. În unele clipe se citea în ochii ei o spaimă îngrozitoare, atunci avea privirea cuiva înnămolit, care simte că nisipul începe să-i astupe gura.

— Nu te uita aşa ţintă la mine, spuse Marie, ai cărei nervi nu îndurau mai uşor privirea asta decât lacrimile. Ai s-o găseşti pe Élisabeth în odaia mea.

— Am s-o mâhnesc, gemu Clémentine.

Dar Marie se arătă şi mai neînduplecată cu soră-sa, pentru că fusese repezită în faţa ei de Rose.

— Preferi să nu i se spună nimic şi să întâlnească pe stradă convoiul funerar al maică-si? o întrebă ea cu voce dramatică.

„Un dar, şopti ea, când uşa se închise în urma Clémentinei. Am fost cam imprudentă, asta e sigur. Un dar nu se găseşte aşa, în câteva minute.”

Paşii o duseră către una din vitrinele aşezate în colţurile opuse căminului. Se ridică în vârful

picioarelor, luă o cheiţă de deasupra vitrinei şi deschise binişor uşa de sticlă. Niciunul dintre bibelourile din care putea alege nu era preţios sau rar, dar simplul motiv că erau ale ei, le dădea pentru ea o valoare extraordinară. Cele mai multe erau amintiri din călătorii, cutii de sidef, rame încrustate cu scoici, portmonee de fildeş aşa cum se dau fetiţelor la prima împărtăşanie, ici şi colo evantaie de păpuşă, deschise pe jumătate ca să se vadă un bucheţel drăgălaş pictat în acuarelă. Pregetă, întinzând mâna, apoi trăgând-o înapoi, de parcă ar fi fost pe cale de a săvârşi o fărădelege, pentru că nimicurile astea vorbeau inimii ei avare şi o făceau să bată. În sfârşit, zări în spatele unei călimări în formă de vilă elveţiană nişte mucări mici pe care nu le socotise niciodată frumoase şi pe care le ascunsese din pricina asta în fundul vitrinei. Cu toate astea, de cum le ţinu în mână, le judecă cu mai puţină severitate şi fu de părere că erau poate preţioase pentru vechimea lor.

„Şi pe urmă, îşi spuse ea punându-le la loc în spatele vilei, la ce i-ar servi mucările?"

În clipa aceea îşi aduse aminte de o foarfecă proastă pe care o păstra în fundul unui sertar, la un loc cu câteva bricege care nu mai puteau fi folosite şi cu cioburile unui stereoscop. Un mic strigăt de plăcere îi scăpă din piept.

III

Trecuseră câteva minute de când Élisabeth şi Clémentine şedeau una în faţa celeilalte, fiecare pe câte un capăt al canapelei de un roşu închis, care era lipită de tăblia patului. Amândouă tăceau. Copilul netezea pluşul cu palma şi când un fir de păr de cal care străbătea prin stofă îi gâdila podul palmei, îl smulgea. Treaba asta o absorbea atât de mult încât ar fi uitat prezenţa mătuşii ei, dacă Clémentine n-ar fi suspinat din când în când din adânc. Atunci fetiţa ridica fruntea, arătându-şi faţa slabă încadrată de bucle negre, unele lungi până pe umeri. Ochii ei întunecaţi aveau o strălucire extraordinară, o privire adâncă şi sălbatică, care se agăţa de orice ca de o pradă. Trebuia să plece pleoapele ca să-i poţi preţui trăsăturile, nasul scurt şi drept, gura cu buze fine, care părea că ascunde o taină. Dacă ar fi râs mereu, n-ar fi fost decât drăguţă, dar aceşti ochi nemişcaţi împodobeau micul chip nevinovat cu o frumuseţe ciudată, aproape neliniştitoare.

Peste o clipă, Clémentine aruncă o privire disperată către cerul pe care îl zărea de la locul ei, pe deasupra perdeluţelor de la fereastră. Vedea şi acoperişurile caselor bătrâne, aşezate cuminte pe cealaltă parte a străzii şi-i păru rău că nu se afla îndărătul uneia dintre faţadele astea albe, printre oameni cărora n-avea să le spună nimic supărător. Scoase un suspin şi mai zgomotos decât celelalte, se uită la patul mare de aramă, îşi petrecu mâna printre gratiile lui, pipăi pilota frumoasă de şaten albastru şi cu o nehotărâre din ce în ce mai mare, rosti numele nepoatei ei cu o voce sugrumată. Copilul o privi.

— Ascultă-mă, fetiţa mea, rosti Clémentine. Trebui să facă un efort ca să se reculeagă; se opri. Nu mai smulge firele din canapea, spuse ea în sfârşit.

Urmă o clipă de tăcere. Aparatul cu gaz instalat în cămin făcu să se audă uşurel o şuierătură mică, veselă.

— Niciunul, urmă Clémentine, niciodată, copilul meu.

Faţa i se încreţi dintr-o dată de parcă îi venea să strănute şi izbucni în hohote de plâns. În aceeaşi clipă uşa se deschise brusc şi Marie intră în odaie cu un fel de strâmbătură de circumstanţă pe chip. Se îndreptă spre fetiţă cu pas grăbit şi-i întinse foarfecele.

— Uite, spuse ea cu stângăcie, îţi fac un cadou…

Şi zâmbi cu un zâmbet acru, pe care îl voia şi îl credea plin de o bunătate îngerească.

— … pentru că eşti necăjită, adăugă ea.

Şi atinse fruntea fetiţei cu vârful nasului. Clémentine scoase un ţipăt de disperare.

— Nu mi-ai dat timp, gemu ea. N-am spus încă nimic.

— N-ai spus nimic! strigă Marie bătând din picior. Clémentine, eşti nesuferită!

Primul ei gând fu să ia înapoi foarfecele pe care Élisabeth îl deschidea şi-l închidea cu un aer sârguincios, şovăi o clipă, apoi se gândi că cel mai simplu lucru era s-o lase pe Clémentine să se descurce singură. Când se întorcea însă ca să se îndrepte spre uşă, se lovi de Rose, pe care o atrăsese zgomotul acestei scene. După grosimea panerului şi mai ales după felul în care sora ei îl strângea lângă ea, Marie ghici importanţa jafului a cărui victimă era. În clipa aceea păru că tot sângele din trup i se urcă în obraz, dar furia nu-i îngădui să scoată niciun cuvânt şi rămase cu mâinile depărtate şi cu gura căscată.

— Eh, întrebă Rose împingând-o ca să treacă, i-ai spus ce trebuia fetiţei ăsteia? Bietul meu copil, rosti ea punând pe creştetul fetiţei o mână mare, neagră, cu toate astea maică-ta era o femeie cumsecade.

— Taci, Rose! strigă Clémentine printre lacrimi; nu ştie nimic.

Élisabeth conteni să se joace cu foarfeca pe care o ţinu larg deschisă şi ridică ochii.

— Ştiu, spuse ea cu o voce înăbuşită. Mama a murit.

Cele trei femei tresăriră cu o mişcare instinctivă, ca lovite. Clémentine se opri din geamăt. Urmă o tăcere adâncă.

— S-a omorât, spuse copilul.

Numaidecât se ridică o voce aspră şi tremurătoare.

— Nu e adevărat, protestă Marie, Dumnezeu a chemat-o la el pe mama ta… O criză de inimă… în mijlocul câmpului…

— În mijlocul câmpului, repetă Clémentine, cu o voce plângăreaţă şi întinse braţele către fetiţă, dar Élisabeth se ridică. Stătea dreaptă, îmbrăcată în şorţul ei negru de şcolăriţă şi avea ceva atât de hotărât în chipul în care îşi ţinea capul, încât părea mai mare decât vârsta ei şi mai înaltă. Străbătu odaia fără grabă şi se opri în faţa Mariei. Foarfecele strălucea în mâna ei.

— V-am auzit adineauri, spuse ea. Vorbeaţi foarte tare. Vorbeaţi despre mine şi despre mama.

Îşi aţinti privirea ciudată în ochii Mariei, care coborî pleoapele.

— Biata mea Élisabeth, spuse ea întinzând mâna ca să-i dezmierde părul, aş fi vrut…

Dar nu avu timp să-şi sfârşească fraza, pentru că copilul, la apropierea degetelor ei, ca la apropierea a ceva otrăvit, se îndepărtă brusc.

— Nu vreau să mă atingi, rosti ea pe nerăsuflate. Nu te iubesc.

— Ingrată mică! strigă Marie. Dă-mi numaidecât foarfecele înapoi.

Drept orice răspuns, Élisabeth îşi trecu la spate mâna în care ţinea foarfecele deschis, dar nu se dădu înapoi nici cu un pas. Faţa aprinsă a

Mariei se aplecă peste a ei, de parcă ar fi vrut s-o muşte.

— Ai auzit, Élisabeth? Vreau foarfecele. Copilul scutură din cap cu atâta putere, încât buclele îi zburară pe umeri.

— Dă-i-le înapoi, Élisabeth, se rugă Clémentine, am să-ţi dau eu altele.

— De loc! rosti uscat Marie. Are să mi le dea şi n-are să mai aibă altele. De altfel, adăugă ea îndulcindu-şi vocea, sunt sigură că are să-i pară rău, că îi pare rău de pe acum.

Vru, cu o mişcare neaşteptată, să-şi treacă braţul pe la spatele fetiţei şi să-i smulgă foarfeca, dar Élisabeth prevăzuse viclenia asta şi flutura foarfeca în aer, cu riscul de a-şi orbi mătuşa. Oţelul străluci ca un fulger prin faţa ochilor Mariei, care se aruncă într-o parte. Simţindu-se ţinută pe loc, coborî privirea şi văzu cu groază că fetiţa îi apucase rochia cu mâna liberă şi-i ciopârţea stofa. Asta se petrecu atât de repede, încât nici Clémentine, nici Rose nu văzură ce se întâmplase. Cu toate astea, la strigătele pe care le scotea Marie, socotiră că sora lor avea să moară şi alergară în acelaşi timp către ea. Élisabeth închise foarfeca, o strecură în buzunarul şorţului ei, în vreme ce Marie se refugie în spatele unui fotoliu. Fetiţa, cam palidă dar liniştită, se duse iar pe canapea, sub privirile furioase pe care i le arunca mătuşa ei.

— A vrut să mă ucidă! strigă Marie, zbătându-se în braţele surorilor ei. Vârful foarfecei mi-a intrat în carne. Nu-ţi dau voie să te aşezi pe canapeaua mea, căpcăună mică!

Fu nevoie ca Rose să-i prindă mâinile de la încheieturi în mâinile ei puternice şi Clementine să se agaţe de mijlocul ei ca s-o ţină pe loc, pentru că furia îi întreia puterea şi-i aţâţa curajul, iar acum, când nu mai vedea foarfeca în mâna nepoatei ei, voia să-şi uşureze năduful plesnind faţa mică, aprinsă şi serioasă, care o privea în tăcere. Aplecată deasupra fotoliului, cu obrajii stacojii, cu

braţele întinse înapoi în silinţa pe care şi-o dădea să scape de Rose şi de Clémentine, fu cât pe ce să le târască după ea şi să răstoarne în faţa ei marele fotoliu tapisat, dar în curând i se tăie răsuflarea şi se prăbuşi dintr-o dată pe umărul surorii ei celei mai mari. Un hohot de plâns furios îi scutură făptura slabă şi îşi cufundă capul în corsajul Rosei.

— Rochia mea! gemu ea printre lacrimi, cu o voce înăbuşită. Singura mea rochie neagră. Cum am să arăt eu… la înmormântare?

— N-are să se vadă nimic de sub palton, răspunse Rose. Mai târziu ai s-o dai în oraş să ţi-o stopeze. Haide, poţi să-ţi îngădui atâta lucru!

Îi făcu semn Élisabethei să iasă din odaie, apoi îi dădu o palmă Clémentinei, care căzuse în genunchi în spatele fotoliului şi plângea zgomotos.

IV

Élisabeth aşteptă în stradă. Părul ei negru, bogat, scăpa de sub o căciuliţă de astrahan tocit, care îi strângea tâmplele. Îşi încheia mănuşile cenuşii de bumbac cu o mişcare grijulie, copiată după oamenii mari. Un palton de stofă care îi rămăsese prea scurt îi acoperea anevoie marginea şorţului. Purta ghete a căror piele crăpase pe alocuri şi un guleraş mic de blană de iepure, de care era foarte mândră, îi mângâia bărbia şi lobul urechilor. Cu toată sărăcia veştmintelor, exista în înfăţişarea ei o grijă naivă de cochetărie şi un gust pentru ordine împins până la limită, Privirea ei căuta necontenit un firişor de aţă sau un grăunte de praf pe mâneca roasă, ameninţarea unei găuri în mănuşă sau în ciorapi. Din vreme în vreme se uita la gentuţa mică de piele neagră care îi atârna pe braţ şi-şi plimba degetele pe încuietoarea ei cu o expresie concentrată. Cineva care ar fi trecut pe lângă ea în clipa aceea şi-ar fi dat seama că pe obrajii ei străluceau lacrimi.

Peste câteva minute veni şi Rose şi-i spuse, arătând cu degetul uşa care se închisese în urma ei:

— Uite o uşă care n-are să se mai deschidă pentru tine, drăguţo. Dacă încă una sau două persoane au să te mai oprească să le treci pragul, ai să dormi pe stradă. Haide, vino!

Îşi trecu panerul dintr-o mână în alta cu un salt brusc din umeri şi o luă la drum. Păşea cu genunchii depărtaţi şi trupul ei mare, legănat de pasul ţeapăn, părea pus în mişcare de un mecanism. Élisabeth o urma cum putea şi ea, cu ochii aţintiţi asupra picioarelor uriaşe încălţate în ghete negre, pe care mătuşă-sa le punea cu zgomot pe pământ, sau, ridicând capul, fetiţa vedea un spate mare, pătrat, care se clătina de la dreapta la stânga pe cer.

— Încă una sau două persoane, repeta Rose, una sau două uşi să ţi se mai închidă în nas, aşa, ca asta şi ai să dormi pe trotuar, cu obrazul pe o piatră. Eu ţi-o spun. Am mai văzut şi altele alergând spre pierzanie, fetiţo, dar niciodată atât de devreme ca tine. Să-ţi ataci mătuşa cu foarfeca la zece ani şi jumătate! Felicitările mele!

Picioarele Élisabethei erau prea scurte ca să-i îngăduie să înainteze tot atât de repede ca Rose şi nu auzea ce-i spunea ea. Aşa că alerga din când în când ca s-o ajungă, dar fie că femeia aceea voinică o umplea de sfială, fie că dintr-un fel de delicateţe nu voia să-i spună că cea mai mare parte din timp vorbea în vânt, copilul alerga pe vârful picioarelor.

Străbătură aşa patru sau cinci străzi pustii, ale căror case tăcute păreau înţepenite de vântul îngheţat. Adesea, zgomotul paşilor lor trezea curiozităţi născute din lipsă de treabă şi colţul unei perdele se ridica încetişor. Élisabeth vedea atunci o privire care se aşeza pe ea şi de fiecare dată se întreba de ce o alesese soarta pe ea pentru suferinţă, în locul acelor necunoscuţi care o priveau trecând. De ce pe ea? Îşi aduse aminte de o plimbare pe care o făcuse cu mama ei, cu o săptămână înainte. Fusese în partea asta a oraşului; apa îngheţase la marginea trotuarelor şi strălucea ca sticla. Azi, i se păru un fel de cruzime ca pârâiaşul îngheţat să aibă tot aceeaşi înfăţişare şi i se strânse inima.

— Cu mine ai să fii mai puţin nenorocită decât cu oricine, urma Rose. Clémentine te-ar fi răsfăţat. N-a avut niciodată copii, te-ar creşte fără metodă. Eu am îngropat un băiat şi o fată, înţelegi? Ştiu cum se dresează o femeiuşcă de felul tău. Nu e vorba să fii aspră, ci să fii tare. Când Estelle îşi îngăduia să-mi ţină piept, întâi îmi încrucişam braţele şi o priveam ţintă în ochi, ea se dădea înapoi, eu o urmam. Mergeam aşa din odaie în odaie până în cotlonul în care erau măturile şi acolo îşi primea scatoalca.

Alergând în urma mătuşii ei, Élisabeth îşi şterse ochii cu pumnul strâns. Nu erau nici opt zile de când mersese cu maică-sa de-a lungul acestui zid mare, pe care se întindea afişul unui circ ambulant. Se opriseră amândouă în faţa dresorului elegant şi mustăcios în mijlocul leilor pe care îi ţinea la respect cu o cravaşă şi un revolver şi sălbăticiunile urcate pe scăunele le făcuseră să râdă. De data asta fetiţa întoarse capul când trecu prin faţa afişului şi o ajunse pe mătuşa ei, încercă să o apuce de mână. Gestul acesta subit de afecţiune răspundea unei disperări neţărmurite, dar nu fu înţeles.

— Mă întreb, în adevăr, dacă nu eşti cumva nebună, de-ţi vine să mă iei acum de braţ, strigă Rose. Vezi că mă gârbovesc de greutatea panerului şi alegi tocmai clipa asta ca să mă tragi de mânecă, gata să mă faci să cad în rigolă, nu-i aşa? Eşti proastă sau criminală? Mergi înainte, ca să te supraveghez Ba nu. Ai să mă ajuţi să duc greutatea asta. Apucă de mâner!

Élisabeth ascultă fără să crâcnească şi apucă unul dintre mânerele coşului care se înclină numaidecât de partea ei, pentru că Rose era mult mai înaltă decât nepoată-sa. Copilul văzu atunci, sub ziarul sortit fără îndoială să ascundă ceea ce fusese furat, câteva bucăţi mari de cărbune. Îşi potrivi cu mare greutate paşii după mersul ciudat al mătuşii şi printr-un fel de şchiopătat grăbit ţinu panerul în echilibru, dar nu putu opri foaia de ziar să-şi ia zborul. Socoti, după privirea care îi fu aruncată în clipa aceea că era mai bine să tacă şi se prefăcu a nu vedea, între bucăţile mari de cărbune, un pachet de lumânări şi două cutii mari de cremă de ghete cu periile lor.

În sfârşit, la capătul unei străzi mai sărace, ajunseră la căsuţa joasă în care locuia Rose. Zidul jupuit dădea la iveală pe alocuri mari plăci verzi şi negre, sub care piatra dezgolită părea că se surpă. Obloane compacte acopereau ferestrele din dreapta

şi din stânga unei uşi pe care nenumărate lovituri de picioare o despuiaseră în partea de jos de orice urmă de vopsea.

Bătrâna îşi luă coşul şi vârî cheia în broască.

— Du-te repede acasă la tine, strigă ea întorcându-se către Élisabeth. (Striga ca ţărancele, care se cred totdeauna în curtea gospodăriei lor.) Ai să găseşti o călugăriţă. Ai să-ţi iei rămas bun de la… de la maică-ta, adăugă ea, cu tonul cuiva care face un hatâr slăbiciunilor omenirii, dar cuvântul acesta sună fals în gura ei.

Şi cum copilul se depărta, strigă încă o dată.

— Ai să vezi că odaia e goală. Azi-dimineaţă am mutat totul aici. A mai rămas un pat, fireşte şi un scăunel pentru soră…

V

De cum auzi uşa închizându-se, Élisabeth o luă la fugă cât o ţineau picioarele de-a lungul străduţelor liniştite, pe care amurgul de iarnă îşi arunca primele umbre. Cu toate astea, când începu să zărească piaţa înconjurată de tei, se opri scurt şi se rezemă de un felinar. În ajun, pe când se afla încă în clasă, fusese chemată în vorbitor. Din clipa aceea începuse să aibă o senzaţie ciudată, care n-o mai părăsea: îi părea că o mână o ţine de beregată şi o strânge din când în când. Atunci sângele i se urca la cap şi se temea să nu cadă. De obicei, Blanche venea să-şi ia fata când ieşea de la şcoală, dar nu se vedeau niciodată în vorbitor şi, oricum, era prea devreme.

Marie şi directoarea se ridicară când se apropie Élisabeth şi îi vorbiră cu o blândeţe care-i fu suspectă, pentru că, cu toate dezmierdările lor, nu-i spuneau de ce o chemaseră şi ochii lor lunecoşi ocoleau privirea pe care fetiţa o aşeza pe rând, când pe una, când pe cealaltă. Directoarea nu mai contenea lăudându-i purtarea, iar Marie, puţin îmbujorată, puţin tulburată, adăuga şi ea stângaci laude. În sfârşit, se atinseră cu cotul şi una dintre ele (Élisabeth nu mai ştia care), îi dădu o bomboană, spunându-i că Blanche nu se simţea bine şi că ar fi potrivit ca Élisabeth să doarmă la mătuşa ei şi că avea dreptul la două bomboane suplimentare, pentru că rar se vedeau fetiţe atât de drăguţe ca ea.

Copilul nu puse întrebări. Oricât de mică era, pricepuse că fusese minţită, dar, din instinct, prefera minciuna asta lucrului pe care îl ghicea în chip nelămurit. Spera că peste o clipă mătuşa ei avea s-o liniştească şi că spaima asta se va curma. Totuşi, nu-şi spuseră un cuvânt până ce nu se aflară în dormitorul Mariei. Atunci bătrâna suspină şi, fără să-şi scoată măcar pălăria, se lăsă să cadă

pe pat, chiar în mijlocul pilotei albastru-deschis. Rămase aşa câteva minute, cu ochii în tavan, mişcându-şi într-o parte şi-n alta vârfurile ghetelor negre.

Uitând că nu era singură, îşi vărsă de câteva ori necazul în cuvinte fără şir şi luă cerul mărturie că era pedepsită pentru o pornire bună, dar, adăugă ea ameninţând cu pumnul, asta avea să-i fie lecţie: Blanche şi trăsnăile ei…

— Eşti aici, Élisabeth? întrebă ea, trezită de numele pe care îl rostise tare.

Élisabeth era acolo. Aşezată în firida unei ferestre, auzea cu groază exclamaţiile astea incoerente, frânturile de frază gângăvite, întregul monolog întretăiat de tăceri cumplite şi copilul, de teama că va afla ceea ce ştia de pe acum în adâncul inimii, îşi acoperea urechile cu mâinile, închidea ochii parcă pentru a se refugia în întuneric. Atunci vedea, sau i se părea că vede, chipul mamei ei, dar trăsăturile acelea pe care le recunoştea cu dragoste nu exprimau decât spaimă. Élisabeth încerca să nu se teamă de privirea aceea care se îndrepta spre ea fără să pară că o ajunge, îşi aducea aminte de blândeţea marilor ochi căprui, de veselia încrezătoare pe care ştia s-o citească în ei, dar azi imaginea interioară care i se înfăţişa îi arăta numai nişte ochi înspăimântaţi că n-o mai văd. Ceva de neînţeles despărţea pentru totdeauna aceste două făpturi şi Blanche începuse de pe acum să se depărteze în amintirea fiicei ei, să devină alta, primă şi subtilă transformare prin care moartea se vestea în sufletul copilului.

Dintr-o dată îşi îndepărtă mâinile. „Mamă!” şopti ea.

— Élisabeth! strigă din nou Marie, eşti aici, Élisabeth?

Şi cum fetiţa nu răspundea, sări din pat şi dădu repede ocol odăii. Élisabeth înlătură perdeaua de creton care o ascundea şi îşi ridică faţa către mătuşa ei.

— Ah! strigă Marie tresărind, de ce nu-mi răspunzi când te chem? M-ai speriat… E foarte neplăcut.

Cuvintele acestea fură întovărăşite de un gest al mâinii care se aşeza pe inimă şi rostite cu un ton morocănos, foarte deosebit de discursul mieros pe care aceeaşi persoană îl ţinuse adineauri în vorbitor. Dar pe când atunci se lua la întrecere cu directoarea într-o caritate ostentativă, acum, singură cu Élisabeth, îşi schimba atitudinea. Era supărată pe fetiţă pentru vestea proastă pe care trebuia să i-o dea, pentru că ăsta era cel mai plicticos dintre toate buclucurile pe care le aducea moartea Blanchei. După toate probabilităţile, Élisabeth avea să izbucnească în plâns şi poate că avea s-o audă gemând ceasuri întregi.

— Haide, spuse ea după o şovăire, ai să cauţi în dulap două pături şi macatul roz, lângă teancul de cearşafuri. În noaptea asta ai să dormi pe canapea. Am să te ajut să-ţi faci patul. Nu eşti prea vorbăreaţă, observă ea peste o clipă, pe când fetiţa îi întindea cuverturile.

Copilul o privi dând din cap. Atâta lipsă de curiozitate o supăra pe femeia care simţi că i se încing obrajii de furie. O enerva orice la nepoata ei. Se stăpâni totuşi, dar un diavol îi inspiră o frază perfidă, la care se gândi câteva clipe.

— Ciudat, spuse ea în sfârşit, despăturind una din pături. Mă vezi pregătindu-ţi patul acasă la mine, pe canapeaua asta – trage niţel spre tine, dragă – şi toate astea ţi se par fireşti. Nicio întrebare, niciun cuvânt.

— Dar mi-ai spus că mama e bolnavă, şopti Élisabeth, cu o voce înăbuşită.

Inima Mariei începu să bată ca la apropierea unei primejdii şi răspunse iute că, în adevăr, Blanche era bolnavă. Fără îndoială că avea să lase altora grija de a-i da Élisabethei o explicaţie mai plauzibilă. Fetiţa nu-şi stăpâni suspinul de uşurare care îi umfla pieptul. Cine putea spune, în adevăr,

că Marie minţise? Şi timp de o clipită gustă o fericire ciudată. Până la sfârşitul serii nu mai schimbară o vorbă.

Se culcară destul de devreme şi Élisabeth adormi de cum îşi puse capul pe pernă, dar nu se întâmplă acelaşi lucru şi cu mătuşa ei, pe care o digestie nu prea bună o ţinea adesea trează până în zori. Marie aprinse lampa de câteva ori. Asta întrecea puterile ei. Nu-i părea cu putinţă s-o ierte pe Élisabeth că se afla acolo şi mai ales că dormea, în vreme ce ea nu putea dormi. Aşa că chibriturile fură frecate cu zgomot de cutie şi lampa, lipsită de abajur, răspândi o lumină orbitoare în toată odaia. Apoi Marie încercă să-şi alunge răguşeala, ceea ce îi stârni o criză de tuse cu atât mai ciudată cu cât încetă de cum femeia pricepu că putea să-şi jupoaie laringele fără să-şi trezească nepoata. Atunci se sculă şi începu să se plimbe în jurul patului, în cămaşa ei lungă, care lăsa să i se vadă vârful degetelor mari de la picioare. Părul cărunt i se zbătea dezordonat în jurul tâmplelor; toate zbârciturile ursuzlâcului, ale plictiselii, ale vârstei, tigheleau carnea aceea slabă şi palidă şi de câte ori trecea prin faţa lămpii, nasul ascuţit arunca o umbră bizară pe fruntea pe care o cută lată, neagră, o despică în două vreme de câteva secunde.

Smulsă dintr-un somn adânc, Élisabeth întredeschise pleoapele, dar le coborî aproape numaidecât. Putea s-o zărească printre gene pe mătuşa ei ducându-se către fereastră şi arătând, când se întorcea, un obraz îngrijorat. Mai era ceva care o tulbura pe Marie mai mult decât prezenţa nepoatei în odaia ei. Îşi aducea aminte, fără să vrea, că în trăsura care le dusese de-a lungul drumului aceluia rău şi pietros, la un hop fusese aruncată peste Blanche şi că mâna ei simţise prin buzunarul verişoarei ei un obiect subţire şi ascuţit, lama unui cuţit deschis. În loc să vorbească, s-o întrebe pe Blanche ce ascundea acolo, tăcuse. De ce? Nu putea răspunde la această întrebare şi

pentru că nu-i putea răspunde simţea că în mica lume organizată în jurul ei se stricase ceva. Viaţa ei care se petrecea în adevăr ca înlăuntrul unei cutii mici, nu putea îndura nici tulburarea, nici aventura. Cum nu iubea pe nimeni, nu simţea pentru sinuciderea verişoarei mai multă durere decât ar fi simţit la citirea unui fapt divers şi gusta numai plăcerea nevrednică de a avea o veste de răspândit. Cu toate astea, în această noapte, ticăloasa bătrână ghicea nedesluşit că purta povara unei crime, pentru că tăcuse atunci când ar fi trebuit să vorbească.

„E o prostie, ah, e o prostie!”, şopti ea de câteva ori, cu un aer încurcat şi nemulţumit. În sfârşit, se culcă la loc şi stinse lampa. Élisabeth o auzi respirând puternic câteva minute, apoi respiraţia asta deveni mai uşoară, mai liniştită şi se schimbă încet-încet într-un sforăit egal şi adânc.

Temerile Élisabethei aproape se risipiră o dată cu lumina dimineţii care o deşteptă în zori. Se gândi că vremea era prea frumoasă pentru ca maică-sa să fi murit. Judecata asta ciudată îi dădu din nou curaj şi aşteptă cu nerăbdare să se hotărască ceva în privinţa ei. După ce îşi isprăvi toaleta, se duse să se aşeze lângă fereastră şi se uită la trecători până la ora cafelei cu lapte, pe care Marie i-o dădu fără bunăvoinţă. Apoi se distră cum putu în odaia în care mătuşa ei o încuie, fie dintr-o socoteală, fie din răutate. Cu toate astea, chiar între pereţii aceia pe care şi-i simţea potrivnici, copilul găsea, târându-se în spatele mobilelor, ascunzători minunate în care îşi uita fricile. Se juca în linişte, îşi închipuia că se află altundeva decât în acest loc şi că ea însăşi era altcineva. Pitită în unghiul alcătuit de un jilţ mare şi colţul ferestrei, stătea neclintită, cu genunchii adunaţi până aproape de bărbie, cu mâinile împreunate peste picioare, cu privirea aţintită înainte. Îi părea că acolo e la adăpost de orice primejdie şi că puterilor răufăcătoare care cârmuiesc lumea n-are să le

treacă prin cap s-o caute în spatele acelui jilţ. Ca să fie şi mai în siguranţă, trăgea puţin perdeaua de creton înflorat ca s-o ascundă întreagă, aşa că nu i se mai vedeau decât ochii serioşi şi buclele negre care îi cădeau pe frunte.

Marie îşi împărţi cu ea prânzul, destul de rău, alcătuit din tăieţei şi morcovi, stropit cu apă chioară, pentru că bătrâna nu era atentă decât la stomacul ei şi veghea cu dragoste asupra acestei regiuni a trupului. După ce îşi înghiţi partea din hrana asta severă, Élisabeth fu trimisă din nou în odaia ei, cu porunca de a sta acolo liniştită până când va veni cineva s-o ia.

Odaia era despărţită printr-un culoar de salonul în care Marie îşi primi surorile peste o clipă, dar pereţii erau atât de subţiri şi urechea copilului atât de ascuţită, încât vocile acestor trei persoane ajunseră până la ea de cum uitară să vorbească în şoaptă. La început, în adevăr, stătură de vorbă pe tonul scăzut pe care îl au cuvioasele la biserică, apoi Marie, care avea ceva de povestit, trecu peste orice precauţie şi le făcu pe celelalte să tacă vorbind ea mai tare.

De la primele cuvinte Élisabeth pricepu că maică-sa era moartă. I se muiară picioarele; căzu în genunchi lângă uşă şi deschise gura de parcă ar fi vrut să strige, dar de pe buzele ei nu porni niciun sunet. Timp de câteva minute nu auzi nimic din cele ce spuneau în salon. Sângele îi vâjâia în cap cu un zgomot mic, ciudat şi îndepărtat, care semăna cu un şuier. Se temu că-şi pierde echilibrul şi, închizând ochii, îşi rezemă obrazul de canatul uşii. Faţa ei căpătă o culoare de ceară, de parcă moartea, trecând pe lângă ea, o acoperea cu umbra ei.

În amintirea care îi rămase despre această clipă, era un gol. Îşi aducea aminte că, în adevăr, peste un minut se găsea aşezată pe jilţul cel mare de lângă fereastră, dar nu mai ştia cum ajunsese în această parte a odăii. Din vreme în vreme ajungea

până la ea o frază de o crudă limpezime. Când copilul află că maică-sa se sinucisese, îşi ridică mâinile îngheţate până la obraz şi lăsă să-i scape un fel de plânset răguşit. Ochii ei măriţi se uitară la uşă cu o expresie de groază şi tăcu.

Era atât de mică încât picioarele nu-i ajungeau la pământ şi nu ocupa decât jumătate de jilţ, dar trupul acesta firav închidea în el o putere sufletească atât de mare, încât ştiu să se stăpânească. Pe măsură ce povestirea mătuşii ei mergea mai departe, Élisabeth simţea cum creşte în ea dispreţul pentru făptura aceea guralivă şi, printr-o nelămurită intuire a lucrurilor, o urî pentru moartea Blanchei. Sentimentul acesta îi înlătură o clipă durerea şi-i îngădui s-o stăpânească. Se ridică, făcu câţiva paşi în odaie şi se aşeză în sfârşit pe canapeaua pe care o găsi Clémentine peste câteva minute.

Acum străbătea piaţa şi se îndrepta spre o casă scundă, ale cărei obloane erau închise; după ce urcă cele trei trepte din faţa uşii, puse mâna pe o sonerie, dar se răzgândi şi bătu uşurel cu degetul îndoit.

VI

Călugăriţa care îi deschise era o femeie înaltă, uscată, al cărei trup dispărea sub o îmbrăcăminte de serj negru. O fâşie de pânză albă îi întemniţa chipul de un galben pământiu şi nesănătos, în care ardeau doi ochi de tăciune; o viaţă aspră îi pecetluise greu trăsăturile, dar păstra o expresie tânără, care te făcea să şovăi asupra vârstei ei. Sprâncenele groase, dese ca ale unui bărbat, se împreunau sub fruntea îngustă şi boltită. Un nas puternic şi bun corecta ceea ce era puţin ironic în linia gurii. Mâinile ei noduroase, de ţărancă, ieşite din mânecile lungi, largi, strângeau nişte mătănii de lemn de merişor, pe care le strecură într-un buzunar când o văzu pe fetiţă.

Se aplecă, fără să scoată un cuvânt, ca să atingă cu buzele obrazul palid al copilului şi îi luă mâinile pe care le cuprinse într-ale ei. O duse aşa într-o odăiţă pe care Élisabeth o recunoscu drept sufrageria casei, dar pe care lăcomia mătuşii ei Rose o despuiase de aproape toate mobilele. La vederea jilţului maică-sii, care rămăsese lângă cămin, se simţi cuprinsă de o emoţie cumplită şi vru să se arunce asupra lui, însă călugăriţa o luă în braţe şi-i şterse ochii cu o batistă mare, pe care o ţinea gata pregătită într-una din mâneci. Cu toate astea Élisabeth nu plângea; îşi ascunse o clipă faţa în cutele rochiei negre şi-şi veni în fire aproape numaidecât. Cât era ea de mică, tot ştia că ajunsese la capătul suferinţei şi, desprinzându-se din mâinile călugăriţei, străbătu încăperea ca să ajungă în odaia Blanchei.

Tânăra femeie era întinsă pe un pat de fier; o pernă şi un puişor care îi fuseseră puse sub cap îi scoteau în evidenţă guşa, dând în felul acesta chipului ei o bosumflare şi o măreţie pe care Élisabeth nu i le cunoştea. Şi n-o văzuse niciodată pe mama ei atât de pierdută în gânduri, nici cu

acest zâmbet misterios, care părea că piere de fiecare dată când privirea se oprea asupra gurii ei. Avu impresia că se află la căpătâiul unei străine care ar fi semănat cu Blanche. Se apropie de ea cu inima bătând şi atinse cu o mână uşoară unul dintre braţele moartei, de parcă ar fi vrut s-o trezească. Vru să spună ceva şi cuvântul „mamă” rătăci pe buzele ei, dar nu fu în stare să-l rostească cu glas tare. I se părea că nu poate numi mamă făptura aceea încremenită, în faţa căreia tremura de o frică instinctivă. Băgă de seamă, cu toată tulburarea ei, că fusese înfăşurată într-un şal negru, prins pe piept cu un ac de siguranţă. Vârful degetelor ei se împreuna pe un şirag de mătănii de metal şi patul era cam scurt (Élisabeth îşi aduse aminte că maică-sa se plângea de asta), aşa că vârfurile ghetelor negre ieşeau printre gratii. O lumânare ardea pe un scaun.

După o şovăire scurtă, copilul îşi scoase mănuşile şi luă din buzunarul şorţului foarfecele pe care Marie nu i-l putuse smulge. Apoi îşi făcu cruce. Spaima pe care i-o inspira trupul acela fu gata s-o facă să dea înapoi de la planul ei, dar ruşinea îi dădu din nou curaj. Aplecată peste faţa maică-sii, apucă între degetul mare şi arătător o şuviţă neagră destul de lungă care-i acoperea tâmpla şi tăie. Zgomotul foarfecelor îi păru spăimântător; băgă şuviţa în buzunar cu graba unei hoaţe.

În clipa aceea călugăriţa intră şi-i spuse că trebuie să plece.

În faţa uşii, o sărută pe Élisabeth.

— Dacă încearcă vreodată cineva să-ţi vorbească despre mama ta, spuse ea, să taci, ca şi cum n-ai fi auzit.

VII

Când se întoarse copilul, Rose curăţa bucătăria. Două scaune de paie erau cocoţate pe masă şi bătrâna, într-o bluză lungă de flanelă cenuşie, plimba o cârpă pe cărămizile roşii, cu ajutorul unei mături. Cu picioarele încălţate în papuci de lemn, umbla de colo până colo, cu un aer sârguincios, cu sprâncenele încruntate şi ochii duşmănoşi. Apa care curgea cu mare zgomot din robinet într-un lighean o împiedică să-şi audă nepoata şi când o văzu, scoase un strigăt.

— Ia aminte! Calci pe udeală. Nu te da înapoi! Dă-te într-o parte. La dreapta! La dreapta mea, ce Dumnezeu! Ah! Uită-te ce-ai făcut!

Élisabeth sări peste „udeală”, se întoarse la uşă şi rămase în prag, în vreme ce mătuşa ei, cu o mişcare largă, rotundă, îi arunca mătura aproape peste picioare, sub pretext că-i şterge urmele paşilor de pe cărămizile umede.

Întunericul intra pe fereastra deschisă, prin care se vedea zidul unei grădini mici. De câteva minute vântul nu mai bătea atât de tare şi perdelele de pânză cenuşie, îngreuiate de un nod, fluturau uşurel lovindu-se de geamuri. Rose lăsă mătura, apucă cu amândouă mâinile ligheanul din care apa dădea pe dinafară şi-i azvârli conţinutul pe jos, cu o singură mişcare, ca pe o jerbă. Apoi îl puse din nou sub robinet.

— Nimeni nu-şi poate închipui câtă bătaie de cap îmi dă bucătăria asta, strigă ea în umbră, ca să fie auzită peste zgomotul de cataractă al cişmelei. Şi tu te plimbi prin ea ca pe iarbă, cu picioarele tale murdare. Cu Charles, era aceeaşi poveste. Era destul să mă vadă spălând podelele ca să aibă nevoie de ceva de aici, de sarea grunjoasă, de chibrituri pentru pipă sau de maşina de gaz, ca să-şi fiarbă un ou. Uite că s-au împlinit doisprezece ani şi o lună de la moartea lui, adăugă ea, apucată

din nou de gândurile care o obsedau. Ne-am certat regulat de trei ori pe săptămână din pricina podelelor bucătăriei, până în ziua în care a avut accidentul. L-am îngropat într-o joi, pe la ora nouă, cu mai bine de douăzeci şi cinci de persoane în urma mea şi cu două coroane frumoase de mărgele pe sicriu. Şi dacă vrei să ştii cum era vremea în ziua aceea, n-ai decât s-o întrebi pe Clémentine, pe care era s-o lovească damblaua la cimitir.

Vocea ei tare şi gâjâită se izbea de pereţii bucătăriei, care îşi trimiteau unul altuia cuvintele astea sinistre. În mintea ei stăpânită de obişnuinţe tiranice, se stabilea o legătură vagă între sfârşitul tragic al bărbatului sau al copiilor şi acţiunea cea mai de rând a vieţii de toate zilele. Femeia aceasta ciudată vorbea despre moarte cam ca despre o aliată care răzbunase jignirile aduse podelelor bucătăriei. Fără a fi rea, devenea aspră şi aprigă o dată cu vârsta, dezamăgită de viaţa care o lovise prea des şi, în acelaşi timp, era mândră de aceste doliuri care îi rătăceau mintea.

— Haide, spuse ea lovind pardoseala cu mătura, am să-ţi arăt odaia ta.

Închise robinetul şi-şi aruncă papucii sub masă cu zgomot, apoi o apucară amândouă printr-un culoar îngust, în care cădeau ultimele luciri ale zilei printr-o ferăstruică zăbrelită. După câţiva paşi Rose se opri în faţa unei uşi pe care o deschise cu o cheie şi băgă fetiţa intr-o odaie ocupată aproape toată pe lat de un pat mare, de aramă. Un Crist atârnat pe un perete îşi întindea braţele deasupra plapumei roşii şi-şi răsfrângea imaginea într-o oglindă semănată de pete negre. Un scrin de mahon de pe care lipsea placa de marmură încurca atât de tare trecerea spre pat, încât fereastra nu se putea deschide decât dacă l-ai fi mutat din loc sau te-ai fi suit pe el. Niciun scaun; acolo se dormea, nu se sta jos. În schimb, o etajeră şchioapă, rest dintr-un salon dispărut, îşi înfăţişa privirii rafturile

de palisandru; pe primul se afla un sfeşnic şi pe al doilea un pieptene şi o perie.

— Patul nu e rău, spuse bătrâna, cu mâna în şold. Poţi să mă crezi. Mă culc în el de doisprezece ani. Cum? Îţi închipuiai poate că ai să dormi aici? (Râse, arătându-şi dinţii galbeni.) Să dormi în patul meu, în patul în care a fost întins trupul lui Charles al meu când mi l-au adus acasă de la joagăr! Haide! Ieşi din odaia mea.

După ce uşa fu închisă, se întoarseră pe acelaşi culoar. Umbra creştea în jurul lor şi, când Rose o băgă pe nepoata ei în altă odaie, Élisabeth nu mai vedea aproape nimic. Cu toate astea recunoscu, dincolo de nişte scaune puse unele peste altele, dulăpiorul de lemn alb în care odinioară maică-sa punea albiturile şi lucrurile ei. Recunoscu de asemenea, între două lăzi, scrinul din care nu mai rămăsese în odaia Blanchei decât o urmă pe hârtia care tapeta peretele. Întorcându-se, lovi un căruţ de copil şi fu gata să cadă peste pachetele informe împrăştiate pe jos.

— Ai să găseşti tu un ungher, îi spuse Rose. Am să-ţi dau acum una dintre păturile mele. Are să fie frig la noapte, fată, în locul tău mi-aş simplifica pregătirea pentru dormit, culcându-mă îmbrăcată.

Cuvintele astea nu fură comentate. Peste câteva clipe, Élisabeth şi Rose erau aşezate pe marginea marelui pat de aramă şi stăteau neclintite. Niciuna, nici cealaltă nu vorbea, dar din când în când bătrâna scăpa câte un suspin şi dădea din cap. Lumânarea aprinsă pe poliţă lumina scena aceasta mută, care se prelungi până în clipa în care stelele începură să strălucească dincolo de ochiurile ferestrei. Élisabeth privea cu o expresie de atenţie colţul acela de cer pe care îl vedea peste umărul ei. Rămăsese cu căciuliţa şi cu paltonul pe ea şi-şi ţinea mâinile băgate adânc în buzunare: lumina nesigură a lumânării cădea pe o singură parte a obrazului ei, aruncând un reflex auriu în ochii mari, negri şi pe buclele lucioase care îi

atingeau obrazul. Oricât de nenorocită se simţea lângă Rose, îi plăcea mai mult tovărăşia acestei persoane ciudate decât o singurătate de temut, pentru că Rose, cu toate cuvintele ei înspăimântătoare, o lega de restul lumii. Îi veni o dată s-o întrebe care era numele uneia dintre acele stele care se vedeau deasupra străzii, dar după ce întinse de câteva ori mâna spre bătrâna care îşi freca genunchii bodogănind, se răzgândi, cuprinsă de îndoieli. Cu toată nevinovăţia vârstei ei, ghicea nelămurit ceea ce era neobişnuit în purtările mătuşii. Nici tonul ei răstit, nici strigătele urmate de tăceri adânci, nici privirea aceea uneori încremenită, ca şi nevoia de neînfrânt de a se întoarce mereu la morţii ei, pe orice cale, nu-i scăpau copilului care o observa fără să scoată un cuvânt şi o compara în mintea ei cu oamenii pe care îi vedea în fiecare zi.

Nu fu vorba despre cină şi Rose spuse curând că se apropia vremea de culcare. După ce căută o pătură pentru Élisabeth în fundul scrinului, unde n-o găsi, scoase în sfârşit una din patul ei, ceea ce, dacă te gândeai bine, era o faptă lăudabilă, dar săvârşită cu bodogăneli care îi micşorau preţul. Apoi luă lumânarea şi se îndreptă spre cămăruţă, urmată de Élisabeth care, de frica întunericului, mergea aproape lipită de bătrână.

Câteva minute Rose îşi plimbă lumina între mobilele şi lăzile care, sub raza ei, luau o înfăţişare fantastică de ziduri şi turnuri. Umbra ei uriaşă rătăcea pe pereţi şi fetiţa nu-şi mai vedea mătuşa care pierise dincolo de un dulăpior gol şi o cadă aşezată în picioare ca un sarcofag, dar zărea pe tavan, într-un nimb tremurător şi roşcat, partea de sus a unei siluete mari, cocoşate. În sfârşit, mutând din loc un fotoliu din care curgea părul, Rose găsi un spaţiu mic, dreptunghiular, în care aruncă pătura.

— Uite, zise ea. Are să-ţi fie cald ca într-un cuib. Unde eşti?

Élisabeth trecu peste capacul unei maşini de cusut, urcă pe o ladă şi sări în ungherul în care se afla mătuşa ei. În jurul ei mobilele se grămădeau în dezordine, cocoţate unele peste altele în pofida legilor echilibrului. Scaunele sparte sau şchioape îşi aruncau picioarele în toate părţile, aşezate fără îndoială ca să alcătuiască o piramidă, dar o cădere izbutise să le încurce, aşa încât păreau acum un tufiş monstruos pe care Élisabeth îl privi cu nelinişte. La dreapta, recunoscu căruciorul de copil de care se lovise mai adineauri şi, în spatele mătuşii ei, fotoliul îmbrăcat în tapiserie, al cărui spătar cu linii puternice semăna în umbră cu umerii unui uriaş lăsat pe vine.

— Uite, repetă Rose, mişcând lumânarea de jos în sus în faţa scaunelor. Dacă n-ai să te mişti prea mult, n-o să se întâmple nimic. Ai să te înveleşti în pătură şi să nu te mai clinteşti până mâine dimineaţă. Asta e, nu mai am decât să-ţi spun noapte bună.

Când rosti aceste cuvinte, puse piciorul ei mare pe ladă. Fetiţei i se strânse inima.

— Mătuşă Rose, şopti ea, nu pleca încă.

— Cum? Mă duc la culcare, fată. Când vine noaptea mă culc, când se face ziuă, mă scol.

Rânji fără veselie, răsfrângându-şi buzele peste gingii şi, în lumina care îi venea de jos în sus, chipul ei bătrân se strâmbă hidos. Cu toate astea, fetiţa mai încercă încă s-o oprească.

— Ale cui au fost mobilele astea, mătuşă Rose?

— Frumoasă întrebare! Ale noastre, fără îndoială, ale bărbatului meu şi ale mele de pe vremea când locuiam pe strada mare. Aveam o sufragerie cu farfurii pe pereţi şi o lampă cu gaz aerian care atârna din tavan.

Ochii ei se aţintiră asupra unui punct în întuneric, de parcă ar fi revăzut acel decor.

— Timp de nouă ani am trăit la largul nostru. Fericiţi, da, pot spune că eram fericiţi. Sunt şi unii

care beau. Charles nu bea. Ne înţelegeam destul de bine. Numai când îmi murdărea bucătăria, nu.

Trăsăturile bătrânei se însufleţiră dintr-o dată şi sfeşnicul îi tremură în pumn. Ridică glasul:

— S-ar fi spus că aduna tot praful din casă pe papucii lui, ca să-l aducă în bucătăria mea. „Rose, am nevoie de sare grunjoasă! Rose, îmi trebuie chibriturile!” Eh, adăugă ea cu un ton mai liniştit, a murit la joagăr acum doisprezece ani şi o lună. O neatenţie… şi a murit.

Privirea îi căzu pe căruciorul de copil. Zâmbind tainic, îşi puse mâna mare pe stinghia de porţelan, împinse uşor căruciorul şi-l aduse numaidecât înapoi.

— Şi ăsta, şopti ea, e căruciorul lui Emmanuel. Ne-a părăsit înainte de a şti să meargă pe picioarele lui… Semăna puţin cu taică-său, dar avea ochii mei… Nu-l auzeai niciodată! Unii au spus mai târziu că era semn rău…

Vorbind aşa, împingea şi trăgea înapoi căruciorul ale cărui roţi scoteau un fel de mieunat. În sfârşit, duse un deget la buze ca să-i facă semn fetiţei să tacă, de parcă copilul ar fi dormit încă sub coşul negru şi cu fusta sumeasă până la genunchi, trecu peste maşina de cusut. Élisabeth o văzu pierind dincolo de dulap, dar îi urmări trecerea până la uşă, datorită luminii lumânării care strălucea între mobile şi proiecta pe deasupra maldărelor întunecate un reflex de incendiu.

VIII

Când rămase singură şi când pasul Rosei se îndepărtă pe culoar, Élisabeth îngenunche pe pătură şi rămase nemişcată. Spera că dacă nu se va clinti, îşi va regăsi liniştea, dar teama ei era atât de puternică şi de adâncă, încât îi părea că-şi aude bătăile inimii sub reverele paltonului. Frica unui copil e o lume a cărei configuraţie întunecată nu e cunoscută de loc de oamenii mari, îşi are cerul şi prăpăstiile ei, un cer fără stele, prăpăstii fără zori. Călătorul de zece ani se cufundă fără voia lui în această ţară noptatecă, în care tăcerea vorbeşte şi umbra vede; ştie că o privire străluceşte pe pragul peşterilor şi că de-a lungul drumurilor întunecate se va striga la urechea lui. Cu capul prins în mâini, gheboşată, Élisabeth încercă să se facă mai mică, să-şi ţină răsuflarea, ca şi cum ar fi vrut să scape de atenţia vrăjmaşului nevăzut. Pe cât era de curajoasă în prezenţa oamenilor, pe atâta o părăsea tăria de cum stingea lampa. Pe când trăia mama ei, i se îngăduia să adoarmă cu lumina unei lămpi de căpătâi, aşa că i se păru că leşină când Rose închise uşa cămăruţei şi o cufundă în acel element cumplit, pe care copilăria îl numeşte *beznă.* Simţi la început ceva asemănător cu o sufocaţie înceată ca atunci când te îneci, dacă o tulburare fizică se poate compara cu una spirituală, apoi, după ce criza asta trecu, se culcă cât putu de încet, dar nu îndrăzni să tragă marginea păturii peste ea. Orice gest i se părea primejdios şi nu găsea nicio atitudine care s-o liniştească. Era îngrozitor să fie întinsă pe pământ ca o moartă, era tot atât de rău să se aşeze în genunchi, pentru că atunci părea că se roagă de cineva. Se ridică. Întunericul des nu-i îngăduia să desluşească nici ceea ce putea atinge. Atunci, întinzând o mână, pipăi uşor piciorul unui scaun, apoi braţul unui fotoliu şi contactul cu aceste lucruri familiare îi potoli temerile, de parcă

în noaptea plină de primejdii şi-ar fi simţit nişte aliaţi în jurul ei; îi veni să mângâie aceste mobile care rămâneau cinstit mobile, în loc să se folosească de beznă pentru a se preschimba în monştri.

Trecură câteva minute fără ca Élisabeth să îndrăznească să se mişte, dar îi părea că va avea curând curajul să se lungească pe jos, când duşumeaua trosni deodată. Zgomotul acesta răsună în tăcere ca o plesnitură de bici. Copilul simţi un fel de furnicătură la rădăcina părului şi i se uscă gâtlejul. „Trosneşte lemnul”, se gândi ea. Dar o voce interioară adăugă numaidecât că lemnul trosneşte mai ales când îl apeşi. „Dacă e cineva, se gândi Élisabeth ce-am să fac?” Degetele ei strângeau foarfecele pe care îl păstra în buzunar. I se părea că noaptea se umple de zgomote mărunte şi că cineva suspină lângă ea; ca să-şi dea mai bine seama îşi ţinu din nou răsuflarea, dar sângele îi vâjâia atât de tare în urechi încât n-ar mai fi putut spune dacă se înşală sau nu. Imaginaţia ei îi năzărea un om care rătăcea pe undeva, prin fundul cămăruţei, dincolo de cadă şi de zidul de lăzi; fără îndoială că se ascunsese acolo în timpul zilei ca să jefuiască mai târziu casa. Dacă o găsea, dacă o atingea măcar, avea să cadă moartă, pentru că şi-l închipuia înfiorător de schingiuit, cu orbitele goale, poate fără nas, cu un cârlig în locul unei mâini, ca pe un cerşetor pe care îl văzuse cândva la capul unui pod.

Cu toate astea nu mai auzea nimic de câteva clipe; vuietul din capul ei, care o speria atât se liniştea cu încetul. Încercă să-şi aducă aminte la ce oră o părăsise mătuşa ei, ca să socotească cât timp îi mai rămânea până la răsăritul soarelui, dar oricât ar fi vrut să vadă lucrurile în roz, tot nu putea fi mai mult de şapte şi jumătate şi curajul îi pieri înainte de a putea număra pe toate degetele.

Pentru că nu-i trecea prin cap că ar putea dormi acum, că s-ar putea întinde, s-ar putea

ghemui în acel întuneric primejdios. Ar fi trebuit, dimpotrivă, să vegheze toată noaptea asta îngheţată şi să-şi întărească sufletul împotriva asalturilor fricii, recitându-şi fabule sau tabla înmulţirii. În beznă însă, cele mai nevinovate poveşti cu animale se schimbă în groază, printr-un fenomen pe care nu-l putea înţelege, iar cele mai simple dialoguri între insecte îi hrăneau neliniştea.

Peste un sfert de ceas, oboseala o sili să se aşeze; o făcu cât putu de uşor, aşa ca să nu trezească atenţia nimănui, îşi spuse ea. Stătea cu palmele aşezate pe duşumea, gata să sară în sus la cel mai mic semnal. De câte ori mişca capul, buclele îi atingeau obrazul şi o făceau să tresară, de parcă ar fi mângâiat-o cineva. Ajunsese la punctul la care propriile ei mişcări îi erau pricină de spaimă. Răsuflarea i le îndoise ca să spunem aşa, devenea respiraţia a două persoane dintre care una dădea târcoale celeilalte, îi sufla în grumaz, îi suspina la ureche. Deodată crezu că-şi pierde minţile: o lumină o izbi în faţă.

Înainte chiar de a şti ce voia să facă, era în picioare, ţinea foarfecele în mână ca pe un pumnal, dar un strigăt de bucurie i se urcă pe buze: luna se ridica dindărătul unui acoperiş. Rose uitase pesemne să închidă obloanele. Raze de un alb livid străbăteau prin ochiurile ferestrei, inundau încăperea. Pentru fetiţă fu aşa de parcă soarele ştergea noaptea şi zâmbi chipului ştirbit, care părea că o vede din adâncul cerului. Îşi mută fără teamă privirea pe mobilele acelea a căror înfăţişare n-o mai înspăimânta şi se miră că-i fusese frică. Îşi părăsi culcuşul, ca să le înfrunte. Cada de metal rezemată de dulăpior îi păru aproape caraghioasă şi bătu uşor cu degetele în peretele ei sonor, apoi ocoli clădăraia de lăzi, care ajungea aproape la tavan.

Perdelele împăturite la întâmplare de pe jos o opriră şi simţi cum încolţesc în ea temerile de mai înainte. Pachetele acelea informe luau înfăţişări

ciudate în lumina spectrală care cădea pe ele; aici ai fi crezut că un umăr ridica stofa şi colo un cap şi dincolo, dintr-un capriciu al umbrei şi al întâmplării, şalele şi picioarele îndoite ale unui om adormit. Ca să risipească nălucirea asta, ar fi fost destul să pună piciorul pe aceste perdele, dar copilul nu cuteză. Raţiunea îi spunea să nu se lase învinsă de frică, cu toate astea exista o posibilitate la zece mii ca raţiunea să greşească, se putea, dacă ar fi atins cu piciorul maldărele astea negre, să tulbure un somn înspăimântător.

Se întoarse tremurând în adăpostul din spatele dulăpiorului şi, în zbuciumul ei, lovi căruciorul, ale cărui roţi scârţâiră. Îşi aduse aminte de cuvintele mătuşii, aruncă o privire înlăuntrul căruciorului, împinsă de o curiozitate care o sperie mai mult decât toate, pentru că nu era stăpână pe ea. Fu cuprinsă de o groază nefirească. I se năzări că vede moartea legănând în cărucior băieţelul care se înăbuşea. Căzu în genunchi. Tot ceea ce ştia despre moarte era cumplit, strigătele de suferinţă, pe urmă încremenirea aceea de neînţeles, apoi duhoarea groaznică despre care auzise vorbindu-se. Se gândi pentru prima oară la mama ei nu ca la o făptură vie, ci ca la o moartă. O văzu în minte cum stătea întinsă pe pat, fără să-i pese de frig, cu vârfurile degetelor împreunate într-un gest care nu era al ei, cu un zâmbet pe care nu-l avusese niciodată, un zâmbet care îşi bătea joc de toate, de fiica ei care se apleca peste ea, de călugăriţă, de lumânarea aprinsă, spăimântătoare. Şi cu toate astea era ea. Copilul îşi astupă urechile. De ore întregi ocolea ceva care o urmărea pas cu pas. Se întorsese să se uite înapoi când ieşise din odaia maică-sii, apoi, afară, până la casa mătuşii, trebuise să arunce pe furiş în fiecare clipă o privire în urma ei, o privire ce n-o liniştea, cu toate că vedea că strada e goală. Acum, încovoiată sub groază ca sub răbufnirile unei furtuni diavoleşti, căuta zadarnic în minte o rugăciune care s-o

uşureze, dar îi lipsea puterea de a rosti crâmpeiele de fraze care îi veneau pe buze; dintr-o dată, oboseala unei emoţii atât de violente şi de prelungite o culcă la pământ şi-i închise ochii.

Visă că cineva mergea aproape de ea, la stânga, la dreapta, înainte, înapoi. Erau paşi sacadaţi ca aceia ai unei trupe de bărbaţi care mergeau şi într-o direcţie şi în alta. Copilul se găsea, într-un chip cu neputinţă de descris, în centrul acestor paşi nenumăraţi care treceau peste ea şi prin ea cu atâta uşurinţă de parcă n-ar fi existat. Zgomotul acesta bubuia la urechile ei, surd şi adânc, ca vuietul unei catastrofe subterane şi în curând simţi că era ridicată de pe pământ cu precauţie şi că începe să plutească orizontal. Se văzu, printr-o ciudăţenie a visului, în poziţia asta stranie; mâinile ei întinse se sprijineau în gol, părul îi cădea drept şi atingea podeaua. Atunci paşi nevăzuţi se adunară în jurul ei în aşa chip încât o încercuiră din toate părţile şi alcătuiră un fel de procesiune care străbătu odaia, apoi zidul. Ceea ce o izbi mai întâi fu încremenirea absolută a trupului ei, apoi îşi dădu seama că o umbră o înfăşură ca o teacă al cărei contur devenea mai precis. În sfârşit, nu mai văzu decât o cutie neagră, lungă, care rătăcea foarte aproape de pământ în lumina nopţii. Cutia asta fu purtată de pe o stradă pe alta, până la o biserică a cărei uşă se deschise la apropierea ei şi fu aşezată chiar în mijlocul naosului, pe o lespede mare care ai fi crezut că fusese scoasă din fundul mării atât de ciudate erau culorile pe care i le dădea lumina lunii. Auzi cum se aruncau peste ea cuvinte de furie care îi răsunau în urechi asemeni chemărilor mânioase ale unui clopot. În clipa aceea, bolta naosului se despică în toată lungimea cu un bubuit de tunet şi o masă uriaşă de apă se prăbuşi din cerul negru în biserica palidă. Ploaia năvalnică biciuia sicriul în vreme ce un glas puternic răsuna prin tumultul ăsta şi copilului îi părea că glasul se izbeşte şi se fărâmă de ea ca de

un val. Atunci începu să strige şi se văzu pe ea însăşi frământându-se îngrozitor în îngusta ei închisoare de lemn.

Zbuciumul ăsta o trezi şi se pomeni dintr-o dată aşezată, cu mâinile în jurul grumazului, cu picioarele strânse în cuvertura pe care, zbuciumându-se, o răsucise fără îndoială în jurul ei. Cu toate astea se îndoi dacă nu visa încă, pentru că un zgomot nelămurit îi ajungea la urechi. La început crezu că plouă, dar noaptea de o străvezime îngheţată nu se acoperea de niciun nor. După o scurtă şovăire, se ridică şi se duse la uşă, o deschise. Zbuciumată încă de un vis rău care îi păruse tot atât de adevărat ca gesturile pe care le făcea acum, scoase capul pe culoar. De spaimă, scoase un strigăt: în bucătărie era cineva.

Primul gând al ei fu să se întoarcă în cămăruţă şi era gata s-o facă, când vocea mătuşii ei o făcu să tresară; recunoscu în sfârşit glasul pe care îl auzise în somn. Inima începu să-i bată ca la apropierea unei primejdii. Cu toate astea în loc să se întoarcă, se strecură pe culoar şi, lipită de perete, ajunse într-un loc de unde o vedea pe Rose prin uşa întredeschisă, fără să rişte a fi văzută şi ea.

Bătrâna era în picioare în mijlocul bucătăriei pe care o spăla cu apă multă şi silueta ei înaltă, neagră, se zbuciuma în lumina albăstruie care intra pe fereastra deschisă. La picioarele ei dalele umede sclipeau cu strălucirea unei suprafeţe de metal. Străbătea bucătăria cu zgomot mare de saboţi, părând că urmăreşte un şobolan, sau stătea neclintită şi îşi repezea spălătorul în toate direcţiile cu o mişcare largă, circulară, care o frângea în două. Uneori lăsa să-i cadă mătura, alerga la cişmea, apuca cu amândouă braţele găleata plină ochi şi o golea cu zgomot mare.

— Câtă bătaie de cap îmi dă bucătăria asta! striga ea, apucând din nou mătura. Vin toţi cu ghetele lor murdare. Nu-i nimic, nu-i aşa? De vreme ce Rose e aici ca să cureţe după noi. Rose n-

are altceva de făcut! Rose are să vă trântească o găleată de apă peste picioare, ţie, Charles şi ţie, Estelle. Şi fetiţei ăsteia, adăugă ea, cum naiba o cheamă, asta cu ochi de bufniţă?

Élisabeth se dădu înapoi, în întuneric, cu mâinile lipite de perete, până când simţi sub podul palmelor uşa cămăruţei. Încercă să deschidă clanţa fără să se întoarcă, dar tremura atât de tare, încât nu izbuti numaidecât. În sfârşit, uşa cedă brusc. În tulburarea ei, fetiţa uită s-o închidă. Îşi făcu drum cum putu printre mobile, se lovi încă o dată de căruciorul de copil şi sări peste vraful de perdele adormite înspăimântător lângă lăzi. Când ajunse la fereastră, auzi şuieratul unui curent de aer şi uşa cămăruţei scârţâi în balamale. Cu toate astea mânerul se împotrivea; Élisabeth îl apucă cu amândouă mâinile, îl scutură, zgudui fereastra care se deschise dintr-o dată şi, când se urcă pe pervazul ei, gata să sară pe trotuar, uşa se trânti în spatele ei cu un mare zgomot victorios.

IX

Afară alergă din toate puterile până la firida unei case vecine, unde se opri. I se tăiase răsuflarea şi strada asta scăldată într-o lumină strălucitoare nu-i punea la îndemână alt refugiu în afară de acest ungher de umbră, nu mai mare decât îi trebuia unui copil ca să se ghemuiască în el. Dar acolo, cel puţin, o făptură de statura Élisabethei se putea crede în siguranţă. Mai ştia că mătuşa ei avea s-o caute mult mai departe, dacă bătrâna îşi punea în cap s-o urmărească. Era îndoielnic că Rose ar fi auzit trântindu-se uşa cămăruţei; totuşi, fetiţa, din prudenţă, lăsă să treacă câteva minute, înainte de a ieşi din adăpostul ei.

Cum aştepta aşa, îşi aduse aminte de ceea ce îi spusese mătuşa ei în clipa în care plecau din casa Mariei Ladouet: „Să se mai închidă aşa o uşă sau două în faţa ta şi ai să dormi pe stradă". Nu s-ar fi întors pentru nimic în lume în cămăruţă, dar se întreba ce avea să se întâmple cu ea. Profeţia mătuşii ei adeverea: dacă voia să doarmă, n-avea decât să se întindă pe pavaj.

Îi rămânea, e adevărat, posibilitatea de a se duce să-şi sfârşească noaptea la Clémentine, dacă nu cumva ar fi preferat să se întoarcă acasă şi să-i ţină tovărăşie călugăriţei care o veghea pe maică-sa. Şovăia între aceste două soluţii, dintre care a doua îi părea numai cu puţin mai plăcută decât prima, pentru că n-o iubea pe Clémentine. Femeia aceea totdeauna gata să lăcrimeze avea s-o copleşească cu o bunătate plângăreaţă, pe care firea ei n-o putea îndura. Cu toate astea trebuia să facă ceva. Frigul devenea atât de tăios încât, când întindea mâna, Élisabethei i se părea că aerul se solidifică în jurul ei şi îşi dădu seama că dârdâia.

Peste o clipă, ieşi din ascunzătoare şi începu să alerge până la o răscruce în mijlocul căreia se ridica o fântână de bronz; o femeie goală cu aripi

de fluture ridica o mică urnă ca s-o golească într-un bazin în formă de scoică. Umbra statuii se învârtea în mijlocul pieţei ca pe un cadran vast. De ani de zile Élisabeth trecea cu mama ei prin locul acesta şi, de fiecare dată, Blanche îi spunea să nu se uite la statuie, explicându-i că nu era cuviincioasă. Dar în noaptea asta, cu toată tristeţea şi nesiguranţa şi frigul care o făcea să clănţăne din dinţi, copilul simţi o senzaţie ciudată şi încântătoare privind femeia aceea goală. Nu o găsea frumoasă, dar o admira nelămurit aşa cum se admira pe ea însăşi pentru că săvârşea un gest oprit şi se plimbă în jurul bazinului, cu ochii ridicaţi, cu un zâmbet sfios pe faţa ei frumoasă, fericită să atingă în treacăt răul, de vreme ce era un rău să fii goală, cu aripi de fluture în spate.

Timp de câteva minute gustă plăcerea nouă de a se purta după placul ei şi se uită la căsuţele scunde care supravegheau fântâna din fundul grădinilor lor arse de iarnă. Nimeni n-o putea împiedica să se uite la femeia asta dacă îi plăcea şi îi plăcea, dar mai puţin decât ar fi crezut; totuşi nu-şi mărturisi dezamăgirea asta tainică şi părăsi piaţa destul de mulţumită de ceea ce făcuse. Strada pe care mergea acum ducea către o parte a oraşului în care Élisabeth nu se ducea niciodată ziua. Ziduri lungi cu coama presărată cu cioburi de sticlă înconjurau un parc ale cărui alei nu se vedeau decât printr-un grilaj monumental. Copilul nu trecea niciodată prin faţa acestui grilaj fără să nu-şi bage faţa între doi drugi groşi negri; atunci zărea un pavilion alb, foarte departe, dincolo de o peluză nesfârşită, pe deasupra căreia încercau să se atingă ramurile unor castani înalţi. Priveliştea asta îi dădea emoţia dulce şi fugară a unui vis frumos; dacă ar fi fost mai mare, ar fi râvnit poate la nişte bogăţii care nu erau ale ei, dar la doisprezece ani nu ştia decât să deschidă ochii şi să se minuneze de acel decor fastuos. Marile alei întunecate care se pierdeau în adâncul pădurilor trezeau în ea un gust

nostalgic pentru mister. Lăsa să-i fugă privirea înainte, cu un amestec nelămurit de tristeţe şi de bucurie şi se întreba ce putea să fie acolo unde ea nu mai vedea nimic.

În noaptea asta totuşi, nu întârzie în faţa grilajului. Nu recunoştea, sub razele lunii, peluza pe care chiciura o acoperea cu un praf de diamante. Nişte ramuri trosniră neliniştitor.

În sfârşit, îi păru că un câine mârâie dincolo de zid.

Se îndepărtă. Îşi dădu seama dintr-o dată de caracterul neobişnuit al acestei plimbări şi se tulbură. Pe când toată lumea dormea la căldură, ea rătăcea pe străzile pustii ca o fată care şi-a pierdut minţile. Zgomotul paşilor ei pe trotuar avea ceva aspru, asemănător cu sfâşierea unei stofe. Începu să alerge şi cu cât alerga mai mult cu atât îi era mai frică.

În curând se aflǎ iar la răscruce, o apucă pe o stradă care cobora în oraş şi nu-şi potoli pasul decât în apropierea primăriei. Lumina scormonea prin golurile dintre pietre şi prin crăpăturile obloanelor. Case cu două sau trei caturi îşi arătau ferestrele negre în faţadele de un alb strălucitor; o linie lată de cerneală sublinia marginea acoperişurilor, pervazul uşilor. Totul părea încremenit pe vecie.

Poate că era mai bine să se ducă la Clémentine. Când trecu prin faţa primăriei, ridică fruntea către orologiul care ocupa o firidă rotundă în frontonul acestui edificiu, dar cadranul era în umbră. Élisabeth aşteptă o clipă cu speranţa că orologiul va bate. O tăcere nemaipomenită se întindea peste oraş; s-ar fi spus că venea din cer, o dată cu această lumină ciudată care dădea tuturor lucrurilor aceeaşi culoare verde-albăstruie şi rece. Se părea că o bătaie de clopot ar fi sfărâmat noaptea ca pe un palat de sticlă. Copilul ciulea zadarnic urechea ca să prindă cel mai slab murmur. Nu cunoscuse încă niciodată această uşurinţă

supranaturală a aerului când e golit de zgomotul oricărei vieţi omeneşti. Timp de câteva clipe simţi ceva asemănător cu vrăjile din poveştile vechi, pentru că de teamă că va rupe tăcerea nu se clintea şi cu cât i se prelungea încremenirea, cu atât îi părea mai greu să iasă din ea.

Dintr-o dată, bătaia orologiului vesti o jumătate. Zgomotul ăsta care n-ar fi fost luat în seamă în timpul zilei, căpăta la acel ceas o intensitate de explozie. Bătaia umplu cerul, uriaşă palpitaţie sonoră ale cărei ultime unde vibrară sub tâmplele fetiţei.

Crezu că era ora unu după miezul nopţii şi începu din nou să alerge de-a lungul trotuarelor, prin faţa acelor sute de ferestre ale căror obloane închise nu vorbeau decât despre prudenţă, despre primejdii nocturne, despre tot ceea ce dă târcoale prin străzile oraşelor de cum oamenii cumsecade au stins lampa şi şi-au baricadat uşa. Fu cuprinsă din nou de frică.

Când ajunse în sfârşit la casa Clémentinei, i se tăia respiraţia şi nu se putea ţine pe picioare decât sprijinindu-se de zid.

Fără să şovăie, trase de clopoţelul care răsună în adâncurile anticamerei, atunci îi păru rău de gestul pe care îl făcuse şi dori să nu fi auzit nimeni nimic pentru că mergea în întâmpinarea unei scene de lacrimi şi înduioşare, îi veni chiar în cap să fugă, atât se temea de sărutările Clémentinei şi de mila ei plângăcioasă.

Şi totuşi nu venea nimeni. Datorită uneia din nenumăratele contradicţii ale firii ei, dori numaidecât lucrul de care se temea cu o clipă înainte şi sună din nou, cu o mână destul de sfioasă, apoi încă o dată şi atât de tare, încât şopti: „Oh, Doamne!” de parcă o înfuria propria ei îndrăzneală. Clopoţelul se clătina nebuneşte la capătul sârmei, dar nu trezea pe nimeni.

Copilul numără până la douăzeci, neştiind ce să mai facă pentru a nu-şi pierde răbdarea. Apoi

bătu, fără niciun rezultat, în canatul uşii, sub tăbliţa mică de aramă pe care sta scris, cu litere cursive, frumoase, numele doamnei Alfred Couette. Dacă nu i se răspundea în minutul următor, nu-i mai rămânea decât să strige. Se depărtă de uşă, se duse în mijlocul străzii şi privi casa cu disperare. Era o clădire frumoasă de piatră albă, cu cornişe în ciubuce deasupra ferestrelor şi un acoperiş de ardezie, cu muchii în coadă de rândunică, care strălucea ca oţelul. Clădită la începutul veacului trecut, îşi domina vecinele şi părea o persoană care îşi trage umerii înapoi, îşi scoate pântecele înainte şi priveşte departe cu un aer de satisfacţie. Câteva minute fetiţa îşi plimbă privirea nemulţumită de sus în jos pe faţada asta vanitoasă, apoi o furie subită se strecură în ochii ei negri. Se repezi la uşă şi bătu cu pumnii în ea, mai mult ca să-i facă un rău, dacă ar fi fost cu putinţă, decât ca să trezească locuitorii din ea. Scutură, în acelaşi chip, mânerul de aramă care punea clopoţelul în mişcare şi încercă să-l smulgă. Lacrimi de furie îi curgeau pe obraji. Îi era foame şi-i era frig. De vreme ce nu i se deschidea, avea să se răzbune, să strice ceva. În clipa aceea privirea îi căzu pe unul dintre acele minuscule personaje de fontă care, fixate pe o vergea de metal, are rostul de a ţine obloanele deschise; puteau fi ridicate sau lăsate în jos cu degetul. La fiecare fereastră se aflau două: cel din dreapta cu turban, bărbos, cel din stânga, o femeie cu o coafură înaltă, de bucle şi funde. Copilul ridică braţul, apucă în pumn omuleţul bărbos şi-şi dădu toată osteneala să-l smulgă din locul lui.

Atenţia cu care făcea stricăciunea asta o împiedică să audă că deasupra capului ei se deschidea uşurel un oblon. Prin întredeschiderea lui se ivi întâi nasul apoi ochişorul înspăimântat, apoi chipul întreg al Clémentinei. Părul cărunt pe care nu-l mai ţinea acum niciun pieptene îi acoperea fruntea şi urechile, ca o perdea. Frica îi

zgâlţâia tot trupul, obrajii îi tremurau. Când profilul ei trecu de marginea oblonului pe care îl ţinea cu o mână, gata să-l închidă la loc la prima alarmă, Clémentine aruncă o privire piezişă în stradă; la început nu văzu nimic şi în sfârşit desluşi, prin ceaţa somnului din care nu se trezise de tot, o formă foarte puţin de temut pe care n-o recunoscu bine, dar pe care ar fi putut-o atinge, dacă ar fi întins degetele. Descoperirea asta îi dădu bătrânei curajul înapoi, capătul unui cleşte pentru jar se ivi din spatele oblonului. Câteva clipe nu se întâmplă nimic şi dintr-o dată Clémentine întinse pumnul şi-şi cufundă arma în vid strângând pleoapele, fără îndoială ca să nu vadă sângele curgând; în acelaşi timp deschise gura şi dădu drumul unui soi de lătrat de furie şi spaimă. Îi răspunse un ţipăt strident. Văzu o fetiţă care alerga din răsputeri, zbuciumându-şi braţele în faţa ei ca un înotător pe care vrea să-l înghită un monstru.

X

În clipa în care se petrecea această scenă, două persoane se plimbau nu departe de acolo, pe două străzi diferite. Se îndreptau una spre cealaltă fără s-o ştie şi se opriră brusc, auzind strigătele fetiţei. Prima rosti numaidecât numele Élisabethei, sprijinindu-se de zidul unei case, de parcă i-ar fi fost frică să nu cadă. Era un om scund, îmbrăcat cu un pardesiu lung, a cărui croială avea ceva uşor preoţesc. Un fular de mătase neagră şi o pălărie de aceeaşi culoare subliniau paloarea bolnăvicioasă a trăsăturilor lui şi cu toate că părea destul de tânăr, obrajii lui lipsiţi de sânge, acoperiţi în parte de o barbă rară, tăiată scurt, erau brăzdaţi de zbârcituri adânci. Dădea o impresie ciudată şi într-un fel contradictorie, de fragilitate şi de forţă, cu ochii lui prea mari pentru chipul mic şi neliniştit, cu nasul lui drept, lat, cu buzele lui subţiri şi aproape fără culoare. Chiar osatura feţei dădea la iveală o sensibilitate dureroasă, pe care nu o vezi decât la femei şi tot la femei te făceau să te gândeşti mâinile lui goale şi descărnate, cu unghiile învineţite de frig, pentru că îşi smulsese mănuşile negre şi, de spaimă, lovea cu ele zidurile. Privirea lui însă, ca să spunem aşa, rătăcită de frică, trăda o inteligenţă iute şi neliniştită şi în acelaşi timp un soi de patimă dominatoare, care răscumpăra slăbiciunea trupului acestuia pirpiriu.

După ce şovăi o clipă şi-şi roti privirea în jurul lui de parcă ar fi vrut să întrebe strada pustie, păru a lua o hotărâre bruscă şi se întoarse înapoi.

A doua persoană îşi arătă surprinderea scoţând o exclamaţie în fularul de lână albastră cu care îi era înfăşurat gâtul şi care îi ajungea aproape până la pometi. O pălărie cu spic lucios îi acoperea fruntea până la sprâncene şi îi îndoia urechile mari, învineţite de frig. Între fular şi pălărie strălucea o pereche de ochelari aşezaţi pe un nas roşu, gros şi

bleg, care suferea şi el de asprimea frigului. Şi, în sfârşit, un pardesiu gros petrecut peste pântecele enorm şi căzând până la gleznele drumeţului nocturn îi învelea trupul cu forme masive. Omul rămase nemişcat în mijlocul drumului, aşteptă, ascultă, apoi bătu cu bastonul în pământ şi plecă mai departe.

În vremea asta, Élisabeth alerga drept înainte şi străbătea câteva străzi ca să se refugieze în sfârşit în galeria centrală a unei hale acoperite. Se aflau acolo, la picioarele unei coloane de fontă, nişte coşuri mari, înfundate unele în altele şi aşezate aşa ca să alcătuiască un soi de zid. Élisabeth căută cu ochii un adăpost mai bun şi, cum nu găsi, se pitulă repede între coşuri. Deasupra ei bolta pierea în întuneric, dar un val de lumină alburie revărsat pe pragul halei îi îngăduia să deslușească tarabele goale şi, lângă un cărucior de fier, un furtun agăţat pe robinetul unei cişmele. Mirosuri de carne şi peşte rătăceau în aerul îngheţat, aşa cum le mâna la întâmplare vântul. Ocrotindu-şi faţa cu braţul îndoit, copilul încerca să-şi recapete suflarea, fără să tragă în piept duhorile care pluteau în jurul ei. Inima îi bătea dureros; se rezemă de coloană şi căzu aproape numaidecât într-un somn adânc.

Un observator aşezat în clipa aceea deasupra oraşului, în aşa fel încât să-l poată cuprinde dintr-o singură privire şi să-l vadă în amănunt, ar fi băgat de seamă că cei doi oameni se deplasau acum în direcţii opuse. Necunoscutul cu înfăţişare ecleziastică era prea zbuciumat ca să se gândească pe unde s-o apuce, dacă voia să găsească persoana care ţipase. Era vădit că nu cunoştea bine oraşul, pentru că o apucă la început pe o stradă care ducea la hală, dar nu merse până la capătul ei şi, după ce făcu câţiva paşi, păru că şovăie din nou. Omul se găsea la o răspântie. Se opri, se răsuci în loc agitându-şi mănuşile şi îşi plimbă în toate părţile ochii mari de fugar. Apoi porni pe o stradă

frumoasă, largă şi promiţătoare, care ducea în cu totul altă direcţie decât a halelor. Când ajunse la o uliţă care o tăia însă, fu din nou bântuit de îndoieli, îşi luă capul în mâini de parcă s-ar fi silit să se liniştească şi, de data asta, după ce aruncă o privire înapoi cu un aer de mare nehotărâre şi aproape de regret, începu să alerge în direcţia cea bună, până când ajunse să vadă piaţa lungă, în care se ridica hala, neagră în mijlocul unui puhoi de lumină. Aici, soarta păru prielnică planurilor necunoscutului. Îl duse, în adevăr, pe omul acela scund până chiar pe pragul halei, dar acolo, printr-una dintre cruzimile ei stranii, îi inspiră bănuiala că greşise drumul. Omul se uită o clipă la boltă, la culoarele care se întretăiau în unghi drept în întunericul în care se ghemuise copilul, apoi trase pesemne o concluzie negativă din priveliştea asta, pentru că se îndepărtă repede. Din clipa aceea păru că pierde orice simţ de orientare. Mai era şi obosit, aşa că străbătu o stradă după alta cu un pas nesigur, fără să-şi dea seama că se învârteşte în jurul aceluiaşi grup de case sau că venea pe o stradă şi se întorcea tot pe ea peste cinci minute, fără s-o mai recunoască. În sfârşit, ajunse la ultimele case ale orăşelului, se prăbuşi pe o bancă şi adormi acolo.

Căutând apoi al doilea necunoscut în încâlceala străduţelor, observatorul l-ar fi găsit în apropierea pieţei. Pasul lui greoi şi liniştit îl ducea către hala a cărei boltă o zări dintr-o dată între copacii bulevardului. Se opri, scoase din buzunar o batistă uriaşă, îşi şterse ochelarii şi, după o cercetare rapidă a locului în care se afla, îşi urni iar la drum făptura mare, înfofolită. Cine n-a urmărit mişcările unei insecte în praful unui drum de ţară? Îşi croieşte, printre pietre şi fire de iarbă un drum tainic după un plan pe care nu-l cunoaştem aproape de loc, dar suntem ispitiţi să-i atribuim acelei fiinţe minuscule o ţintă şi nişte dorinţe în care le recunoaştem pe ale noastre. Înfăţişarea şi

mişcările bărbatului cu fular ar fi prezentat un scris mai uşor de desluşit; surprinderea îl făcea să se oprească, curiozitatea îl împingea înainte. Nici el nu era de pe aici. Nu presupunea că un oraş atât de mic are o hală atât de mare (îşi îndreptă privirea în dreapta şi-n stânga), atât de înaltă (ridică fruntea). O clipă de nemişcare, pentru a da admiraţiei timpul să-şi săvârşească lucrul, apoi lovi pavajul cu vârful bastonului în semn de hotărâre şi pătrunse sub boltă.

Domnul Lerat o apucă pe aleea centrală până la punctul unde se întretăia cu o alee mai îngustă. O privire circulară îi îngădui să constate că se găsea chiar în mijlocul spaţiului ocupat de această clădire şi gustul lui pentru exactitate fu satisfăcut. După ce epuiză această mică plăcere, îşi îndreptă privirile spre mesele de marmură cenuşie, salutându-le pe fiecare cu un semn uşor din cap, până când le numără pe toate. Apoi scoase un murmur aprobator prin fular.

Ca toţi oamenii care stau mult acasă, asupra cărora obişnuinţa apasă tiranic, nu ştia ce să facă cu un ceas de libertate neprevăzută. Orăşelul acesta în care rătăcea între două trenuri nu oferea multe posibilităţi. Fără îndoială, cafeneaua gării rămânea deschisă şi domnul Lerat ar fi putut să stea de vorbă cu patronul în vreme ce-ar fi băut un grog, dar nu-i plăcea de fel să se apropie de necunoscuţi când avea la el sume însemnate, chiar dacă portofelul lui se afla în fundul unui buzunar secret, tăiat în căptuşeala redingotei şi închis cu două butoniere despre care doamna Lerat spunea că sunt inviolabile. Altul şi-ar fi petrecut poate timpul care îi rămânea în sala de aşteptare a gării, dar domnul Lerat se temea să nu adoarmă pe o banchetă şi să piardă legătura. Din pricina asta îşi pusese în cap să facă o scurtă plimbare de-a lungul străzilor.

Auzind ţipătul fetiţei, îşi spusese: „Ia te uită!” şi cuvântul acesta exprima aproape în întregime

uimirea lui. Dacă s-ar mai fi strigat o dată, ar mai fi spus şi el iar „Ia te uită!”, fără alt comentariu, pentru că imaginaţia lui se emoţiona foarte încet. Făcea parte dintre acei oameni care străbat viaţa fără să găsească în ea nimic extraordinar sau inexplicabil, în afară poate de ivirea unui neg în vârful nasului lor sau a unei greşeli în coloanele registrelor lor. Aşa că, numaidecât după ce aprecie înălţimea bolţii sub care se aşeză peste o clipă şi după ce făcu un inventar rapid a ceea ce vedea în jurul lui, dobândi siguranţa că hala îşi dezvăluise în faţa lui toată partea ei de mister şi că putea să-şi ducă aiurea dorinţa de a se instrui şi a constata.

Nu era un om rău, departe de asta. Dorea, de pildă, ca în noaptea asta toată lumea să se afle la căldură sau, dacă cineva avea neapărat nevoie să iasă, să aibă, ca şi el, câteva straturi de lână pe umeri şi mâinile în mănuşi tricotate. Dar dacă existau pe pământ oameni care n-aveau lâna asta bună şi mănuşile astea tricotate şi care, cu toată temperatura neomenească de afară, trebuiau să bată caldarâmul străzilor, lucrul era nemărginit de trist, iar senzaţia de bine pe care o avea el în jurul pântecului, datorită câtorva metri de flanelă care îi încingeau mijlocul şi-i trimiteau căldura în tot trupul, nu era mai mică din pricina asta.

Îndeplinea de şaptesprezece ani funcţia de econom la liceul din Refend, fără ca cineva să-l fi văzut vreodată furios, să-l fi auzit rostind un cuvânt amar. Zâmbea, ca să i se zâmbească. Ajunsese la acel soi de linie nehotărâtă, la care egoismul se confundă cu o bunăvoinţă care nu e chiar bunătate, dar care îi ţine locul în ochii lumii. Atitudinea asta îngăduitoare era, înainte de orice, rezultatul unei digestii foarte bune şi al unei vieţi lipsite de greutăţi financiare, pentru că, în pragul bătrâneţii, domnul Lerat încă nu ştia ce înseamnă o crampă la stomac sau o insomnie.

În seara aceea se simţea foarte bine dispus, aşa că, părăsind centrul halei ca să se îndrepte

către ieşire, îngână pe sub fular o melodie militară căreia îi schimba de fapt câteva note, dar care îl stimula şi-l silea să meargă la pas. În acelaşi timp, domnul Lerat îşi învârtea victorios bastonul în aer, gata de câteva ori să-şi scoată ochii cu el pentru că mâna nu-i mai era atât de sigură ca odinioară, dar fără să bănuie măcar primejdia care îi ameninţa vederea. În clipa în care trecu prin faţa locului în care se ghemuise fetiţa, făcu o morişcă şi mai savantă, pe care o încheie cu o lovitură veselă, trasă puternic, cu bastonul, pe maldărul de coşuri.

Spre marea lui uimire coşurile se năruiră şi cineva se ridică în picioare în faţa lui. Lucrurile se petrecură atât de repede încât nu avu timp să se sperie, dar, printr-un gest instinctiv, duse mâna la înălţimea buzunarului secret în care se afla portofelul şi luă poziţie de apărare. Miopia îl împiedică la început să vadă cu cine are de-a face. Totuşi îşi dădu seama că era vorba sau de un pitic sau de cineva foarte tânăr şi, trecând de la o atitudine la alta, schiţă o nouă morişcă, de un caracter mai agresiv.

Trecură câteva clipe în timpul cărora bărbatul şi copilul se priviră, Élisabeth, prin acel soi de ceaţă care învăluie pe cel trezit pe neaşteptate din somn, domnul Lerat prin aburul pe care răsuflarea lui îl aşeza pe sticlele ochelarilor. Niciunul, nici celălalt nu scotea un cuvânt. În sfârşit, Élisabeth pipăi coloana de fier din spatele ei şi se trase înapoi pieziş. În clipa aceea domnul Lerat întinse bastonul în direcţia persoanei pe care o vedea nelămurit mişcându-se în faţa lui şi rosti cu un glas nesigur că, la prima provocare, avea să-i zboare creierii adversarului lui. Cum lăudăroşenia asta rămase fără răspuns, prinse şi mai mult curaj:

— Cine eşti? întrebă el.

Îşi şterse repede, cu un deget, lentilele ochelarilor şi-şi duse iar pumnul în dreptul ficatului, ca să-şi apere banii.

— Aha! spuse el, uitându-se atent la fetiţa nemişcată şi palidă sub privirea lui. O haimana, o haimana mică… Faci parte dintr-o bandă, da? Şi ai crezut că ai să mă înspăimânţi, nu-i aşa?

Mâna lui mângâia stăruitor portofelul prin grosimea veştmintelor, de parcă ar fi vrut să-l liniştească. Teama îl părăsea treptat, ca să lase loc unui sentiment nelămurit de ruşine şi enervare:

— Câţi ani ai, pungăşoaico?

Élisabeth răspunse abia şoptind că avea zece ani şi jumătate.

— Eh! rosti el neîncrezător. Şi ce căutai în coşurile astea la… la unsprezece şi jumătate seara?

— Dormeam.

Domnul Lerat încruntă din sprâncene, crezând că-şi bătea joc de el şi se întrebă cum avea să continue interogatoriul acesta, pentru că trebuia să-şi salveze demnitatea în faţa obraznicei ăsteia. Pe de altă parte ar fi vrut să plece, dar să plece cu un cuvânt care să fie o dovadă că nu-i era frică.

— Dormeai! rosti el cu un ton de ironie greoaie. Mi se pare, domnişoară, că ai dormi mai bine în fundul unei carcere bune, pe un strat gros de paie, ce zici? Vrei să te duc eu acolo?

Îi veni deodată în minte că dacă, în chip neprevăzut, fata ar răspunde „da” la o întrebare care nu era decât un artificiu de retorică, el ar rămâne ca un tâmpit; ca să prevină primejdia asta, ciocăni cu bastonul în pământ şi tuşi zgomotos în fular.

Élisabeth se uita cu mai puţină nelinişte la bărbatul acela care îi păruse la început de temut. Zadarnic îşi vântura bastonul în aer şi se legăna în faţa ei ca un urs, ştia că n-are s-o atingă dar, din instinct, căuta să-i placă şi, ca să-l măgulească, se prefăcea că e moartă de frică. Se rezemă de coloană, deschise ochii cât putu de mari şi, fără să scoată un cuvânt, se uită drept înainte cu o privire înnebunită, de parcă groaza nu-i mai lăsa decât acest mijloc de expresie. De câte ori domnul Lerat

lovea cu bastonul în pământ, Élisabeth tresărea. În sfârşit îşi dădu şi el seama şi se îmblânzi.

— Am să-i scriu primarului, rosti el. La nevoie mă voi duce să-l văd, ca să-i spun că drumurile publice nu sunt sigure.

Bastonul lovi din nou caldarâmul, dar fără convingere. Se uită prin ochelari la feţişoara aceea suptă de oboseală şi îşi spuse că nu văzuse încă niciodată ochi atât de negri, nici cu o strălucire atât de ciudată. Copilul ghici că îl uimea pe necunoscut şi că în uimirea lui se amesteca o admiraţie tainică. Aşa, nevinovată cum era, prezenţa unui bărbat săvârşea în ea o schimbare subtilă, de care nu-şi dădea nici ea seama. Devenea pe loc o făptură intuitivă care se studia pe ea însăşi, îşi măsura cuvintele şi gesturile cu o siguranţă superioară vârstei ei, pe când în tovărăşia femeilor rămânea o fetiţă zăpăcită, care nu se lua decât după toanele ei.

Se folosi de o clipă de tăcere.

— Mi-e frig, îngână ea.

Domnul Lerat mârâi şi nu răspunse pe loc.

— Frig, spuse el în sfârşit. Bineînţeles. Atunci de ce hoinăreşti pe străzi la ora asta? Du-te acasă.

Élisabeth fu gata să spună că mama ei murise, sigură de efectul pe care aveau să-l facă aceste cuvinte, dar ruşinea o opri. Nu-i plăcea să se folosească de moartea asta. Mai bine tăcu.

— Nu mă auzi? întrebă el.

Fetiţa înţelese, după sunetul vocii lui că începea să se moaie şi plecă fruntea. Îi fu destul atunci să se gândească că era aproape singură pe lume ca să înceapă să plângă cu un soi de mieunat înăbuşit.

— Ei, haide, rosti domnul Lerat schimbat în bunic de lacrimile astea, haide…

Se apropie de ea şi-o bătu uşor pe umăr. Copilul îşi strecură numaidecât mâna sub braţul economului, dar el se dădu înapoi, de parcă ar fi vrut să-i fure portofelul din buzunarul secret.

— Du-te acasă, repetă el, făcând cu bastonul o mişcare largă, care arăta ieşirea din hală şi părea că-i oferă fetiţei oraşul întreg. Se răsuci în loc ca un om tânăr, făcând să-i scârţâie tocurile de cauciuc şi se îndepărtă cu pas repede. Noapte bună! strigă el.

Élisabeth şovăi o clipă, apoi fugi după el.

— Mi-e frică, spuse ea când îl ajunse. Lasă-mă să vin cu dumneata.

El nu se opri.

— Du-te acasă, dacă ţi-e frică.

— Nu pot, locuiesc la mătuşa mea şi e… bolnavă, nu doarme, se plimbă prin casă…

Acum străbăteau piaţa care se întindea în faţa halei şi domnul Lerat mergea atât de repede, încât Élisabeth trebui să alerge ca să nu rămână în urmă. Îi descria, cu vocea întretăiată, tremurătoare, cămăruţa în care voia s-o culce mătuşa ei, ciudata manie care o alunga din pat pe bătrână ca să se ducă să spele bucătăria. De fapt îi era cam ruşine că dă pe faţă tainele familiei în faţa unui străin şi umilinţa ei fu şi mai mare când văzu că domnul Lerat rămâne neîncrezător, dar se înfrânse, bănuindu-l un om cald. Începu iar să plângă ca un pisoi şi susţinu că avea să moară de frig şi de frică dacă n-o lua cu el, pentru că era mai bucuroasă să moară, decât să se întoarcă la mătuşa ei.

Cuvântarea asta îl sili pe domnul Lerat să-şi încetinească puţin pasul, apoi să se oprească, apoi să bată cu bastonul în caldarâm, cu toată energia unui om slab şi nehotărât. Simţea că avea să se înduplece şi era de pe acum supărat pe el însuşi pentru prostia asta. Mai întâi, ce ar fi spus nevasta lui?

— Unde naiba vrei să te duc?

— Unde vreţi. Vreau să plec din oraşul ăsta. La nevoie am să muncesc.

— Dacă te-aş duce la primărie? Ar putea face ceva pentru dumneata.

— M-ar duce înapoi la mătuşa mea. Mai bine mă întorc în hală şi adorm iar… chiar dacă n-am să mă mai trezesc, adăugă ea. Şi văzând că el îşi scărpina obrazul cu vârful degetului, spuse şi mai lămurit: Să mor de frig. Nu vedeţi că dârdâi?

Îi clănţăneau dinţii. Începu să sară de pe un picior pe altul. Domnul Lerat o privi o clipă, cugetă, lovi încă o dată caldarâmul cu bastonul, păru că vrea să spună ceva, se răzgândi numaidecât, apoi se întoarse la primul lui gând:

— Uite, spuse el, asta mi se pare nedrept. Da, nedrept pentru mine. Există şi instituţii de binefacere, birouri, mai ştiu eu ce? … Haide, vino! N-o să stăm aici toată noaptea. Să mori de frig… ăsta e şantaj. Mai întâi se moare de frig? N-am auzit în viaţa mea vorbindu-se de vreun caz de felul ăsta prin regiunile noastre. Să mi se dea unul, unul singur!

Această ultimă frază, rostită pe un ton de înfruntare, păru că se adresează cerului pe care domnul Lerat îl arăta cu mâna lui mare, strânsă în mănuşa de lână. Îi răspunse o tăcere adâncă. Răsuflă cu un aer dispreţuitor şi porni la drum fără să se întoarcă, cu speranţa nemărturisită că, printr-una din acele întâmplări minunate care se numesc noroc, Élisabeth avea să uite să-l urmeze. Dar ea mergea chiar pe umbra lui, cu picioarele pe linia umerilor lui puternici pe care o mişcare de furie îi ridica din când în când şi zgomotul paşilor lor se confunda atât de tare încât domnul Lerat se putea crede singur.

Peste un sfert de ceas se instalau amândoi într-un compartiment de clasa treia, cu toate că de obicei domnul Lerat îşi încredinţa făptura unor vagoane de a doua, dar cumpărarea unui bilet pentru Élisabeth îi impunea această măsură de economie, măsură care îi părea cu atât mai aspră cu cât avea în buzunar biletul de întoarcere cu clasa a doua. Fusese ispitit pe peronul gării s-o trimită pe fetiţă singură cu clasa treia, în vreme ce

el se va odihni într-unul din fotoliile învelite în stofă albastru închis pe care Compania le pune la îndemâna călătorilor cu mai multă dare de mână. Când se gândi mai bine, ideea asta îl făcu să se ruşineze şi spintecă aerul cu bastonul de parcă ar fi vrut s-o alunge, dar rămase prost dispus.

În compartiment, Élisabeth vru să se aşeze alături de el şi atât de aproape încât pe domnul Lerat îl cuprinse din nou neliniştea în privinţa portofelului lui. Îi arătă cu o mişcare colţul în care trebuia să şadă, hotărât s-o supravegheze, dar abia porniră roţile să se învârtească şi domnul Lerat deschise gura, închise ochii şi sforăi.

Copilul îşi plimbă privirile până pe culoarul care lega compartimentul acesta de celelalte. Se părea că ea şi tovarăşul ei erau singuri în tot vagonul. Lumina galbenă a lămpii de gaz lămurea fără îngăduinţă faţa roşcovană a domnului Lerat al cărui nas mare, cărnos, strălucea ca sticla. Fularul lui dezlegat lăsa să se vadă o barbă cu fire aspre, neagră în jurul buzelor şi căruntă către vârf, care cobora peste nodul cravatei şi-i mătura plastronul cămăşii. Aşa cum era, îi făcu Élisabethei o impresie ciudată. Copilului i se părea că n-ar fi putut îndrăzni să-i vorbească acestui om, dacă ar fi ştiut că faţa lui se sfârşea într-un chip atât de impunător şi în acelaşi timp simţea o vagă dorinţă să tragă uşurel de mănunchiul ăsta de fire de păr ca să vadă dacă domnul Lerat ar simţi.

Şi ea ar fi vrut să doarmă, dar nu putea. Nu ştia nici unde se ducea, nici măcar numele acestui necunoscut care o lua cu el. Cu toate astea nu se simţea neliniştită; îi era destul să asculte sforăitul adânc şi patern care se amesteca cu zgomotul roţilor ca să înţeleagă că nu se înşelase şi, dacă nu i-ar fi fost oprit, s-ar fi ghemuit lângă umărul domnului Lerat. Amintirea spaimelor prin care trecuse se şi ştergea în acest spirit nestatornic; până şi moartea mamei ei părea că se depărtează în timp numai pentru că Élisabeth se depărta de

orăşelul în care acest eveniment avusese loc şi de câte ori degetele ei atingeau în fundul buzunarului perechea de foarfeci pe care mătuşa ei i-o dăduse chiar în după-masa aceea sau şuviţa de păr tăiată cu câteva ceasuri mai înainte, se mira că un trecut atât de apropiat îi părea atât de îndepărtat.

Aceste gânduri o ţinură trează fără voia ei pentru că, de cum închidea ochii, i se părea că devin mai vii. Vru să se uite pe fereastră, dar noaptea schimba geamul într-o oglindă şi copilul nu văzu la început decât o feţişoară palidă ai cărei ochi negri se holbau zadarnic, până în clipa în care desluşi o pădure în vârful unui deal, pe urmă zidurile unei ferme, apoi reflexul vagonului începu să se confunde cu peisajul şi se văzu lampa ca o lună umbrită deasupra câmpiilor, iar domnul Lerat, adormit în adâncimile cerului, plutind pe muchia colinelor cu nepăsarea măreaţă a unui zeu.

XI

Când ajunseră în sfârşit la destinaţie, Élisabeth era atât de ostenită încât aproape că dormea mergând. Domnul Lerat, îngăduitor, îşi potrivi pasul după pasul fetiţei şi o conduse de mână de-a lungul străzilor până la o clădire a cărei faţadă înaltă ocupa ea singură întreaga latură a unei vaste pieţi triunghiulare. În clipa aceea avu o uşoară criză de vanitate şi, aplecându-se către copilul care se poticnea de oboseală, îi spuse să ridice capul şi să citească inscripţia de deasupra porţii. Îi arătă cu bastonul literele mari, de aur şi aşteptă s-o vadă surprinsă, dar Élisabeth îl întrebă numai dacă locuia acolo.

— Ei, poftim! exclamă el fără să-i răspundă, mă întreabă dacă locuiesc *acolo?* De ce nu la gară, sau la Primărie, sau la Banca de Scont, sau la Muzeu? Nu ţi se pare extraordinar că locuiesc *acolo?*

Copilul se uită la coloanele duble care străjuiau poarta, la bustul Republicii de deasupra ei şi şopti:

— Ba da.

— Deh! Şi de ce? Ce are casa asta atât de deosebit de te miri aşa? Dar citeşte, zăpăcită mică! Nu vezi literele acelea de deasupra porţii?

Copilul silabisi:

— Liceul Corneille.

— Ei bine, rosti domnul Lerat, ţi se pare atât de simplu că locuiesc la liceul Corneille?

O privi cu un aer neîncrezător şi o întrebă deodată:

— Cine a fost Corneille, copila mea?

Urmă o tăcere în timpul căreia vântul ridică praful din piaţă şi felinarele părură că se sting.

— Nu ştiu, spuse în sfârşit Élisabeth.

— E cu putinţă? şi domnul Lerat se dădu înapoi cu un pas. La zece ani şi jumătate!

Copilul începu să plângă.

— Haide, urmă el, nu vreau moartea păcătosului. Ai să intri cu mine. Dar aici, slavă Domnului, toată lumea ştie cine a fost Corneille. Până şi idioţii de la grădiniţă…

Nu sfârşi fraza şi străbătu repede distanţa până la uşă.

— Să nu ştii cine a fost Corneille… mormăi el apăsând de mai multe ori pe un buton.

Uşa se deschise în clipa în care ar fi fost logic să crezi că portarul era mort.

— Poate că săvârşesc o greşeală, spuse atunci economul, o greşeală foarte mare, o nebunie, dar intră, copila mea, n-am să te las să mori de frig, pentru a răzbuna şcoala primară.

Acum treceau prin faţa odăiţei portarului şi domnul Lerat îşi urlă numele care răsună sub boltă. Ca s-o intimideze pe fetiţă, făcu să-i scârţâie încălţămintea cu un aer important şi tuşi în asemenea chip încât trezi toate ecourile galeriei lungi şi întunecate în care pătrundeau, dar cu toate silinţele lui nu izbuti să păstreze în el acel grăunte de furie care îl tulburase cu o clipă mai înainte. O iertă pe Élisabeth că nu ştiuse cine a fost Corneille şi o iertă în asemenea chip încât ar fi vrut s-o sărute, atât o găsea de drăguţă cu căciuliţa ei de astrahan şi cu acel chip de a-şi împreuna mâinile ca înlăuntrul unui manşon care nu exista. Cu toate astea i se păru că e mai diplomatic să se arate încă furios şi lovi cu bastonul pardoseala de marmură repetând: „Oh!”, în vreme ce o privire aruncată pieziş către fetiţă nu lăsa nicio îndoială asupra pricinii acestei enervări.

Merseră aşa de-a lungul curţii de onoare în care Élisabeth zări printr-o fereastră câţiva copaci mici, golaşi, grupaţi în jurul unui personaj care cugeta, înfăşurat în pelerina lui de piatră. Nu avu timp să vadă mai mult, pentru că domnul Lerat grăbea pasul şi o silea să alerge. Pe stânga lor, gravuri imense în rame de stejar împodobeau

peretele alb şi îl făceau încă şi mai plicticos, alternând cu uşi deasupra cărora puteai citi cuvinte pictate cu litere negre: *Director, Vorbitor, Pedagog* şi în sfârşit *Economat.* În faţa acestei uşi domnul Lerat ridică bastonul şi păru că vrea să spună ceva, dar socoti fără îndoială că era prea târziu ca să explice unei neştiutoare de zece ani ce putea fi un economat şi, ridicând din umeri, îşi urmă drumul.

În locul acela galeria făcea un cot şi primea în plin razele lunii care proiectau pe dale umbra marilor ferestre goale. Mai trecură prin faţa câtorva gravuri şi a patru sau cinci uşi, pentru că liceul din Refend nu era o şcoală de ţară şi Élisabeth văzu spatele personajului cu pelerină în mijlocul copăceilor bine tunşi. Apoi domnul Lerat o apucă de mână şi urcă împreună cu ea o scară frumoasă ale cărei trepte late de piatră se desfăceau ca un evantai. La capătul primului etaj o trase pe fetiţă în cadrul unei ferestre care dădea spre curtea de onoare şi rosti rar, cu o voce gravă:

— Copila mea, omul pe care îl ai în faţa ta e un dobitoc bătrân. Nu protesta. O ştie, o simte. E pe cale de a săvârşi o prostie… uriaşă. Să-ţi aduci aminte de ceea ce îţi spun acum: o prostie… uriaşă.

Îşi desfăcu braţele într-un gest de neputinţă şi repetă: „Uriaşă”. Apoi bătu cu bastonul în duşumea de parcă ar fi vrut să arate că schimbă tonul şi adăugă:

— Şi acum, trebuie să nu mai plângi, fetiţo, mai ales în faţa nevestei mele. Puţin sânge rece, nu-i aşa? Calm!

Mai urcară un etaj şi domnul Lerat, suspinând din adânc, scoase o cheie din buzunar.

În anticameră, îi spuse Élisabethei să se ascundă în spatele lui, ceea ce nu-i era mai greu decât unei pisici să se ascundă în spatele unui urs. Pătrunseră apoi într-o odaie mare, luminată de o lampă pe care o ţinea în mână o femeie scundă,

care stătea nemişcată. Femeia aceasta îmbrăcată într-un capot de un roşu-închis semănat cu puncte albe, cu părul adunat în vârful capului într-un coc mic, strâns şi lucios, îşi sporea severitatea atitudinii păstrând o tăcere adâncă. Pe chipul ei cu trăsături bărbăteşti şi cu piele galbenă se vedeau urmele oboselii şi ale unei enervări îndelung stăpânite. Cineva care ar fi observat-o nepărtinitor ar fi găsit că are ochi de un albastru care bătea în negru, destul de frumoşi, dar o frunte prea mare pentru o femeie şi mai ales un nas prea lung, prea voluntar, cu nări gata să freamăte.

Văzând-o, economul se opri, apoi se făcu cât putu de gros, de larg în umeri şi, timp de câteva clipe, aceste două persoane rămăseseră una în faţa celeilalte fără să schimbe un cuvânt.

— Ei bine, zise el deodată, de ce stai aşa, Edmée? Ai de gând să ne spui visul Athaliei?

Întrebarea asta nu obţinu decât o privire de dispreţ.

În sfârşit, Edmée puse lampa pe o măsuţă, lângă un coş în formă de corabie pe care îl umpleau până la margine, ca nişte fructe, gheme de lână roşie şi albă. Făcu gestul acesta cu o încetineală plină de hotărâre şi nu-şi părăsi bărbatul din ochi.

— La ora unu şi jumătate noaptea, spuse ea cu o voce înăbuşită care tremura puţin, nu sunt în stare să-ţi apreciez veselia, prietene. Şi dacă persoanei care se ascunde în spatele tău i se pare că are haz să mă păcălească, are să mi se pară şi mie tot atât de cu haz s-o trag de urechi. Ce înseamnă gluma asta?

Economul duse mâna la spate şi-i făcu semn Élisabethei să nu se clintească.

— Ce glumă, doamnă Lerat?

— Crezi că nu v-am văzut trecând prin galerie? Pe cuvântul meu, nu-mi credeam ochilor.

— Ascultă-mă…

Gângăvi câteva fraze pe care nevasta lui le ascultă cu răceală, apoi, prinzând curaj începu să-i povestească cum se întâlnise cu copilul în hala din Saint-Blaise, dar vorbea fără convingere pentru că îi părea cu neputinţă să fie crezut şi cu cât mergea mai departe, cu atât propria lui purtare îi părea mai absurdă. Poate că s-ar fi apărat ceva mai bine dacă Edmée l-ar fi întrerupt, dar ea îl asculta într-o linişte înspăimântătoare şi până la sfârşit conştiinţa lui fu atât de grea, încât îi păru că ghiceşte o bănuială ciudată şi ridicolă în privirea nevestei lui.

În vremea asta, Élisabeth ţinea cu amândouă mâinile pardesiul domnului Lerat şi, în neliniştea ei, îşi rezema capul de spatele lui enorm. Atunci auzea vocea sonoră şi gravă vibrând în trupul domnului Lerat cu un zbârnâit ca de bronz, dar nu voia să înţeleagă ce spune vocea aceea. Încerca să-şi fixeze atenţia asupra mobilelor pe care le vedea în jurul ei, un dulap mare ale cărui tăblii lucioase reflectau lumina lămpii, fotolii împodobite cu perne înflorate şi scaune tapisate cu catifea aşezate într-o ordine desăvârşită în jurul unei mese. Perdele groase ascundeau ferestrele. În odaie era o căldură bună şi, de câte ori domnul Lerat se oprea din vorbă, Élisabeth prindea cu urechea zgomotul întăritor al unui foc de lemn nevăzut, care arunca pe tavan un reflex puternic, de un roz întunecat. Încet încet se lăsa copleşită de o amorţeală plăcută, pleoapele i se închideau fără voia ei şi, până la urmă, adormi cu obrazul lipit de lâna călduţă şi aspră a pardesiului.

Când deschise ochii, era aşezată pe unul din scaunele de catifea pe care le văzuse mai adineauri. În faţa ei, doamna Lerat ridica şi cobora lampa ale cărei raze le îndrepta spre copil, de la căciuliţa de astrahan până la vârful ghetelor negre.

— Ai trezit-o, şopti economul.

— Trebuie să văd cu cine am de-a face, răspunse doamna Lerat pe acelaşi ton. Are cel puţin acte, ceva…

În clipa aceea lumina căzu pe faţa fetiţei a cărei privire se întâlni cu privirea doamnei Lerat. Ochii mari, negri, ai copilului, întorşi încă spre lumea somnului, păstrară câteva minute un fel de fixitate oarbă şi nevasta economului nu-şi sfârşi vorba. Mâna ei lungă, plină de vine, şovăi o clipă, apoi atinse cu vârful degetelor obrazul palid de oboseală, pa care buclele desenau o umbră inelată.

— Văd… spuse ea, fără să ştie bine ce voia să spună.

Se îndreptă din mijloc şi puse din nou lampa pe măsuţă. Apoi tăcură o clipă şi ea îşi privi bărbatul. Se auzi murmurul uşor al uleiului din rezervorul lămpii.

— Atunci, spuse ea în sfârşit, în seara asta are să doarmă aici. Fetiţele au să se mai strângă puţin.

Abia fuseseră rostite aceste cuvinte, că cele două fetiţe năvăliră, strigând, în odaie. Ascunse cum stăteau după uşa odăii vecine, auziseră că se vorbea despre ele şi se repeziră la domnul Lerat în cămăşuţele lor lungi, albe, pe care le sumeteau ca să alerge mai bine.

— E îngrozitor, strigă doamna Lerat. S-au certat toată seara ca să ştie care are să-ţi scoată ghetele.

Domnul Lerat, care se lăsase într-un fotoliu lângă cămin, primi pe fiecare genunchi o fetiţă şi-şi plimbă barba pe feţele lor. Puteau avea nouă şi zece ani şi cu toate că erau voinice şi sănătoase, nu făgăduiau să fie mai frumoase în viitor. Cea mai mare, care avea sprâncene rare şi ochi mici, înfundaţi, vestea de pe acum acel gen de urâţenie care e pricina disperării fetelor tinere pentru că se învecinează cu comicul, pe când cea mică, mai bine înzestrată, fără îndoială, întindea către mângâierile părinteşti o faţă cărnoasă, cu trăsături regulate, dar tot atât de oarecare pe cât era de trandafirie.

— E rândul meu! strigară ele în acelaşi timp.

Doamna Lerat îşi duse pumnii la tâmple şi spuse că avea să înnebunească dacă nu conteneau hărmălaia. Ameninţarea asta pe care o rostea prea des, nu avu niciun efect. Fetiţele, ca nişte furii, lunecară pe covorul roşu îmbrâncindu-se în jurul picioarelor mari, nemişcate, ale domnului Lerat, care repeta: „Haide, haide!” cu o voce împăciuitoare. Totuşi, când bătălia era în toi, pe când cea mai mare o ţinea pe sora ei la depărtare proptindu-i un picior în burtă şi desfăcea şireturile de la gheata stângă a tatălui ei, se opriră amândouă deodată şi se uitară la noua venită, căreia doamna Lerat îi făcuse semn să se apropie. Élisabeth se ascunsese în spatele fotoliului economului, fie din timiditate, fie din calcul. Ieşi din ascunzătoare şi se uită la fetiţele Lerat. Timp de câteva minute, toate trei se cercetară fără să scoată un cuvânt. Hélène, cea mai mică, îşi înfundase un deget în gură ca să se gândească mai bine. Pe faţa Berthei, smocurile de fire blonde care îi ţineau loc de sprâncene se apropiară şi întoarse capul pe trei sferturi. În sfârşit, cum doamna Lerat, niţel enervată, le poftea să-şi dea bineţe, ele înaintară solemn una către alta şi-şi strânseră mâna bănuitor.

Rămânea încă problema ghetelor. Fu rezolvată în bună înţelegere de domnul Lerat, care îşi încredinţă piciorul stâng Hélènei, în vreme ce Berthe lua în stăpânire piciorul drept, dar fetiţele îşi îndepliniră datoria cu mai puţin zel decât de obicei, stingherite, fără îndoială, de privirea necunoscutei care, în picioare lângă fotoliul tatălui lor, privea scena asta cu un aer nehotărât. Cea mai mare se înroşi şi trase atât de violent de şireturile ghetei, încât le încurcă, îşi rupse o unghie vrând să le descurce, îşi pierdu răbdarea, trase din nou şi rupse în sfârşit şiretul care nu se mai supunea decât forţei. Scoase un mic strigăt de nemulţumire. Domnul Lerat întinse numaidecât mâna ca s-o mângâie pe obraz, dar Berthe se feri, supărată şi cuprinsă de o furie subită se răzbună de stângăcia

ei trăgând o palmă pe piciorul mare, nevinovat, al economului. „Oh!” spuse domnul Lerat, pe un ton de amărăciune. Ea îşi îndreptă spre el ochii mici, în care strălucea o expresie de înfruntare şi cum el repeta: „Oh!” cu un glas blajin, îi mai dădu o palmă mai puternică decât prima, apoi plecă, mândră şi ursuză şi rămase bosumflată lângă o fereastră. După aceste purtări, Élisabeth îşi dădu seama fără greutate că era fiica preferată a domnului Lerat şi plecă cât putu de uşor în cel mai depărtat colţ al odăii, unde se prefăcu a nu fi văzut nimic.

Peste o clipă era culcată în fundul unei firide, într-un pat mare, în care se silea să ocupe cât mai puţin loc cu putinţă. Nevasta economului o aşezase între cele două fiice ale ei, în asemenea chip încât Élisabeth nu putea face o mişcare fără să nu-şi trezească tovarăşele care se ghemuiseră lângă ea, nu din dragoste, fără îndoială, ci dintr-o dorinţă nelămurită de a o înăbuşi în somn. Le ascultă respiraţia scurtă şi puternică, care îi gâdila gâtul, încerca să găsească un sens binevoitor în acest zgomot, ca unor cuvinte prietenoase şoptite în întuneric, dar cele două surori nu spuneau din adâncul somnului lor altceva decât „Pleacă de-aici!” şi umerii lor mici, rotunzi şi tari, îşi săpau loc în trupul intrusei.

Cu toată oboseala ei, mai rămase trează o bucată de vreme. În odaia vecină, economul şi nevasta lui vorbeau dezbrăcându-se şi sunetul glasului lor străbătu prin perete până la ea. Ciuli urechea degeaba, nu putea prinde decât un murmur care urca şi cobora urmând o curbă lungă, sinuoasă, al cărei desen îi părea că-l vede pe fondul întunericului. Cu toate astea, când doamna Lerat trecu pe lângă uşă, Élisabeth desluşi o frază pe care n-o înţelese: „E încă o povară…” O povară? Nu ştia ce e o povară, dar răsuci cuvântul în minte cu nelinişte. Aveau s-o alunge a doua zi de dimineaţă? Uşurinţa cu care izbutise să se

strecoare în casa acestor oameni, să se încălzească la focul lor, să fie părtaşă la patul copiilor lor era mai surprinzătoare decât orice. Gândul acesta îi dădu încredere. În sfârşit, adormi.

PARTEA A DOUA

I

Peste câţiva ani, într-o dimineaţă frumoasă de iarnă, Élisabeth era aşezată în faţa pianului şi, cu mâna pe claviatură, întorcea capul spre fereastră. Vedea, prin perdelele de muselină, grădina acoperită de zăpadă, aleile contopite cu peluza cea mare sub o întindere albă, a cărei strălucire rănea vederea. Pentru ochii tinerei fete zăpada aceasta avea ceva de nepătruns, asemeni întunecimii unei nopţi adânci, pentru că dincolo de albeaţă se mai aflau alte adâncimi albe, pe care privirea ei nu le atingea; îi părea că salonul cel mic era plin de lumina asta ciudată, pe care pământul o trimitea cerului. În jurul ei totul se schimba. Nu putea spune cum; ceea ce era adevărat rămânea adevărat, dar în altfel, lumea devenea mai uşoară, mai fragilă.

Visă o clipă apoi, fără să-şi mute degetele din loc, apăsă pe clape; acordul răsună încetişor, adânc şi liniştit. Élisabeth suspină; preludiul acesta era greu, prea greu. Câteva pagini fură întoarse înainte, apoi în urmă, cu degete lungi, leneşe. După o scurtă şovăire, răsuci taburetul pe care era aşezată şi, împreunându-şi degetele, îşi privi vârful pantofilor. Ocupaţia aceasta o absorbi în asemenea măsură, încât nu auzi cum se închide poarta de fier în fundul grădinii.

Avea aproape şaisprezece ani. Părul ei pieptănat peste cap era prins într-un coc mare şi lucios, care îi obosea cu greutatea lui ceafa delicată. Ochii mari de un negru-intens, aproape lichid, contrastau cu pielea mată şi palidă a obrazului şi păstrau încă gravitatea visătoare a copilăriei; când un obiect le sorbea atenţia, ai fi spus că nu mai izbuteau să se dezlipească de el,

sau că se lăsau fascinaţi încet de un spectacol nevăzut de orice altă privire în afară de a lor; în acele clipe, un strabism uşor le dădea expresia încordată pe care o au anumite animale de pradă; sprâncenele subţiri şi lucioase i se apropiau treptat, în vreme ce colţurile gurii mici, voluntare se adânceau. Era îmbrăcată modest, cu o rochie neagră, a cărei severitate lipsită de graţie era subliniată de un guleraş şi două manşete albe.

După ce îşi cercetă pantofii a căror piele se zbârcea ici şi colo de mult ce fuseseră purtaţi, ridică fruntea şi se uită la butucii scurţi care se mistuiau încet pe grătarul de aramă şi trebuiau să ţină până la sfârşitul lecţiei de pian. Încăperea în care se găsea dovedea o grijă de curăţenie împinsă la limită, parchetul, frecat peste fire, strălucea ca marmura între pătratele de ţesătură înflorată care erau întinse în faţa fiecărui fotoliu de mahon, iar scaunele cu spetează în chip de cruce de pe lângă lambriurile zugrăvite într-un galben deschis păstrau încă pe catifeaua tapiseriei lor urma asprelor mângâieri ale periei. Între aceste ziduri plutea un miros bun de ceară şi de spirt denaturat, care se amesteca cu mireasma mai subtilă a lemnului ce fumega în cămin, între ferestre, gravuri serioase evocau scene istorice şi dădeau acestui loc un fals aer de vorbitor.

Zgomotul unei sonerii o făcu să tresară pe fata care se aşeză iar la pian şi cântă mecanic primele măsuri ale preludiului. Chiar cântată fals, chiar dezarticulată aşa cum era, fraza muzicală avea încă un sunet de o tristeţe inexprimabilă. Toată singurătatea inimii omeneşti părea că se cuprinde în aceste patru sau cinci note atât de liniştite încât o ureche neatentă nu le-ar fi luat în seamă; te făceau să te gândeşti, mai mult decât un cântec sau nişte cuvinte, la o privire, o privire a cuiva care, nemaiavând mult de nădăjduit pe lumea asta şi-ar întoarce ochii către o fereastră şi ar vedea şi el zăpadă.

— Ei, nu mai cânţi? întrebă, intrând, domnişoara Bergère. Continuă, până îmi încălzesc eu vârful degetelor.

Era o persoană voinică, părea că e toată numai piept şi şale, datorită deformărilor la care un corset, sortit s-o facă să pară mai subţire, îi supunea trupul puternic şi cărnos. Peste faţa ei rumenă şi ca pălmuită de frig, se înălţa o beretă de lână albă, de sub care scăpau câţiva cârlionţi galbeni. Aruncă pe un fotoliu o haină de piele căptuşită cu molton şi rămase în faţa focului, frecându-şi mâinile mici şi grase, pe care le învelea una în alta cu o mişcare iute, ca să le întindă apoi către flacără. Cu pieptul aplecat înainte, cu picioarele depărtate, făcea să-i iasă în relief un dos uriaş, strâns într-o fustă strimtă; în poziţia asta aşteptă sfârşitul bucăţii.

— E ceva mai bine, declară ea cu o voce limpede şi tare. Ar fi de dorit mai multă vioiciune… Uite aşa!

Îi făcu semn fetei să se ridice şi se aşeză pe taburetul al cărui şurub scârţâi. Preludiul fu cântat cu strălucire. Cu domnişoara Bergère toate lucrurile se limpezeau! În muzica asta nu mai rămânea nicio picătură de zăpadă, cum nu rămânea nici pe clapele care păreau că răsună toate deodată, atât de sprintene şi viguroase erau degetele domnişoarei Bergère. Şi mai pretindea, din cochetărie, că nu izbuteşte să şi le încălzească şi că mai sunt puţin ţepene. Dar zburau pe fildeş şi pe abanos şi, cântând din ce în ce mai repede, se avântau în arpegii de o greutate uluitoare.

— Am făcut rost de o medalie de bronz cu prostia asta… explică ea, mergând mai departe cu nepăsarea unei doamne care ronţăie o prăjitură. De altfel, preludiul ăsta e sfâşietor…

Când scoase din pian un ultim acord a cărui violenţă făcu să tremure sfeşnicele, îşi ridică ochii albaştri, limpezi, către Élisabeth, care o privea cu un aer întunecat.

— Asta e, spuse cu modestie domnişoara Bergère. Totul e să pui puţin suflet… Ce mutră faci! adăugă ea râzând. Sper că nu ai supărări, nu?

Un semn din cap destul de brusc o informă că eleva ei nu are supărări.

— Oh! urmă domnişoara Bergère îndoind colţul unei pagini din caiet, nu te teme de întrebări indiscrete. Sunt aici numai ca să te învăţ să cânţi la pian, dar, în sfârşit…

Şi încheie fraza asta cu un arpegiu.

— Nu pari dispusă să lucrezi, spuse ea lăsându-şi mâna dreaptă să rătăcească pe clape. Cu toate astea, trebuie să ne apucăm de lucru, copila mea. Vezi tu, urmă ea fără să se clintească, partea bună a muzicii e că ne purifică. Stabileşte un fel de fluid între persoanele cât de cât sensibile. (O gamă minoră traduse această idee.) Aşa că n-am avut nevoie de mărturisirile tale, dragul meu copil, ca să ghicesc că ceva nu merge bine. Numai felul în care ai cântat acest preludiu, cu atâta lâncezeală în degete (imită felul de a cânta al Élisabethei, care îşi muşcă buzele). Nici nu se poate face o mărturisire mai sinceră. Mi-ai dat taina pe faţă fără să vrei, poate că şi fără s-o ştii.

— N-am nicio taină, spuse uscat Élisabeth.

Râsul perlat al domnişoarei Bergère acoperi această mică frază neplăcută.

— Cu atât mai rău! spuse ea veselă. Încă o dată domnişoara Bergère a vorbit prea mult. Ar fi trebuit să-şi aşeze eleva în faţa unei pagini negre de sus până jos şi s-o pună să descurce o grămadă de treizeci doimi. (Ridică mâinile la înălţimea ochilor pe care îi închise pe jumătate şi-şi mişcă degetele, de parcă ar fi vrut să zgârie.) Haide, urmă ea cu un fel de salt din umeri, vrei să-ţi cânt ceva înainte de a ne aşeza la lucru?

Fără să aştepte răspunsul Élisabethei, îşi smulse boneta de lână pe care o aruncă în mijlocul salonului cu un gest de artist, apoi îşi dădu capul pe spate şi, îndreptându-şi privirea către tavan, lovi

clapele cu amândouă mâinile; nările i se dilatară de parcă respira deodată un aer mai curat. Totuşi şovăi la început asupra alegerii bucăţii pe care avea s-o execute, pentru că după ce încercă începutul unei nocturne şi pe acela al unui studiu, se aruncă brusc asupra unui vals.

Fata se aşeză pe un scaun la o oarecare distanţă de pian şi îşi încrucişă braţele. Nu-i plăcea domnişoara Bergère; îi trebuiseră luni întregi ca s-o descopere, dar de o clipă era sigură. Ar fi iertat purtările astea copilăreşti, răsfăţurile, acest brio exasperant, tot ce era ridicol în domnişoara cea grasă, dacă ar fi putut-o crede cinstită. Cu toate astea se îndoia de ea din instinct şi ghicea, cu privirea ei limpede, viclenia şi mofturile ei de fetiţă.

Aşa că se uita cu ochi neprietenoşi la spatele lat al domnişoarei Bergère, care se mişca urât pe taburet. Nu putea suferi răsucelile indecente pe care valsul le imprima trupului aceluia monstruos. Era necesar să se zbuciume aşa? N-o credea. Cu toate astea, fata asculta fără să vrea acea muzică a cărei frumuseţe ciudată rezista la o încercare atât de grea.

În mintea ei se perindau imagini banale, dar puternice. Îi părea la început că o fanfară izbucnea intr-un salon nesfârşit, tapetat cu roşu, în care oglinzile îşi trimiteau una alteia focurile unui candelabru strălucitor ca un bloc de gheaţă. Locul acela somptuos rămânea gol, dar dintr-o dată, după o clipă de nesiguranţă neliniştită în timpul căreia ţi se tăia respiraţia, venea un fel de scufundare în vârtejul unei petreceri; se alcătuiau grupuri, unele înaintau către altele, se dădeau înapoi din pricina unor inspiraţii subite, se îndepărtau ca să facă loc unei persoane nevăzute care mergea de-a lungul unui drum de ţară şi, cu inima roasă de o cumplită părere de rău, îşi pleca fruntea în noapte. La marginea unei ape încremenite a cărei suprafaţă neagră strălucea de sclipiri sinistre, Élisabeth îşi

înclina faţa şi se privea, printre frunzele putrede care acopereau lacul, ca în adâncimea unei oglinzi de oţel; auzea muzica balului din adâncul unui somn letargic. Era atât de departe, încât nu se mai putea gândi la întoarcere. Într-un vârtej de tristeţe, rătăcea în mijlocul grădinii din copilăria ei, întunecată acum şi semănată cu cruci care se înclinau de-o parte şi de alta, asemănătoare cimitirelor în care nu mai intră nimeni. Apoi exploda brusc o tăcere aproape supranaturală şi, într-o lumină fosforescentă, valsul se învolbura peste morminte.

Amintirea fericirii se amesteca cu această muzică stranie, se îndepărta, se întorcea, se depărta şi mai mult; atunci se ridica în noapte un cântec de o duioşie de nespus, inima rănită chema dragostea…

Élisabeth se ridică brusc. Ceva din ea răspundea acestei vrăji funebre. Suferise aşa, cunoscuse acest delir al spaimei, această melancolie dulce şi sfâşietoare, aceste elanuri, tot ceea ce cuvântul omenesc nu va rosti niciodată. Mâinile i se încrucişară pe piept, apăsară o inimă care zvâcnea. O expresie ciudată de durere şi de beţie făcu să-i tremure privirea care căuta un fel de punct de sprijin pe peretele alb, deasupra capului domnişoarei Bergère. Gura îi rămase întredeschisă o clipă, apoi lăsă să-i scape un ţipăt mic, de copil. Muzica încetă.

— Ei, ce e? întrebă profesoara de pian, întorcându-se.

Élisabeth se aşeză din nou.

— Nimic, spuse ea. Am dormit prost astă noapte, sunt nervoasă.

Ochii albaştri ai domnişoarei Bergère se aprinseră de curiozitate; îşi lăsă taburetul şi se roti, făcând să-i scârţâie ghetele, în jurul tinerei ei eleve, dar de câte ori trecea în dreapta ei, Élisabeth întorcea capul la stânga şi nu-i răspundea la nicio întrebare.

— În sfârşit, repetă fata cea grasă, mi se pare că am dreptul să te întreb, să ştiu. Cum! Cânt o bucată ca să-ţi fac plăcere şi mă întrerupi cu ţipete…

— Iertaţi-mă.

— Copila mea, nu ţi-e bine.

Se aplecă asupra tinerei fete al cărei aer gânditor îi deştepta curiozitatea şi trecu peste faţa ei o răsuflare scurtă şi călduţă, care mirosea a apă de gură.

— Ce e? spuse ea cu jumătate de glas, luând o mutră complice. Vârful nasului ei atingea aproape obrazul Élisabethei. Muzica te aduce în starea asta? şopti ea. Suntem deci chiar atât de sensibilă? Bogată, bogată natură! Natură de artist. Ca mine. O simţisem eu. Visătoare, ce să mai vorbim! Asta eşti. Ştii ce sunt eu? Ştii ce e domnişoara Bergère?

Îşi trecu uşor mâna a cărei palmă avea o perniţă de grăsime trandafirie peste urechea, apoi peste gâtul fetei şi şopti:

— O făuniţă!

— Ah! Lăsaţi-mă! strigă Élisabeth împingând-o deodată, de parcă ar fi fost trezită dintr-un somn adânc.

Domnişoarei Bergère i se urcă sângele până la rădăcina părului. Se dădu înapoi cu un pas nesigur şi fu cât pe ce să-şi piardă echilibrul, dar păstră o tăcere plină de demnitate. Élisabeth se ridică.

— V-am spus că sunt nervoasă, explică ea cu un glas mai dulce. Când mi se vorbeşte, când mă atinge cineva… (Încercă să râdă.) În sfârşit, poate că azi am putea scurta lecţia.

Profesoara de pian îi aruncă o privire ascuţită şi îşi culese bereta de lână pe care şi-o înfundă pe cap până în sprâncene, atâta energie îi dădea furia. Îşi apucă la fel, de o margine, haina de piele pe care o pusese pe un fotoliu şi trăgând-o spre ea cu un gest violent, îşi aruncă un braţ într-o mânecă.

— Cum vrei, spuse ea printre dinţi, trăgând puternic de o mănuşă ca să-şi bage mâna în ea.

Se dădu apoi o luptă scurtă cu nasturele unei mănuşi care nu voia să intre în butonieră, pe urmă profesoara de pian străbătu din trei paşi largi salonul şi ajunse la uşă.

— Lecţii de o jumătate de ceas, strigă ea ieşind, crize de nervi! Ah, nu, mai bine…

Uşa care răsună trântită în urma ei tăie în două această frază.

Rămasă singură, Élisabeth ridică din umeri, se întoarse la fereastră şi ridică perdeaua de muselină. Nu înţelegea bine de ce fata cea grasă plecase atât de repede. Cu fruntea rezemată de geam, o văzu pe domnişoara Bergère străbătând grădina cu un pas grăbit, care îi zguduia pieptul. Se va mai întoarce? Asta n-avea însemnătate. Doamna Lerat va bodogăni puţin, dar domnul Lerat va înţelege, va aranja totul. Poarta de fier se deschise şi se închise la loc; grădina era goală. Numai păsărelele săreau pe peluza albă, pe care îşi lăsau urma lăbuţelor. Élisabeth ar fi vrut să fugă pe zăpada aceea, să se tăvălească în ea, să-şi acopere faţa cu ea. Îşi aducea aminte că altădată o făcea să scârţâie în mâinile ei goale frământând-o ca s-o facă bulgări şi îi părea că simte încă în carne arsura încântătoare a frigului. Adesea, în clipe ca asta, nu mai ştia dacă e fericită sau nenorocită. I se părea că aşteaptă ceva.

Căută valsul de adineauri în caietul care rămăsese deschis pe pian, dar cum găsi pagina, părăsi nădejdea de a descifra scrierea aceea extravagantă care sărea peste marginile portativului. Preludiul era uşor în comparaţie cu valsul; se întoarse la el şi, cu sprâncenele puţin încruntate, cu vârful limbii între dinţi ca o fetiţă, cântă aşezat mica frază cuminte şi liniştită de la început. Aceste câteva note exprimau mai bine decât orice cuvânt omenesc ceea ce gândea ea, fără s-o poată spune. De fiecare dată avea, ascultându-

le, aceeaşi surprindere. Cum se putea ca un lucru atât de simplu să-şi păstreze întregul mister? Era ca zăpada pe care se pierdea privirea. Continuă până la jumătatea paginii şi se opri.

II

După prânz se făcu linişte o clipă. Domnul Lerat se uita cu o privire gânditoare la ceaşca lui de cafea neagră şi părea că se reculege. Doamna Lerat, la dreapta lui, cu braţele încrucişate ca să-şi stăpânească mai bine nerăbdarea, se zbuciuma pe scaun fără să scoată un cuvânt, aşteptând ca bărbatul ei să-şi bea cafeaua, ca să poată da fuga la miile de treburi care o chemau în toate ungherele casei. O dată cu vârsta, pielea veştejită de pe obrajii ei se acoperea de pete mici, cafenii; când nu-şi scărpina coatele sub mâneci, ducea la înălţimea tâmplei o mână vânoasă care alunga o şuviţă sau, în clipele de linişte relativă, îşi mişca de la stânga la dreapta ochii frumoşi, neliniştiţi, care nu se aşezau pe nimic şi păreau a căuta o nenorocire. Din vreme în vreme rostea în şoaptă numele fetelor ei, confisca un inel de şervet, trăgea o palmă şi, printr-un joc de expresie care consta în a ridica sprâncenele şi a mişca buzele, le poruncea copiilor să facă ceea ce nu putuse obţine niciodată de la ea însăşi, adică să stea liniştiţi.

Mustrările ei se adresau mai ales Hélènei, care era mai mică şi mai neastâmpărată decât Berthe. Era o fată viguroasă şi dolofană, cu ochii albaştri, cu faţa plină; pielea ei de un alb-lăptos era acoperită de pistrui în jurul nasului mic şi lucios. O cărare îi împărţea în creştet părul blond care bătea în roşu, tras spre ceafă unde se aduna într-un soi de *macaroană,* pieptănătură lipsită de graţie, care descoperea o frunte lucioasă şi bombată ca a unui gânditor şi dădea o expresie de uimire fizionomiei acesteia niţel neroadă. Toată partea din faţă a rochiei ei, murdărită de grăsime, dovedea graba cu care îşi ducea hrana la gură; în loc să se corecteze, ceea ce ar fi fost mai simplu, ascundea petele astea încrucişându-şi mâinile pe piept cu un gest destul

de caraghios, de câte ori privirea distrată a doamnei Lerat se rătăcea înspre ea.

Uneori, soră-sa întorcea spre ea un profil lung, urâţel, moştenit de la mama lor, cu o nară dispreţuitoare, care părea să adulmece totdeauna un miros urât. Uscată şi neagră asemeni unei muşte uriaşe, plimba peste Hélène o privire în acelaşi timp adâncă şi îngheţată, care ar fi schimbat-o pe sora ei în marmură, dacă ar fi fost cu putinţă. Un guler mare de dantelă, pe care îl făcuse cu mâinile ei, îi cădea peste umerii cărora le sublinia slăbiciunea, dar îi măgulea atât de tare vanitatea, încât îl purta peste toate rochiile. Avusese nevoie de trei ierni ca să ducă la bun sfârşit lucrul acesta de o greutate covârşitoare; drept răsplată, domnul Lerat îi dăduse o hârtie de o sută de franci (pe care o depusese la Casa de depuneri) şi o dusese, capăt fatal al acestei poveşti, la cel mai bun oculist din oraş. Ochelarii cu ramă de oţel completau, dacă se poate spune aşa, urâţenia naturală a bietei fete care vărsa în taină lacrimi cu atât mai amare cu cât topeau pe gulerul de dantelă nădejdea de a părea tot atât de frumoasă ca Élisabeth, dacă nu chiar de a o întuneca, încercarea asta o făcu rea şi, aşa cum se întâmplă adesea, răutatea o maturiză, o trezi, îi ascuţi spiritul, făcu din ea o femeiuşcă a cărei limbă ştia să rostească la momentul potrivit o frază care strica o zi întreagă.

Aşezată între aceste două persoane, Élisabeth stătea cu desăvârşire neclintită şi părea cufundată într-o visare adâncă al cărei obiect era, după cum se părea, aceeaşi ceaşcă de cafea neagră care absorbea atenţia domnului Lerat. Faţa ei frumoasă, aplecată, avea o expresie chibzuită şi parcă lăuntrică. Berthe şi chiar Hélène, ar fi fost supărate dacă ar fi aflat că toate trei evocau o alegorie în care invidia şi prostia ar fi servit drept contrast pentru punerea în valoare a graţiei. Trecură câteva minute lungi.

— Te uiţi cruciş, şopti Berthe aplecându-se către Élisabeth.

— Ssst! şuieră doamna Lerat cu o energie furioasă. Nu vezi că taică-tău se gândeşte la ceva?

Economul ridică fruntea, de parcă ar fi ieşit din fundul unei ape.

— Da, Edmée, spuse el uitându-se la nevastă-sa, aveai dreptate. Era în 1909. Adevărat. Ne aflam la ţară şi tu aflaseşi că unchiul tău se îmbolnăvise de…

— Edouard! rosti doamna Lerat, arătând cu capul către cele trei fete. Bea-ţi cafeaua, adăugă ea ridicându-se, are să se răcească.

Odaia în care se schimbau aceste cuvinte era urâtă, bogată şi comodă, ca multe alte sufragerii. Din respect pentru o tradiţie care va părea într-o zi ciudată, fusese cât se putuse de mult întunecată acoperindu-i-se pereţii până la jumătate cu lambriuri vopsite în cafeniu şi în partea de sus cu un tapet roşiatic, care imita destul de prost pielea de Cordova. Aceleaşi culori domneau şi în mobilier, în care tot ce nu era cafeniu era roşu-închis. Din pricina asta, lumina zgârcită şi tristă a acelei joi de decembrie lămurea cu greu chipurile celor cinci persoane adunate între aceste ziduri. Dar scaunele căptuşite cu pluş măguleau şi destindeau trupul; soba de fier, rozie în penumbră, îşi răspândea căldura blajină şi nesănătoasă şi, după cum declară economul punându-şi ceaşca goală pe farfurioară, era mai bine să fii aici decât afară.

Doamna Lerat ieşise din odaie urmată de Hélène, care nu ştia niciodată ce să facă cu timpul ei liber. Mergea totdeauna în urma cuiva. Berthe, mai independentă, se aşezase aproape de sobă, întinzând pe genunchi o broderie cu puncte mari, cu care visa să acopere într-o zi fotoliul din odaia ei sau, mai curând, fotoliul *ei* din odaia *ei,* pentru că nu suferea să plutească nicio îndoială asupra acestei chestiuni.

Peste o clipă, Élisabeth îşi împături şi ea şervetul şi se ridică. Se duse, din obişnuinţă, să se aşeze lângă una dintre ferestrele încadrate în draperii de un roşu-închis. Din acel loc, privirea ei pătrundea într-o stradă mică, îngustă, străjuită de case vechi, negre, care păstrau încă deasupra porţilor urma unui blazon. Prăvălii smerite mărgineau trotuarul pe care doi oameni nu puteau merge alături decât cu mare greutate. Dincolo de fereastra murdară a unei dughene se vedea un maldăr de încălţăminte bolnavă şi, atârnate de un zid, cârligele negustorului de lemne, care împărţea acea cocioabă întunecoasă şi puturoasă cu un cârpaci. Aproape, un debit de tutun înfăţişa privirii curioase sau plictisite a celui care se plimba un galantar cu pipe, trabuce şi cărţi poştale murdărite de muştele verilor trecute. Mai departe, legătorul de cărţi, negustoreasa de mărunţişuri şi un reparator de păpuşi trăiau unul lângă altul, în fundul unor prăvălioare goale, care păreau că se ating cu umerii ca să fie mai puţin triste.

Élisabeth cunoştea bine dughenele astea, mirosul greu şi fad al prăvăliei de mărunţişuri, toate cutiile cu mâner de metal pe care o biată cocoşată tuberculoasă le deschidea una după alta, ca să găsească grogrena, suitaşul, panglica; chiar din locul în care stătea acum, putea vedea pieile tăbăcite ale legătorului, violete, roşu-aprins, portocalii. Îi plăcea însă mai mult tejgheaua plină de mădulare risipite a reparatorului de păpuşi. La şaisprezece ani avea uneori pofta să se joace cu capetele acelea ciufulite şi zâmbitoare, să le fixeze pe trunchiurile de porţelan roz, aşa cum îl văzuse făcând pe domnul cel bătrân cu bluză albă, care lucra lângă o lampă cu gaz. Poate că ar fi găsit în sertare tot atât de bine ca el braţul grăsuţ de care avea nevoie ciunga asta şi ar fi lipit o perucă de un blond ideal, un blond ca untul proaspăt, pe ţeasta copilului acestuia chel.

Élisabeth!

O chema Berthe, cu vocea ei subţire; de o clipă, îşi lăsase broderia ca să se ducă să şoptească ceva la urechea păroasă a tatălui ei.

— Vino încoace, spuse ea cu un ton drăguţ, haide, vino încoace, de vreme ce tata vrea să-ţi vorbească.

— Nu te teme, copila mea, zise domnul Lerat, care îşi răsucea tocul ochelarilor.

Élisabeth se apropie de masă.

— Uită-te la mine, copila mea.

— Uită-te, tată! porunci Berthe. Uite, vezi! îi spuse ea tatălui ei.

— Nu văd nimic. Ar trebui să aprindem.

— Să aprindem! repetă Berthe. Alergă la sobă, unde se afla comutatorul.

— Dar ce este? întrebă Élisabeth.

— Nimic care să te sperie, copila mea, spuse domnul Lerat cu blândeţe. Berthe îmi atrage atenţia asupra înfăţişării tale. I se pare că eşti palidă, asta e tot. Voiam să-mi dau şi eu seama. Ah!

Ultima exclamaţie salută lumina crudă şi lividă care cădea dintr-un abajur verde.

— Apleacă-te, spuse Berthe, ca să poată tata să te cerceteze. Uită-te drept în ochii lui. Aşa!

Se aşternu o clipă de tăcere în timpul căreia Élisabeth îşi întinse faţa pe care umbra se prelingea ca pe marmură; genele lungi bătură, apoi ochii se aţintiră asupra sticlelor ochelarilor orbi.

— Eh! rosti uşurat domnul Lerat, nu văd nimic. Nimic, decât un chip frumos, niţel cam serios, adăugă el, bătând-o uşor pe obraz pe Élisabeth.

— Asta e prea mult, protestă Berthe ridicând pumnul de parcă ar fi vrut să lovească ţeasta goală a domnului Lerat. Îţi spun eu că se uită saşiu! Ar trebui să poarte ochelari.

Élisabeth lăsă să-i scape un ţipăt.

— Pentru asta m-ai chemat adineauri?

— Haide, haide! spuse economul. Să nu ne certăm. Berthe credea că îţi face un bine, dragă Élisabeth. Uite, adăugă el ducând repede mâna la buzunărelul vestei. Ne iubim prea mult ca să ne despartă un fleac, nu-i aşa? Poftim.

Berthe făcu să dispară pe loc moneda de zece franci care îi era întinsă! Élisabeth, după o uşoară şovăire, primi şi ea micul dar al economului, căruia îi mulţumi cu un zâmbet.

— Eu ştiu că am dreptate, reluă Berthe, supărată de înfrângerea asta. Se uită saşiu, are să poarte ochelari, bodogăni ea, ducându-se înapoi, la locul ei de lângă sobă.

— Berthe! o rugă domnul Lerat.

— Sigur, tu eşti totdeauna de partea Élisabethei, strigă fiica lui, bătând cu piciorul în duşumea. Uite! Nu te pot suferi.

Şi, ascunzându-şi deodată faţa în broderie, izbucni într-un hohot de plâns furios. Élisabeth se întoarse, fără să scoată o vorbă, în cadrul ferestrei, dincolo de draperia roşie care o ascundea aproape întreagă, în vreme ce domnul Lerat, zăpăcit o clipă, se uita încurcat la fata lui.

După câteva clipe suspină, îşi puse ochelarii în toc şi se îndreptă spre uşă cu un pas mărunt şi greoi, care îl făcea să semene cu un urs.

Cele două fete rămaseră singure în odaie, fără să schimbe un cuvânt. Din vreme în vreme, învinsa se smiorcăia deasupra lucrului ei. Toată scena aceasta îi păru Élisabethei cu atât mai ciudată, cu cât nu ghicea ce i se reproşează. O fărâmă de experienţă ar fi învăţat-o să vadă în supărarea Berthei cel mai adevărat, cel mai dezinteresat compliment, dar ea încă nu ştia câtă tristeţe poate răscoli vederea unui chip frumos în sufletul unei fete urâte.

Dădu la o parte cu degetul perdeluţele mici. Cerul dobândea o nuanţă cenuşie care vestea o nouă ninsoare; trecători rari mergeau de-a lungul trotuarului, aruncând o privire distrată în prăvălia

de păpuşi. Oricât de obişnuit era acest spectacol, fata găsea în el o plăcere de care nu obosea. Se întreba unde se duceau acei oameni pe care n-avea să-i cunoască niciodată. Strada va avea totdeauna un farmec ciudat, aproape enervant, pentru un spirit înclinat către gândire; ea deşteaptă toate curiozităţile şi îţi pune în faţă toate enigmele. Această atingere de aproape a misterelor dă celor mai oneste străzi un caracter în acelaşi timp neobişnuit şi familiar, care va atrage întotdeauna visătorii la ferestrele lor, ca o vagă făgăduială de fericire sau ca speranţa ascunsă a ceva neaşteptat.

De câteva minute Élisabeth se cufundase în gândurile ei, supraveghind în acelaşi timp pe cei ce se duceau şi veneau, când clinchetul unui clopot o făcu să întoarcă capul. Era un sunet vesel care lovea aerul vătuit şi umplea strada cu chemarea lui. Apoi un glas înalt şi puternic timbrat vesti trecerea tocilarului. Fata cunoştea acest strigăt pentru că îl auzise în fiecare zi, timp de ani întregi. Îşi pusese adesea în minte să-i încredinţeze omului ăstuia foarfecele pe care îl păstra în fundul unui sertar, acelaşi cu care crâmpoţise rochia mătuşii ei şi care nu mai tăia acum, dar de fiecare dată o oprise lenea de a coborî şi un uşor sentiment de sfială. După săptămâni în şir, tocilarul băgase de seamă în sfârşit prezenţa Élisabethei şi zâmbea văzându-se pândit de ochii aceia atenţi. Înalt şi lat în umeri, cu un şorţ lung de piele neagră care îi lovea genunchii, avea mersul puţin nepăsător al celui care nu-şi întrebuinţează toată puterea şi împingea cu o mână căruciorul, în vreme ce cu cealaltă scutura un clopot de aramă.

De obicei, Élisabeth se retrăgea în fundul odăii de cum îl auzea la capătul străzii, dar se întâmpla uneori să fie distrată şi să se lase surprinsă. Atunci simţea un fel de enervare şi, ca tocilarul să nu creadă că o intimidează, se silea să rămână pe loc până ce el nu se mai vedea. Avea chipul cinstit şi vesel pe care îl au oamenii simpli

din provincie, dar ei îi părea că mai are şi un aer batjocoritor şi prea isteţ, îi părea că scutura clopoţelul în faţa ferestrei ei ceva mai puternic şi mai îndelung decât în alte părţi. Cu toate astea ar fi vrut să-i vorbească, fie şi numai pentru a vedea de aproape căruciorul frumos vopsit în verde, cu acoperământul lui mic de zinc cu marginile ondulate, tocila de gresie care se învârtea sfârâind şi pe care lamele cuţitelor ţipau şi fluierau scuipând scântei.

În ziua aceea privirea ei întâlni privirea tocilarului. Se îndepărtă numaidecât de fereastră, dar nu atât de repede totuşi ca să nu vadă că el îi zâmbi şi-i făcu un semn uşor din cap. Élisabethei i se urcă sângele în obraji. Ce obrăznicie! Se gândi ea. Omul ăsta îşi închipuie că ea va coborî ca să se ia după el? Se aruncă foarte tulburată într-un fotoliu, apoi se ridică peste o clipă şi se întoarse la fereastră, dar tocilarul nu mai era acolo. Simţi o dezamăgire uşoară, pe care nu şi-o mărturisi.

— De ce te frământi aşa? o întrebă Berthe. M-ai făcut să scap un punct. E enervant.

Clopotul de aramă răsună la capătul străzii.

— Auzi? întrebă Élisabeth, ducând mâna la piept.

— Ce? întrebă Berthe.

Ridică pleoapele care clipeau des şi făcu o strâmbătură ca să arate că nu auzea.

— Nimic, rosti Élisabeth cu o voce şovăitoare. Am… am o pereche de foarfeci de dat la tocilar.

Simţi că se înroşise atât de tare încât ieşi în fugă din odaie. Peste o clipă răscolea în sertarele scrinului ei şi nu găsi forfecuţa decât după ce aruncă pe podea trei sferturi din vestmintele care se aflau acolo. Fusese cuprinsă de un fel de frenezie. Cu chipul învăpăiat şi cu părul ciufulit, îşi aruncă un paltonaş pe umeri şi puse la întâmplare o căciuliţă de lutru pe cap. În zbuciumul ei, fu cât pe ce să uite foarfeca pe care,

de fapt, nu o folosea niciodată, pentru că n-o găsea bună, dar care de o clipă îi părea absolut necesar a fi ascuţită. Coborî scara în cinci sau şase sărituri, fără să vadă măcar că Berthe o urmărea din susul ei.

Ajunsă afară, îmbrăcă paltonul pe mâneci şi-şi potoli pasul. Ocolea trecătorii cu sprinteneala vârstei ei, sărind de pe trotuar în stradă şi-şi croi drum printre doamnele bătrâne uluite şi liceenii batjocoritori, care erau duşi la plimbare. Când ajunse în sfârşit la capătul străzii, o durere în coastă o sili să se oprească şi se retrase o clipă sub gangul unei case ca să răsufle. Clopotul tăcuse de câteva minute şi fata se întreba cu nelinişte dacă nu pierduse cumva urma tocilarului. „Ar fi prea neghiob”, se gândi ea. Începu iar să fugă drept înainte, cu toată durerea ascuţită din coastă.

Acum se afla sub arcadele unei pieţe mici ale cărei case de cărămidă trandafirie aveau un aer bătrânesc şi curăţel, cu toate afişele care le necinsteau faţadele şi cu toată murdăria care acoperea pământul, pentru că în dimineaţa aceea chiar fusese zi de târg. Oameni în bluze se duceau încoace şi-ncolo, ridicau suporturi de fier pe care le încărcau în căruţe, goleau lăzile de gunoi în râu. Élisabeth fu gata să întrebe un măturător dacă nu văzuse persoana pe care o căuta, dar omul acela cu saboţii lui, cu mâinile lui mari, roşii şi cu mustaţă pleoştită, o intimida. Făcu totuşi câţiva paşi în urma lui, nehotărâtă, în vreme ce el îi stropea picioarele rotind mătura cu o mişcare largă. În sfârşit se hotărî să întrebe o doamnă care trecea, dar aerul năuc al Élisabethei şi mai ales perechea de foarfeci pe care o ţinea în mână făcură o impresie proastă şi doamna se mulţumi s-o privească dispreţuitor fără să-i răspundă.

Se pierduseră cel puţin cinci minute. Cu toate astea ea nu se descurajă şi când văzu venind spre ea un domn cu o înfăţişare binevoitoare, băgă foarfecele în buzunar, luă o mutră amabilă şi

întrebă cu o voce politicoasă dacă nu văzuse trecând un tocilar.

— Un tocilar, spuse el, un tocilar tânăr şi frumos? Nu, puicuţă! Şi făcu cu ochiul îndărătul ochelarilor.

Ea bătu din picior de furie.

— Tocilarul, rosti atunci o fată grasă, roşcată, cu un şorţ alb, a luat-o la stânga. Şi arătă într-acolo cu degetul mare.

Peste o clipă, Élisabeth mergea în susul unei străzi lungi, înguste şi goale, mărginite de prăvălii întunecate, în fundul cărora se aprindeau de pe acum câteva lămpi, pentru că cerul se întuneca de parcă s-ar fi apropiat o furtună. Pe măsură ce zgomotul oraşului slăbea în urma ei, fata simţea cum îi creşte neliniştea şi-şi spuse de douăzeci de ori că era zadarnic să stăruie, dar ceva mai puternic o împingea înainte. Rar se întâmplase să aibă curajul să vină până aici chiar când era soare, casele astea respirau crima şi boala şi în fiecare an se spunea că ar fi mai bine să fie dărâmate dar, pentru o pricină sau alta, momentul nu părea niciodată potrivit.

Când nu mai auzi decât zgomotul paşilor ei pe pietre, Élisabeth se opri. Se afla lângă o bârnă uriaşă, care se proptea în mijlocul şoselei ca să susţină o faţadă murdărită de ploaia şi de praful a două veacuri. O uşă mică, cafenie, se zgâlţâia de curent şi lăsa să se întrevadă o curte goală la capătul unui culoar care mirosea a moarte. Mai făcu câţiva paşi, cu inima strânsă şi cuteză să-şi arunce privirea în fundul dughenii unui marchitan; văzu în semiîntuneric un maldăr de cratiţe vechi, ce alcătuiau o masă neagră, în care strălucea ici şi colo o lucire de metal, iar pe duşumea o pagină de ziar pătată cu roşu palpita ca ceva viu, în voia vântului care bătea pe sub uşă.

De cealaltă parte a bârnei se deschidea o prăvălie ceva mai mare, luminată vag de o lampă cu fitilul coborât. Acolo părea că se vând cam de

toate, pentru că din tavan atârnau mături şi de-a lungul tejghelei lugubre cutii cu mărunţişuri se învecinau cu borcane cu zaharicale, dar era atâta întuneric prin colţuri şi flacăra lămpii tremura în chip atât de ciudat, încât îţi părea că vezi mişcându-se ceva îndărătul lăzilor cu zarzavaturi, unde nu era nimic, fără îndoială.

Élisabeth se întrebă dacă avea să intre ca să se intereseze de drumul pe care o apucase tocilarul şi pusese chiar mâna pe clanţă, când se răzgândi. Nu ştia nici ea bine de ce locul acela îi părea îngrozitor, îşi spunea zadarnic că era o băcănie ca oricare alta, nu putu scăpa de impresia că pe tejgheaua aceea lungă şi vopsită în negru ca un sicriu, s-ar fi putut vinde tot atât de bine carne omenească, ca şi lumânări şi zahăr. De o clipă, simţea cum frica urcă în jurul ei. Îşi scoase, din prudenţă, căciuliţa de lutru care ar fi putut trezi pofta unui răufăcător şi se felicită că era singură pe strada aceea. Apoi se întrebă de ce avea să se teamă dacă mergea mai departe, dar chibzui degeaba, nu izbuti să-şi alunge din cap ideea puternică şi confuză a unei primejdii foarte apropiate.

În clipa aceea auzi în depărtare clopoţelul de aramă sunând ca mai adineauri, cu acel clinchet vesel care părea a veni din străfundul timpurilor. Inima fetei bătu atât de puternic încât trebui să se sprijine de bârnă. Dintr-o dată zgomotul conteni. Începu atunci să alerge din nou şi ajunse la capătul străzii. Acolo nu mai erau prăvălii, nici cea mai mică lumină, în afară de zarea cenuşie care se strecura din cer între acoperişuri. Îşi plimbă ochii în jurul ei, văzu intrarea unui pasaj părăsit, închis de un grilaj, de parcă un nebun ar fi vrut să închidă acolo vântul trist de iarnă care gonea sub o boltă întunecoasă, apoi o străduţă care cotea brusc la colţul primei case. Nimeni nu mai locuia aici. Ca să-ţi dai seama, n-aveai decât să priveşti ferestrele înalte şi negre îndărătul cărora nu strălucea nici

foc, nici lampă, geamurile sparte, obloanele care se hâţânau.

Clopotul răsună iar, dar ceva mai încet, de parcă şi-ar fi pierdut curajul de a lupta cu noaptea care se şi vestea. De data asta Élisabeth nu mai şovăi, pătrunse în străduţa care şerpuia printre cocioabele scorojite şi zări în curând, cu un suspin de bucurie, felinarele unei alei foarte mari, care şerpuia cam pe lângă fostele întărituri ale oraşului. Un nor de praf alb se ridica triumfal din locurile acelea pustii şi părea stăpânul absolut al şoselei goale şi al trotuarelor largi mărginite de copaci chirciţi. La dreapta se ridica zidul unei cazărmi, a cărui muchie se pierdea în umbră, deasupra felinarelor. Mai departe, de cealaltă parte a aleii pâlpâiau luminile unei cafenele mici. Élisabeth se îndreptă către acele lumini.

Recunoscuse, în adevăr, căruciorul tocilarului, cu silueta lui de jucărie. Un copil cu un şorţ albastru se distra făcând clopotul să sune în amurg, dar cu o mână nepricepută, care nu scotea din aramă decât un soi de gângăveală sonoră. Alţi copii, atraşi de zgomotul acesta, făceau cerc în jurul căruciorului şi începuseră să-şi ia unul altuia clopotul legat cu un lanţ, când uşa cafenelei se deschise şi capul brusc ivit al tocilarului puse pe fugă micul grup. Élisabeth sosi în clipa în care uşa se închidea la loc. În momentul acela fu aproape înspăimântată de nechibzuinţa purtării ei. Să vii de atât de departe, ca să dai o pereche de foarfeci la ascuţit! Omul acela avea, fără îndoială, s-o recunoască. Ce avea oare să gândească? Dacă va ieşi deodată afară, ea n-o să aibă pentru nimic în lume curajul să-l privească în faţă, se cunoştea destul de bine ca să ştie că are s-o rupă la fugă. Nu-i mai rămânea deci decât să se întoarcă acasă cu foarfecele în buzunar.

Nu se putea hotărî la asta. Trebuia cel puţin să-l mai vadă o dată pe tocilar înainte de a pleca. Pentru asta, se apropie de una dintre ferestrele

cafenelei şi se ridică în vârful picioarelor ca să arunce o privire pe deasupra perdeluţelor care acopereau jumătate din geamuri. Din nefericire aburul o împiedica să desluşească mare lucru, dar îl auzi pe tânăr vorbind foarte tare şi râzând în hohote cu tovarăşii lui. Élisabeth îşi aţintea urechea să prindă vocea asta, cu o mulţumire ciudată. Îi plăcea asprimea ei şi acel ceva tare şi poticnit care dădea frazelor înfăţişarea puternică şi nehotărâtă a unui uriaş ameţit de băutură. Felul măsurat în care se vorbea acasă la ea îi părea, în comparaţie cu acesta, incolor şi fandosit. Cu nasul lipit de geam, încerca să străpungă cu privirea aburul care n-o lăsa să vadă decât umbre. Îşi aduse aminte de şorţul mare de piele care lovea picioarele tocilarului la fiecare pas, de mersul puţin legănat al tânărului, de mâinile lui viguroase, de aerul lui vesel, de dinţii lui albi. Şi dori să fie acolo, cu el, în cafeneaua aceea mică care trebuie să fi mirosit a alcool şi a tutun, să-i asculte glumele ca să râdă de ele şi ea cu poftă, aşa cum râdeau oamenii aceia care păreau atât de fericiţi. În plăcerea pe care o simţea, se amestecă aproape numaidecât un regret nostalgic după o viaţă ale cărei aspecte n-avea să le cunoască decât în chipul acesta imperfect, printr-o ceaţă continuă. Şi, cu toate astea, se simţea mai aproape de tocilar şi de prietenii lui decât de doamna Lerat şi de fetele ei, de domnişoara Bergère şi de toate sonatele de Clementi. Nu simţise niciodată atât de crunt ca în clipa aceasta constrângerile care fărâmă în fiecare zi elanurile unei inimi naive şi lacrimile îi scăldară obrazul. Voiau să facă din ea o persoană bine crescută, dar ea era o fată din popor care plângea încetişor de tristeţe şi de dragoste, în acel amurg de decembrie.

Se depărtă în sfârşit pentru că, oricum, anumite lucruri nu erau cu putinţă sau cel puţin raţiunea ei o pretindea, în vreme ce un alt glas furios şi disperat îi striga: „De ce nu? Dar de ce

nu?” Élisabeth nu putu răspunde la întrebarea asta. Alergă din nou, dintr-un impuls instinctiv, către cafenea şi-şi lipi gura de geam pe locul prin care încercase să-l vadă pe tocilar. Dar chiar în clipa în care buzele ei atingeau geamul, i se păru că aude râsul dispreţuitor al Berthei, care o găsea totdeauna atât de caraghioasă.

Peste un ceas intra în odaia ei, sfârşită de emoţie. Toată purtarea ei îi păru absurdă şi mai absurdă decât orice sfiala aceea ruşinoasă care o împiedicase să-l aştepte pe tocilar la ieşirea din cafenea şi să-i vorbească curajos. Altă dată n-avea să mai şovăie. Cine îi putea spune totuşi când avea să-l mai vadă? Fără îndoială că avea să mai treacă din nou peste câteva săptămâni, dar cum avea să trăiască ea până atunci? Voia să-l vadă acum, numaidecât. Cu faţa înfundată în pernă, începu să hohotească disperat, cu nestăpânirea înspăimântătoare a tinereţii, care se îmbată de amărăciunile ei.

Zgomotul unei respiraţii o făcu să tresară. Berthe intrase tiptil în odaie şi privea de după ochelari această explozie de durere, cu interesul unui savant bătrân care studiază un fenomen rar şi puţin cunoscut.

— Ce vrei? bolborosi Élisabeth, înlăturându-şi părul de pe obraz.

— Eu? Oh, nimic! făcu Berthe cu un glas liniştit. Stătea nemişcată, cu gulerul ei mare de dantelă în puncte de Veneţia şi cu rochia care îi devenise prea strimtă. Adăugă, cu mâinile la spate: E cineva în biroul tatii, mătuşa ta, cred. E îmbrăcată caraghios, mătuşa ta.

— Ce tot spui? Care dintre mătuşile mele?

— Mătuşile tale? Va să zică ai o familie adevărată?

Spunând aceste cuvinte, Berthe plimbă o privire dezgustată peste vestmintele risipite pe covor şi pe fotolii, apoi îşi întoarse ochii asupra

fetei ai cărei obraji uzi de lacrimi se învăpăiară deodată.

— Mama a dat o raită pe aici adineauri, spuse ea cu o blândeţe studiată. Te căuta, înţelegi, ca să-ţi spună că mătuşa ta vrea să te sărute. Când a văzut mai întâi că ai plecat fără să-i ceri voie, al doilea că îţi aranjezi lucrurile în felul ăsta, a spus… oh! A spus tot felul de lucruri pe care are să ţi le spună încă o dată mai bine decât mine, nişte lucruri foarte interesante.

— Pleacă de aici! rosti Élisabeth.

— Sigur că plec. Dar se pare că în familia ta a existat o persoană foarte ciudată. Asta povesteşte mătuşa ta cui vrea s-o asculte şi eu am auzit-o din anticameră. E vorba de o femeie care se îndrăgostea cam prea uşor de domnii pe care îi întâlnea şi care a sfârşit rău, da, pe un câmp pe care…

O palmă puternică îi închise gura, apoi alta făcu să-i sară ochelarii. Berthe se trase cu un pas înapoi, mută de mirare şi de spaimă în faţa unei Élisabethe pe care n-o cunoştea, a unei Élisabethe aureolată de o furie care o făcea pe ea să meargă de-a-ndăratelea, pălmuită. Când ajunse în sfârşit în colţul în care o împingea vrăjmaşa ei, se simţi prinsă de amândouă urechile şi, în ceaţa miopiei ei, zări doi ochi mari, negri, pe care furia îi apropia unul de altul. Între cele două fete nu fu schimbat niciun cuvânt. Berthei îi părea că loburile urechilor ei se rupeau şi simţi deodată o izbitură dureroasă în cap, apoi alta, în vreme ce zidul răsuna cu un zgomot înfundat. Cu toate astea nu-şi descleştă dinţii ca să ţipe. Îi era frică. Ani de zile îi vorbise de sus acestei orfane culese de milă şi dintr-o dată orfana ameninţa să-i fărâme ţeasta. Iar Élisabeth, care adunase nesfârşită umilinţă, se răzbuna fără grabă, mânuind cum voia capul acela care zâmbea de spaimă. Clipa asta de exaltare o răsplătea de multe jigniri şi recompensa o îndelungă răbdare, dar când fata îşi dădu seama că se răzbuna şi pe

dezamăgirea ei din dragoste, se dezgustă de ea însăşi şi dădu drumul prăzii.

Se făcu tăcere. După zgomotul asurzitor al palmelor, urmă un smiorcăit sfios.

— Ochelarii mei… îngână Berthe, bâjbâind prin odaie.

— În spatele fotoliului, răspunse Élisabeth, care se pieptăna la oglindă.

În clipa aceea o văzu pe doamna Lerat în pragul uşii, în rochia de mătase neagră pe care n-o îmbrăca decât când primea vizite. Cu o linişte care o miră mai întâi pe ea însăşi, fata puse pieptenele jos şi se întoarse către mama victimei ei. „S-a isprăvit, se gândi ea. Au să mă alunge.” Dar doamna Lerat stătea neclintită; ceva mai palidă decât de obicei, cu braţele încrucişate pe piept, nu făcea nicio mişcare, îşi îndrepta numai ochii de un cenuşiu-limpede când asupra Élisabethei, când asupra fetei ei care îşi căuta ochelarii îndărătul mobilelor şi nu-i bănuia încă prezenţa.

— Berthe, rosti ea deodată, cu glasul abstract pe care l-ar putea avea destinul.

Un ţipăt îi răspunse.

— Mamă!

— Berthe, repetă doamna Lerat. Am auzit ce i-ai spus Élisabethei. N-ai păţit decât ceea ce ai meritat. Élisabeth, când ai să fii mai puţin roşie la faţă, să te duci în biroul domnului Lerat, unde te aşteaptă doamna Ladouet.

Pentru ochii celor două fete pe care uimirea le ţintuia în loc, uşa păru că se închide singură, ca printr-un artificiu de teatru şi timp de o clipă Élisabeth se întrebă dacă nu avusese o vedenie. Vocea Berthei o trezi.

— Triumf! spuse cu mânie învinsa, care stătea, din prudenţă, de cealaltă parte a patului.

Élisabeth o examină în tăcere.

— Dacă ar trebui să mai trăiesc treizeci de ani cu tine, rosti ea cu un uşor tremur în glas, tot nu ţi-aş mai vorbi niciodată.

Fraza asta îi ieşi din gură fără s-o fi gândit şi simţi, auzind-o, o oarecare surprindere, dar şi o uşurare minunată. Cu ochii strălucind de o plăcere aproape senzuală, rămase încă o clipă în odaie sub pretext că vrea să facă ordine, dar, de fapt, ca să-şi guste victoria. Cu o mulţumire îmbătătoare îndreptă de douăzeci de ori spre Berthe o privire care trecea prin capul şi trupul ei de parcă n-ar fi fost acolo. Când se sătură de jocul ăsta şi când odaia îşi reluă aproape înfăţişarea ei obişnuită, ieşi.

III

Biroul domnului Lerat era o încăpere întunecoasă şi scundă, ale cărei ferestre dădeau spre o piaţă mică, liniştită, în care case foarte vechi, de cărămidă, se adunau în jurul unei clopotniţe romanice. Această privelişte calmă, pe care economul o vedea din fotoliul lui, nu cunoştea de veacuri întregi alte schimbări în afară de cele ale timpului şi ale luminii şi înainta către ruină într-o pace adormită, pentru că mai devreme sau mai târziu acele pietre vechi aveau să se surpe, dar zâmbeau de atâta vreme de după platanii lor, încât moartea părea că le uitase.

Domnului Lerat îi plăcea un decor care vorbea în aceeaşi măsură despre durată ca şi despre bătrâneţe. Fără îndoială că regreta curtea lui de onoare de dimensiuni regale, dar faţadele trandafirii ale micii pieţe care îi păruseră la început cam triste, aveau un farmec ciudat asupra acestui om simplu şi cu judecată. Uneori, când se trezea din somn, în acele momente plăcute de nesiguranţă în care spiritul confundă aspectele lumii exterioare, i se întâmpla să dea acelor case vechi o înfăţişare omenească. Atunci le vedea ca pe nişte bunici bune, care vegheau asupra lui. Fără îndoială că nu era vorba decât de capriciile unui creier care nu se deşteptase de tot. Domnul Lerat îşi dădea seama, dar acel soi de iluzie punea adesea stăpânire pe el şi se obişnuia cu gândul că patru sau cinci bătrâne bune, venite din adâncul timpurilor, îl priveau în timp ce dormea şi poate că trăncăneau între ele în limba lor de odinioară.

În ziua aceea, se gândea la ele ascultând în acelaşi timp vocea sclifosită a musafirei, care repeta de aproape un ceas aceleaşi lucruri. Domnul Lerat ar fi consimţit să facă un mic sacrificiu bănesc, dacă lucrul ar fi fost cu putinţă, ca s-o vadă plecând pe Marie Ladouet şi ca să n-o mai vadă

niciodată ar fi dat două sau trei săptămâni din timpul pe care îl mai avea de trăit, pentru că ea nu venea niciodată fără să-i aducă o veste supărătoare. Acum îi părea rău că îi scrisese cândva, ca s-o pună la curent cu soarta Élisabethei. Măsura asta fusese cerută de lege, de bunacuviinţă, de director şi de doamna Lerat; altfel, se spunea, lucrul ar fi echivalent cu o răpire. O răpire! Avea el aerul unui om în stare de un asemenea delict? Îndărătul ochelarilor, privirea lui nevinovată părea că ia mărturie casele de un trandafiriu-palid care piereau în umbră. Peste o clipă avea să fie noapte de-a binelea. Atunci singurul felinar din piaţă se va aprinde în faţa acestor case care vor deveni deodată mai lungi, mai înalte, de parcă după ce stătuseră culcate la soare se ridicau pentru a saluta noaptea. Domnul Lerat se simţea melancolic la gândul că acea clipă avea să vină fără greş. Cu şaizeci de ani înainte, copilul care era el atunci simţea aceeaşi tristeţe când vedea primele stele strălucind dincolo de ferestrele odăii lui şi bătrânul îşi aducea aminte de asta cu mirare. Ah! Cât de mult ar fi vrut în seara asta să fie singur!

— Domnule Lerat! spuse musafira.

Se întoarse spre ea, cerându-şi iertare.

— V-aţi gândit la ceea ce trebuie să facem? întrebă ea. Domnul acela mi-a scris de două ori într-o lună şi spune că vrea să vină să mă vadă. Altă dată era mai puţin stăruitor. Ce trebuie să-i spun?

Domnul Lerat făcu un gest din umeri.

— Nevasta mea are să se întoarcă într-o clipă, zise el. Şi adăugă repede: Am să aprind lampa, dacă doriţi; zilele sunt atât de scurte…

Spunând aceasta, apăsă pe butonul unei lămpi aşezate pe masa lui de lucru. O lumină îndulcită de abajurul de mătase verde se răspândi în odăiţa urâtă şi confortabilă, căzu peste tapetele de un roşu-închis, pe divanul turcesc pe care domnul Lerat se culca după masă, pe mocheta de un roşu-

vişiniu; un foc mic, de cărbuni, răspândea o căldură apăsătoare, care îi dădea domnului Lerat pofta să închidă ochii şi ar fi făcut-o, cu siguranţă, dacă femeia aceea n-ar fi fost acolo.

Aşezată într-un fotoliu căptuşit cu stofă roşie, ea se uita la bătrân cu expresia ascuţită şi răutăcioasă pe care o avea acasă la ea când pândea somnolenţele nefericitei Clémentine.

Pe ea n-aveau s-o surprindă dormind. Foarte dreaptă cu tot părul ei alb, se silea să se ţină şi mai drept arcuindu-şi şalele, lipindu-şi coatele de trup. Aripi mari, negre, străluceau pe pălăria ei care se înclina pe ochiul stâng cu un aer de cochetărie bătăioasă. Un palton lung, închis la culoare, strâns în talie, făcea să iasă în evidenţă liniile uscate ale acestui trup mic, plin de mişcare. Mâinile ei osoase se jucau cu mănuşile pe care le strânsese ghemotoc şi din vreme în vreme îşi încrucişa sau îşi aşeza paralel picioarele, lovindu-şi cutele fustei uşor, cu vârful degetelor. De câte ori privirea ei curioasă dădea ocol odăii, părea că şterpeleşte ceva ca să-l arunce în fundul memoriei ca în fundul unui sac.

— Atunci? întrebă ea, culegându-şi un fir închipuit de pe mânecă. Să-i dăm acelui domn adresa dumneavoastră?

Domnul Lerat făcu un gest de teamă.

— Inutil, doamnă. Élisabeth o duce foarte bine aici.

— Cum? Vă e frică de el? Vorbiţi-i. Ce riscaţi? E, fără îndoială, un om minunat. L-am văzut pe omul lui de afaceri, domnul Agnel, cineva cât se poate de corect.

— Élisabeth îşi va sfârşi foarte bine educaţia la Refend, doamnă.

— Dar dacă un consiliu de familie ar hotărî altfel, domnule? Uitaţi că e minoră şi că noi suntem singurele ei rude.

Cuvintele acestea rostite cu o voce mai hotărâtă produseră un efect neaşteptat asupra domnului Lerat, care se mulţumi să spună: „Ah!”

şi-şi duse amândouă mâinile la piept cu o expresie de suferinţă.

— Cu cât mă gândesc mai mult, urmă Marie Ladouet ca şi cum n-ar fi băgat de seamă nimic, cu atât mi se pare că propunerile acelui domn ar fi avantajoase pentru dumneavoastră şi pentru Élisabeth. Gândiţi-vă mai întâi la economiile pe care le-aţi face. În al doilea rând, Fontfroide e o casă de educaţie de prima mână, în care nepoata mea s-ar perfecţiona în studiul limbilor străine, al literaturii şi al muzicii. Dar ce aveţi? întrebă ea pe un ton mai blând, grijuliu.

Domnul Lerat făcu un gest cu mâna ca s-o îndepărteze, pentru că ea părea că vrea să se apropie de el. Bătrânul, în adevăr, respira greu; picături de sudoare îi curgeau pe frunte, pe obrajii de un roz nesănătos şi ochii lui luau o expresie rătăcită.

— Nu trebuie să vă emoţionaţi, domnule Lerat, spuse ea cu un accent de îngrijorare. Dacă am făcut acest demers pe lângă dumneavoastră, credeţi-mă că n-am avut în vedere alt interes decât pe acela al nepoatei mele, pentru că pentru al meu…

— Nevasta mea! şuieră domnul Lerat, trecându-şi degetele peste frunte.

— Am s-o chem, apuse Marie Ladouet, care se ridică numaidecât şi străbătu repede biroul. Adăugă, ajunsă la uşă: doamna Lerat va fi desigur, de părerea mea.

Rămas singur, domnul Lerat îşi sprijini capul de spătarul fotoliului şi privi piaţa cea mică în care se aprinsese felinarul. După durerea ascuţită pe care o simţise adineauri, încerca acum o oboseală nesfârşită care părea că-i adoarme tot trupul, dar nu mai suferea şi înfăţişarea familiară a caselor vechi avea ceva liniştitor, care îl destindea. Totuşi, pacea asta nu ţinu mult. Nu izbutea să-şi alunge din minte gândul că dacă în jurul lui nu se schimbase nimic, el însuşi suferea de câteva

minute o schimbare ciudată. Un fel de amorţeală îi cuprindea creierul şi uneori uita unde se află sau nu-şi mai aducea aminte ce se petrecuse adineauri în biroul lui, dar capriciul memoriei îl ducea cu câţiva ani în urmă şi-şi amintea de o convorbire neînsemnată cu fiica lui cea mică în legătură cu o cutie de vopsele pe care n-o mai găsea. Deodată îi fu frică de ceea ce bănuia, de acea gaură neagră în care simţea că alunecă fără să se poată opri. Făcu o sforţare ca să se ridice, dar căzu la loc în fotoliu.

În clipa aceea, nevasta lui intră urmată de Marie Ladouet; se uită cu o privire severă la domnul Lerat şi-l întrebă ce avea.

— Nimic, spuse el cu greu, nimic.

Ea o privi cu neîncredere pe Marie Ladouet, apoi pe bătrân, care încerca să zâmbească.

— Domnul Lerat nu arată rău, spuse musafira. A avut o mică indispoziţie, asta e tot.

— Tot, repetă domnul Lerat.

— Eşti asudat, urmă doamna Lerat.

El îşi duse încet mâna la frunte, constată că nevastă-sa avea dreptate şi zâmbi.

— Ia-ţi batista, porunci ea. Şi nu mai face mutra asta năucă. Spune ce ai. Eşti bolnav?

— Nu, spuse Marie Ladouet.

— Nu, repetă el.

Îşi şterse obrazul cu o mişcare şovăitoare, apoi deschise gura şi glasul lui, ca glasul unui om care se înăbuşă, rosti aceste cuvinte:

— S-a isprăvit.

— Precum vedeţi! spuse Marie Ladouet.

Se aşeză şi îşi dădu un bobârnac peste poalele fustei. Doamna Lerat, mai puţin liniştită, se aşeză şi ea pe un scaun pe care îl trase lângă fotoliul bărbatului ei. Îşi puse mâna pe mâna bătrânului, cu un gest stângaci şi pudic în acelaşi timp. Femeia asta era duioasă sub înfăţişarea ei ţeapănă şi ochii ei, în faţa veştejită de vârstă, păstrau o limpezime copilărească, care te făcea să spui că, trăind lângă bărbatul ei, sfârşise prin a semăna cu el.

— Şi atunci? o întrebă ea brusc pe musafira a cărei privire de inchizitor o enerva.

— Atunci dumneavoastră trebuie să hotărâţi, răspunse Marie Ladouet suspinând. De o parte, grijile pe care le reprezintă Élisabeth pentru dumneavoastră doi (domnul Lerat dădu din cap în semn că nu), de alta, invitaţia avantajoasă a acelui domn… Edme.

— Unde e Élisabeth? întrebă domnul Lerat.

— Vine numaidecât, răspunse doamna Lerat. Ceea ce nu înţeleg eu bine este interesul pe care i-l poartă acel domn, căruia nu-i ştiam nici numele până acum un ceas.

— V-am spus. A cunoscut-o pe mama ei. Nebuna aceea de Blanche, sărmana de ea, care se amoreza de primul venit, se îndrăgostise de el, dar se îndrăgostise atât de tare…

— Ştiu, dar nu înţeleg.

— În seara în care Blanche s-a omorât… începu Marie, cu intonaţia unui povestitor care are multe de istorisit.

Doamna Lerat tăie scurt acest efect de teatru.

— … Acel domn a venit să bată la uşa dumneavoastră ca un surd, ştiu, zise ea. Şi era într-o stare înspăimântătoare şi a avut o criză de nervi într-un fotoliu din micul dumneavoastră salon cu tapete albastre, nu-i aşa? Dar ce a spus exact cu privire la Élisabeth?

Marie Ladouet îşi puse picioarele alături unul de altul, apoi unul peste altul, îşi dădu capul pe spate şi puţin într-o parte, trase aerul pe nas, păru gata să spună ceva şi luă o mutră demnă, dar nu răspunse.

— Dar vorbiţi! rosti doamna Lerat. Înţelegeţi-mi, vă rog, nerăbdarea de a şti!

— Pot povesti ceva dacă sunt întreruptă? întrebă Marie Ladouet, privindu-şi vârful ghetei cu un aer dispreţuitor. N-am să mă mai expun unei asemenea lipse de respect.

— Ah, Doamne! Iertaţi-mă, doamnă. Eu sunt nervoasă şi dumneavoastră prea sensibilă, poate. În sfârşit, vă rog să continuaţi.

Musafira avu un zâmbet superior şi se uită la doamna Lerat cu o expresie glumeaţă.

— În adevăr, vreţi să ştiţi?

Primind asigurarea că n-avea să i se mai ia cuvântul, expiră adânc, îşi împreună mâinile, încruntă sprâncenele şi începu cu o voce ca de departe.

— Într-o noapte cumplită de decembrie mă aflam în salonaşul meu şi-mi încălzeam mâinile la foc. Cinasem. Cu câteva ceasuri mai devreme vara mea îşi pusese capăt zilelor, aproape sub ochii mei, pe un câmp unde o dusese încăpăţânarea ei. Cu capul plin de lucrurile astea cumplite, aşteptam să se facă ora nouă ca să mă duc să mă odihnesc, când aud zgomot în faţa casei. (Tresări.) Uimită, aşa cum vă puteţi închipui, pentru că sunt o singuratică la care nu se vine în vizită, mai ales noaptea, fac un gest de surpriză (făcu acel gest), mă ridic (se ridică), mă duc la uşă (degetul ei întins arată uşa) şi deschid!

Aici făcu o pauză în timpul căreia doamna Lerat lăsă să se audă un suspin destul de zgomotos, pentru că această parte a povestirii doamnei Ladouet îi devenise familiară.

— Fără îndoială că mă veţi socoti imprudentă, urmă povestitoarea. Ar fi trebuit să mă gândesc poate înainte de a deschide acea uşă, să-mi închipui primejdiile…

— De loc, spuse doamna Lerat. Şi eu aş fi făcut ca dumneata. Deci domnul acela a intrat.

— … Să-mi închipui primejdiile pe care le poate înfrunta o femeie singură, urmă Marie Ladouet cu perseverenţă, într-o casă izolată, într-o noapte de iarnă în care nimeni nu riscă să iasă pe afară. N-am să discut această chestiune. Alţii s-ar fi gândit la asta şi ar fi lăsat uşa închisă, dar eu,

care sunt numai antene, numai nervi, numai presimţiri, nu m-am gândit la nimic şi am deschis.

Se aşeză la loc, se ghemui în fotoliul ei şi clipi.

— Văd atunci un omuleţ îmbrăcat în negru ca un cioclu, cu faţa învineţită de frig. Vestită de o presimţire că am în faţa mea pe prietenul nefericitei mele verişoare, îl poftesc în salon. Intră fără să scoată un cuvânt, îşi scoate pălăria pe care o lasă să cadă pe covor şi merge de la o mobilă la alta sprijinindu-se de spătarele fotoliilor, de colţurile meselor. Îl credeam beat sau nebun, cu atât mai mult cu cât vorbea singur. Şi iată-l că se întoarce, mă priveşte de parcă ar fi vrut să strănute sau să izbucnească în râs şi se prăbuşeşte deodată într-unul dintre fotoliile mele cu dungi de un albastru-tare şi de un verde aprins.

— Toate astea sunt foarte penibile, spuse doamna Lerat. Nu s-ar putea scurta?

— … se prăbuşeşte într-unul dintre fotoliile mele cu dungi de un albastru-tare şi de un verde aprins, reluă doamna Ladouet, care pronunţa *dongi.* Închipuiţi-vă ce încurcătură pe mine! Domnul acela începe să verse lacrimi şi să scoată ţipete ca un copil bătut. Din fericire, eram singuri. L-am făcut să înţeleagă privindu-l aşa… că atitudinea lui era incorectă şi că dovedea lipsă de respect faţă de mine, dar a fost nevoie de timp, pentru că dacă vreun bărbat s-a lăsat vreodată în voia nervilor, apoi a fost de data aceea. În sfârşit, pe scurt, peste cinci minute se linişteşte puţin, îşi regăseşte glasul şi mă întreabă dacă îl socot în adevăr vinovat de moartea Blanchei. Trebuie să vă spun că în vreme ce rostea aceste cuvinte avea o mutră de vis rău, faţa unui înecat, ochii cercănaţi cu negru, părul ciufulit, şuviţe lungi lipite pe frunte de năduşeală. M-am dat înapoi cu un pas, am dus mâna la inimă ca să-i astâmpăr bătăile… (făcu acest gest) …

— Şi aţi răspuns: nu! nu se putu împiedica doamna Lerat.

— Şi am răspuns da. Pentru că ăsta era sfântul adevăr. Nu crezuse că Blanche ar fi în stare să se omoare. N-avea decât s-o cunoască mai bine. Asta i-am spus. Atunci a devenit deodată foarte liniştit, a avut chiar un fel de zâmbet şi şi-a cules pălăria de jos. Când l-am văzut în dispoziţia asta, i-am oferit un ceai cu rom, pe care l-a refuzat. Apoi mi-a vorbit despre Élisabeth. Mi-a spus că voia să facă ceva pentru ea. Ideea asta a părut că-i vine pe loc şi m-a întrebat ce credeam despre ea. Bineînţeles, n-am răspuns nimic, nevrând să mă angajez în niciun fel înainte de a şti bine despre ce era vorba. A vrut să afle dacă îl lăsam liber să acţioneze după vrerea lui ca să-i vină în ajutor Élisabethei. I-am răspuns că nu sunt păzitoarea acestui copil şi că n-am decât atât cât îmi trebuie ca să mă hrănesc eu însămi. „Unde e?” a întrebat el. „La mătuşa ei, Rose.” Abia i-am dat adresa surorii mele că a şi ieşit pe uşă alergând cât îl ţineau picioarele de-a lungul trotuarului. Atunci l-am văzut pentru ultima oară.

Se opri ca să respire puţin, zâmbi amabil şi spuse:

— N-a găsit-o pe Élisabeth la mătuşa ei, Rose, nici în altă parte. Mai târziu mi-a scris ca să mă întrebe unde e nepoata mea. I-am răspuns că nu ştiu nimic, ceea ce era iar sfântul adevăr. Atunci mi-a scris din nou toată iarna aceea; între timp primisem veşti despre Élisabeth de la domnul Lerat, dar nu i-am răspuns domnului… Edme.

— Dar de ce? întrebă doamna Lerat.

Musafira ridică din umeri şi zâmbi cu un zâmbet enigmatic, de femeie frumoasă.

— Uite aşa, ştiam că le scrisese Rosei şi Clémentinei, dar pentru motive personale nu le pusesem la curent cu scrisoarea dumneavoastră, domnule. Aşa că n-a putut afla nimic nici dintr-o

parte, nici din alta. Au trecut ani şi deodată mi-a venit ideea să-i scriu.

— Dar de ce?

— Ştiu eu? Un capriciu. Cred că a fost în timpul unei vizite pe care v-am făcut-o, puţin înainte de vacanţă, anul trecut. Vă aduceţi aminte ce neastâmpărată era Élisabeth în ziua aceea?

— Nu-mi aduc aminte.

— Eu îmi aduc aminte perfect. Avea o rochie de percal roz şi se juca şotron în anticameră, fredonând singură. Mi-am spus: „Ia te uită!” şi când m-am întors acasă, am scris scrisoarea.

În clipa aceea, se opri. Lampa mică de pe masa de lucru răspândea o lumină nesigură şi lăsa în semiîntuneric partea de odaie în care doamna Lerat stătea lângă bărbatul ei, dar Marie Ladouet putu citi pe obrazul femeii aceleia o expresie care o făcu să ducă mâna la inimă cu un gest mult mai firesc de data asta. Doamna Lerat, cu obrajii galbeni ca ceara, cu ochii nemişcaţi şi aţintiţi asupra musafirei, păstra în mâna ei lungă şi zbârcită mâna bărbatului ei şi nu se clintea. Totuşi buzele ei care se învineţiseră se mişcau aproape nesimţit ca să rostească parcă un cuvânt greu.

— Doarme, şopti ea în sfârşit.

Marie Ladouet îşi aplecă ochii asupra bătrânului şi nu desluşi decât conturul capului chel care se înfunda între umeri, dar îi păru, în adevăr, că pleoapele îi erau închise.

— Lăsaţi-ne, spuse doamna Lerat dintr-o suflare.

După o scurtă şovăire, vizitatoarea se supuse. Tulburarea ei era atât de mare cu toate astea, încât în drum spre uşă se lovi de o măsuţă şi răsturnă cărţile care se aflau pe ea. Stângăcia asta nu-l trezi pe bătrân din somn şi, după cum se păru, nu fu băgată în seamă de doamna Lerat care îşi îndreptase către fundul odăii privirea oarbă a unei femei pe care soarta ei o fascinează asemeni unei vedenii. Privirea asta o sperie pe Marie Ladouet şi,

cu toate că de la fotoliul ei până la uşă nu erau decât patru sau cinci paşi, distanţa aceasta îi păru nesfârşită. Se împiedică de covor, pălăria i se înclină şi mai mult pe ochiul stâng şi o rază a lămpii zebră aripile negre, care părură că fâlfâie. Ieşi cu mâinile întinse înainte.

În anticameră se încrucişă cu Élisabeth. Amândouă se opriră fără să scoată un cuvânt. Pe faţa Mariei Ladouet se citea o veste rea şi, fără a o şti, semăna, prin groaza care se oglindea în trăsăturile ei, cu celălalt chip care o izgonise din odăiţă şi care, dincolo de uşă, contempla întinderea nemărginită a unei nenorociri de neînţeles.

— S-a întâmplat ceva… îngână ea.

Fata nu făcu niciun gest, ghicea de câteva minute marea prezenţă nevăzută care invadase casa şi mâinile îi îngheţară. În clipa aceea auziră un strigăt lung care le înspăimântă, pentru că recunoscură glasul disperării care răsună în fiecare clipă într-un punct al lumii şi salută moartea.

PARTEA A TREIA

I

În ziua aceea ploua şi strada era goală. Urca dreaptă între şirurile de case cenuşii, ale căror acoperişuri înnegrite de vreme străluceau ca nişte plăci de metal. Din brutăria în care se afla cu Élisabeth, domnul Agnel privea fără îngăduinţă trotuarul de pietre dislocate printre care apa curgea în rigole şi din când în când se uita la fată, ca să vadă dacă n-are să-şi sfârşească mai repede pâiniţa. O tăcere adâncă domnea asupra oraşului şi chiar în prăvălie. Brutarul, în dosul tejghelei, îşi netezea mustaţa roşie, aşteptând ca domnişoara să-şi potolească foamea şi ca domnul Agnel să arunce pe marmura albă o piesă de douăzeci şi cinci de centime, dar mai spera, fără prea multă încredere, ca domnul Agnel să spună ceva interesant.

În vremea asta, domnul Agnel nu se arăta de loc dispus să facă destăinuiri. Când îi păru că pâiniţa scăzuse mulţumitor, scoase din buzunarul vestei moneda de douăzeci de franci pe care o ţinea de un minut între degetul mare şi arătător şi o duse la tejgheaua pe care o puse fără să scoată un cuvânt.

Élisabeth mânca atât de repede încât această treabă, departe de a fi o plăcere, devenea un chin, pentru că pâinea asta grosolană de ţară, acră şi cleioasă, îi rămânea în gâtlej şi înghiţea fiecare îmbucătură cu atâta trudă, încât îi dădeau lacrimile. De altfel, era oricum gata să plângă. Fără vrerea ei, amintirea o ducea cu ani în urmă, în acea noapte de decembrie în care îşi strecurase mâna îndurerată de frig în laba mare, călduţă, a domnului Lerat. Un necunoscut o conducea pentru a doua oară către viitor şi nu se putea opri să nu facă o paralelă între ursul afectuos şi bun care o

dusese la el acasă când era mică şi acest personaj colţuros şi trist care se ocupa azi de ea. Trecuse mai bine de o lună de la moartea domnului Lerat şi nu se gândea niciodată la întâmplarea asta fără a simţi o lovitură ciudată de parcă primea chiar atunci vestea cea rea. I se punea un nod în gât. I se păru totuşi ridicol să plângă într-o brutărie şi-şi înăbuşi suspinul care îi urca pe buze înghiţind un dumicat de pâine mai mare şi mai îndesat decât celelalte. Domnul Agnel stătea acum cu spatele la ea ca să se uite la brutar, dar, chiar aşa, părea că o supraveghează. Era foarte înalt, foarte drept, stătea neclintit, cu acea înfăţişare de doliu şi de corectitudine morală care nu-l părăsea niciodată şi dădea un aspect atât de deosebit veştmintelor lui. Ai fi spus, în adevăr, că pardesiul lung şi negru al acestui om voia să exprime prin stângăcia croielii lui toată seriozitatea unui suflet pentru care deşertăciunile lumii din afară n-aveau niciun preţ.

Fetei i se îngăduiră câteva clipe de răgaz, pentru că brutarul începu, în faţa monedei de douăzeci de franci, un monolog pe jumătate supărat, pe jumătate binevoitor, al cărui sens general era că domnul Agnel voia să-l jefuiască de mărunţiş şi că pentru o pâine de douăzeci de centime era mai bine să înscrie suma asta la nota domnului Agnel, dacă totuşi domnul Agnel se gândea să rămână mai mult timp la Fontfroide – mijloc dibaci de a strecura întrebarea – sau dacă (pentru douăzeci de centime, poftim!) nu trebuia să-i facă credit domnului Agnel până data viitoare.

Amabilitatea asta se sfărâmă ca un val de o stâncă, pentru că domnul Agnel găsi mărunţiş în buzunarul vestei, luă înapoi moneda de argint şi plăti fără să-şi descleşteze gura. Pe urmă făcu un semn uşor din cap spre Élisabeth şi străbătu ca o umbră distanţa până la uşă, cu galoşii lui mari, lucioşi.

Afară deschise o umbrelă pe care o ţinu deasupra persoanei sale înalte, dar mult mai sus

decât ar fi trebuit şi aşa de parcă ar fi fost vorba de un steag.

— Nu şovăi să te apropii de mine, îi spuse el fetei care îşi înclinase faţa sub ploaie. Poţi chiar să-ţi treci mâna sub braţul meu. În felul acesta, adăugă el după ce Élisabeth se supuse instrucţiunilor lui, vom fi amândoi la adăpost, pentru că picăturile de apă care cad perpendicular pe pământ vor curge pe umbrela mea fără să ne atingă.

Nu se întâmplă aşa. Picăturile de apă, vrând parcă să-l contrazică pe domnul Agnel, cădeau în toate direcţiile cu putinţă, făceau o baltă în borurile pălăriei lui. În asemenea chip încât ţeasta lui se prefăcea treptat într-o insulă, şiroiau pe obrajii lui mari, plaţi, ca să se piardă în părul des şi scurt al bărbii negre. Élisabeth se ferea cum putea. Împinse familiaritatea atât de departe încât îşi ascunse obrazul în mâneca udă leoarcă a domnului Agnel, dar nu putu împiedica apa îngheţată să-i curgă de pe căciuliţa de blană pe gât, de-a lungul cefei. Peste o clipă auzi la o oarecare depărtare de ea, sus, vocea domnului Agnel, care îi spunea chibzuit:

— Dacă întâmplarea va face să ne întâlnim cu cineva, să te depărtezi puţin de mine, adică să-mi laşi braţul. N-are rost să dăm prilej de bârfeală.

Nu pricepu, dar aprobă şi-şi urmară drumul cu nevinovăţie sub privirea a cincisprezece sau douăzeci de persoane care îi observau dindărătul ferestrelor. Când ajunseră în sfârşit la mica piaţă care domina capătul de sus al străzii, domnul Agnel fu de părere să aştepte sfârşitul ploii pe pragul bisericii. De fapt, pragul acela nu era prea adânc, dar ţinând umbrela în chip înţelept, se puteau obţine rezultate minunate, după părerea domnului Agnel. Schimbă deci poziţia umbrelei pe care o înfăţişă oblic cerului şi, în teorie, n-ar fi trebuit să-i atingă nicio picătură, dar Élisabeth tot simţea ploaia bătându-i picioarele. Trase aerul pe

nas şi aspiră în acelaşi timp mirosul de stofă udă care ieşea din pardesiul domnului Agnel. Peste câteva minute de şovăială, ea propuse să se pună la adăpost înăuntrul bisericii, dar tovarăşul ei o informă că uşa bisericii se închide la ora patru şi că era patru şi jumătate.

— De altfel, adăugă el, ai face o greşeală dacă ţi-ai pierde curajul. Nu suntem decât la şase sute de metri de Fontfroide.

Vestea asta bună fu primită în tăcere. Élisabeth se uita cu resemnare la piaţa mică, pătrată, a cărei jumătate de sus îi era ascunsă de umbrelă. Vedea, prin ploaie, trunchiurile negre ale copacilor şi parterele caselor cenuşii, ale căror obloane de un alb îndoielnic se închideau unele după altele, pentru că de o clipă începuse să amurgească şi de pe acum o lumină strălucea dincolo de un geam.

— De vreme ce ne aflăm aici, urmă cu stângăcie domnul Agnel şi vorbim despre Fontiroide, vreau să-ţi spun ceva despre felul de viaţă pe care ai să-l duci acolo. Să nu te aştepţi să găseşti confortul pe care l-ai cunoscut la domnul Lerat, nici aceeaşi… aceeaşi atmosferă. La Fontfroide nu sunt multe distracţii. E chiar uşor să te plictiseşti acolo, dacă n-ai cultivat în tine gustul pentru ocupaţii serioase, pentru studiu.

Élisabeth asculta sunetul acestei voci şterse, puţin înăbuşite şi zgomotul monoton al picăturilor de apă pe pânza umbrelei. Astăzi avea impresia ciudată că toate lucrurile din lumea asta făceau parte din aceeaşi substanţă, de pildă gustul pâinii pe care o mâncase mai înainte şi mirosul pardesiului domnului Agnel, ploaia şi discursul domnului Agnel. Cu ochii plecaţi, se uita cu atenţia scrupuloasă a plictiselii la galoşii mari cu care îşi ocrotea tovarăşul ei pantofii. Cum străluceau! Şi cât erau de negri! În partea lor din faţă şi din spate un fel de limbă neagră se lipea de manşeta pantalonilor, ca să oprească orice intrare a apei

către ciorapii domnului Agnel. Élisabeth admiră, fără să vrea, atâta ingeniozitate. Îi veni atunci ideea să-şi compare piciorul cu cel al domnului Agnel. Pentru asta întinse puţin piciorul şi fu gata să strige pe loc de surprindere şi aproape de spaimă. Era cu putinţă să existe o asemenea diferenţă de lungime între picioarele a două fiinţe omeneşti? Cu mâna pe gură ca să înăbuşe orice exclamaţie involuntară, mai întinse puţin, fără zgomot, gheata ei ascuţită lângă galoşul monstruos. O dată şi jumătate! Domnul Agnel avea picioarele o dată şi jumătate mai mari decât cele ale Élisabethei. Simţi o repulsie nelămurită şi nedreaptă faţă de acest om şi avu sentimentul tulbure al propriei ei inferiorităţi.

— Ordine, rosti deodată domnul Agnel cu un glas care părea că pică din clopotniţă.

Ea tresări, temându-se că o observase, dar el se cufundase de câteva minute într-o meditaţie pe care cuvântul acesta o rezuma, fără îndoială. Aşa că repetă cu şi mai multă putere şi cu o nuanţă de respect.

— Ordine. Da. La Fontfroide iubim ordinea. Şi metoda, urmă el, cu tonul cuiva care urmăreşte un vis interior. Ordine şi metodă. Punctualitate. Atenţie. Sârguinţă.

Cuvintele acestea rostite rar îi făcură Élisabethei impresia că asistă la defilarea unor personaje importante. După sârguinţă urmă o scurtă pauză, ca pentru a da personajului care urma un loc de seamă în cortegiu, apoi rosti lugubru:

— Hărnicie în muncă. Mare, mare hărnicie.

Hărnicia păru, în adevăr, foarte mare în ochii Élisabethei, tot atât de mare, tot atât de tristă, tot atât de corectă ca domnul Agnel, căruia, în mintea tinerei fete, îi dădea braţul ca să închidă procesiunea.

Élisabeth tăcu o clipă, ca să îngăduie acelor persoane să se îndepărteze, apoi întrebă:

— N-am putea porni iar la drum, domnule Agnel?

El era încă între gândurile lui pe care le ducea la plimbare, sub ploaie, în vreun cimitir ideal.

— Nicio ocupaţie uşuratică. Fiecare ceas cu sarcina lui şi sarcina va rodi. Ai putea înscrie aceste cuvinte pe faţada Fontfroide-ei cu litere… cu litere de aur, adăugă el după ce pregetă puţin, de parcă ar fi făcut un lucru nesăbuit.

Clipa îi păru potrivită Élisabethei şi îl întrebă pe domnul Agnel dacă n-ar putea să-i vorbească despre Fontfroide, mergând totuşi spre acest loc ales. El consimţi în faţa stăruinţei ploii şi îşi îndreptă umbrela. Peste câteva clipe întorceau spatele oraşului şi o apucau pe un drum de ţară. Pe dreapta se întindeau ogoare până la o pădurice de culoarea fumului. Noaptea cădea, dar lumina care se retrăgea din cer strălucea încă în făgaşele pline de apă.

— Fontfroide, începu domnul Agnel ca răspuns la o întrebare pe care i-o punea fata, Fontfroide a aparţinut odinioară unor călugăriţe, în virtutea unei danii foarte vechi. Erau nişte făpturi cinstite, care ajutau săracii. Cu toate astea, în epoca neînţelegerii care s-a ivit între guvernământ şi biserică, au fost alungate din ţinut. În clipa în care ultima dintre aceste fete a trecut pragul, ea s-a întors către zidul unei săli pe care se vede şi azi urma unui mare crucifix… dar proprietarului actual de la Fontfroide nu-i place să se povestească întâmplarea asta.

— Ce rău îmi pare! exclamă Élisabeth. Ar fi trebuit atunci să nu mai spui nimic.

— Orice ar fi fost, urmă domnul Agnel cu o voce egală, casa a rămas goală mai bine de patru ani pentru mai multe motive, dintre care niciunul nu i-a părut serios celui pe care îndrăznesc să-l numesc stăpânul meu. A devenit proprietarul ei, de fapt, ca urmare a unor evenimente care i-au inspirat dorinţa de a se retrage la ţară, dar şi cu

scopul de a adăposti membrii familiei lui mai năpăstuiţi din punct de vedere bănesc.

— Crezi că vom ajunge în curând? întrebă fata trăgând aerul pe nas.

El o asigură că într-un sfert de ceas vor fi acolo şi se felicită că avea ocazia să-i prezinte dinainte, dacă putea spune aşa, pe locuitorii de la Fontfroide.

— Nu sunt vrăjmaşul precizărilor, începu el, în măsura în care ele respectă secretul legitim la care avem toţi dreptul. Vărul meu Bernard, fiind cel mai în vârstă, îţi va ura în această calitate bun venit. Vei găsi în persoana lui un amestec fericit de daruri fireşti şi virtuţi dobândite cu preţul unor eforturi care i-au câştigat stima generală. Când vorbesc despre eforturi, nu vreau să insinuez că a avut de înfrânt o natură răzvrătită şi rea. Dar din dragoste pentru sine, din simpla dorinţă de a-şi împodobi sufletul, ne-a întrecut pe calea cea grea. Înţelegi ce vreau să spun.

Élisabeth înţelegea perfect.

— Vara mea Bertrande, mai greu de înţeles, mai complexă, oferă un câmp de observaţie nesfârşit celui pe care mi-aş îngădui să-l numesc psiholog. Aspectele numeroase ale făpturii ei morale ar face obiectul unui studiu din care toţi am putea învăţa ceva. Bunăoară, în anumite împrejurări, o conduce gustul pentru contraste, ceea ce nu exclude la ea nici raţiunea cea mai solidă, nici acea stăpânire pe care ar trebui s-o avem toţi asupra instinctelor noastre.

După ce îşi descrise aşa personajul, se gândi câteva clipe şi păru puţin nehotărât.

— Domnişoara Éva, spuse el în sfârşit, n-a avut fericirea să se nască pe meleagurile noastre. E înzestrată cu un caracter nuanţat ciudat. Părerile ei sunt uneori bizare. Cu toate astea e accesibilă bunului-simţ. Despre cine să-ţi mai vorbesc? Ah! De doamna Angéli. Doamna Angéli e o persoană rezervată, dar e vădit că gândeşte puternic.

Conversaţia ei nu are calităţile de neprevăzut şi de originalitate care strălucesc în cuvintele domnişoarei Éva. E chiar destul de remarcabil faptul că doamna Angéli nu vorbeşte decât despre un singur lucru, ceea ce produce cu timpul o impresie de monotonie, dar e neîndoios că doamna Angéli cugetă mult. Cât despre copii, recreaţii sănătoase te vor face să te întâlneşti cu ei, dar nu vei căuta societatea lor. Fără îndoială că nu-i critic pe aceşti copii, eu nu judec pe nimeni. De altfel, domnul Edme va veghea el însuşi asupra dumitale sper şi te va conduce în alegerea prieteniilor.

— Domnul Edme? întrebă fata cu un glas care trăda o uşoară nelinişte.

Domnul Agnel se înclină într-un soi de jumătate de salut.

— Cuvintele mele nu ţi-ar putea da decât o slabă idee asupra ceea ce e domnul Edme! rosti el grav şi locul nu e potrivit.

Élisabeth se întrebă ce fel de personaj putea fi domnul Edme şi dacă era nevoie de o capelă pentru a vorbi despre el, dar se feri să formuleze întrebarea asta.

— Eu mă socotesc un nimic în faţa domnului Edme, adăugă el după o clipă de gândire. Cuvintele acestea să nu te surprindă. Ar fi la locul lor deasupra porţii de la Fontfroide, dacă modestia domnului Edme nu s-ar împotrivi. Iar dumneata vei împărtăşi fără îndoială părerea mea când îl vei vedea pe domnul Edme, ceea ce nu va mai întârzia.

Acum înaintau în întuneric, călăuziţi numai de albul nelămurit al drumului. Pe măsură ce noaptea devenea mai adâncă, Élisabeth se strângea lângă domnul Agnel cu o încredere mai mare decât înainte. N-o făcea pentru că l-ar fi crezut în stare s-o ocrotească dacă s-ar fi întâlnit cu un răufăcător, nici măcar s-o apere de ploaie; limbajul lui umflat şi încâlcit, aerul lui absent, felul acesta de a merge prin ploaie şi întuneric de parcă s-ar fi aflat ziua-n

amiaza mare, sub un soare frumos, îi păreau mai curând ridicole, dar de câteva minute avea o senzaţie atât de ciudată, încât n-ar fi putut-o descrie. I se părea că o lumină îl înconjura pe domnul Agnel.

II

Casa se ridica la capul satului pe care trebuiră să-l străbată de-a lungul uliţelor lui noroioase şi întunecate, dar când Élisabeth auzi scârţâind poarta grea, de fier, de la Fontfroide, se simţi în acelaşi timp şi uşurată şi atât de neliniştită încât uită încercările acestui drum supărător, ploaia, frigul, noroiul şi chiar oboseala care, cu o clipă înainte, o făcea să se poticnească în întuneric şi să se agaţe de braţul domnului Agnel. Acum pietrişul scârţâia sub paşii lor. La stânga şi la dreapta zărea desişuri. Inima ei bătea de nerăbdare şi îl sâcâia cu întrebări pe domnul Agnel. Câte persoane avea să vadă? La ce oră se va cina? Când se va trimite după cufărul ei? Dar nu căpătă niciunul dintre răspunsurile pe care le dorea. Tovarăşul ei se mulţumi să-i spună pe un ton misterios că la Fontfroide trebuie să stai liniştit, să vorbeşti mai încet şi să nu sari cum făcea ea în acest moment, pentru că ăsta nu era tonul de la Fontfroide. (Ea încetă pe loc).

După câte îşi dădu seama, aleea făcea o cotitură, apoi cobora. Ploaia răpăia deasupra capetelor lor în brazii cei mari, ale căror crengi făceau întunericul de nepătruns. Dintr-o dată fata zări o clădire mare, albă, apoi un fir de lumină sub uşă. Domnul Agnel se opri.

— Copila mea, şopti el, îngăduie-mi să-ţi fac o urare înainte de a păşi pragul acestei case.

Rămase neclintit câteva clipe, cu apa şiroind pe el, cu umbrela întinsă spre cer.

— De-ai putea să fii fericită între noi! spuse el în sfârşit, cu voce tare, pentru că uita propriile lui recomandări. Toate lucrurile bune din lumea asta să-ţi fie hărăzite sub acest acoperiş şi o dată cu ele chipul în care trebuie să le întrebuinţezi. Această frază simplă, gravată ca o deviză deasupra

ferestrei principale de la Fontfroide, nu mi-ar părea mai extraordinară decât prezenţa unei stele pe cer.

Abia sfârşi aceste cuvinte, când obloanele ferestrei cu pricina se deschiseră cu un zgomot îngrozitor, în vreme ce un glas furios răsuna în noapte:

— Agnel, încă o frază gravată, înscrisă sau zugrăvită şi te dau afară, mă auzi, te dau afară! Urcă-te numaidecât în biroul meu.

Élisabeth ridică ochii cu o tresărire de spaimă, dar dincolo de obloanele deschise nu strălucea nicio lumină şi nu văzu nimic altceva decât o formă neagră, care pieri aproape numaidecât înlăuntrul casei. În tăcerea plină de groază care urmă, se simţi înduioşată de milă pentru cel care fusese bruftuluit aşa.

Dar, spre mirarea ei, îl auzi şoptind cu un ton vesel, în vreme ce deschidea uşa:

— Ureche de vânător… Minunatul domn Edme!

Intrară. Odaia în care se găseau era vastă şi goală, luminată numai de o lumânare aşezată pe o ladă mare pentru lemne, pe care se mai aflau încă urme de vopsea roşie. Pe perete atârnau nişte haine, agăţate de un cui. Mai era acolo şi un scaun de paie, aşezat, ca prins de frig, în faţa gurii unui cămin înalt de cărămidă, în care nu ardea nicio aşchie de lemn. Asta era tot.

Élisabeth se uită în jurul ei.

— Domnul Edme striga adineauri? întrebă ea.

— N-am spus asta, răspunse el.

— Ai spus că are o ureche de vânător.

El scutură din cap.

— Nu domnul Edme.

Ea îşi aruncă din nou privirea într-o parte şi-n alta. În lumina neliniştită a lumânării, vedea dansând pe perete umbra nemăsurată a domnului Agnel. Stătea în faţa Élisabethei aşteptând să se sfârşească inventarul mut pe care îl făcea şi-i urmărea privirea de la cămin la scaun şi de la

scaun la ladă, cu o expresie pe care ea o compară în minte cu aceea a unui câine. După ce Élisabeth socoti că văzuse tot, el îi arătă cu o cheie pe care o învârtea în mână de o clipă bârnele uriaşe ale tavanului, negre de fum şi de bătrâneţe, apoi lespezile mari şi neregulate de pe jos, unele cenuşii, altele de o albeaţă de oseminte.

— Casa e foarte veche şi foarte solidă, spuse el în şoaptă.

Ea repetă pe acelaşi ton, puţin intimidată de aceste lucruri:

— Foarte veche şi foarte solidă…

El făcu un gest de aprobare şi se îndreptă către o uşă mică, pe care Élisabeth n-o văzuse, îl urmă în vârful picioarelor şi pătrunse în urma lui într-o încăpere întunecată, în care ardea un foc. La început nu văzu decât flăcările care pâlpâiau în fundul căminului şi aruncau pe tavan o strălucire roşiatică, apoi desluşi o oglindă mare, care părea străbătută de umbre. Fără îndoială că domnul Agnel găsea cu oarecare greutate comutatorul, pentru că îl auzi gâfâind de nerăbdare în vreme ce pipăia peretele cu mâna când, deodată, scoase în şoaptă o exclamaţie. În aceeaşi clipă se aprinse o lampă, într-un colţ al odăii, sub un abajur roşu care făcea din ea un fel de lampă de pat şi o uşă se deschise uşurel ca să se închidă aproape numaidecât, dar fata avu vreme să vadă pierind marginea unui şal bej, care fâlfâia ca o aripă de vrabie.

— Am deranjat pe cineva? întrebă Élisabeth.

El făcu cu mâna un semn ca pentru a-i spune să nu dea atenţie lucrurilor care nu meritau:

— Aici te afli în bibliotecă, spuse el arătând dulapurile cu geamuri la dreapta şi la stânga unui cămin de marmură neagră. Am să te las o clipă aici, adăugă el puţin stingherit. Trebuie să urc.

Înainte de a pleca, îşi deschise umbrela pe care o puse pe covor, la oarecare depărtare de foc, rugând-o pe Élisabeth să aibă grijă de ea. Îl văzu

apoi mergând în sus şi-n jos câteva clipe, împingând cu degetul un tablou agăţat strâmb sau mutând din loc o carte de pe masă, apoi îşi şopti ceva în barbă şi ieşi cu un aer absorbit.

Rămasă singură, fata îşi scoase paltonul pe care îl întinse cu grijă pe un scaun şi se aşeză lângă foc pe un fotoliu în formă de scoică, în care ultima persoană care îl ocupase lăsase ceva din propria ei căldură şi un ghem mare de lână, care i se rostogoli la picioare. Aplecându-se să ridice bulgărele cenuşiu, Élisabeth văzu sub o mobilă o pisică minunată, roşie, care o privea cu ochii ei de fosfor. Întinse zadarnic vârful degetelor chemând-o, animalul rămânea într-o nemişcare potrivnică. Până la urmă, Élisabeth se aşeză la loc în fotoliu şi plimbă în jurul ei o privire atât de atentă cât i-o îngăduia oboseala.

Încăperea asta îi plăcea în general şi se întrebă dacă va fi lăsată să stea adesea aici. Draperii de un roşu-închis, cu marginile pălite de soare, împodobeau două ferestre înalte între care se afla o sofa de lemn negru, destul de elegantă ca formă, dar care era foarte lăsată în locurile cele mai confortabile, fără îndoială. Amănuntele acestea fură culese de un ochi lucid, cu toate că începuse să clipească puţin obosit după cele două ore de călătorie într-un vagon de clasa a treia. Élisabeth nu voia însă ca domnul Agnel s-o găsească adormită când se va întoarce în bibliotecă. Aşa că se îndreptă în fotoliu şi-şi propuse să examineze odaia în care se găsea, de parcă i s-ar fi cerut s-o descrie. Peste o clipă fu izbită de înfăţişarea greu de definit pe care o aveau aici obiectele cele mai obişnuite. Toate păreau a fi fost atinse şi mutate din loc cu o clipă înainte. Impresia asta fugară şi aproape cu neputinţă de exprimat dădea tăcerii chiar o calitate deosebită. Élisabeth ciulea zadarnic urechea, nu auzea decât zgomotul uşor al buturugilor mistuite de flăcări

scurte şi murmurul ploii pe obloane. S-ar fi spus că întreaga casă îşi ţinea răsuflarea.

Se ridică, se uită la vasele mari japoneze care împodobeau căminul; într-unul din ele se desfăcea un mănunchi de pene de păun pe care praful le făcuse pufoase, într-altul se afla un evantai pictat şi un tub lung de lemn negru şi de metal, care semăna cu un flaut, dar al cărui miros, rece şi de ars în acelaşi timp, nu era plăcut. Pe cămin se mai afla şi o carte de poezii germane. Frunzărind-o, Élisabeth făcu să cadă un fir lung de iarbă care servea de semn şi câteva flori îngălbenite, pe care le ridică.

Se plictisea. Trecuse cel puţin un sfert de ceas de la plecarea domnului Agnel. Ca să se distreze, încercă să deschidă dulapurile cu geamuri, dar gestul acesta de curiozitate fusese prevăzut, fără îndoială, pentru că broaştele nu aveau chei şi uşile rămăseseră închise. Perdelele plisate, de culoarea prunei, te împiedicau să vezi ce se afla în dulapuri. Fata se aşeză din nou. Fotoliul acesta, aidoma tuturor scaunelor din bibliotecă, trăda, dacă nu sărăcia, cel puţin o strâmtorare care se alia în chip ciudat cu un anumit gust pentru lux. Era îmbrăcat, în adevăr, cu o mătase frumoasă, violetă, semănată cu stele galbene, dar ţesătura preţioasă era tăiată pe braţele lui şi perniţa de brocart de culoarea ametistului, aruncată cu o neglijenţă prefăcută pe fundul spătarului, acoperea prost o pată de cerneală roşie. Élisabeth începu, ca pe vremea când era foarte mică şi îşi spunea poveşti care porneau de la un cui găsit între scândurelele parchetului sau de la un nasture descoperit sub un scrin, să viseze în faţa acestei pete, închipuindu-şi încurcătura vinovatului în clipa accidentului, privirea lui îngrozită şi, cu toată evidenţa, neîncrezătoare, apoi scena care trebuie să fi urmat, lacrimile şi tertipul cu perniţa făcută dintr-o bucată tăiată dintr-un patrafir vechi… O puse la loc.

Lampa cea mică lumina atât de prost, încât odaia era cufundată pe trei sferturi într-un întuneric în care ochii Élisabethei nu deosebeau decât conturul lucrurilor. De o clipă fata încerca să ghicească, fără să-şi părăsească locul, ce putea fi lada aceea mare de lemn întunecat, căreia îi strălucea o latură ca o oglindă de câte ori o flacără ţâşnea în adâncul căminului. Deodată se ridică scoţând un strigăt: era un pian! Ajunse, străbătând un labirint de scaune şi de măsuţe, în ungherul în care era aşezat pianul. Se înălţa în spatele unei etajere pentru caiete de muzică şi a câtorva măsuţe de bambus de mărime descrescândă, care alcătuiau un soi de baricadă. Élisabeth atinse câteva clape cu o mână sfioasă şi una din patru rămase mută. Bunăvoinţa celorlalte trei răspunse cu un sunet slab. Se aşeză, dezamăgită şi totuşi nu descurajată, pentru că până şi în acest instrument răzvrătit se mai afla încă prezenţa unei forţe magice. Cât glas avea un simplu acord! Sub degetele unei mâini inspirate, lumea reală se şterge ca visul fără şir al unui bolnav. Îşi aduse aminte primele măsuri ale unui studiu pe care le cântă în surdină, când o întrerupse un zgomot ciudat. Cineva mergea deasupra ei. Îi păru că nu o singură persoană, ci două sau trei. Paşii aceştia veneau din diferite puncte, străbăteau odaia şi se opreau deodată, de parcă ar fi aşteptat. Tăcerea care urmă îi păru şi mai stranie Élisabethei. Ce voiau oamenii aceia care se aflau deasupra capului ei? O stinghereală subită o făcu să se înroşească în întuneric. Faptul de a se şti ascultată de străini îi strica bucuria. Aceasta fu explicaţia pe care şi-o dădu ca să-şi ascundă ei înşişi o nelinişte crescândă şi închise pianul cât putu de uşor. Peste o clipă auzi din nou trosnind podeaua etajului de deasupra sub paşii auditoriului ei nevăzut, care se risipea.

De ce nu se întorcea domnul Agnel? Aruncă o privire plină de necaz acestei biblioteci a cărei înfăţişare îi plăcuse cu o clipă înainte.

Îi veni în minte că poate o uitaseră şi se hotărî să părăsească încăperea, dar teama de a se întâlni pe culoar cu omul acela care striga atât de tare adineaori o făcu să se răzgândească. Cu toate astea se îndreptă către uşă, îşi aţinti urechea, apoi se răzgândi iar şi învârti butonul cu multă precauţie. Uşa rezistă. Învârti butonul în cealaltă parte tot fără rezultat şi, în sfârşit, trebui să recunoască adevărul: o încuiaseră acolo. Inima începu să-i bată. Uită orice prudenţă, răsuci butonul cu putere, bătu în uşă. Acest domn Agnel era un viclean, un ticălos. Dacă nu venea numaidecât cineva, avea să strige. Cu toate astea nu făcu nimic. Nu-şi aducea oare aminte că dacă domnul Agnel ieşise prin această uşă, intrase cu ea printr-o uşiţă mai mică, care dădea în anticameră? Biblioteca fu străbătută din nou şi butonul celeilalte uşi răsucit în toate direcţiile de o mână căreia spaima şi furia îi dădeau şi aici, o vigoare zadarnică.

Élisabeth îşi pierduse capul, începu să plângă. După ce fusese o persoană în toată firea care cânta un studiu, redevenea deodată fetiţa căreia îi era frică şi îşi răsuceşte capătul pletelor cu un gest de groază. Din ziua în care domnul Agnel venise la doamna Lerat, avusese presimţirea că viaţa ei avea să se întunece. Acest domn Agnel, cu discursurile lui, era un ipocrit. Nu ştia nici cum făcuse să răsucească cheile în broaşte fără ca ea să-l audă. Dar oricât s-ar fi gândit la lucrurile astea, nu-i folosea la nimic. Mai bine ar fi căutat un mijloc de a ieşi din odaie. Îi veniră în minte ferestrele.

Perdelele lunecară aproape singure pe vergelele de lemn şi fetei nu-i fu greu să întoarcă mânerul ferestrei. Mai rămâneau obloanele, pe care le deschise lesne, dar în clipa în care se aplecă deasupra grădinii, ploaia, care îşi îndoise violenţa, o pălmui. Se dădu înapoi, apoi închise fereastra, liniştită deodată de căldarea de apă pe care i-o arunca cerul în cap. Nu era greu să iasă, dar încotro să se ducă şi cu ce bani? Întrebările astea

pe care nu şi le-ar fi pus cu trei sau patru ani înainte, o convinseră să se aşeze lângă focul din care nu mai rămânea decât puţin jar şi să se usuce, aşteptând să i se coacă în minte un plan de fugă mai dibaci. Fără îndoială că a doua zi avea să se ivească un prilej. Doar n-aveau s-o închidă la Fontfroide ca într-o temniţă. Îi plăcea să creadă că tot curajul pe care îl pierduse o dată cu copilăria era răscumpărat de judecata pe care o avea acum, în vreme ce în ochii unui observator nepărtinitor compensaţia n-ar fi părut atât de vădită.

Trecu o bucată de vreme şi focul se stinsese, când un miorlăit îi aduse aminte de prezenţa pisicii. Văzu atunci acel animal misterios sărind de pe o mobilă pe alta de parcă ar fi vrut să exerseze cele mai primejdioase salturi şi să-şi pună la încercare mădularele amorţite de somn. Se azvârlea, cu o graţie miraculoasă, de pe cămin în vârful unuia dintre dulapuri, scotea un geamăt mic, de furie şi se arunca în gol, ca să cadă cu o încetineală savantă pe perna unui fotoliu.

Îşi întrerupse zbuciumul acesta nemaipomenit timp de două sau trei clipe pe care le-nchină, printr-o inspiraţie subită, unei toalete grăbite, trecându-şi cu zel limba trandafirie peste pieptul slab, lingându-şi urechea; apoi se târî cu voluptate pe covor, întinzând în faţa privirii Élisabethei un spate alb, foarte frumos, împestriţat cu pete ruginii, se aşeză în sfârşit lângă o uşă şi ochii ei puternici de fascinatoare se aţintiră asupra unui punct nevăzut, în penumbră.

Peste o clipă pisica se depărtă de uşă şi miorlăi. Élisabeth auzi în acelaşi timp paşii nehotărâţi ai cuiva care părea încălţat cu papuci prea mari. Se ridică pe dată. O mână răsuci butonul uşii într-o direcţie, apoi în alta, exact aşa cum făcuse Élisabeth cu un sfert de ceas înainte. Un răgaz uimit, apoi butonul îndură toate violenţele la care poate fi supus un obiect de acest fel. Fu tras înainte, înapoi, întors la dreapta, la

stânga, cu o furie care trăda dorinţa de a sfărâma nu numai broasca, dar şi uşa şi pe cel care o închisese. Mută de spaimă, fata se uită fără să se clintească la oul acela de porţelan însufleţit de o energie drăcească, în vreme ce pisica plângea de furie şi se învârtea în jurul ei însăşi, cu spatele rotunjit. La fiecare mieunat al pisicii răspundea dindărătul uşii o voce de femeie care se trudea să-i vorbească animalului imitându-i glasul:

— Prinţesa mea, au-u, prinţesa mea…

Sunetul acesta, subţirel şi strident în acelaşi timp, îi făcu fetei o impresie neplăcută. Îi veni să apuce butonul uşii cu amândouă mâinile şi să strige şi ea, să ceară să se facă linişte, dar nu îndrăzni. Tărăboiul mai ţinu un minut sau două, apoi această exaltare şi dialogul pătimaş între prinţesă şi necunoscuta în papuci se sfârşi tot atât de brusc după cum începuse. Paşii se depărtară şi pisica se făcu nevăzută sub o mobilă.

Acum nu-i mai rămânea altceva de făcut decât să aştepte şi fata se resemnă cu atât mai mult cu cât se simţea sleită. Ghemuită în fotoliul de mătase violetă, se uită cu o expresie plină de ură la umbrela deschisă la picioarele ei şi regretă că n-o pârlise focul. Deodată închise pleoapele fără măcar să-şi dea seama şi adormi.

Când se deşteptă, domnul Agnel stătea în faţa ei şi îi atingea umărul. Şoptea, cu o mutră foarte plouată şi cu o voce nelimpede, cuvinte pe care nu le înţelese de la început şi-i aruncă o privire uimită. Dar când în sfârşit pâcla somnului se risipi din faţa ochilor ei şi când lumea îşi redobândi înfăţişarea firească, Élisabeth se uită mai liniştită la persoana cernită care se apleca peste fotoliul ei. Îşi trase umărul cu o mişcare bruscă, ursuză, de sub mâna aceea care îl lovea uşurel.

— De ce am fost încuiată aici? întrebă ea.

— Am să-ţi explic numaidecât, spuse domnul Agnel. Dintr-o zăpăceală a mea. E adevărat că de

obicei închidem uşa asta ca s-o împiedicăm să se hâţâne, da, broasca e stricată.

— Şi pe cealaltă? rosti Élisabeth, arătând uşiţa care dădea în anticameră.

— Şi aceea, tocmai şi ea. Broasca, ar fi trebuit să-ţi spun…

Ea se ridică.

— Adineaori a venit cineva, o femeie. N-a putut intra, bineînţeles, dar a zgâlţâit butonul uşii…

El o privi în ochi, mâinile îi atârnau de-a lungul trupului.

— Ah, da?

— Da. Cine era?

— Nu ştiu.

Se apleca să-şi ia umbrela, îi pipăi pânza, o închise cu băgare de seamă, apoi o înfăşură, ceea ce cerea un anumit timp, pentru că îşi dădea multă osteneală să n-o mototolească. Élisabeth urmărea cu o privire întunecată operaţia asta. Peste o clipă întrebă:

— Era persoana care a ieşit din încăperea asta când intram noi?

Domnul Agnel ridică fruntea, niţel surprins, fără îndoială, de tonul pe care îi era pusă această întrebare, pentru că rămase neclintit, cu umbrela în mâini şi cu gura uşor întredeschisă.

— Persoana care a ieşit… Nu ştiu.

Şi, stingherit de privirea fetei, se întoarse puţin, continuându-şi treaba cu o încetineală exasperantă. Élisabeth trebui să-şi dea toată silinţa, ca să nu-i spună că minţea. Nu mai vedea acum decât prostie în profilul acela de capră care se desena, ca decupat, pe abajurul roz al lămpii: fruntea era teşită, bărbia la fel; i se vedea conturul lipsit de energie prin cârlionţii bărbii pe care o străbătea lumina.

— Ştii, spuse el după o tăcere, la Fontfroide punem rar întrebări unii despre alţii. Peste jumătate

de ceas vom cina. În locul dumitale n-aş vorbi de persoana aceea care spui că a încercat să intre aici.

Ea se duse într-o parte a odăii în care domnul Agnel n-o putea vedea şi ridică din umeri cu mânie.

— De ce? întrebă în sfârşit, călcându-şi pe inimă, pentru că ghicea că el spera să audă întrebarea asta.

Domnul Agnel aruncă o privire oarbă către colţul de întuneric în care se ascundea Élisabeth.

— Asta ar putea să-i displacă domnului Edme, spuse el cu glasul încet.

— Domnul Edme! repetă ea, enervată de acest nume.

Crezu că vede o sclipire în ochii domnului Agnel, dar el îşi plecă numaidecât capul şi prinse într-un nasture banda de elastic care ţinea cutele umbrelei. Palma lui îi mângâie pentru ultima oară pânza, apoi ţinu umbrela cu braţul întins.

— Până şi în chipul în care îşi înfăşoară umbrela, rosti el, e ceva care trădează omul ordonat.

— Ar trebui să pui să se graveze fraza asta frumoasă pe faţada de la Fontfroide, spuse Élisabeth.

El se întoarse brusc spre ea.

— Nu, rosti jignit. Nu prezintă un interes destul de general.

III

În seara aceea, nu veniră la cină decât trei persoane. Élisabeth numără totuşi opt tacâmuri, dar se hotărâse să-şi păstreze pentru ea toate gândurile şi să nu-i mai pună întrebări domnului Agnel. Aşezat lângă ea, el mânca cu poftă o supă în care pluteau bucăţi mari de pâine şi Élisabeth îl observa fără să vrea. Îşi ţinea lingura atât de departe de gură, de teamă să nu se stropească, desigur, încât îi era greu să ajungă la ea. Un şervet înnodat în jurul gâtului îi ocrotea hainele de un accident posibil. Îi păru că are un aer de găgăuţă, mai ales când îşi întindea bărbia deasupra farfuriei ca un animal căruia i se spune: „na, încetişor”.

Uneori îşi întorcea capul de la vecinul ei căruia îi analiza cu atâta grijă toate micile caraghioslâcuri şi îşi arunca ochii pe furiş către persoana care stătea în faţa amândurora. Atunci îşi dădea seama că ea însăşi era obiectul unei cercetări atente care o făcu în curând să se simtă stingherită. Treptat, stinghereala i se amestecă cu enervarea şi, ridicând fruntea, îşi aţinti cu îndrăzneală privirea înainte. Ochii ei întâlniră o faţă masivă de femeie bătrână, ale cărei zbârcituri erau atât de adânci, încât păreau nişte tăieturi. Vârsta pecetluia trăsăturile acelea cu o urâţenie virilă. Fără îndoială că fusese nevoie de ani întregi de proastă dispoziţie şi de lupte pentru a forma cele două cute paralele care apropiau sprâncenele şi desenau, cu un vârf de cuţit parcă, liniile drepte care brăzdau obrajii. Din pricina bolii, pielea bătea în galben şi se păta cu maroniu, dar gura rămânea neînduplecată şi pleoapa vânătă nu cădea, de parcă în masca aceasta pustiită o energie încăpăţânată ţinea pe loc cărnurile atinse de pe acum de moarte.

Îmbrăcată în negru ca ţărancele îşi ţinea braţele încrucişate în faţa farfuriei goale şi o privea ţintă pe Élisabeth cu ochii ei mari şi încremeniţi,

mai adânci şi mai aspri decât aceia ai unei păsări de noapte. La început, fata nu se crezu în stare să-i îndure ochii şi-şi mută privirea ceva mai sus, în locul unde fruntea joasă şi îngustă a bătrânei se acoperea cu un şir de buclişoare false, dar se ruşină de laşitatea ei. Irisul acela mare, cafeniu, n-avea s-o înfricoşeze. Se sili s-o privească în faţă, fără să clipească şi simţi că se înroşeşte. Cu toate astea stărui în hotărârea ei şi, ceva mai sigură de ea, puse câtă cutezanţă putu în expresia chipului ei. În clipa care urmă, îi păru că lucrurile se topeau treptat într-un fel de ceaţă în jurul bătrânei şi simţi că o apucă o ameţeală uşoară. Deodată auzi o voce joasă, dar bine timbrată, care îi spunea rar:

— Dacă bretonul îmi stă pieziş, dacă nasul meu nu-ţi place, sau dacă croiala bluzei mele nu-ţi pare a fi la modă, fetiţa, va trebui să mi-o spui. Aş încerca să le schimb.

Domnul Agnel o împinse cu cotul pe Élisabeth.

— Doamnei nu-i place să se uite cineva ţintă la ea, şopti el.

— Dar şi ea se uită ţintă la mine, răspunse Élisabeth pe acelaşi ton.

— Se uită ţintă la mine, urmă bătrâna, n-a fost spus destul de tare. Când eşti obraznică, eşti obraznică până la capăt. Dumneata nu eşti decât pe jumătate şi cu sfială. Asta îţi reproşez eu, fetiţo. Cât despre mine, mă uit ţintă la cine vreau eu. Am cu cincizeci de ani mai mult decât dumneata. Am să te privesc ţintă până la sfârşitul mesei şi la toate mesele pe care le vei lua aici. Domnule Agnel, spune-i copilei ăsteia cine sunt eu.

Domnul Agnel îşi şterse gura şi îşi încrucişă mâinile pe piept.

— Doamna e mama domnului Edme, spuse el cu glasul scăzut.

Mama domnului Edme se umflă în pene şi luă un aer de demnitate mohorâtă.

— Fiul meu are să te înveţe să mă respecţi, spuse ea plecând pleoapele ca şi cum ar fi văzut tot ceea ce voia să vadă. E o lecţie pe care o înveţi repede şi n-o mai uiţi. Fiul meu e omul cel mai convingător din lume.

Îi făcu un semn din cap domnului Agnel, care se ridică şi puse pe o tavă farfuriile goale, ca să le ducă în oficiu. Rămasă singură cu mama domnului Edme, Élisabeth îşi plimbă ochii pe tavan şi pe pereţi. Sala înaltă şi întunecoasă în care se aflau nu primea lumină decât de la un bec electric, atârnat la capătul unui fir fără abajur. De câte ori se deschidea uşa către oficiu, curentul mişca acest bec care mătura cu razele lui crude chipul bătrânei şi pe cel al Élisabethei, dar în vreme ce fata era tot atât de frumoasă sub lumina asta ca în plină zi, mama domnului Edme părea că face strâmbături de durere, cu toate că trăsăturile îi rămâneau neclintite. Urmă o lungă tăcere. Domnul Agnel mişca nişte farfurii într-un dulap. Cu inima grea, Élisabeth se uita la florile roşii de crin care împodobeau tapetele, întrebându-se câte persoane, cuprinse de crize de plictiseală, le priviseră ca ea. Trei gravuri în rame imense, negre, cu vinişoare de aur, sporeau dezolarea acelei încăperi. Era frig. O sobă a cărei formă şi ale cărei proporţii aminteau de un cavou de familie, ocrotea un radiator mic, stins. Masa, lungă şi îngustă, acoperită numai pe jumătate cu o faţă de masă, se pierdea în întuneric la fiecare oscilaţie a becului.

Deodată bătrâna vorbi:

— Ai cinat bine? întrebă ea.

— Cinat? repetă Élisabeth.

— Da, urmă mama domnului Edme. Ai cinat bine? Înţelegi limba franceză?

— Am mâncat o supă, rosti tăios fata.

— Ei, atunci ai cinat, răspunse pe acelaşi ton mama domnului Edme.

În clipa aceea uşa se deschise şi domnul Agnel se ivi din nou, aducând pe o tavă două

carafe de apă şi trei pahare pe care le puse numaidecât pe masă. Turnă, cu un zel respectuos, puţină apă în paharul bătrânei, apoi se aşeză, de parcă cina continua. Mama domnului Edme puse o pastilă în paharul ei, o privi cu vrăjmăşie până când se topi de tot, apoi, cu un gest energic, îşi aruncă conţinutul paharului în fundul gâtlejului. Cu gura strâmbată de dezgust, ea se înfioră o dată sau de două ori şi aruncă o privire furioasă către domnul Agnel şi către Élisabeth.

— De ce vă uitaţi la mine? rosti ea. Beţi!

Domnul Agnel se întoarse spre vecina lui şi întrebă încetişor:

— Bei apă proaspătă sau apă fiartă?

— Niciuna, nici alta, răspunse Élisabeth ursuză.

Cuvintele acestea o făcură să zâmbească pe bătrână, care nu le mai sublinie şi în alt chip. Cu coatele sprijinite de masă, se aplecă apoi spre domnul Agnel şi începu cu el o conversaţie al cărei fir fu repede pierdut de fată, pentru că era vorba despre o afacere încurcată, în care erau amestecate trei persoane pe care nu le cunoştea.

— Singura împotrivire valabilă nu poate veni decât de la mine, repeta mama domnului Edme. Şi adăugă grosolan: dumneata, Agnel, nu contezi.

El aprobă din toată inima.

— Acolo sus… continuă ea după o clipă, arătând tavanul cu capul. Dar ştii la ce mă gândesc.

Făcu o mutră care îl lămuri pe domnul Agnel tot atât de bine ca un discurs lung.

— De altfel, spuse ea dând cu palma în masă, când nu poţi modela ceva, îl sfărâmi, Agnel.

Agnel împărtăşea părerea asta.

— Când nu poţi modela ceva… repetă mama domnului Edme făcând un semn cu ochiul. Asta e şi lovi din nou în masă. Se făcu o tăcere în timpul căreia domnul Agnel dădu din cap şi se uită la paharul lui de apă. Élisabeth căscă.

— E ca cealaltă, strigă bătrâna cu o furie bruscă. Trebuia să plece după o săptămână şi e aici din iulie. Să nu-i treacă prin cap să-şi spună părerea! Uite, când îmi vorbeşte în limba ei stâlcită…

Fraza asta rămase o clipă sau două în suspensie. Câteva cuvinte rostite mai încet, dar pline de energie, îi dădură prilejul unei concluzii:

— … o lovitură bună cu patul puştii peste şale!

Élisabeth, care închidea ochii pe jumătate, tresări fără să vrea la auzul acestor cuvinte şi se uită la bătrână, apoi la domnul Agnel. Acesta îngână numaidecât ceva nedesluşit, silindu-se zadarnic să dea convorbirii un aer mai firesc.

— E adevărat, spuse el în sfârşit, chiar aşa e: o limbă stâlcită. Domnişoara Éva se exprimă în limba noastră… în chip imperfect.

Bău o înghiţitură de apă, obrajii îi erau încinşi sub părul scurt al bărbii.

— Agnel, zise mama domnului Edme pe un ton mai blând, în seara asta îmi pari mai prost decât e firesc. Ce se întâmplă? Ai s-o duci în odaia ei pe fata asta care doarme pe scaun şi ai să vii aici, să vorbim. Dă-mi caietul de socoteli.

Domnul Agnel scoase din buzunar un carneţel legat în muşama şi i-l întinse bătrânei.

— Du-te, spuse ea. O clipă. Mai întâi adu-mi aminte numele fetiţei ăsteia.

— Élisabeth.

— E prea lung, rosti bătrâna. Asta nu se poate striga. Élisabeth, spuse ea întorcându-se către fata care se depărta de masă, te vei numi Lisa. Aşa. Şi nu mai sta să te uiţi aşa la mine. Simt că ne vom iubi ca două nebune, adăugă ea printre dinţi.

Fata se apropie cu paşi repezi de uşă.

IV

Domnul Agnel o ajunse pe scară.

— Îl vei ierta pe vărul meu Bernard că nu ţi-a putut ura bun venit la Fontfroide, şopti el aplecându-se deasupra ei. O indispoziţie lipsită de gravitate…

— Da, da, spuse ea căscând. Şi ceilalţi?

— Ceilalţi, copila mea?

— Sigur că da, vara dumitale… Bertrande.

— Vara mea Bertrande? Ai văzut-o. E mama domnului Edme. O soră după tată a bunicului meu s-a măritat, în adevăr, cu fiul doamnei Baudichon, născută Boutegourde. Familia Boutegourde se înrudea cu familia domnului Edme prin căsătoria unui domn de Boutegourde (îţi vorbesc de un trecut foarte îndepărtat) care avea dreptul de a bate monedă nu departe de aici, cu o domnişoară străină, al cărei nume nu ţi-l voi spune, deoarece, pentru unele motive pe care ţi le voi explica pe îndelete altădată, preferăm să nu vorbim despre ea la Fontfroide, mai ales în faţa mamei domnului Edme, pe care istoria asta o indispune. M-ai auzit adineaori pomenind de domnişoara Éva? Ei bine, domnişoara Éva coboară în linie directă din acea domnişoară străină, este ea însăşi străină ca să ne întoarcem la mama domnului Edme, o socotesc pe bună dreptate vara mea, dar e mai bine să nu se facă nicio aluzie la această rudenie de sânge în faţa ei.

— Ar indispune-o, fără îndoială?

— Nu admite colateralii, răspunse el trist. Dar eu am de partea mea dreptul civil şi dreptul canonic. Am de partea mea dreptul, pe scurt, adăugă el, însufleţindu-se. Pot, dacă vreau, s-o numesc vară Bertrande şi pe fiul ei…

— Vere Edme.

Agnel îşi duse mâna la gură cu spaimă.

— Nu asta voiam să spun, şopti el. N-aş îndrăzni, copila mea, să-l numesc vere pe domnul Edme. Am să-ţi spun numai că domnul Edme, dacă ar şti, mi-ar da, fără îndoială, dreptate. E atât de bun. Peste o clipă am să-ţi arăt uşa odăii lui, dar niciun zgomot, nu-i aşa?

Răsuflarea i se tăie deodată şi îşi duse mâna la inimă. Când ajunseră la capătul celui de-al doilea cat, se opriră. Fata, aplecată peste parmaclâc, aruncă o privire în gol. Lampa din vestibul lumina slab marele puţ negru în care seara în spirală se înălţa ca un animal ieşit din adâncuri. Élisabeth îşi strecură braţul sub cel al domnului Agnel cu un gest involuntar şi se uită în jurul ei, cuprinsă de o nelinişte pe care nu se gândi s-o ascundă. Desluşi pe zidurile albe care răspândeau o lumină vagă, asemănătoare cu reflexul zăpezii în întuneric, formele unor mari păsări încremenite, aşezate pe socluri unele lângă altele, în asemenea chip încât aripile lor întinse se atingeau.

— Odaia mea e aproape de a dumitale? întrebă ea încet.

Domnul Agnel dădu din cap în semn că nu şi, mergând înaintea ei, porni fără zgomot pe un culoar lung. Élisabeth băgă de seamă că nu-şi scosese galoşii. În clipa în care trecu sub o lampă electrică fixată în tavan, domnul Agnel ridică mâna şi atinse becul cu degetul.

— Lumina dumitale, şopti el.

Élisabeth nu întrebă nimic, cu toate că nu înţelesese. De câteva minute lupta împotriva fricii pe care o simţea dând târcoale în jurul ei şi se întrebă ce putea face ca să-l hotărască pe domnul Agnel să-i ţină tovărăşie. Niciodată nu-i păruse atât de înalt. Capul lui cărunt se pierdea în semiîntuneric, nu-i vedea decât trupul lung, teşit, în vestmintele lui de doliu, mergând drept înainte fără a se pleca într-o parte sau în alta, cu un pas liniştit şi egal. De câte ori ajungeau la o uşă, spera că domnul Agnel avea să se oprească dar, printr-o

contradicţie inexplicabilă, spera şi că va trece mai departe. Îi părea că l-ar fi urmat toată noaptea de-a lungul unui culoar. Deodată el se întoarse către ea, se frânse în două din mijloc şi-şi duse degetul la buze. Faţa lui bărboasă atinse urechea Élisabethei.

— Vom trece prin faţa uşii domnului Edme, şopti el atât de încet încât fata abia îl auzi.

Merseră mai departe şi trecură în adevăr prin faţa unei uşi care n-avea nimic deosebit, afară de o pereche de ghete mari cu nasturi, care îi apărau intrarea. Ceva mai departe, culoarul cotea ca să ajungă, aproape numaidecât, la o altă uşă înaintea căreia călăuza Élisabethei se opri.

— În clipa în care trebuie să-ţi urez o noapte bună… începu el încet.

Fata ghici că avea să-i ţină un discurs şi se rezemă de perete.

— … pentru că am ajuns, continuă el şi iată-te chiar pe pragul odăii dumitale, în clipa în care trebuie să-ţi urez o noapte liniştită, aş vrea, copila mea, să-ţi cer un hatâr, două hatâruri.

Ea crezu că omul acela decapitat de întuneric avea s-o sărute şi ar fi consimţit, fără îndoială, numai ca să-l reţină mai mult, dar dorinţele domnului Agnel erau mai modeste.

— Aş vrea, spuse el, să-mi îngădui, *primo:* să te numesc Élisabeth când vom fi singuri. În faţa mamei domnului Edme te voi numi… Nu te voi numi în niciun fel.

— Bine.

— *Secundo*: să-ţi strâng mâna, Élisabeth.

— Pleci, domnule Agnel! Voiam să te întreb ceva.

În tulburarea ei, îl apucă de reverul hainei şi căută zadarnic ce ar fi putut spune ca să-l intereseze pe acest om în asemenea măsură, încât să-l facă să uite că mama domnului Edme îl aşteaptă jos. Se uită la mâinile lungi, păroase, care atârnau nemişcate la capătul manşetelor scrobite,

apoi privirea îi căzu pe picioarele lui mari, lucioase.

— Da, ştiu. De ce nu-ţi scoţi galoşii?

Mâinile păroase se împreunară.

— Ca să nu fac zgomot şi să-l deranjez pe domnul Edme, spuse el rar.

— Totdeauna? întrebă ea.

— Da, Élisabeth.

Urmă o tăcere, de parcă numele pe care îl rostise domnul Agnel ar fi pus între ei o umbră de stinghereală. Locul în care se aflau nu era luminat decât de lampa pe sub care trecuseră mai înainte, care nu trimetea aici decât un reflex nesigur, care le lămurea o pardoseală de cărămizi şi un perete de un alb murdar, vopsit în cafeniu până la jumătate, în ungherul acela strâmt, aproape că se atingeau unul pe altul. Fata văzu zgârieturile lungi, maronii, lăsate pe pereţi de frecarea chibriturilor. Deodată îi veni în minte că acest ciudat domn Agnel era poate nebun şi puse mâna numaidecât pe clanţa uşii.

— Noapte bună, îngână ea.

El nu răspunse pe loc şi în sfârşit gângăvi o frază pe care ea nu vru s-o audă; deschisese uşa şi se refugiase în odaie. Acum asculta, cu urechea lipită de canat, niţel ruşinată că nu strânsese mâna domnului Agnel aşa cum îi ceruse el. Îi şoptea ceva, dar vocea lui înăbușită de mustaţă trecea anevoie prin grosimea uşii. Înţelese că-i vorbea despre lumină.

— Da, răspunse ea la întâmplare.

— … să ţii uşa închisă, repeta domnul Agnel.

Élisabeth nu răspunse. Peste câteva minute, cum nu mai auzea nimic, deschise uşa cu multe precauţii şi se uită. Culoarul era gol. La lumina care bătea în partea retrasă a acestui culoar, zări interiorul odăii ei, pata albă pe care o făcea perna şi o bucată de cearşaf, pătratul negru al unei ferestre cu perdelele trase şi o oglindă în care se reflecta ceva nedesluşit, care semăna cu un cap. O singură privire îi fu destul ca să priceapă că nu va

avea niciodată curajul să se bage în patul acela pe care îl zărea în întuneric, nici să treacă pragul acelei odăi ca să caute o lampă, chibrituri. După ce stătu nemişcată o clipă, făcu câţiva paşi pe culoar, trecu repede prin faţa ghetelor mari cu nasturi care stăteau de pază în faţa uşii domnului Edme şi începu să alerge în vârful picioarelor, dar când ajunse pe palierul pe care păsările îşi întindeau aripile de-a lungul pereţilor, se opri, mult mai nehotărâtă decât adineaori. Nu era cu putinţă să rămână acolo. Nici să coboare. Şi cel mai îngrozitor lucru îi păru să se întoarcă în odăiţa din fundul culoarului.

Cuteză să facă un pas pe scară. Treapta, sub greutatea trupului ei, trosni în tăcere cu zgomotul unei plesnituri de bici. Inima Élisabethei bătu puternic. Se dădu înapoi, se rezemă de zid, apoi aşteptă. Privirea i se îndreptă spre păsările neclintite care păreau gata să se arunce în gol. Erau şapte: îşi închipui zborul lor rotat pe scară, ţipetele lor, marele foşnet înfundat al aripilor lor. Un şoim cu spatele teşit şi gâtul alungit o privea fix cu ochiul lui de sticlă. Deasupra unei uşi, un corb măreţ îşi umfla penele guşii şi ridica spre tavan profilul lui de vis rău. Nu-i recunoscu vecinul, un animal cu cap turtit de reptilă, care îşi întindea piezis un fel de evantaie mari, pestriţe, dar avu o mişcare de teamă instinctivă în faţa monstrului cu pelerina cafenie, cu pântecele alb, lat şi plin ca un pântece de bancher, bufniţa care o privea cu o linişte înfiorătoare. Élisabethei îi părea că mai întâlnise şi în alte împrejurări privirea aceea cu neputinţă de îndurat, dar amintirea ei era neclară şi avu nevoie de câteva minute pentru ca mama domnului Edme să îmbrace haina de pene roşcate şi să înlocuiască cu trăsăturile ei chipul halucinant al păsării de pradă. Fata zâmbi fără să vrea acestei arătări, deşi era atât de tulburată. Numaidecât se socoti puţin ridicolă. Teama de a fi surprinsă în locul acela şi de a nu putea da niciun răspuns la

întrebările care i-ar fi puse îi dădu puţin curaj şi o apucă încă o dată pe culoarul care ducea la odaia ei. Se opri, printr-un efort de voinţă, să vadă în întuneric altceva decât întuneric şi o scotea destul de bine la capăt din încercarea asta, când, la uşa domnului Edme, simţi un fel de şoc: ghetele cu nasturi nu se mai aflau acolo. Faptul acesta, destul de neînsemnat în el însuşi şi la care nici n-ar fi luat aminte în plină zi, căpătă un înţeles ciudat la ora aceea din noapte şi în locul acela. Dacă venise să le ia un servitor, să spunem, cum de nu-l văzuse, nici nu-l auzise? Poate că fuseseră luate în odaie. Atunci de ce mai fuseseră puse la uşă? Şi cum făceau cei de aici ca să deschidă şi să închidă atât de uşurel o uşă încât ea însăşi, care avea o ureche atât de ascuţită, nu auzise nimic?

Se duse repede spre odaia ei şi se aruncă în ea aşa cum te arunci într-o prăpastie. Să nu se mai gândească, să-şi găsească patul în întuneric, să se culce şi să doarmă… După ce închise uşa, se dezbrăcă cât putu de repede şi se strecură goală sub pături. Timp de câteva minute îi clănţăniră dinţii, apoi trupul ei tânăr îşi împrumută căldura aşternutului îngheţat care făcea un zgomot ciudat de câte ori îşi muta capul din loc, un zgomot asemănător cu şoapta vântului în frunze. Aşteptă o clipă, apoi scoase afară o mână prudentă şi trase până peste obraz marginea cearşafului, lăsând numai o deschidere mică, pe unde să poată respira.

Îi păru că în felul acesta se pune la adăpost faţă de multe lucruri, dar nu voia nici să se întrebe măcar de care anume. Se ascundea. Timpul trecea. Îi veni de câteva ori în minte că cineva se mişca undeva, într-un colţ al odăii şi crezu că leşină de groază auzind deodată o suflare răguşită la urechea ei. Neclintită, cu respiraţia tăiată, pândi zgomotul acesta, dar tăcerea se închidea ca o apă deasupra capului ei. I se păru că se află în fundul mării, atât de mică încât o cuprinse ameţeala văzându-se zăcând aşa, la o adâncime de mii de kilometri. O

mişcare involuntară o aduse brusc în patul ei din regiunile minunate în care o purta somnul şi auzi din nou şoapta de adineaori, dar de data asta înţelese că cearşaful făcea zgomotul acesta mototolindu-se şi adormi la loc, cu un suspin de fericire. În clipa în care îşi pierdea cunoştinţa, visă că o mână întorcea delicat cheia în broasca uşii.

V

A doua zi de dimineaţă o trezi un fir de lumină. Cu toate că perdelele erau trase, o rază de soare trecea printre ele, cădea pe faţa Élisabethei şi o sili până la urmă să deschidă ochii. Se întrebă, două sau trei clipe, unde se afla, apoi îşi aduse aminte şi spaimele nopţii trecute o făcură să zâmbească. Se înfăşură într-o pătură, străbătu distanţa care o despărţea de fereastră, învârti mânerul şi deschise ferestrele care scârţâiau din ţâţâni. Apoi degetele ei începură să lupte cu obloanele care erau fixate cu un drug. Izbuti în sfârşit să le împingă de perete şi, fără să vrea scoase un strigăt puternic de surpriză şi de admiraţie în faţa priveliştii care se desfăşura înaintea ei. Casa, clădită pe o culme care înainta în vid, domina o vale lungă, ale cărei prăvălişuri erau acoperite de păduri aproape negre. O dâră întinsă de ceaţă se sfâşia sub razele soarelui. Ici şi colo străluceau crâmpeie dintr-un râu care se târa la poalele colinei. Privirea Élisabethei fu oprită pe rând de aceste felurite aspecte ale peisajului, apoi se pierdu în albastrul străveziu al cerului, a cărui strălucire de neîndurat o făcu repede să-şi plece ochii către zare. Cât de departe putea pătrunde privirea, nu vedea decât pădure, ca pe o uriaşă baltă de cerneală.

Admira priveliştea asta când, deodată, se simţi spionată de la o fereastră vecină şi-şi strânse şi mai tare pe piept marginea cuverturii care îi luneca de pe umăr, dar nu îndrăzni să întoarcă capul. Aerul răcoros îi ridica buclele, de parcă ar fi vrut să-i arate celui care o observa conturul delicat al urechii ei şi gâtul încă puţin prea subţirel. La început se prefăcu a nu băga de seamă atenţia care se îndrepta către ea, dar sângele care i se urca în obraji o dădu în curând de gol şi fata se trase, îmbujorată, înlăuntrul odăii.

Îi trebui câtva timp ca să-şi regăsească liniştea. Fereastra de la care fusese observată nu putea fi decât aceea a domnului Edme. Unghiul înăuntru care dădea forma cotită a culoarului făcea ca acest personaj misterios să vadă în tihnă din odaia lui în aceea a Élisabethei. Gândul acesta o enervă pe fată, care se băgă din nou în pat. Acolo, privirile indiscrete n-o mai puteau urmări.

Cugeta, plimbându-şi ochii în jurul ei şi muşcând cearşaful cu un aer concentrat. Odaia îi păru mult mai mică decât o crezuse în ajun.

Era aproape un cotlon, dar era tapetată cu o pânză înflorată şi mobilată cu o simplitate încântătoare. Când îi trecu furia, Élisabeth simţi o plăcere de copil urmărind florile cărămizii de pe perdelele de pânză, care semănau cu desenele de pe tapete. Ca să înveselească locul acesta care, altfel, s-ar fi arătat sub înfăţişarea lui adevărată – aceea de închisoare – nu se cruţase nici împestriţarea de culori, nici risipa de nimicuri, socoteală puţin naivă, dar bună. Obiecte mici, amuzante, împodobeau un cămin foarte mic, mascat de un paravan brodat; se afla acolo o pendulă aurită, fără ace, care se ridica asemeni unui turn Babel pe soclul ei negru, în mijlocul unei mulţimi de tabachere ciobite, de ceşti fără coadă, de cai de sticlă care alergau vioi pe trei picioare, de ciobani şi ciobăniţe de porţelan, cărora le lipsea capul sau braţele. Un dulap mare, ţărănesc, ale cărui tăblii străluceau ca bronzul, ocupa locul liber dintre uşă şi fereastră şi două fotolii cu fundul de paie stăteau faţă în faţă înaintea căminului de parcă ar fi vrut să înceapă o conversaţie şi în acelaşi timp să împiedice să se circule în partea aceea. Între patul mare de mahon şi peretele pe care fata îl putea atinge dacă întindea braţul, rămânea un spaţiu foarte mic. Şi îl atinse, în adevăr, pentru că i se părea că tapetul fâlfâie puţin.

Spre marea ei mirare, simţi sub degete butonul unei uşi pe care o deschise numaidecât,

după ce dădu la o parte pânza care luneca pe o vergea. Îşi putu da seama de osteneala pe care şi-o dăduseră ca să-i fie pe plac, veghind la confortul ei în măsura în care o îngăduia economia. În faţa ei se afla un cabinet de toaletă, foarte mic, ce e drept, în care lumina nu intra decât printr-o ferestruică zăbrelită, dar care era foarte curat. Pe o măsuţă de lemn alb, cineva pusese după toate legile simetriei pieptenele, periile şi pila de unghii pe care Élisabeth le avea de la doamna Lerat. Pe jos, lângă o cană mare, smălţuită, un ciubăr cumsecade, asemănător cu cele în care scalzi câinii, ţinea loc de cadă. Fata coborî numaidecât din pat şi începu să se spele. Trupul ei se înfiora sub apa pe care şi-o turna curajos, biciuit de şuvoiul acela de gheaţă şi trebui să se stăpânească, ca să nu ţipe. Carnea ei palidă şi tare strălucea în lumina nehotărâtă. Cu o stângăcie de copil, îşi plimba peste şolduri o bucată mare de săpun cu vinişoare albastre, care îi scăpa mereu din degete şi aluneca pe podea. Treaba asta o făcea să râdă. Ridica săpunul, îşi scutura buclele negre sau le ridica de pe obraz cu braţul şi-şi freca picioarele cu mâinile pline de spumă. Acum o pătrundea o căldură foarte plăcută. Cu bărbia înclinată, îşi privea cu mândrie pieptul căruia apa îi dădea un reflex de argint. Nimeni nu-i spusese până acum că era frumoasă şi o descoperea ea singură cu o emoţie ciudată. Cu o clipă înainte râsese singură prinzând săpunul şi dintr-o dată devenise gravă ca la apropierea unui mister. Îşi întindea spuma albă, cu o mişcare visătoare, peste pântecele care se scobea uşurel. De o clipă, simţea o tristeţe nelămurită şi în acelaşi timp o fericire căreia nu-i găsea pricina. Spera că, în anii viitori, n-avea să uite clipa aceasta stranie în care bucuria şi melancolia păreau a se contopi. Toate îi erau cunoscute, liniştea casei, penumbra odăiţei în care se spăla şi căldura cărnii ei, când o atingea cu mâna. În ce clipă a vieţii simţise această lâncezeală a trupului şi a sufletului? Ce zi de

toamnă fusese asemănătoare cu asta, plină de şoapte şi de ciripit de păsări? Rămase nemişcată, încercă să-şi aducă aminte, dar memoria îi rămânea mută şi deodată vraja se sfârşi. Lucrurile din jurul ei pierdură înfăţişarea familiară pe care o avuseseră timp de câteva clipe.

După ce se îmbrăcă, se aşeză pe un scaun şi se întrebă cât putea fi ceasul. Nimeni nu se mişca încă în odăile vecine şi se gândi că trebuie să fi fost destul de devreme, dar îi era foame. Fără îndoială că aveau să vină să-i bată la uşă, la timpul potrivit. Stătea cu mâinile încrucişate pe genunchi, îşi legăna picioarele ca un copil şi se uita într-o oglindă ovală din faţa ei. Suprafaţa înnegrită de vreme răsfrângea un colţ de tavan, o tăblie a dulapului şi faţa albă a Élisabethei, dar într-o lumină nesigură, de parcă cerul s-ar fi întunecat deodată. Un cap de ipsos, aşezat pe un soclu mic de lemn negru, ascundea marginea de jos a oglinzii în care se vedea un craniu lung, chel, de o paloare neplăcută. Chipul pe care fata îl desluşea cu greu nu se deosebea nici prin frumuseţea trăsăturilor lui, nici prin expresie, iar Élisabethei îi părea că, cu cât se uită mai mult la acest cap, cu atât îl găseşte mai caraghios. Se miră că nu-l văzuse mai curând, uitând că în ajun chiar acest cap o înspăimântase. Era portretul unui om care îmbătrânea, avea un aer inofensiv, un nas mare, cumsecade şi un ochi de animal viclean. Petele de umezeală de pe obrajii şi de pe fruntea lui simulau o boală care adăuga ceva groaznic acestei măşti comice şi fata îşi întoarse repede ochii de la acest spectacol.

Se plictisea. Teama de a fi văzută de domnul Edme o împiedica să se întoarcă la fereastră. Pe de altă parte, o tulbura puţin liniştea care domnea în casă. O uitaseră? Se hotărî să pornească în căutarea domnului Agnel şi se îndreptă spre uşă, dar acolo o aştepta o surpriză: răsuci butonul în toate chipurile, dar uşa nu se deschise.

De furie dădu tare cu pumnul în uşă şi prin minte îi trecură iar planuri de fugă. Îşi uită sfiala de adineaori, alergă la fereastră şi se aplecă să măsoare distanţa până la pământ. Inima îi zvâcni. Peretele de piatră cenuşie cobora abrupt într-o prăpastie pe care ceaţa o ascunsese cu o clipă mai devreme. S-ar fi spus că Fontfroide, clădită pe o coastă, lunecase pieziş ca să se oprească tocmai la marginea povârnişului. Dar fata nu vedea un postament de stânci de culoarea sângelui şi a ruginii, soclu uriaş pe care se sprijinea vechea locuinţă de mai bine de trei sute de ani. Timp de o secundă, Élisabeth avu impresia că întreaga casă se ţinea deasupra unei prăpăstii printr-o minune înspăimântătoare şi se retrase înlăuntrul odăii, închizând ochii. Îi părea că duşumeaua se apleacă uşor sub picioarele ei. Se aşeză pe jos, cu faţa neclintită ca a unui orb şi cu mâinile pe marginea ferestrei, aşteptând să-i treacă ameţeala.

Când simţi că-şi venise puţin în fire ridică pleoapele şi-şi îndreptă privirea, nu către peisajul pe care, dimpotrivă, încerca să nu-l vadă, ci către zidul înalt, zgrunţuros, în care se afla fereastra domnului Edme. Geamurile lipsite de perdele îngăduiau privirii să se cufunde în interiorul încăperii şi Élisabeth, pentru că pentru o clipă odaia părea goală, nu se putu stăpâni să nu facă ceea ce făcuse şi vecinul ei adineauri. Văzu mai întâi un dulap de lemn alb a cărui uşă rămăsese întredeschisă, apoi colţul unei mese încărcate de cărţi şi de suluri mari de hârtii care semănau cu nişte hărţi geografice şi, în sfârşit, un scaun de bucătărie. Prinzând mai mult curaj, îşi lungi gâtul şi încercă să-şi îndrepte privirea peste prăpastie, până în fundul odăii. Silinţa asta fu răsplătită. Desluşi în cadrul unei uşi deschise un om scund, a cărui privire se lovi de a ei.

Obrajii i se încinseră de parcă ar fi primit o palmă şi se depărtă repede de fereastră, mergând în patru labe ca să ajungă în colţul de lângă dulap,

unde nu putea fi văzută. Ghemuită lângă perete ca să-şi ascundă ruşinea, aruncă o privire furioasă capului de ipsos care îi zâmbea făţarnic sub lepra lui. Odaia îi păru dezgustătoare, casa dezgustătoare, ipocrizia domnului Agnel care încuia uşile în urma lui şi se plimba în galoşi pe culoare dezgustătoare şi ea. Fără îndoială că aseară o aşteptase să adoarmă, ca să se înapoieze cu paşi de pisică. Fusese pândită cum e pândit şoarecele care dă ocol cursei. Gândul acesta o scoase din fire şi se hotărî să se răzbune pe omul acela bărbos care se prefăcea a fi blând şi care îi lua libertatea. Timp de câteva minute făcu planuri unele mai cumplite decât altele şi se pierdu atât de tare în ele rumegându-şi furia, încât nu mai auzi că se deschidea uşa.

Văzu deodată picioarele domnului Agnel, îmbrăcate în stofa aceea neagră care îi era scumpă. Ridică ochii, scoase un ţipăt de surprindere şi făcu o strâmbătură către faţa păroasă, care o privea aproape cu înduioşare.

— Pe jos! … spuse el. De-a ce te jucai, Élisabeth?

— Nu mă jucam, răspunse ea ridicându-se în picioare. Lasă-mă să trec, domnule Agnel. Nu te pot suferi.

El închise numaidecât uşa şi o acoperi cu trupul lui mare, negru.

— O clipă, rosti el, acordă-mi o clipă. Eşti nemulţumită pentru că ţi s-a închis uşa cu cheia…

Ea îi aruncă o privire plină de tot dispreţul de care se simţea în stare.

— Dumneata m-ai închis.

— Nu eu, protestă domnul Agnel, te asigur. Dar era necesar. Da, e mai bine pentru dumneata, Élisabeth.

— Nu mă interesează explicaţiile dumitale. Şi mi-e foame, mă auzi? Vreau să mănânc! Şi bătu din picior.

— Micul dejun te aşteaptă, rosti el blând, dacă vrei să cobori.

În faţa atitudinii lui slugarnice, Élisabeth simţi cum creşte în ea dorinţa de a fi obraznică.

— Bine, spuse ea, dar te previn că mai bine mor de foame decât să mă mai aşez o dată la masă în prezenţa femeii aceleia, mama domnului al cărui nume caraghios e necontenit pe buzele dumitale.

— Oh! făcu el scandalizat. Se stăpâni numaidecât şi suspină. Mama domnului Edme nu va lua masa azi cu dumneata. A plecat.

Ochii Élisabethei se luminară, fu gata să întrebe dacă mama domnului Edme plecase pentru multă vreme, dar se răzgândi numaidecât, de teama unui răspuns care i-ar fi spulberat bucuria.

Pe culoar mergea înaintea domnului Agnel cu un pas sonor, care îl aducea la disperare pe bietul om; el îi recomandase doar cea mai adâncă linişte. Fetei îi păru că o învinsese pe mama domnului Edme şi Fontfroide n-o mai înspăimânta în dimineaţa aceea. Păsările din capul primului cat îi părură caraghioase şi seara care se clătina îşi pierdea tot misterul la lumina soarelui.

— Cât e ceasul? întrebă ea, pe când tocurile ei loveau lespezile din anticameră.

Domnul Agnel îi răspunse smerit că era ora opt. O urmă fără zgomot, ca o mare umbră neagră. Când se aflară în sala largă, cu pereţii împodobiţi cu crini, îşi puse o mână în şold şi se uită la masa lungă, acoperită numai la un capăt cu o faţă de masă mică, albă. O cană de cafea fumegândă răspândea în odaie un miros bun, alături de ea se aflau un bol mare, înflorat şi o pâine mare, cenuşie.

Fata se aşeză şi-şi puse zahăr în bol, când îşi dădu seama că domnul Agnel stătea în picioare.

— Şi dumneata? întrebă ea, cu cana de cafea în mână.

Domnul Agnel îi mulţumi pentru grija ei şi o informă că mâncase la ora cinci, adăugind că, la

Fontfroide, el se trezea mai devreme decât toată lumea.

— Toată lumea! repetă Élisabeth turnându-şi cafea. Cine e toată lumea? Nu se vede nimeni aici.

— Vara mea Bertrande, pe care o cunoşti, Bernard, care n-a putut aseară…

— Ştiu, îl întrerupse ea.

— Domnişoara Éva şi… domnul Edme.

Ea îşi ridică brusc capul.

— Nu mai vreau să aud numele ăsta, mă înţelegi, domnule Agnel? Până la urmă ai să mă faci să-l urăsc pe acest om pe care nu l-am văzut niciodată.

El se înroşi puţin şi nu spuse nimic. O rază lată de soare întindea un voal de lumină între el şi fată, aşa că n-o putea desluşi bine, dar îi părea o făptură neobişnuită, venită dintr-o lume pe care n-o cunoştea; rămânea neclintit, rupt între admiraţie şi neîncredere. O muscă bâzâia în jurul lui şi el nu făcea nicio mişcare ca s-o alunge. Aerul era călduţ şi mobilele trosneau în tăcerea încăperii, de parcă această căldură bună le-ar fi scos din amorţeală. Peste câteva minute, Élisabeth puse pe faţa de masă o bucată de pâine pe care voia s-o ducă la gură.

— Domnule Agnel, spuse ea deodată, nu mă supraveghea când mănânc. Mă enervează.

El tresări, apoi îşi trecu amândouă mâinile peste reverele hainei, prefăcându-se a fi la largul lui.

— Mă gândeam, copila mea, rosti el cu vocea lui surdă şi adâncă, care umplu încăperea de vibraţii. Mă întrebam dacă vei fi fericită aici, la Fontfroide.

Ea muşcă din pâine şi ridică umerii, cu o privire rea. Se făcu iar tăcere. Musca făcu câteva cercuri în jurul capului domnului Agnel şi-i atinse barba. Élisabeth mânca şi, cu capul tras între umeri, se uita cu ochii ei mari, negri, la domnul Agnel.

— Fără îndoială că şi acum te gândeşti, spuse ea. Ascultă-mă, domnule Agnel. Azi-dimineaţă stăteam la fereastră şi vecinul meu, domnul Edme al dumitale, a început să se gândească la fereastra lui, spionându-mă. E foarte neplăcut.

El schiţă un gest. Cuvintele astea îl scoteau dintr-un vis în care se cufunda. Gângăvi:

— Domnul Edme? Nu cred. Nu stă niciodată la fereastră. Niciodată.

Ea puse bolul jos.

— E omul acela mic pe care l-am zărit în fundul odăii lui.

Pumnul domnului Agnel lovi, ca din greşeală, spătarul unui scaun.

— Domnul Edme nu e un om mic, Élisabeth.

— Cu toate astea, spuse ea înţepată, ghetele acelea enorme şi caraghioase pe care le-am văzut aseară la uşa *lui,* sunt ale *lui* nu-i aşa?

Atinsese oare punctul dureros al acelei naturi răbdătoare şi umile? Domnul Agnel îşi încruntă sprâncenele pentru prima oară de când îl cunoştea, alungă cu dosul palmei musca din faţa ochilor lui şi barba îi tremură:

— Asta nu te priveşte, răspunse el.

Înainte de a-şi reveni din mirare, Élisabeth se pomeni singură în sufragerie. Îl auzi pe domnul Agnel închizând uşa mai puţin încet decât de obicei, apoi deschizând alta. Zgomotele astea abia de tulburară marea linişte a casei.

În mintea fetei, liniştea de la Fontfroide căpăta o înfăţişare fizică. O compara în gândul ei cu o clădire uriaşă, ceva asemănător cu o catedrală, cu nişte alei fără capăt, în care sunetul se rostogolea ca un tunet, ca să se piardă în întunecimea bolţilor şi să se risipească între nenumărate coloane. Şi-l închipui pe domnul Agnel în îndepărtatele văi, rătăcind puţin la întâmplare cu aerul lui de somnambul, dar totuşi sigur de el, pentru că liniştea era domeniul lui.

Acum nu-i mai era foame. Nemulţumită de ea şi de domnul Agnel, dădu la o parte bolul de cafea pe jumătate golit şi se ridică. I se păru îngrozitoare sufrageria asta, mai urâtă ziua decât la lumina electrică. Fără îndoială că tapetul cu flori de crin se jupuia de ani de zile între uşă şi cămin şi pata aceasta verzuie pe care o zărea într-un colţ al tavanului se întindea în fiecare săptămână mai mult. Dar nimeni n-avea să spună nimic.

Ochii Élisabethei se măreau de plictiseală. Se uita prin fereastră la grădina în pantă pe care, de o clipă, casa o acoperea cu umbra ei. Alei cotite ocoleau tufişuri dese, negre, deasupra cărora fremătau uşor, ca franjurile unor draperii funebre, grelele ramuri de brad. Plantele se culcaseră sub ploaia cu puhoaie din ajun şi iarba încă umedă rămăsese turtită ici şi colo, de parcă nişte animale ar fi dormit pe ea în timpul nopţii.

Grădina aceasta obişnuită nu era lipsită de un farmec ciudat. Privirea se rătăcea ca într-un labirint între copacii sădiţi la întâmplare, ca să imite dezordinea unei păduri. Élisabeth puse mâna pe mânerul ferestrei şi vru s-o deschidă, când o voce dulce şi puţin afectată rosti în spatele ei aceste cuvinte:

— Te sfătuiesc să nu încerci să ieşi pe aici. Am încercat şi eu.

Se întoarse pe loc şi văzu o femeie tânără, îmbrăcată în cenuşiu, care o privea cu un zâmbet uşor, cu capul plecat pe un umăr şi pleoapele pe jumătate închise. Judecând după prospeţimea obrajilor ei, necunoscuta putea avea ceva mai mult de douăzeci de ani. Un păr minunat, de un blond-roşcat, dădea şi mai multă strălucire tenului ei şi dădea obrazului graţia de care îl lipsea nasul prea ascuţit, puţin cam prea şiret şi o gură meschină.

— Da, spuse ea. Odinioară am încercat şi eu. Mă cheamă Éva.

Făcu un pas până lângă Élisabeth şi-i întinse mâna.

— Dumneata, spuse ea aţintindu-şi privirea ascuţită a irişilor ei de aur în ochii negri ai Élisabethei, dumneata eşti Élisabeth şi te aşteptăm de la Paşti.

În felul acesta de a se răsti era ceva atât de atrăgător şi de loial, încât Élisabeth nu se feri de a ţine în mâna ei mâna care i se întindea şi îngână câteva cuvinte amabile.

— Aseară, spuse Éva fără să răspundă la cuvintele fetei, aseară nu m-am putut arăta. Era aproape să plâng de necaz în odaia mea. Dar te-am auzit la pian.

O luă pe Élisabeth de braţ şi o duse spre uşă.

— Să mergem în bibliotecă şi să-mi cânţi ceva. Da? De pildă aria aceea de Bach care seamănă cu fierul forjat al balconului. Oh! pricepi ce vreau să spun. Mai întâi e aşa (desenă cu degetul un S mare) şi mai departe acelaşi lucru, dar întors în cealaltă parte. Poţi să te serveşti de pian fără şovăire, spuse ea pe când intrau în bibliotecă. E al meu. De altfel, aproape tot ce e aici e al meu. Stau în odaia asta mai bucuros decât în altă parte.

Fata îşi ceru iertare că o deranjase în ajun, când intrase în bibliotecă cu domnul Agnel.

— Nu eram eu, rosti Éva. Oh! Adăugă ea ridicând din umeri şi zâmbind, domnul Agnel! Cum îi spui numele! Oaia asta bătrână n-a încercat să te sărute? Nu? Trebuie să mă mir.

Sporovăi câteva minute în limbajul acesta ciudat, îmbrăcând cu cuvinte franţuzeşti o gândire care rămânea străină şi uneori potrivnică. Emoţia se trăda totdeauna la Éva printr-o greşeală de gramatică. Îşi conducea destul de bine limba până în clipa în care inima îi era mai puternică decât respectul pentru sintaxă, când avea un soi de elan către limba ei maternă. Atunci se arunca îndrăzneţ în discursuri primejdioase, cu o voce prea precisă şi cu intonaţii pe care o franţuzoaică nu le recunoaşte. Totuşi, în dimineaţa aceea se supraveghea puţin, uşor intimidată de Élisabeth, pe

care o găsea frumoasă. O împinse către pian cu un gest amabil şi în acelaşi timp poruncitor.

Fata se lăsă cu bunăvoinţă. Îi plăceau purtările Évei şi mai avea şi o mulţime de întrebări pe care voia să i le pună, aşa că se cuvenea să se arate binevoitoare cu persoana aceasta atât de prietenoasă, care îi putea spune atâtea lucruri despre Fontfroide. La început protestă spunând că nu cântă bine şi frunzări repede caietul de note aşezat în faţa ei.

— Domnul Agnel mi-a spus că sunt copii în casă. Dar unde sunt? întrebă ea.

— Plecaţi să culeagă mure în vale. Mănânci cu plăcere fructul ăsta? Vom merge acum, curând, să culegem şi noi amândouă.

Élisabeth voi apoi să ştie când avea să-l vadă pe domnul Bernard. Nu îi ardea cine ştie ce de domnul Bernard, dar voia să ajungă treptat la un personaj mai interesant. Éva îşi duse mâna la piept şi zâmbi larg.

— Mă apucă râsul, o asigură ea, dacă mă gândesc la domnul Bernard. Nu trebuia oare să-ţi ureze bun venit la Fontfroide? De altfel, se gândeşte cu plăcere şi acum la treaba asta, dar e prea târziu şi eu am…

Îşi încheie fraza sărutând-o pe Élisabeth pe obraz şi râzând.

— Şi mama domnului Edme? întrebă fata, când veselia asta se potoli. A plecat pentru întreaga zi sau se întoarce diseară?

Éva, mult mai serioasă dintr-o dată, îi răspunse cu un aer absent că nu ştie. Ochii li se întâlniră o clipă, apoi străina îşi întoarse faţa către fereastră şi clipi.

— Mama domnului Edme… şopti ea, de parcă ar fi vorbit cu ea însăşi. Aşa o numeşti.

În scurta tăcere care urmă, Élisabeth simţi că-i bate inima.

— Şi domnul Edme? întrebă ea cu hotărâre. Am să-l văd azi?

Éva nu se clinti. Poate că nu auzise, sau se gândea la altceva?

Fără să-şi mute privirea de la fereastră, puse pe clape o mână fină şi sensibilă, care le atinse ca mâna unui orb. Câteva note răsunară uşurel sub degetele ei.

— Când eram copil, spuse ea cu voce scăzută, mama îmi cânta preludiul ăsta. Ascultă. Ai spune că vorbeşte o făptură foarte înţeleaptă, o făptură superioară care ar vedea tot ceea ce e pe pământ ca pe un soi de vis fără noimă. Mai ales asta, nu-i aşa? Fraza asta mică, atât de simplă, susţine ea singură cerul întreg. Dar aşa e totdeauna muzica lui Bach. Nu ştiu cum mai putem fi nenorociţi, când există vocea asta ca să ne uşureze amărăciunea.

Se opri dintr-o dată şi întreruperea asta fu ca un şoc pentru Élisabeth, care tresări fără să vrea.

— Acum, spuse străina cu un zâmbet care îi deschise buzele dar nu-i urcă până la ochi, pot să răspund întrebării dumitale. Cred că vei vedea chiar azi persoana despre care mi-ai vorbit adineaori, da, sigur, când vei voi, fermecătoare Élisabeth.

Îşi petrecu braţul în jurul mijlocului Élisabethei cu o mişcare plină de graţie care te făcea să te gândeşti la o figură de dans şi se ridică o dată cu ea. Amândouă străbătură încăperea cu încetineala a două şcolăriţe care fac ocolul curţii de recreaţie făcându-şi destăinuiri. Éva, mai înaltă decât noua ei prietenă, cu capul plecat pe un umăr şi părul puţin desfăcut, Élisabeth serioasă şi timidă în rochia ei de serj albastru, pe care o periase cu sârg.

— Élisabeth n-are să-mi mai pună întrebări, se rugă fierbinte străina. Ani de zile mi s-a bătut capul cu numere, cu date şi cifre şi cu toate relaţiile pe care le pot avea aceste lucruri între ele. Într-o bună zi m-am hotărât să nu mai ştiu nimic despre ele şi aşa sunt mai puţin nenorocită. Nu-mi

spune că eşti una dintre acele persoane formaliste care fac socoteli şi pun piedici. Élisabeth e prea frumoasă ca să facă socoteli, adăugă ea aruncând o privire asupra profilului zâmbitor al fetei, pe obrazul ei plin, pe care genele negre aruncau o umbră şi care era catifelat ca al copiilor.

Vorbăria asta fu întreruptă de o sonerie depărtată. Trăsăturile Évei luară pe dată expresia de suferinţă a unei cântăreţe care va scoate o notă de sus şi alergă la uşă, o deschise. Cu jumătate de trup aplecat în odaia vecină, strigă numele lui Agnel cu glasul ascuţit al unei femei care se îneacă. O uşă fu trântită în fundul culoarului, apoi o alta se deschise, se auzi un zgomot de paşi care veneau şi se duceau în direcţii opuse, dar soneria răsuna mereu, în fiecare secundă, cu o exactitate necruţătoare şi marele strigăt de disperare care se lupta cu ea se rotea pe scara goală:

Élisabeth nu vedea decât partea inferioară.

— Telefonul! Agnel! Agnel!

a trupului străinei şi nu se putu opri să nu zâmbească privind şoldul rotund şi puternic care întindea stofa lucioasă a fustei cenuşii. Formele astea puternice aveau în adevăr ceva uşor comic, pentru că buna domnişoară al cărei spirit plutea atât de bucuros în azur era zdravănă ca o cârlană.

Peste o clipă soneria se opri. Éva se îndreptă dintr-o mişcare şi închise uşa. Era uşor îmbujorată.

— Da, explică ea, stingherită fără să ştie bine de ce, telefonul ăsta blestemat. Zâmbeşti, dragă Élisabeth, eşti mulţumită?

— Foarte mulţumită, spuse ipocrita.

Éva dădu din cap ca pentru a aproba dispoziţia asta şi-şi trecu mângâietor braţul puternic pe sub braţul Élisabethei. Ieşiră. În grădina plină de mireasma pământului încă umed, o apucară pe o alee tainică, acoperită de iarbă din loc în loc. Fata stătea foarte dreaptă, dintr-un sentiment instinctiv de apărare. Tovarăşa ei, dimpotrivă, trudindu-se să meargă în pas cu

Élisabeth, se sprijinea cam mult pe ea şi mijlocul i se îndoia uneori, de parcă s-ar fi împiedicat deodată.

VI

Prima zi la Fontfroide îi făcu o impresie ciudată Élisabethei. La drept vorbind, nu era nenorocită şi nu trecea vreun ceas în care să nu se intereseze cineva de ea într-un chip sau în altul. Când intra Éva ca o furtună în odaia în care citea ea, când se ivea domnul Agnel ca o arătare dintr-un vis, la colţul unui culoar. Niciodată nu se întâmpla s-o lase cu desăvârşire singură şi mult prea multe uşi se încuiau încet în urma ei, ca să respire totdeauna în voie. Se obişnuia totuşi cu supravegherea asta, pentru că i se părea că vede în ea dorinţa de a o ocroti şi pentru că adesea casa o înspăimânta.

Între ea şi domnul Agnel conversaţia se reducea la câteva cuvinte destul de scurte şi nu mai era vorba de familiarităţile de la început, pentru că îşi dădea seama că omul acesta era tratat ca un subaltern şi se înroşea gândindu-se că-i dăduse voie s-o cheme pe numele de botez. Dar el nu se folosea de privilegiul acesta şi stătea, umil, la distanţă.

Évei însă îi zâmbea mereu şi-i căuta tovărăşia, pentru că o socotea o fată bună. Cuvintele ei stranii o amuzau, cu toate că nu prindea totdeauna firul unei gândiri uneori extravagante. Punea pe socoteala naţionalităţii tot ceea ce îi părea lipsit de judecată în cuvintele prietenei ei.

Luară masa numai ele două, servite de domnul Agnel care, ca să nu le stânjenească, îşi mâncă supa în odaia vecină, pe pervazul unei ferestre. Éva nu se arăta niciodată atât de guralivă şi atât de veselă ca după o jumătate de pahar de vin palid, pe care îl numea întăritorul ei; o carafă abia ceva mai mare decât un oţetar era plină de acea băutură preţioasă a cărei mireasmă, culoare şi acţiune aproape imediată, ar fi spus simţurilor unui

cunoscător că vinul era de un soi foarte bun. Transfigurată de o veselie subită care îi urca sângele în obraz, Éva îşi împingea farfuria cu degetul şi închidea pleoapele pe jumătate. În starea asta, părea că se ridică deasupra ei însăşi şi vorbea cu o voce îndepărtată şi mângâioasă.

— Élisabeth, rosti ea către sfârşitul mesei, aş vrea să-mi spui dacă eşti fericită, tot atât de fericită ca mine în seara asta. Dar nu-mi răspunde. Ai fi în stare să-mi spui da sau nu, aşa cum se răspunde la şcoală profesoarei, iar întrebările la care se răspunde cu da şi nu sunt atât de rar interesante, Élisabeth. Oh, Agnel, *old fool*[1] te găsesc plicticos cu paharele dumitale de apă şi totuşi eşti un bun Agnel… uneori.

Agnel zâmbi trist în barbă şi umplu cu apă un pahar mare, pe care îl puse în faţa Élisabethei cu un aer temător, dar fata refuză paharul acesta, aşa cum îl refuzase pe cel din ajun.

— Greşeşti, şopti el. Doctorul domnului Edme…

La auzul acestui nume, Éva lovi în masă.

— Agnel! strigă ea pe un alt ton decât până acum. Lasă-ne în pace!

Ochii ei limpezi se întunecară deodată, de parcă pupila dilatată ar fi acoperit întreg irisul. Timp de câteva clipe mânia îi dădu un chip pe care Élisabeth nu-l mai recunoscu: nările i se lărgiră, gura umedă îi fremătă. Toată blândeţea firească a trăsăturilor ei se risipi sub valul de furie care urca din adâncul fiinţei ci şi avu o clipă masca poruncitoare şi măreaţă a unei divinităţi aţâţate.

— Lasă-ne! spuse ea încă o dată, mai înăbuşit.

Omul stătea aplecat, ca s-o servească pe Élisabeth. Spre marea mirare a fetei, Agnel se îndreptă încet sub privirea străinei şi se uită la ea ţintă, fără să se clintească, de parcă ar fi vrut s-o provoace să-şi repete porunca. Amândoi se înfruntară o clipă; capul lung, cărunt al domnului

Agnel se mişcă de la stânga la dreapta de câteva ori, cu o mişcare abia zărită. În ochii Évei trecu o şovăire, apoi îşi coborî pleoapele şi rămase neclintită.

Această mică dramă se petrecu atât de repede, încât Élisabeth n-avu vreme s-o urmărească bine. Domnul Agnel se şi aplecase din nou, ca să măture fărâmiturile de pe masă cu o perie mare, curbă. Aduna bucăţelele de pâine, grijuliu şi le lăsa să cadă într-un fel de scoică de lemn, iar zgomotul manşetelor lui scrobite răsuna într-o tăcere adâncă.

Élisabeth plecă curând după scena asta. Îi părea că necunoscuta dorea să fie singură şi, din delicateţe, fata îi ură noapte bună de cum ieşi domnul Agnel. Éva n-o opri, se mulţumi să-i zâmbească cu un aer absent şi să strângă cu vârfurile degetelor mâna întinsă spre ea.

De data asta, mintea fetei era prea plină de gânduri ca să-i mai fie şi frică pe culoarele care duceau la odaia ei. Atitudinea neobişnuită a domnului Agnel îi întărise părerea că omul acesta era mai profund decât părea la început. Fără îndoială că Éva îl ura, dar se şi temea de el. Élisabeth o simţise în clipa în care străina îşi plecase ochii şi-şi strânsese buzele. Între aceste două fiinţe pe care fata abia le cunoştea, exista, fără îndoială, un trecut de lupte viclene, de gelozii, de rivalităţi. Asta bănuia cel puţin Élisabeth, a cărei imaginaţie începu să lucreze fără grija de a face o deosebire între veridic şi nefiresc. În sinea ei îl năpăstuia pe domnul Agnel care îi plăcea din ce în ce mai puţin şi dădea străinei toată dreptatea. Când ajunse în sfârşit în odaie, îşi dădu seama, ruşinată, că vorbea singură şi se întrebă dacă, dintr-o întâmplare nefericită, domnul Edme n-o auzise când trecea prin faţa odăii lui, dar în partea aceasta a casei domnea o linişte atât de mare, încât socoti că toată lumea adormise.

O lumânare şi nişte chibrituri furate din salon îi îngăduiră să-şi găsească patul, fără să se

lovească cu genunchii de scaune. De câteva ori mută totuşi din loc lumina asta care îi arăta odaia sub o înfăţişare mai puţin liniştitoare. Pe tot tavanul se mişcau umbre la cea mai mică pâlpâire a flăcării. Când era pusă pe scrin, lumânarea lumina bustul de ipsos în asemenea fel încât chipul acela neplăcut începea să râdă. Nu putea sta acolo. Élisabeth o mută pe cămin şi profită de asta ca să se uite în oglindă, dar această ocupaţie nu-i făcu nicio plăcere, pentru că nu desluşea decât o faţă mică, înspăimântată, înconjurată de umbre mişcătoare. Închise ochii şi-i deschise numaidecât: în adevăr, era tot atât de tulburător să nu vadă de loc şi preferă să supravegheze acel semiîntuneric suspect în care se zbuciuma vag ceva între dulapul care se apleca înainte şi uşa cabinetului de toaletă, pe care n-ar fi deschis-o pentru nimic în lume. Totul devenea neobişnuit în lumina asta de incendiu pe care o biată lumânare o arunca pe pereţi. O haină pe un scaun lua o atitudine de om asasinat. Bustul – mai bine să nu se gândească la bust şi să se dezbrace întorcând spatele acelui martor tulburător.

Acum mai trebuia să ştie cum va stinge lumânarea. Nu era cu putinţă s-o facă, stând în pat. Fără îndoială că cel mai bine ar fi fost să sufle în flacăra aceea mică, înfiorătoare şi să vină cuminte către pat, silindu-se să nu se lovească de mobile. Dar călătoria asta scurtă prin întuneric îi părea peste puterile ei.

După ce cugetă o clipă, se hotărî să deschidă fereastra şi să lase în grija vântului să facă ceea ce nu îndrăznea ea să îndeplinească. Dacă lumânarea n-avea să se stingă, cu atât mai rău, avea să se mistuie pe marmură. Soluţia asta stranie îi păru înţelepciunea însăşi. Dădu fuga la fereastră şi răsuci mânerul, dar marile canaturi rezistară şi geamurile zguduite de silinţele ei zornăiră cu un zgomot ameninţător. Cu capul întors peste umăr ca să nu piardă din ochi uşa cabinetului de toaletă

care o neliniştea oarecum, încercă iar şi izbuti de data asta mai mult decât sperase, pentru că fereastra cedă deodată cu viclenia neînţeleasă a lucrurilor şi fu cât pe ce s-o răstoarne. Élisabeth scoase un ţipăt. Se văzu în oglindă în cămaşa de noapte lungă, care îi cădea până pe picioarele goale, cu părul răvăşit şi cu faţa albă şi crezu o clipă că vede o arătare. Se ruşină de nălucirea asta şi se uită cu privirea mai liniştită la flacăra pe care aerul rece o clătina dintr-o parte în alta.

Înainte de a intra în pat, avu curiozitatea să arunce o privire printre crăpăturile oblonului. Noaptea era destul de întunecoasă. Putu să vadă totuşi fereastra cea mare de la care fusese urmărită chiar în dimineaţa aceea. Nicio lumină nu strălucea îndărătul ei. Înaltă şi funebră, cu obloanele ei negre, avea înfăţişarea aceea de nepătruns pe care o ia obiectul cel mai obişnuit sub un cer de noapte.

Peste câteva clipe fata, cuibărită în pat, urmărea cu ochii mişcările capricioase ale flăcării. Dar nu avu nici măcar timpul să se întrebe dacă întunericul desăvârşit n-ar fi fost mai bun decât acele mari reflexe roşii care săreau pe pereţi, că adormi aproape numaidecât.

Un vis ciudat îi tulbură somnul. Visă că în mijlocul nopţii uşa odăii ei se deschidea încetişor şi un om intra înăuntru. Călca cu precauţiile nesfârşite ale unui hoţ, punea un picior, se oprea, asculta, pe urmă înainta iar cu un singur pas.

Desluşi, la lumina lumânării care încă mai ardea, un chip lung, uscat, cu două orbite adânci, negre, în care străluceau nişte ochi ficşi, ale căror pleoape nu clipeau. Ghici că privirea aceea atentă o căuta, pentru că se refugiase într-o parte a patului pe care o acoperea o mare aripă de umbră. I se păru vreme de câteva clipe că viaţa se oprea în ea; o cuprinse deodată un frig de gheaţă şi simţi că pielea i se strânge pe mădulare. Omul se opri la picioarele patului, cu mâinile de-a lungul trupului, cu pieptul uşor aplecat înainte. Era mic şi subţire.

Silindu-se să vadă, încruntă sprâncenele şi-şi întoarse o clipă faţa spre lumânarea a cărei flacără pâlpâia. Poate că-i venise ideea să mute din loc acea lumânare, dar nu se mişcă şi începu iar să se uite la fată. Ea îi auzi limpede răsuflarea scurtă şi răguşită, ca a unui om care a fugit. Simţi că îi vâjâie capul, închise ochii. Trecură câteva minute, apoi scândurile duşumelei începură să scârţâie şi să geamă. Una dintre ele trosni foarte tare şi zgomotul acesta uscat fu urmat de o tăcere destul de lungă. Când Élisabeth deschise iar ochii, era singură în odaie. Inima îi bătea, dar respira mai uşor şi scoase un suspin lung, care o făcu să-şi vină deodată în fire. Pe cămin, flacăra mică, portocalie, îşi arunca ultimele clipiri şi vântul şoptea încetişor la fereastră.

A doua zi de dimineaţă se trezi cu inima grea. Cu toate astea uitase visul de peste noapte şi nu-şi aduse aminte de el decât în clipa în care se pieptăna. Primul ei gând fu că un bărbat intrase în adevăr în odaia ei ca s-o privească şi, de uimire, lăsă să-i cadă peria din mână. Scena se desfăşură în amintirea ei de la un capăt la celălalt cu o precizie amănunţită şi cu acel caracter de netăgăduit al lucrurilor reale şi la început nu se îndoi că primise vizita unei persoane vii, dar raţiunea îi veni aproape numaidecât în ajutor şi-i puse la îndemână toate argumentele necesare pentru a alunga aceste vedenii.

VII

Ziua aceea nu se deosebi mult de cea trecută şi totuşi se înscrise într-un chip deosebit în amintirea Élisabethei. Poate că asta se datora visului rău din ajun, pe care fata nu izbutea să şi-l alunge din minte. Oricum ar fi fost, ceasurile se scurseră în nelinişte până seara şi străina încerca zadarnic să stea de vorbă cu Élisabeth; îi propuse chiar o plimbare în grădină, pentru că vremea se îndrepta, dar bietul copil fugea acum de amabilităţile ei, după cum în ajun le stârnise.

Nu găsi tihna pe care o spera în salonaşul în care se refugiase cu o carte. I se păru că de câte ori îşi pleca privirea pe pagina romanului, era spionată prin fereastră. Nu era decât o iluzie, dar era neplăcută şi obsedantă. I se părea şi că cineva stătea după uşă, dar când se ducea s-o deschidă, nu era nimeni. Se temea mai mult decât de orice că va fi încuiată, dar domnul Agnel părea că schimbase metoda. Departe de a răsuci cheile în broaşte, acum se prefăcea că lasă uşile întredeschise, ca pentru a spune: „Vezi, eşti liberă”. Ce cursă îi întindea?

Şi cu toate astea omul acesta îmbrăcat în negru n-o înfricoşa. Îşi schimba părerea din ajun. Domnul Agnel, cu ochii lui limpezi şi cu bărbia teşită sub barba lui căruntă, păstra un suflet de băietan niţel cam prostănac. În mersul lui necontenit de colo până colo, de la un cat la altul şi în felul lui de a se strecura fără zgomot de-a lungul culoarelor, Élisabeth nu mai vedea decât o dorinţă copilărească de a uimi. Mult mai tulburătoare îi părea liniştea absolută a unei case despre care i se spunea că e plină de lume. Ajungea, numărând pe degete, la un total de cel puţin şase personaje, în afară de copii, despre care nu ştia câţi sunt şi al căror râs nu ajungea niciodată la urechile ei. Nu i-ar fi folosit la nimic s-o întrebe pe domnişoara

Éva, pentru că străina ocolea întotdeauna întrebările precise. Domnul Agnel pe de altă parte, dacă fata i s-ar fi adresat lui, n-ar fi pierdut ocazia să ţină un discurs pompos şi gol despre disciplina minunată care domnea la Fontfroide, despre respectul pe care îl dovedea fiecare faţă de liniştea vecinului lui, despre toate avantajele morale care se puteau dobândi de pe urma unei lungi şederi în această casă aleasă etc. Era mai bucuroasă să aştepte încă şi să descopere singură cam ce voia să ştie, decât să se expună la o tiradă primejdioasă, care ar fi plictisit-o fără s-o înveţe nimic. Ceva îi spunea că îi va cunoaşte destul de curând pe oaspeţii de la Fontfroide.

Presimţirea asta se dovedi, fără întârziere, întemeiată. În adevăr, chiar în seara aceea, când apunea soarele în spatele brazilor şi când toate lucrurile din jurul ei luau o culoare roz ca sub reflexul unui incendiu, fu martoră la o scenă care o tulbură adânc.

Se aşezase la masă şi îşi despături şervetul, când prinse din zbor un schimb de priviri plin de înţeles între Éva, care stătea încă în picioare şi domnul Agnel, care se pregătea să servească supa. Lucrul îi păru cu atât mai ciudat cu cât, de când avusese loc ciocnirea din ajun, străina se ferea să vorbească cu adversarul ei. Aşa că Élisabeth trase o concluzie foarte amară din împăcarea asta subită care o făcu să bănuiască o viclenie şi se întreba dacă furiile Évei nu erau prefăcute. Dacă ar fi avut puţină experienţă, ar fi ghicit că privirea aceea suspectă spunea cel mult că din motive necunoscute fusese socotit necesar un răgaz de câteva minute. De supărare, refuză supa pe care i-o oferea domnul Agnel şi spuse cu un aer întunecat că n-avea să mănânce.

El stărui cu foarte multă blândeţe, dar Élisabeth nu se lăsă convinsă. Atunci interveni străina.

— Dragă, spuse ea cu un glas ale cărui modulaţii le exagera, ar trebui, te asigur… Supa este delicioasă, i-ai face plăcere…

Aruncă o privire către uşa anticamerei, care rămăsese deschisă:

— Cuiva.

— Da, copila mea, reluă domnul Agnel limpezindu-şi vocea ca un actor prost care îşi uită rolul, ar fi trebuit să-ţi spun mai devreme că ai să ai un fel de surpriză. De altfel, nu e vorba de ceva care are să te tulbure, dar, aşa cum spun, un fel de surpriză.

Éva se aşeză aprobând din cap şi pometţii i se înroşiră sub privirea fetei, aţintită asupra ei. În clipa de stinghereală care urmă, Élisabeth băgă de seamă că domnul Agnel îşi cobora pleoapele cu un aer vinovat şi că mâinile îi tremurau uşor. Deodată puse jos castronul de supă şi veni să se aşeze în spatele scaunului Élisabethei. În aceeaşi clipă se auzi un zgomot pe scară şi străina se ridică în picioare.

Două persoane coborau de la ultimul etaj cu o încetineală apăsătoare, oprindu-se la fiecare treaptă, ca pentru a măsura riscul fiecărui pas mai departe. Nici Éva, nici domnul Agnel nu se mişcau. În jurul zgomotului pe care îl făceau aceste patru ghete, domnea o tăcere stranie; uneori, asta semăna cu un răpăit de tobe, alteori cu un tunet îndepărtat, când picioarele loveau în acelaşi timp treapta. La primul etaj se opriră câteva clipe, apoi coborârea începu iar.

Élisabeth se simţi cuprinsă de o nelinişte pe care se sili s-o stăpânească. Nu era cu putinţă să-i fie teamă, când domnul Agnel şi străina erau lângă ea, dar îi părea rău că nimănui nu-i trecuse prin cap să aprindă lumina în odaie, pentru că noaptea venea repede şi ea abia mai putea zări uşa către anticameră. Şi apoi, zgomotul acesta de paşi, destul de obişnuit în sine, dobândea un caracter ciudat, poate din pricina opririlor care îl curmau

atât de brusc. Pe măsură ce se apropia, Élisabeth simţea o tulburare din ce în ce mai puternică şi-i veni să-şi ducă mâna la beregată, dar nu îndrăzni. Ceva din ea răspundea larmei aceleia monotone care răsuna pe scară; avea impresia dureroasă că se merge în pieptul ei şi că măruntaiele din ea băteau o dată cu inima. Acum nu mai desluşea decât petele mari, albe, ale perdelelor de tul. Se înfricoşă şi se ridică şi ea.

Trecu încă un minut sau două, apoi o licărire jucăuşă lumină anticamera şi umbra rampei fu proiectată pe zid, unde începu să facă salturi dezordonate. Pe urmă se desenă o siluetă uriaşă cu două capete, care sărea până la tavan şi pierea aproape numaidecât într-un chip capricios şi aproape glumeţ ce contrasta cu înaintarea de neînlăturat a acelor paşi grei şi măsuraţi.

Pe ultima treaptă de jos o pauză scurtă şi un suspin zgomotos dovediră că exerciţiul acesta fusese obositor.

— Ai să-l vezi pe domnul Bernard, şopti domnul Agnel la urechea fetei. A ţinut sa coboare din odaia lui ca să-ţi ureze el însuşi bun venit la Fontfroide. Să-i fii recunoscătoare pentru dovada asta de stimă. E puţin cam suferind.

Fără să-şi dea bine seama ce face, Élisabeth prinse mâna prelungă, păroasă, a domnului Agnel şi o ţinu într-a ei în clipa în care domnul Bernard intră în odaie. Când îl văzu, tresări şi, cu o mişcare instinctivă, se dădu înapoi până a atinge cu capul plastronul domnului Agnel. Domnul Bernard, după ce trecu pragul uşii, se opri şi făcu un gest nehotărât cu mâna dreaptă. Era înalt şi lat în umeri, deşi puţin adus de spate şi avea o înfăţişare neobişnuită, care justifica într-o anumită măsură spaima subită a Élisabethei. Văzându-l pe omul acesta, prima idee care îţi venea era aceea a unei forţe de temut, dar o cercetare mai atentă corecta această primă impresie sau mai curând o completa, pentru că făptura noului venit evoca puterea, dar o

putere ţinută prizonieră. Ochelari foarte mari, negri, îi ocroteau ochii, străluceau ca nişte jeuri pe un chip palid, care părea adormit şi parcă împietrit. Pe trăsăturile lui neclintite nu se vedea nicio emoţie. O stângăcie solemnă dădea atitudinilor trupului său mare un fel de măreţie inconştientă. Era îmbrăcat în cenuşiu şi ţinea în mâna stângă o foaie de hârtie împăturită.

La dreapta lui, un băiat ducea un felinar pe care îl legăna cu două degete şi făcea o mutră plictisită uitându-se la jocul marilor umbre neliniştite pe care gestul lui când le aduna, când le risipea pe pereţi.

— Prieteni! începu domnul Bernard.

Căută umărul călăuzei lui. Amândoi înaintară câţiva paşi.

— Dacă aş vedea mai bine, urmă el, v-aş citi o pagină pe care i-am dictat-o zilele astea lui Marcel. Dar vederea mea slăbeşte… îngrozitor.

Acest ultim cuvânt fu rostit cu un glas înăbuşit şi cu un asemenea accent de disperare, încât Élisabeth simţi că frica o părăseşte pe dată şi-i veni să se apropie de omul acela. El continuă.

— De câtva timp şi memoria mea devine nesigură, altfel aş fi putut spune pe dinafară aceste cincisprezece-douăzeci de rânduri. Fără îndoială că ar putea să le citească Marcel, dar… în sfârşit, nu. M-am hotărât deci să le dau eu însumi în mâna persoanei pentru care au fost scrise. Marcel, condu-mă la domnişoara Élisabeth.

Fata nu aşteptă să vină ei către ea. Se apropie repede de domnul Bernard şi-l luă de mână cu un gest în care se afla mai multă căldură decât în multe cuvinte. Spre marea ei mirare, el îşi trase braţul înapoi aproape brusc. Rămaseră faţă în faţă câteva clipe tăcuţi şi ea putu observa pe îndelete chipul acela înţepenit. Gura lungă şi subţire era gura unui om studios, în vreme ce nasul ca un cioc de vultur vădea un gust adânc pentru autoritate. Peste obrajii scobiţi şi bărbieriţi cu grijă, pometii

ieşiţi erau coloraţi, rumeni şi părul des înconjura cu o linie de cerneală o frunte pătrată, pe care se încălecau trei cute inegale. Dar Élisabeth nu putu îndura multă vreme privirea goală şi stăruitoare a ochelarilor negri.

— Domnişoară, spuse în sfârşit domnul Bernard, în vreme ce ea îşi pleca ochii, îngăduie-mi să-ţi dau această hârtie pe care am pregătit-o pentru dumneata. Se află în ea, ai să vezi, urmările mele de bun venit la Fontfroide. Poate că niciodată nu s-au scris cuvinte mai sincere decât cele pe care le vei citi. Uite… Sunt versuri. Marcel, ridică puţin felinarul, ca să vadă mai bine domnişoara Élisabeth. Îmi cer iertare, domnişoară, pentru felinarul acesta nenorocit care mă întovărăşeşte pretutindeni, dar o lumină mai puternică mi-ar face mult rău.

Élisabeth nu auzise ultimele lui cuvinte. Pe hârtia pe care o despăturise nu se afla, de fapt, decât un cuvânt scris cu o caligrafie desăvârşită şi la vederea lui fata fu gata să scoată un ţipăt:

Fugi!

— Vino-ţi în fire, şopti iute domnul Bernard, prefă-te că mai citeşti o clipă.

Cu toată tulburarea ei, Élisabeth admiră chipul în care îi fusese strecurată la ureche fraza asta, fără ca măcar băiatul să-i prindă înţelesul şi domnul Bernard păru dintr-o dată mai puţin greoi trupeşte decât părea adineaori, sau stângăcia lui îl sluji minunat, pentru că chiar în clipa în care se apleca spre Élisabeth ca să-i sufle aceste cuvinte fără să mai fie auzite de cineva, îşi puse piciorul cu toată greutatea pe piciorul lui Marcel. Copilul scoase un strigăt şi fu gata să scape felinarul pe jos. Éva şi domnul Agnel care nu pricepeau nimic din scena asta, dar care credeau că se întâmplase un accident, se repeziră la domnul Bernard. Fu o clipă de încurcătură, în timpul căreia hârtia dispăru din mâna Élisabethei ca printr-o operaţie magică.

Fata, care tremura încă de emoţie, se duse să se aşeze într-un colţ al odăii, în vreme ce domnul Bernard îi asigura pe Éva şi pe domnul Agnel că nu i se întâmplase nimic şi le cerea mii de iertăciuni cu politeţea lui puţin cam exagerată. Dacă n-ar fi avut acea tristă infirmitate, domnul Bernard ar fi surprins pe faţa străinei o dezamăgire pe care nu încerca s-o ascundă, fie pentru că acest sentiment era prea puternic, fie că nu-i părea necesar să-l ascundă faţă de un orb. Cât despre domnul Agnel, el nu era în stare acum să-i observe limpede pe actorii acestei mici drame. Cu mâinile apucate de un fel de freamăt care făcea să-i clănţăne manşetele pe încheieturi, cu capul tremurător şi ochii lunecând dintr-o parte în alta din dorinţa de a vedea şi a înţelege tot, dar nevăzând nimic şi înţelegând anapoda, era pradă unei agitaţii aproape convulsive pe care nimeni n-o lua în seamă, în afară de Élisabeth, care îl privea cu spaimă. Îl văzu întinzând mâna de câteva ori către domnul Bernard de parcă ar fi vrut să se asigure că era în adevăr acolo şi apoi trăgându-şi-o numaidecât înapoi. Din când în când arunca o privire neliniştită către străină şi către băiat şi gemea în barbă, ca un om care respira foarte greu. În sfârşit prinse curaj, îşi puse vârful degetelor pe braţul domnului Bernard care îl dădu uşurel la o parte fără să-şi întrerupă conversaţia cu Éva. Încet-încet respiraţia domnului Agnel deveni mai egală şi faţa lui crispată se destinse. Se uita ţintă la chipul neclintit al domnului Bernard, cu o privire plină de grijă, în care se afla devotamentul acela atât de înduioşător pe care îl citeşti uneori în ochii animalelor, apoi, când fu sigur că nu mai era nevoie de serviciile lui, se întoarse la masă cu pasul lui larg, tăcut şi-şi luă locul în spatele unui scaun.

Élisabeth, absorbită de atitudinea domnului Agnel, nu auzi ceea ce-i spunea domnul Bernard Évei, nici ceea ce răspundea ea, dar avu impresia

nelămurită că tonul ei se ridica uşor, în vreme ce domnul Bernard avea un ton peste fire de curtenitor. Deodată prinse aceste cuvinte rostite de orb în mijlocul liniştii.

— Trebuie să te supui sau să pleci.

— Să te supui sau să pleci! strigă domnul Agnel cu o voce exaltată, care făcu pe toată lumea să tresară şi-l trezi pe tânărul Marcel, adormit pe un scaun. Fiţi binecuvântat, domnule Bernard, pentru cuvintele acestea sublime pe care am avut fericirea să le aud şi pe care aş vrea să le văd scrise cu litere mari…

— Agnel, ai băut, zise Éva.

— Domnule Agnel, rosti domnul Bernard cu o încetineală voită, fii bun, dă-mi mâna şi condu-mă până la masă. Mi-e sete.

Domnul Agnel se repezi la infirm şi-l duse la locul de onoare cu toate dovezile unui respect adânc, apoi îi turnă un pahar mare de apă fiartă.

— Marcel! strigă domnul Bernard după ce se aşezase. Unde e Marcel?

Copilul veni cu felinarul lui.

— Oh! făcu domnul Bernard ducându-şi mâinile la cap, lumina asta îmi străbate prin ţeastă. Fie-ţi milă, băiete, ascunde-o. Pune-o într-un colţ de unde razele ei să nu mă poată răni, doar dacă, adăugă el, întunericul nu supără pe cineva…

Domnul Agnel susţinu că întunericul era un lucru minunat şi că plăcea tuturor, aşa că felinarul fu pus pe duşumea, cât se putea de departe de masă. Urmă o scurtă tăcere, în timpul căreia Éva şi Élisabeth îşi găsiră, bâjbâind, locurile.

— Prieteni, spuse domnul Bernard turnându-şi, din greşeală, un pahar din preţiosul întăritor al străinei, s-a întâmplat ca ultimele mele cuvinte să fie auzite fără voia mea şi, dacă pot spune aşa, difuzate de domnul Agnel. Nu-mi pare rău. A te supune sau a pleca! Cu cât mă gândesc mai mult, cu atât îmi pare că fraza asta, fără a fi sublimă, aşa cum voia domnul Agnel să ne facă să credem,

exprimă un gând limpede şi puternic. Cei care caută pacea între aceste ziduri, să se supună sau să fugă. Voinţa lor să se plece, voinţa lor să se frângă în faţa voinţei superioare care ne conduce la Fontfroide (domnul Agnel scoase un fel de grohăit de aprobare) sau să plece. Uşile sunt deschise, drumurile libere…

— Poarta grădinii e încuiată totuşi cu cheia, ca în fiecare seară, încercă sfios domnul Agnel, pentru care fiecare cuvânt nu avea decât un înţeles literal.

— De vreme ce o înţelegi aşa, răspunse suav domnul Bernard, am să adaug că portiţa unei grădini se sare fără mare greutate, că peste un gard viu se trece sau se trece prin el, pe scurt, că Fontfroide nu e o închisoare şi că cei cărora nu le place aici n-au decât să plece.

Sfârşind acest mic discurs, bătu în masă ca să-l deştepte pe Marcel, care adormise iar pe scaunul lui. Copilul se ridică repede, apucă felinarul şi-şi frecă ochii cu pumnul. Apoi domnul Bernard le ură tuturor noapte bună întorcându-se către fiecare cu o politeţe în care se amestecă totuşi şi o uşoară confuzie, pentru că o luă pe Élisabeth drept Éva, îi spuse acesteia „băiat de treabă” şi domnului Agnel „draga mea fată”.

VIII

Când Élisabeth îl văzu plecând pe domnul Bernard, vru întâi să-l urmeze, dar prudenţa îi porunci să nu facă o mişcare pe care Éva şi domnul Agnel ar fi judecat-o, pe bună dreptate, fără niciun rost, dacă nu chiar suspectă. Îşi stăpâni nerăbdarea cum putu şi păstră o tăcere adâncă în vreme ce domnul Agnel pipăia mobilele ca să găsească cutia de chibrituri, pentru că de câteva ceasuri se băgase de seamă că nu mai venea curent electric la Fontfroide. Trecu un minut sau două, apoi lumina zgârcită şi îndoielnică a unei lămpi mici căzu peste faţa bărboasă a domnului Agnel. Éva, care nu se mişcase de la locul ei, apucă sticla de vin întăritor şi o privi, cufundată într-o meditaţie plină de mânie. Domnul Agnel se duse la fereastră ca să închidă obloanele. Élisabeth alese acest moment ca să spună noapte bună cu un glas care tremura puţin şi să plece.

Pe scară, văzu felinarul care se legăna între primul şi al doilea etaj şi plimba pe ziduri umbra uriaşă a domnului Bernard care înghiţea umbra mai mică a băiatului. Amândoi urcau cu o încetineală de vis. Când Élisabeth atinse parmaclâcul de lemn lustruit, îl simţi vibrând sub mâna ei, pentru că domnul Bernard se rezema pesemne de el cu toată greutatea trupului lui mare. Aşteptă, puţin nehotărâtă. Nu era cu putinţă să vorbească cu domnul Bernard de faţă cu Marcel. Pe de altă parte, dacă mai stătea acolo multă vreme, risca să fie surprinsă de Éva sau de domnul Agnel. Se hotărî să-l urmeze pe domnul Bernard până la uşa odăii lui şi să-i vorbească de cum va fi singur. Pentru asta urcă uşor câteva trepte şi dacă unele scânduri trosniră sub paşii ei, zgomotul fu acoperit de larma paşilor domnului Bernard ca de bubuitul unei furtuni. Când ajunse în capul primului etaj, se strecură în firida unei ferestre,

aşteptă ca infirmul să ajungă la catul de deasupra şi începu iar să urce.

Îl urmă până la etajul al doilea, văzu lumina apucând pe un culoar şi pierind apoi după o cotitură. În clipa aceea rămase locului nehotărâtă, pentru că dacă mergea mai departe avea să se întâlnească cu Marcel care, fără îndoială, avea să coboare, după ce îl va fi dus pe domnul Bernard până la uşa lui. Totuşi, trebuia să ştie care e acea uşă. După ce pregetă puţin, înaintă în vârful picioarelor. Domnul Bernard şi călăuza lui se opriseră, dar nu-i putea vedea. Totuşi un murmur îi lovi urechea şi prinse aceste cuvinte şoptite încet de infirm:

— Dă-mi înapoi moneda de cinzeci de centime, băiete. Vezi tu, azi fiecare gologan contează. Dar am să te răsplătesc eu, băiete, am să te răsplătesc eu.

Urmă o tăcere destul de lungă, apoi îl auzi pe domnul Bernard mulţumindu-i lui Marcel şi asigurându-l încă o dată că într-o zi are să-l răsplătească. Atunci se deschise o uşă. Fata ieşi repede din firida ei şi se aşeză pe un scaun, ca şi cum s-ar fi odihnit după ce urcase în fugă două etaje. Peste o clipă felinarul se ivi iar.

— Marcel, Marcel! şopti Élisabeth.

El se opri pe dată la câţiva paşi de ea. Era un copil al cărui trup slăbuţ contrasta cu un chip hotărât şi şmecher în acelaşi timp, ca acela al unui bărbat. Părul de un blond şters îi cădea peste ochii aspri şi mici. Nasul ascuţit îi era acoperit de pistrui. Purta o jachetă făcută, după cum se vedea, dintr-un veston negru, dar atât de prost croită pentru trupul lui încât gulerul îi urca până mai sus de urechi şi părea că vrea să înghită căpşorul acela blond. Poalele acelui veşmânt ciudat îi băteau genunchii. Nişte saboţi uriaşi, cu ţinte, legaţi cu sfoară de glezne, îl sileau să meargă aproape tot atât de încet ca domnul Bernard şi aproape tot atât de zgomotos.

— Ce vrei? întrebă el, îndreptându-şi razele felinarului către Élisabeth.

— Vino în odaia mea, spuse ea apropiindu-se de el. Vreau să te întreb ceva.

În loc de orice alt răspuns el scoase limba la ea şi începu iar să coboare scara. Ea îl prinse de mână şi-i făgădui un dar dacă o urma, dar el se desprinse cu o putere neobişnuită.

— Lasă-mă, şopti el furios. Domnul Bernard îmi numără paşii până la capătul de jos al scării.

— Îţi numără paşii?

— Sigur. Crezi că saboţii mei nu se aud de sus?

Ea îşi aduse aminte de galoşii domnului Agnel şi nu se putu împiedica să-şi spună că era ciudată casa asta în care unul trebuia să umble ca o umbră, în vreme ce altuia i se cerea să facă un zgomot de tunet când păşeşte.

Când ajunseră la primul cat, Élisabethei îi veni o idee.

— Ştii care e odaia mea? întrebă ea.

— La naiba, e cea în care a murit domnul Gregoire, fratele domnului Edme.

Ea nu se aştepta la un răspuns de acest fel şi se zăpăci.

— În sfârşit, e odaia care urmează după cea a domnului Edme, în fundul culoarului. Nu trebuie decât să cobori până jos, să te descalţi şi să urci din nou fără zgomot.

El îi aruncă o privire pătrunzătoare şi schiţă un zâmbet care îi descoperi dinţii ascuţiţi. Poate că o socotea mai puţin proastă de o clipă încoace.

— Cât ai să-mi dai?

Élisabeth se gândi la cele cincizeci de centime ale domnului Bernard, apoi la cei douăzeci de franci pe care i-i dăduse doamna Lerat, făcu repede o medie şi îi propuse un franc şi jumătate. De mirare, el se clătină pe marginea unei trepte, dar îşi găsi numaidecât echilibrul fizic şi moral.

— Nu e mult, rosti el prefăcându-se foarte bine a fi nemulţumit, dar o să vorbim noi sus despre asta.

Îl lăsă să coboare singur şi se urcă repede în odaia ei. Cum lumânarea din ajun se sfârşise, fu silită să aştepte pe întuneric ca Marcel să vină cu felinarul lui. Vremea asta îi păru cumplit de lungă. Toate trosneau în jurul ei: mobilele, duşumeaua, până şi ceva în pereţi. În picioare, lângă pat, pândea prima rază de lumină pe culoar, când o voce în odaie o făcu să sară în sus de spaimă.

— Nu striga, eu sunt, spuse Marcel.

— De ce nu ţi-ai luat felinarul?

— Nu cumva ar fi trebuit să mă şi duc să bat la uşa domnului Bernard ca să-i spun că vin să te văd, răspunse el cu o ironie dispreţuitoare.

Frecă un chibrit pe marmura căminului şi ieşi deodată din umbră, cu o lumânărică în mână.

— Uite felinarul meu, spuse el. Unde sunt cei doi franci pe care mi i-ai făgăduit?

— Am spus un franc şi jumătate.

— Eu am auzit doi… Dacă nu-ţi convine, îmi economisesc lumânarea şi mă duc.

— Vei avea banii ăştia, după ce-mi vei răspunde la câteva întrebări.

— Întrebările sunt altceva. Dă-mi numaidecât doi franci, sau plec.

Îi veni să-l plesnească pe ţărănuşul acela lacom, dar se stăpâni. De câteva minute făcuse planul de a se sluji de Marcel ca să fugă de aici. Toate sfaturile indirecte pe care i le dăduse domnul Bernard, trecerea prin grădină, saltul peste zăbrele, săriturile peste gardurile vii, îi păreau de o imprudenţă absurdă. „Trebuie să mă gândesc bine”, îşi repetă ea, fără să-şi dea seama că nevoia asta de a gândi ascunde dorinţa mai adâncă de a rămâne la Fontfroide.

— Am să-ţi dau acum doi franci şi încă doi după ce-mi vei răspunde. Poftim. (El luă moneda

cu o strâmbătură.) Aş vrea să-mi spui mai întâi unde se află odaia domnului Bernard.

— Chiar sub cea a domnului Edme.

— Aşa credeam şi eu. La ce oră adoarme?

— Doarme ziua, niciodată noaptea.

— De ce?

Marcel ridică din umeri.

— Şi unde doarme domnişoara Éva? întrebă Élisabeth.

— La etajul întâi, de când s-a întâmplat accidentul. Nu ştiai? Înainte, avea o odaie la parter. Erau infiltraţii, dar nimeni n-avea habar. Ah! Casa nu e atât de solidă pe cât pare! Într-o bună zi s-a prăbuşit un perete şi s-a scufundat duşumeaua. Din nenorocire, Éva nu era în odaia ei când s-a întâmplat asta. Toate mobilele s-au rostogolit în pivniţă.

Râse ţinându-se de burtă. Élisabeth se prefăcu a-i împărtăşi veselia.

— Şi domnul Edme? întrebă ea după o clipă. Nu e niciodată de văzut în timpul zilei?

— Nu, doarme ziua, ca toată lumea.

— Dar ce fac toţi noaptea?

Marcel luă o mutră obosită.

— Dacă vrei să ştii, n-ai decât să nu dormi când ăilalţi stau treji. Şi pe urmă, mă plictiseşti. Dă-mi banii.

Ea îi dădu o monedă de doi franci, pe care el o băgă numaidecât în buzunar.

— Vrei să-mi mai spui ceva? zise Élisabeth. Ai auzit vorbindu-se despre mine la Fontfroide? Ştii de ce m-a adus aici domnul Edme?

El se uită ţintă la ea cu ochişorii lui răi, apoi sări brusc din pat.

— Sigur că da, spuse el apucând lumânărică, dar asta nu-i treaba ta.

Şi înainte ca Élisabeth să-l poată opri, deschise uşa şi fugi de-a lungul culoarului.

Ea alergă după el până la al treilea cat, unde ajunse tocmai la timp ca să-l vadă pe omuleţ

dându-şi drumul pe rampa scării cu o agilitate de maimuţă. Peste o clipă deschisese uşa casei şi o rupea la fugă în grădină.

Élisabeth se aşeză pe o treaptă a scării şi-şi luă capul în mâini ca să se gândească mai bine, dar inima îi bătea prea tare şi toate silinţele ei de a se reculege rămâneau sterpe. Nicio scândură nu trosnea fără ca biata copilă să nu tresară. Cu toate astea, tăcerea din casă o linişti până la urmă. Numai vântul în brazi umplea noaptea cu şoapta aceea stranie şi încântătoare în care urechea crede uneori că recunoaşte clocotul unui fluviu ale cărui valuri se lovesc de maluri. Din vreme în vreme chemarea tremurătoare a bufniţelor străbătea trist întunericul, sau strigătul îngrozit al unei victime, pasăre, nevăstuică sau şoarece, dovedea dibăcia unui huhurez în adâncul marilor copaci negri.

Auzi un orologiu care bătea într-o odaie de la parter şi văzu în bătaia asta un fel de avertisment. Dacă voia să părăsească această casă, nu mai avea o clipă de pierdut. „Poate că şi acum e prea târziu”, îşi spuse ea, dar nu se clinti. Ideea că avea să fie ţinută prizonieră n-o mai tulbura şi spaima îi trecea aşa cum trece o febră. Fără îndoială că judecata îi demonstra că purtarea ei e nebunească. Soarta îi dădea un avertisment grabnic prin vocea domnului Bernard şi ea se împotrivea. Î-l trimitea atunci pe Marcel care, fără să ştie, repeta toate sfaturile astea bune şi îi dădea pe faţă destule taine de la Fontfroide, pentru ca o persoană inteligentă să ia aminte. Nu-i ajungea nici acest supliment de informaţii: sta încă la tocmeală. Aştepta să vină un înger, s-o ia de mână?

Cedând în sfârşit în faţa bunului-simţ, se ridică şi coborî scara, dar călcându-şi pe inimă, pentru că i se părea că era alungată dintr-un teatru în care cortina avea să se ridice în curând, ca să se joace un spectacol extraordinar. La etajul al doilea se opri o clipă şi aruncă o privire în jurul ei. Un felinar aşezat pe o ladă de lemn răspândea o

lumină sărăcăcioasă, care îi îngădui să zărească într-un colţ silueta unui animal nemişcat. Se dădu repede înapoi, dar numaidecât zâmbi recunoscând un lup împăiat, a cărui limbă de flanelă roşie atârna printre colţii lacomi. Mai departe, un bursuc mâncat de viermi dar încă ameninţător îşi arcuia spinarea pe un fotoliu mic, care, neavând decât trei picioare, se culca într-o parte sub greutatea animalului.

Luă trei chibrituri puse lângă felinar şi coborî la etajul următor, unde întunericul era desăvârşit. Afară vântul se potolise, niciun sunet nu ajungea până la ea. Liniştea asta îi făcu o impresie neplăcută. Îşi aţinti urechea şi nu auzi decât zgomotul propriei ei răsuflări. Câtă îmbărbătare i-ar fi adus în clipa aceea lătratul unui câine departe, pe câmpie. Cu mâna pe rampă, se întreba dacă avea să întrebuinţeze unul dintre cele trei chibrituri şi se hotărî să le păstreze.

Când ajunse jos, se îndreptă pe dibuite către sufragerie şi-şi lipi urechea de uşă. La început crezu că odaia era goală. Şi acolo, ca pretutindeni de altfel, domnea acea linişte de moarte care dădea un caracter greu de definit Fontfroide-i. Se uită prin gaura cheii, nu văzu nimic şi presupuse că Éva şi domnul Agnel se duseseră în odăile lor pe o scară pe care ea n-o cunoştea, când auzi desluşit şuieratul unei respiraţii stăpânite cu greu. Cineva asculta, ca şi ea, de cealaltă parte a uşii şi fără îndoială că nu vedea nimic prin gaura cheii pentru că un ochi tot atât de curios ca al ei acoperea deschiderea aceea. Obrajii se încinseră de ruşine. Se duse cu pas grăbit la uşa anticamerei.

Peste o clipă se afla în grădină, mult mai nehotărâtă decât e o fugară într-o asemenea împrejurare, pentru că, în loc să fugă, stătea neclintită la câţiva metri de casa pe care o privea cu marii ei ochi ficşi, de parcă din pietrele acelea bătrâne, tocite de vreme, ar fi emanat o forţă necunoscută, care o ţinea prizonieră. La ferestre nu

ardea nicio lumină. După ce se deprinse cu întunericul, Élisabeth desluşi pe zidul alb balconul încărcat de frunzişul lui negru, ca îmbrăcat într-o rochie grea, căruia vântul îi flutura uşurel poalele cu un zgomot de cuvinte nelămurite.

„Trebuie să plec, îşi spuse ea de mai multe ori, fără să se clintească. Am să mă duc până în sat, am să întreb unde e primăria.”

Se întoarse în casă.

IX

Ajunsă în anticameră, se întrebă ce avea să facă. I se păru destul de cuminte să se întoarcă în odaia ei şi să se închidă acolo, dar asta era şi foarte plictisitor, aşa că preferă primejdia, plictiselii. Îi păru mult mai atrăgător gândul de a-l regăsi pe domnul Bernard şi a-i cere sfatul, dar şi aici se înşela pe ea însăşi pentru că nu voia, de fapt, decât să exploreze casa, ca să afle ce se petrecea noaptea în ea. Ar fi încremenit dacă, întâlnindu-l pe domnul Bernard, acesta ar fi avut ideea s-o ducă frumuşel la gară ca s-o trimită înapoi, la doamna Lerat.

Întunericul care domnea în această parte a casei o făcu pe Élisabeth să regrete lumânărica lui Marcel. Orice s-ar fi întâmplat, avea oricum câteva chibrituri. Se hotărî să le întrebuinţeze numai la ananghie şi-şi începu cercetările.

Întâi îşi aduse aminte că de cealaltă parte a anticamerei, faţă în faţă cu uşa sufrageriei, mai există o uşă. Mergând de-a lungul peretelui ajunse la uşa aceea şi o deschise fără greutate. Fata, puţin tulburată, înaintă în întuneric. Mâna ei întinsă întâlni în curând o masă de lemn grosolan, zgrunţuros şi fu cât pe ce să răstoarne un vraf de boluri care se afla acolo. Apoi se lovi de un scaun, care scârţâi pe piatră. Élisabeth se opri, ascultă o clipă, apoi porni iar cu şi mai multă precauţie. Era zadarnic să-şi piardă vremea într-o bucătărie. Intră cu orice risc în odaia următoare în care plutea un miros fad şi fu aproape numaidecât izbită moale în obraz de nişte rufe care se uscau pe o sârmă. După ce trecu prima clipă de frică, îşi făcu drum între cearceafurile mari, fantomatice şi cămăşile de flanelă cuminţi, care îi mângâiau obrajii cu mânecile lor umede.

Un culoar ducea din spălătorie în nişte regiuni mai îndoielnice şi fata îşi încetini pasul. Spaţiul

liber era strâmtat de scânduri fixate în zid la dreapta şi la stânga şi nu puteai înainta decât atingând în mers cârpe şi şorţuri atârnate de cuie. Pămătufuri de pene gâdilau în treacăt mâinile Élisabethei, apoi o mătură de paie îi puse un fel de piedică şi fata se întrebă dacă folosea la ceva să-şi continue cercetările la parter, când se lovi de o uşă care la început se deschise cu o blândeţe perfidă, apoi se opri scurt ţinută de un lanţ. După o scurtă şovăire, fata scoase lanţul acela din cârligul lui şi rămase pe prag, în vreme ce uşa se închidea cu un zgomot asemănător cu un căscat. Un frig cumplit o cuprinse deodată pe Élisabeth. Întinse un picior înainte, simţi că îl pune în vid şi se dădu repede înapoi. Fără îndoială că se afla acolo o scară care ducea la o pivniţă. Dar nu era aşa. Îngenunche şi-şi mişcă braţele în gol, mai jos de picioarele ei, însă nu întâlni nicio treaptă. Atunci îşi aduse aminte de povestea lui Marcel şi nu se îndoi că se afla pe pragul odăii ocupate odinioară de străină, înainte de prăbuşirea bruscă a podelei. Aici şovăi între dorinţa de a-şi economisi chibriturile şi pofta de a vedea locul în care se întâmplase un accident atât de rar. Îi păru o nebunie să ardă unul dintre beţişoarele preţioase ca să cerceteze o pivniţă, dar curiozitatea fu mai puternică decât raţiunea şi Élisabeth trase un chibrit pe talpa pantofului ei, cu o bucurie perversă.

Trebui să aştepte să se risipească mirosul de sulf şi flăcăruia albăstruie să devină portocalie, dar fu răsplătită de cel mai bizar spectacol cu putinţă. În adevăr, spre marea ei mirare, văzu că mobilele din odaie rămăseseră la locul pe care îl hărăzise fiecăruia căderea. Alcătuiau un maldăr mare, în formă de piramidă, o masă neagră şi funebră care se oglindea într-o întindere de apă stătătoare de patru sau cinci picioare. O noptieră, câteva scaune mici şi un scrin constituiau baza fragilă a acestui edificiu neobişnuit, înfundându-se unde era mâlul mai gros sub greutatea patului şi a dulapului care

se sprijineau aproape vertical unul de altul şi păreau a cugeta, în frig şi în întuneric, la grozăvia dezastrului. Nici salteaua, nici cuverturile, nici veşmintele nu fuseseră pescuite, printr-o neglijenţă uimitoare, din puţul acesta mare, întunecat, din care urca o duhoare înfiorătoare. O rochie cu paiete rămăsese prinsă în uşa dulapului şi oglinda, crăpată în diagonală ca de un fulger, trimitea imaginea dublă a capului Élisabethei şi a mâinii care ţinea lumina minusculă.

Când ridică ochii, fata mai avu încă vreme să vadă pilota de mătase roşie agăţată de o scândurică a parchetului şi, mai sus, pereţii odăii tapetaţi în roz-palid, păstrând încă, o dată cu fotografiile care îi împodobeau, cu oglinzile şi bibelourile lor mici prinse în ace, un aer ciudat de liniştit.

Dorinţa ei de a vedea tot era atât de mare, încât lăsă chibritul să-i ardă vârfurile degetelor şi rămase neclintită în beznă, fascinată de amintirea acestei vedenii în care feericul se alia cu mizeria. Se împotrivi dorinţei de a mai aprinde un chibrit şi se întoarse pe unde venise. Primi încă o dată mângâierea tainică a pămătufurilor de pene, se împiedică de mătura a cărei prezenţă o uitase şi simţi trecând peste obrajii şi umerii ei mânecile lungi, goale, ale cămăşilor pe care le bănuia a fi ale domnului Agnel.

În anticameră stătu o clipă cu urechea la pândă, apoi urcă fără zgomot la primul etaj. Curiozitatea ei care creştea îi dădea curaj. Porni pe unul dintre cele două culoare care se aflau faţă în faţă de fiecare parte a platformei scării şi întoarse butonul primei uşi pe care o întâlni. Aici domnea un întuneric desăvârşit. După grosimea covorului îşi dădu seama că se afla într-o odaie locuită şi duse mâna la buzunar să scoată un chibrit, când o socoteală foarte simplă o opri: nu-i mai rămâneau decât două chibrituri şi casa avea cel puţin cincisprezece încăperi. Se hotărî deci să se lipsească de lumină; poate că avea să găsească

lumânări pe cămin. Cu gândul acesta, începu să dea ocol odăii, de-a lungul pereţilor.

Răsturnă de la început o măsuţă acoperită de diferite obiecte. Accidentul acesta o sperie atât de tare, încât se duse numaidecât înapoi, la uşă, dar nimeni nu se arătă şi nu se auzi decât gâlgâitul unei sticle sau a unei călimări care se vărsa pe covor. Niţel mai liniştită, îşi reluă cercetarea pipăind tapetul. Mâna ei întâlni în curând suprafaţa netedă şi rece a unei vitrine. Élisabeth deschise o uşă, întinse braţul, simţi că vârful degetelor i se înfundă în ceva moluţ, recunoscu în sfârşit o pasăre mare, împăiată, apoi alta, pe urmă un animal cu blană aspră, fără îndoială un lup. Deschise o a doua, o a treia vitrină şi le închise numaidecât la loc. Erau opt sau zece, lipite una de alta în asemenea chip încât acopereau ferestrele şi nu lăsau decât uşa liberă, pline ochi de toate rozătoarele şi toate răpitoarele de zi şi de noapte pe care le avea regiunea, în hainele lor de pene sau în rochiile lor de blană. Élisabeth se întrebă dacă n-ar fi meritat să jertfească un chibrit ca să le vadă, apoi se gândi că va avea, fără îndoială, prilejul să vadă la lumina zilei cabinetul ăsta de naturalist, dar această victorie a bunului-simţ îi lăsa totuşi un regret uşor, pentru că simţea puternic frumuseţea lucrurilor pe care o lumină scurtă şi slabă te face să le vezi o clipită.

A doua uşă de pe culoar nu se lăsa tot atât de uşor deschisă ca prima. Élisabeth trebui chiar să se rezeme cu umărul de pervazul ei şi să împingă, când un fel de mârâit care îi părea că iese de sub mai multe pilote îi reteză scurt eforturile. Fata închise uşa cu aceeaşi putere cu care o deschisese. N-o închise totuşi atât de repede ca să n-audă aceste cuvinte, rostite cu o nerăbdare cumplită: „Agnel, dacă m-ai trezit prea devreme, ca alaltăieri, te dau afară, mă auzi? Te dau afară!”

În spaima ei, părăsi culoarul acesta şi alergă spre celălalt, în care se refugie. I se părea că

recunoaşte glasul acela, dar nu izbutea să-şi aducă aminte în ce împrejurări îl auzise. Rămase nemişcată câteva minute în întuneric, făcu în sfârşit câţiva paşi şi puse mâna pe butonul unei uşi. Dar a întoarce butonul unei uşi devenea la Fontfroide o asemenea aventură, încât şovăi o clipă înainte de a intra, tot atât de înfricoşată pe cât era de curioasă faţă de ceea ce o putea aştepta.

De data asta avu surpriza de a se afla într-o odaie bine luminată de o lampă mare, de porţelan roz, care se oglindea în marmura neagră a unei măsuţe. Un pat mare de mahon, acoperit cu o stofă înflorată, nişte perdele de pânză verde şi un covor subţiat de atâta întrebuinţare dădeau acestei încăperi o înfăţişare dacă nu înfloritoare, cel puţin primitoare şi confortabilă. Lângă cămin se afla un fotoliu mare şi, pe jos, în faţa focului din care nu se mai vedea decât cenuşa, o pernă mare de pluş cafeniu.

Élisabeth, încă uluită de lumină, îşi lăsă privirea să rătăcească în fundul odăii, când o voce de copil o făcu să tresară. În spatele uşii pe care o deschisese se afla o femeie aşezată pe un taburet. Cu mâna stângă mângâia obrazul rotund şi proaspăt al unei fetiţe între şase şi opt ani, pe când dreapta ei se sprijinea pe o umbrelă strânsă cu grijă. Era îmbrăcată în serj albastru şi nu era lipsită de o eleganţă uşor demodată. Un buchet de violete palide îi îngreuia pălărioara de pai negru. Pe pieptul ei se desfăcea un jabou de dantelă îngălbenită. Ţinea în mână un trandafir alb la care se uita cu falsa atenţie a oamenilor distraţi, dar parfumul minunat pe care îl răspândea ea era de heliotrop. Faţa ei, de o frumuseţe melancolică, vădea primele urme ale vârstei de patruzeci de ani; cu toate acestea zbârciturile n-o urâţeau de loc. Ridică spre Élisabeth ochii de un cenuşiu albăstrui şi îi zâmbi, apoi linişti copilul care se foia lângă ea.

— Mamă, spuse fetiţa, cine e doamna?

Necunoscuta îi făcu semn să tacă şi adăugă cu un glas grav şi dulce, ca toată făptura ei:

— Ştii bine că vom pleca.

Un geamantan de piele de crocodil aşezat la picioarele ei părea că îi confirmă cuvintele. Fetiţa scutură în aer, cu un gest de nerăbdare, o căciuliţă de astrahan cenuşiu, împodobită cu o pană lungă, dreaptă.

— Mi-e somn, spuse ea, vreau să dorm.

— Ai să dormi în tren, puiul meu.

Fetiţa îşi întinse braţele peste genunchii maică-sii, lovi duşumeaua cu gheata ei mititică şi uitându-se la Élisabeth cu o privire în care se citea plictiseala şi oboseala, încercă să muşte o buclă neagră care îi cădea pe obraz. Fata, prea surprinsă ca să scoată un cuvânt, stătu uimită în faţa acestor două persoane pe care prezenţa ei le tulbura atât de puţin. Din când în când mama suspina, aruncându-şi ochii la o pendulă mică, de bronz, care se afla pe cămin şi al cărei tic-tac umplea tăcerea.

— Cum e vremea afară? întrebă ea deodată.

Întrebarea asta se adresa Élisabethei, pe care o sfială subită o împiedică să răspundă atât de repede pe cât ar fi vrut.

— Bate puţin vântul, rosti ea în sfârşit.

— Plouă?

— Nu, doamnă.

Necunoscuta păru uşurată şi un zâmbet îi adânci colţurile buzelor, dând pentru câteva clipe un aer de tinereţe trăsăturilor ei frumoase şi obosite.

— Asta ar mai lipsi, şopti ea, ca, între toate nopţile, noaptea asta să-mi fie potrivnică, ca în ultima clipă să mă oprească aici o furtună, după ce am aşteptat luni întregi ceasul şi minutul pe care mi le va arăta pendula asta. Mulţumesc, domnişoară, adăugă ea mai tare, eşti foarte amabilă.

— Mamă, cine e doamna? întrebă iar copilul.

Mama zâmbi cu îngăduinţă şi se uită la Élisabeth dând din cap.

— Fetiţa mea e atât de curioasă, şopti ea. N-ai crede-o.

— Mi-e somn, mamă, urmă glasul mic, nefericit. De ce nu vrei să dormim în pat?

— Dar pendula, puiule, ce faci cu pendula? Ar fi în stare să bată ceasul la care mama şi Émeline trebuie să plece, tocmai în vreme ce ele vor dormi. Şi atunci? Ar fi prea târziu şi ele n-ar mai pleca.

— Dar mi-e somn, mamă.

— Ascultă-mă. O ştii pe fetiţa aceea drăguţă care stă pe pendulă? Are aripi mari de fluture şi ţine o lampă în mână. Mama ţi-a arătat-o adesea. Se apleacă peste ceva ce nu se vede. Mama ţi-a spus că are să-ţi povestească mai târziu la ce se uită fetiţa, dar are să-ţi spună numaidecât. Se uită la acele ceasornicului şi aşteaptă de mult, ca şi mama ta, ca în 27 ianuarie al acestui an acul cel mic să fie la ora unsprezece şi cel mare la douăsprezece. Atunci mama ta are să ia geamantanul în care şi-a pus trusa de voiaj şi jucăriile fetiţei ei, are să se ridice şi are să plece pentru totdeauna din odaia asta, împreună cu Émeline, nu-i aşa? Oh, uită-te, doarme!

În adevăr, copilul aţipise cu obrazul pe braţul îndoit pe care îl sprijinea de genunchii maică-sii. Mama puse întâi umbrela jos, apoi, cu ajutorul Élisabethei căreia îi ceruse din ochi acest serviciu, îşi trecu un braţ pe sub genunchii Émelinei şi pe celălalt în jurul umerilor ei, ca s-o ţină aşa cum se ţin copiii foarte mici. La urmă începu s-o legene, cântând cu glas scăzut primele cuvinte din *Podul din nord,* cu ochii îndreptaţi către pendula care nu arăta încă decât ora nouă şi jumătate. Dădea din cap marcând măsura şi la fiecare mişcare violetele îi tremurau pe pălărie. Uneori îşi muta privirea de la acele acelea care se mişcau prea încet pentru ea. Atunci chipul ei lua o înfăţişare abstractă şi vocea

intonaţiile unei persoane care ar cânta în somn, dar îşi revenea repede, ca să-i zâmbească Élisabethei.

— De câte ori i-am cântat *Podul din nord!* şopti ea între două măsuri. *Fratele ei vine într-o corabie aurită*... Nu eşti obosită, domnişoară? *Pune-ţi rochia albă*...

— Mă duc, spuse Élisabeth. Caut… o lumină. Nu e pe aici vreo lumânare?

— *Şi brâul aurit*... Nu cred. *Vânturile din nord*...

— Sau chibrituri?

— Nu. *Vânturile din nord se porniră să bată*... Domnul Agnel nu vrea să-mi dea lumânări… *Făcură trei paşi*... Dar n-am să-l mai văd pe domnul Agnel, nici pe domnul Bernard, nici pe celălalt, niciodată.

După ce rosti aceste cuvinte se opri, rămase neclintită câteva secunde şi păru că se gândeşte, apoi zâmbi şi îşi continuă cu un fel de vioiciune cântecul jalnic.

— … *şi iată-i înecaţi.* Bună seara, domnişoară.

X

Élisabeth ieşi fără zgomot şi închise binişor uşa în urma ei. Pe culoar se întrebă de ce necunoscuta nu plecase mai demult de la Fontfroide, care părea că-i place atât de puţin şi-i păru rău că nu pusese câteva întrebări, dar vocea politicoasă şi purtările binevoitoare ale acelei femei o umpleau de sfială. Cu toate astea, Élisabeth se simţea atrasă spre ea, atrasă de chipul acela sensibil şi trist, mai ales de acei ochi în care se iveau atât de des speranţa şi o veselie copilărească. Îşi făgădui să-i mai facă o vizită mamei Émelinei înainte de plecarea ei.

Până atunci, îşi urmă drumul către capătul culoarului şi se opri în faţa unei uşi, îi răsuci cât putu de delicat butonul, dar fu zadarnic, pentru că uşa era încuiată cu cheia. Fata se necăji puţin, pe urmă simţi că o cuprinde nerăbdarea şi avu în sfârşit curajul să bată, ca s-o spunem drept cu destulă timiditate, gata s-o rupă la fugă dacă i s-ar fi spus că poate intra, dar nu se întâmplă aşa.

Uşa următoare avu aceeaşi împotrivire şi aceeaşi tăcere răspunse ciocăniturilor în tăblia ei. Cu toate astea fata rămase câteva minute în locul acela, de parcă uşile potrivnice ar fi trebuit să fie cuprinse deodată de remuşcări şi să se deschidă singure. Convinsă în sfârşit că îşi pierde vremea, Élisabeth se hotărî să se întoarcă şi să se urce la catul de deasupra.

Peste o clipă rătăcea pe nişte culoare lungi, asemănătoare cu cele pe care le părăsise adineaori şi începu iar să învârtească cu o mână şovăitoare butoanele unor uşi care rămâneau închise sau care nu-i destăinuiau decât taina obişnuită a unei odăi goale. După ce exploră pe bâjbâite patru sau cinci încăperi, răsturnând în trecere scaune şi lovindu-şi gleznele de toate mesele, se simţi cuprinsă de oboseală şi se aşeză, căscând, într-un mare jilţ

căptuşit. Era o mobilă de altădată, adâncă şi moluţă. Cu braţele rotunjite şi cu un spătar care îmbrăţişa forma trupului şi te poftea la destindere. Élisabeth se ghemui în el ca o pisică şi-şi plimbă degetele de la o adâncitură la alta. Constată că ici şi colo stofa se tăiase lăsând câlţii să iasă afară, că lipseau mulţi nasturi, dar îi păru că jilţul acela vechi păstra puţin din căldura tuturor persoanelor care stătuseră în el şi îi plăcea, aşa cum îl ghicea în întuneric. Trebuie să fi semănat într-un anume fel cu domnul Lerat, enorm ca şi el şi de o bunătate familiară, îngăduitor faţă de lene, răspândind acea căldură minunată pe care Élisabeth o simţise pentru prima oară când îşi pusese mâna îngheţată în laba bună, grosolană, a economului, într-o noapte cumplită de iarnă. Asemănarea asta îi părea din ce în ce mai adevărată şi mai precisă, când un zgomot uşor o făcu să ridice capul.

Cineva respira nu departe de ea. Suflarea calmă şi bine ritmată abia se deosebea de murmurul acela pe care ţi se pare uneori că îl auzi în tăcere şi Élisabeth îşi închipui la început că se înşela. Degeaba îşi ţinea răsuflarea, zgomotul stăruia. Ascultă, nehotărâtă. Fără îndoială că cineva dormea. Inima începu să-i bată ceva mai repede decât de obicei, dar nu se sperie. De ce avea să se teamă din partea unui om adormit? Ceea ce o linişte şi mai mult era faptul că un bărbat ar fi făcut mai mult zgomot, îi părea ei, ar fi sforăit. Fără îndoială că acolo se afla o femeie sau un copil.

Pipăi cu mâna chibriturile din fustă şi se întrebă ce era mai cuminte să facă. Să plece din odaie? Pentru nimic în lume. Să jertfească un chibrit ca să descopere pe un pat un ţărănuş urâcios ca Marcel sau, poate, un câine colţos şi murdar de noroi? Era mai bine să se informeze în alt chip. Se ridică, dar, ca să nu se mai lovească de nimic şi să trezească pe cel adormit, se aşeză în

patru labe şi se îndreptă aşa către ungherul de unde venea zgomotul.

În locul patului pe care credea că-l va găsi, mâna ei pipăi un fotoliu asemănător cu cel pe care îl comparase adineaori cu făptura fizică şi morală a domnului Lerat. Se aşeză în genunchi şi ascultă câteva minute respiraţia aceea egală, care părea că imită şoapta unei mări îndepărtate. Avea o presimţire bună în legătură cu răsuflarea asta liniştită şi regulată şi îi veni pofta ciudată să întindă mâna ca să-l atingă pe cel care dormea nevăzut, dar nu cuteză. Îndrăzni totuşi să-şi aplece capul deasupra jilţului, ca să primească pe obraz mângâierea acelei răsuflări. Peste o clipă destul de lungă, frecă în sfârşit unul dintre chibrituri de talpa ghetei, aproape cu părere de rău.

La început nu văzu nimic, orbită de acea mică flacără ca de un meteor şi deodată sări în picioare fără să-şi dea seama ce face. Un băiat de vreo şaptesprezece ani dormea într-una din acele atitudini tragice şi leneşe prin care somnul se înrudeşte cu moartea, întins de-a curmezişul într-un jilţ mare de catifea vişinie, cu reflexe de jăratic. Capul dat pe spate lăsa să se vadă un gât puternic, care ieşea dintr-o cămaşă zdrenţuită. Un braţ îi era întins, ţeapăn, mâna pe jumătate închisă părea crispată pe plăselele unei arme, pe când cealaltă mână i se odihnea pe pântece, de parcă ar fi vrut să ascundă o rană. Părea rupt de oboseală. Îşi ţinea un picior peste braţul fotoliului şi pe celălalt întins drept înainte, cu călcâiul sprijinit de pământ.

Élisabeth lăsă să-i cadă chibritul care îi ardea vârful degetelor. Îşi dădu seama că tremură în întunericul care se închega din nou în jurul ei, cu o scânteiere de stele. Nu văzuse niciodată vreun om atât de frumos ca acesta care dormea. Înţelese că instinctul ei n-o înşelase adineaori când îngenunchease lângă necunoscut şi-şi întinsese obrazul către căldura respiraţiei lui. Acum n-ar fi putut spune dacă tremura de bucurie, de o bucurie

neliniştită şi sfâşietoare, sau de durerea cea mai stranie şi mai dulce. Îi părea încă şi mai misterioasă pricina emoţiei acesteia atât de adânci. Se rezemă de spătarul jilţului şi încercă să-şi amintească trăsăturile necunoscutului, poziţia trupului lui, amănuntele veştmintelor lui, pentru că tot ce era în legătură cu el lua aceeaşi însemnătate în ochii Élisabethei, dar oricât îl privise de lacom, îşi dădea seama acum că nu văzuse aproape nimic din ceea ce voia să vadă, nici forma obrazului lui, nici culoarea părului, nici zdrenţele albe şi negre care îi acopereau în parte trupul. Uluită, nu-şi mai aducea aminte decât de nişte petice pe o carne arsă de soare.

Fără să şovăie, frecă ultimul chibrit şi se aplecă din nou asupra celui ce dormea. Marele trup puternic şi cald, de culoarea chihlimbarului. Strălucea printre găurile zdrenţelor. Unul dintre braţe îi era gol, cu vinele umflate, cu cea de la încheietură zbătându-se. Partea de sus a mânecii smulse îi atârna, fâşii, pe umărul rotund, plin de zgârieturi paralele. Pantalonul de pânză neagră, sfâşiat şi el de la mijlocul coapsei până la labă, lăsa gol piciorul îndoit; în dreptul genunchiului i se închegaseră picături de sânge de un roşu-aprins. Dar Élisabeth se apleca peste obrazul brun, peste gura mare, întredeschisă, roşie, pe care le atingea cu buclele ei negre. Mai avu încă vremea să vadă strălucind lungile şuviţe aurii care se răspândeau peste fruntea mică şi voluntară şi nu mai ştia la ce să se uite, când chibritul se stinse dintr-o dată şi cel adormit se cufundă din nou în întuneric. Prezenţa lui nu mai era dovedită decât de răsuflarea aceea uşoară şi în acelaşi timp adâncă şi de căldura de fruct în soare care mustea din carnea lui.

Élisabeth rămase nemişcată câteva minute, înmărmurită de parcă noaptea care o învăluia trebuia să domnească la nesfârşit şi tot ceea ce e frumos şi bun pe lume ar fi pierit pentru totdeauna

o dată cu ultima licărire a flăcării. Apoi, căutându-şi în beznă fericirea pierdută, aspiră mireasma de fân şi de iarbă care se desprindea din părul lui şi, cu un gest de o senzualitate nevinovată, atinse cu vârfurile degetelor faţa caldă de somn, apoi genunchiul răcoros şi rotund, piciorul neted.

Se îndepărtă brusc, cu urechile pline de freamătul propriului ei sânge şi cu obrajii învăpăiaţi. O cuprinsese deodată o teamă de ceea ce simţea iar în ea, de ameţeala şi de foamea asta şi se întrebă dacă nu cumva înnebuneşte. Ce ruşine, dacă necunoscutul s-ar fi deşteptat la atingerea acestei mâini curioase! Dar poate că se prefăcea că doarme, ca să vadă unde se va opri neruşinarea ei. Fata fu cumplit de tulburată la gândul scandalului pe care îl putea stârni o asemenea situaţie. Educaţia pe care o primise îi lua curajul de a înfrunta aşa morala stabilită şi tot focul care îi curgea în vine cu o clipă înainte se potoli ca prin farmec numai la gândul unor anumite dezaprobări, unor anumite cuvinte. Se judecă cu asprime, se revăzu făcând cu o mână şovăitoare gestul unei hoaţe stângace şi, gândindu-se la purtarea ei, simţi acea scârbă pe care ar fi inspirat-o acelui grup omenesc de temut care se numeşte: oamenii cinstiţi.

— Élisabeth!

Numele acesta rostit tare, cu o voce puternică şi liniştită, răsună deodată în întuneric, în fundul odăii, de parcă grupul cu pricina şi-ar fi dovedit prezenţa. Fata nu se clinti; din toate gândurile care îi trecură prin cap, cel mai smintit fu acela că i se năzărise numai. Conştiinţa, mai ales conştiinţa încărcată, pricinuieşte adesea greşeli de felul acesta. Dar, cu toate că vru să judece cu bun simţ, tot trebui să se rezeme de spătarul unui fotoliu ca să nu cadă, pentru că ştia bine că urechile n-o înşelaseră. Domni o tăcere lungă. În sfârşit, Élisabeth întrebă răguşit:

— Cine e acolo?

Primul răspuns la această întrebare fu un suspin zgomotos, apoi vocea rosti cu gravitate uşor teatrală aceste cuvinte:

— Nu te teme, copila mea.

Recunoscu această intonaţie.

— Dumneata eşti, domnule Bernard? şopti ea.

— Domnul Bernard, suspină el din nou, domnul Bernard care nu vede de loc, care nu mai vede aproape nimic, care îşi odihneşte vederea stinsă în bezna în care fetiţele nesăbuite vin să aprindă chibrituri. Domnul Bernard, care trebuie dus de mână şi care dă sfaturi prea bune pentru a fi urmate, nu-i aşa Élisabeth?

Ea nu răspunse. Acum nu-i mai păsa că o ceartă domnul Bernard. Necuviinţele de adineaori nu avuseseră drept martor, printr-o întâmplare fericită, decât un orb. Simţea o uşurare atât de mare, încât abia se stăpânea să nu râdă.

— Aşa, spune-mi de ce n-ai fugit, Élisabeth? N-ai citit scrisoarea mea?

Ea se îndreptă cu prudenţă către primul fotoliu pe care stătuse, pentru cazul în care s-ar fi făcut deodată lumină.

— Am ieşit, spuse ea în şoaptă, dar era un om în faţa casei. M-a ameninţat. Mi-a fost frică şi m-am întors.

Un soi de mârâit ţinu loc de comentariu la minciuna asta.

— Ar fi trebuit să te iau de mână, Élisabeth şi aşa infirm cum sunt, să te conduc la gară, să te trimit la doamna Lerat, dar cu ce bani? N-avem bani la Fontfroide. Ah! nebunia fratelui meu, spuse el ieşindu-şi deodată din fire, nebunia fratelui meu, Élisabeth!

Răsuflă şi urmă cu un glas firesc:

— Ai bani, Élisabeth?

— Eu? răspunse ea râzând. Nu, domnule Bernard. N-am nimic, am… douăzeci de franci.

— Douăzeci de franci! repetă el. Se cufundă în tăcerea adâncă a unui om care face un calcul.

Peste o clipă întrebă: Poţi să-mi faci un mic serviciu, să-mi împrumuţi cincisprezece franci, Élisabeth?

Să-i împrumute domnului Bernard cincisprezece franci? Élisabeth nu vedea de ce nu, dar ideea îi păru comică.

— Cincisprezece franci şi cincizeci, preciză el. Hai să zicem şaisprezece, vrei?

— Şaisprezece, domnule Bernard, cu plăcere. Când aveţi nevoie de ei?

— Oh, nu-i nicio grabă, rosti el cu tonul unui creditor generos. Ai să mi-i dai peste jumătate de ceas…

Élisabeth nu îndrăzni să-i spună că-i era urât să se urce în odaia ei. Îşi venise în fire după prima spaimă, nu se mai găsea atât de vinovată ca adineaori şi nu se resemna la ideea de a părăsi odaia în care dormea necunoscutul.

Totuşi, domnul Bernard vorbea din nou şi destul de tare, pe cât se părea, ca să tulbure somnul cel mai adânc, dar Élisabeth nu ştia dacă trebuia să-i ceară să coboare vocea: fără îndoială că nu bănuia prezenţa băiatului. Pe de altă parte, dacă i-ar fi pomenit-o ea acum, s-ar fi trădat, pentru că el avea să se mire că nu-i spusese mai curând ceva despre ea şi poate că ar şi bănui ceva, cu simţul acela deosebit al orbilor. Era mai bine să lase soarta să facă ce vrea ea. Se cufundă deci în jilţul ei şi cu capul plin de gânduri felurite, ascultă cu o ureche distrată monologul domnului Bernard.

— Să mă aud eu cerând şaisprezece franci, spuse el cu vocea lui gravă şi sonoră, unei tinere domnişoare pe care abia o cunosc! Mi se pare că n-am să mă obişnuiesc niciodată cu starea asta de lucruri la care m-a adus, nu mă tem s-o spun, nebunia fratelui meu. Copila mea, ai în faţa dumitale un om pe care viaţa l-a înşelat. N-ar fi nimic dacă n-ar şti-o toată lumea, dar toată lumea ştie şi nimeni nu mă stimează, pentru că un om pe care viaţa l-a înşelat nu e stimat. Numai bătrânul

acela nevinovat, Agnel, mă mai stimează la Fontfroide, din pricina nu ştiu cărei manii a veneraţiei, dar ceilalţi! Fratele meu! Şi mama şi Éva! Nici dumneata, Élisabeth, nu mă stimezi. Altfel, ai fi luat în serios biletul pe care ţi l-am strecurat adineaori şi ai fi plecat. Nu protesta (Élisabeth nici nu se gândea să protesteze), nici eu nu mă stimez. Viaţa m-a înşelat. E vina mea. Am crezut că pot s-o păcălesc eu pe ea, ca să obţin lucrurile mari pe care tinereţea i le cere uneori, dragostea, gloria, mai ştiu eu ce? Dar când vrei să păcăleşti viaţa, nu obţii de la ea decât gablonţ. Aşa te păcăleşte ea: te învaţă să iubeşti gablonţul, dându-ţi iluzia că iubeşti aurul curat. Înlocuieşte dragostea cu aventuri mici şi gloria cu succese mici. Pe urmă vine ziua în care şi lucrurile astea mici îţi sunt luate şi atunci îţi dai seama că eşti bătrân şi te miri de puţinul cu care te mulţumeşte. Ideea unei mese bune te consolează de pildă că n-ai fost iubit. Mi-am dat seama dintr-o dată de toate astea într-o seară în care ar fi trebuit să fiu amărât, dar nu eram de loc. E mult de atunci. Şi pe urmă… ah! Am cincizeci şi şapte de ani, copila mea. Azi nu mă mai gândesc decât de unde îmi va veni pachetul zilnic de ţigări şi dacă masa va fi îndestulătoare. Cât despre ambiţiile mele. – Eşti aici, Élisabeth? — şi-au schimbat ciudat înfăţişarea. În ceasul de faţă le-aş rezuma pe toate într-o frază scurtă, sub forma unei dorinţe: să nu mă dea fratele meu afară!

— Să vă dea afară, domnule Bernard? întrebă Élisabeth, izbită de ultimele lui cuvinte. Cine ar îndrăzni să vă dea afară cu…

— … cu bieţii mei ochi? încheie el cu ascuţime. Foarte adevărat, copila mea. Fratele meu va primi la Fontfroide mult mai multă lume decât poate hrăni, dar nu va da niciodată afară un orb. Nu-i aşa, Élisabeth?

— Sunt sigură, domnule Bernard.

— Şi eu şi eu. De altfel, dacă i-ar veni în minte gândul acesta urât, n-aş avea decât să-i vorbesc despre morala universală ca să-l văd îngălbenindu-se. Să-l văd îngălbenindu-se, se corectă el, e un fel de a spune, pentru că nu-l voi vedea îngălbenindu-se decât, poate, printr-un capriciu al unui dar supranatural de a vedea care ne e propriu nouă, orbilor. Ah! Fetiţo, nebunia fratelui meu! Să deschidă uşa Fontfroidei tuturor paraziţilor din familie, în numele acelei morale universale, bat-o cel de Sus! Suntem opt persoane care mâncăm pâinea cu care s-ar hrăni anevoie trei oameni, lipsiţi de poftă de mâncare. Ce spun eu, opt? Nouă, dacă te pun la socoteală şi pe dumneata, Élisabeth. Pentru că iată-te în mijlocul nostru, urmă el, suspinând, cu tot avertismentul pe care ţi l-am dat şi de care n-ai ţinut seama bineînţeles, pentru că nici dumneata nu mă stimezi mai mult decât ceilalţi.

— Dar am foarte multă stimă pentru dumneavoastră, domnule Bernard!

— Lasă politeţile, Élisabeth şi să vorbim serios. Ai multă poftă de mâncare?

— Nu ştiu. Depinde…

— Aşa răspund toţi mâncăcioşii, rosti el trist. Îi cunosc eu. Ai să ne ruinezi, Élisabeth. Eşti o fetiţă fermecătoare, dar ai să ne ruinezi. Ah! De ce n-ai plecat adineaori, când ţi-am strecurat biletul acela? Trebuia s-o rupi la fugă cu cei douăzeci de franci ai tăi, să fugi din pacostea asta de casă.

— De ce vă temeţi pentru mine, domnule Bernard?

— Pentru dumneata? De nimic! Mă tem pentru noi, pentru mine!

Ea se ridică, furioasă.

— Va să zică pentru asta m-aţi înspăimântat? Voiaţi numai să scăpaţi de mine!

— Fără îndoială, rosti el cu o nevinovăţie cinică.

— Vă închipuiţi, domnule Bernard, că aş fi venit aici dacă aş fi fost liberă să fac altceva?

— Nu ştiu, Élisabeth, dar vorbeşti cu un bătrân infirm pe un ton de furie care îl necăjeşte şi-l tulbură. Cruţă-mă, copila mea.

Ea îngână „E prea mult!” şi se aşeză iar, cu inima bătând de indignare. Urmă o lungă tăcere, apoi se auzi din nou vocea domnului Bernard.

— Élisabeth, drăguţo, Élisabeth!

Ea nu răspunse.

— Ai uitat ce mi-ai făgăduit adineaori? urmă domnul Bernard. Eşti gata să-mi faci acum serviciul acela mic, pe care ţi l-am cerut călcându-mi pe inimă? Haide, fii îndurătoare cu nefericirea unui biet bătrân, care nu mai are tutun. Dacă îmi dai acea mică sumă, îmi asiguri fericirea timp de patru zile. Gândeşte-te, patru zile! Îi dau înapoi datoria chiar în seara asta fetei aceleia îngrozitoare…

— Care fată îngrozitoare? întrebă mohorâtă Élisabeth.

— Adevărat, nu poţi să ştii. Copila mea, când spun că Éva e îngrozitoare exagerez, dar mă scoate din fire. E îndrăgostită de fratele meu şi se ia la întrecere în mârşăvie cu Agnel, care o face să tremure cu o privire, pentru că îşi închipuie că el o poate nimici în ochii stăpânului lui şi-l poate face s-o alunge de la Fontfroide. Parcă acea biată oaie ar fi în stare de aşa ceva! Oricum ar sta lucrurile, îi datorez Évei o sumă foarte mică, pe care mi-o cere în fiecare zi prin tăcerile ei dacă nu prin cuvinte şi dacă nu prin gură, cel puţin prin privirile pe care le simt îndreptate spre mine, aşa cum ai simţi dumneata atingerea unei mâini.

— Ce sensibilitate, domnule Bernard!

— Nu-ţi bate joc, Élisabeth. Îi dau deci banii domnişoarei străine şi mâine dimineaţă îl trimit pe Serge la tutungerie.

— Serge, repetă ea, deodată pe gânduri.

— Te rog nu mai întârzia, nu mai întârzia. Dacă te-ar vedea cineva aici, totul ar fi compromis.

Élisabeth ieşi.

Când se întoarse peste un minut, văzu cu mirare o rază de lumină pe sub uşă şi se întrebă ce cursă o aşteaptă. Văzu, prin gaura cheii, cu sentimentele care pot fi ghicite, că flăcăul dormea întins în fotoliu aşa cum îl lăsase. Priveliştea asta o linişti. Îşi lipi ochiul stâng de gaura aceea mică şi când stângul fu sătul, dreptul îi luă locul. Totuşi, peste câteva minute, trecu de la încântare la un soi de amărăciune şi renunţă deodată la plăcerea asta stearpă. Suspină trist, deschise uşa şi intră în odaie.

Încăperea, spaţioasă şi înaltă, avea la început o înfăţişare de bogăţie şi dădea chiar o impresie de lux. Totuşi aparenţa asta se destrăma în faţa unei cercetări mai atente. Atenţia îţi era atrasă mai întâi de un pat mare cu coloane şi polog, cu draperii mândre de catifea cărămizie, dar volanul de sus şi perdelele ascundeau prost prăpădul făcut de vreme şi de viermi, pentru că ai fi spus că plouase luni întregi pe mobila asta dezonorată. În locurile în care perdelele făceau cute, stofa îşi mai păstra culoarea dintru început, în alte părţi însă urma soarelui se vedea în dâre lungi de un roz care bătea în galben. Tot aşa, tapetele decolorate, care nu-şi mai aduceau aminte că avuseseră desene de flori şi crengi, se dezlipeau pe jumătate de pereţii umezi şi atârnau, fâşii mari şi grele, pe care cea mai uşoară suflare de aer le flutura ca pe nişte frunze de palmier. Ici şi colo câte o măsuţă de scris al cărei mahon se umfla şi scaune de pluş care îşi vărsau câlţii dovedeau un gust pentru confortul din care nu mai rămăseseră decât aceste urme triste. Niciun scrin nu mai avea sertare: zăceau pe jos, umplute vârf cu rufe murdare, sau pe pat, vraişte. Totul era sfâşiat, spart, murdar. Pe cămin, alături de o tingire mică, o lampă cu gaz îşi răspândea lumina

necruţătoare în odaia asta, peste care parcă trecuse zavera.

Élisabeth abia avu vreme să arunce o privire în jurul ei şi domnul Bernard îi şi ceru ceea ce numea banii lui.

— Uite-i, spuse ea, străbătând odaia ca să-i dea.

Infirmul şedea lângă fereastră pe un scăunaş drept, aşezat în asemenea chip încât să ţină ridicată una dintre perdele.

— S-ar spune că pândiţi pe cineva, spuse Élisabeth, dându-i cei cincisprezece franci.

El pipăi monedele înainte de a răspunde şi le băgă într-unul din buzunarele vestei.

— Eu să pândesc pe cineva? Copila mea, râzi de mine? Pe cine aş putea pândi, pentru Dumnezeu? Şi cu ce ochi? Spune-mi mai bine dacă n-ai simţit pe scară un miros de mâncare.

— Nu.

— Curios. E totuşi…

Îşi strecură degetele în buzunarul de la piept cu un gest maşinal şi scoase de acolo un ceas mare, pe care îl ţinu un moment în palmă, cu acrul încurcat al unui hoţ prins asupra faptului. Dar îşi veni repede în fire şi întinse ceasul către Élisabeth, vrând parcă s-o facă să-l admire.

— Aur şi platină, spuse el. Nu ţi-l dau, copila mea. Când foametea va veni să bată în uşă la Fontfroide, am să-l însărcinez pe prietenul meu Serge să ducă amintirea asta de familie la Muntele de Pietate. Nebunia fratelui meu, Élisabeth! Până atunci, te rog să-mi spui cât e ceasul.

— Zece şi un sfert.

— Şi eşti sigură că n-ai simţit un miros de supă pe scară? De obicei casa e parfumată începând de la ora zece. Ar fi trebuit să-l întreb pe Agnel când a adus lampa, dar răspunsurile acestui om au ceva care mă exasperează. Vorbeşte totdeauna anapoda.

În vremea asta, fata nu prea asculta cuvintele domnului Bernard. Cu ochii aţintiţi asupra flăcăului care dormea, se miră că zgomotul acestei convorbiri nu-l trezise încă, dar în curând i se păru prudent să-l facă pe domnul Bernard să înţeleagă că îl văzuse acolo pe necunoscut.

— Ştiţi că nu suntem singuri, şopti ea.

— Copilul meu, nu-mi spui nimic nou, răspunse domnul Bernard. Vorbeşti despre Serge?

— Nu ştiu cum îl cheamă pe acest… domn, spuse vicleana care tremura de emoţie, de parcă simplul fapt că îi ştia numele i-l dădea ei pe acel tânăr.

— Da, acel om se numeşte Serge şi doarme atât de adânc, încât nu l-ai trezi nici dacă i-ai trage un foc de puşcă la ureche.

„Ce păcat, se gândi fata. Dacă aş fi ştiut, l-aşi fi sărutat."

— Nu l-ai trezi nici dacă i-ai pune mâna dumitale frumoasă pe obraz, urmă domnul Bernard, cu un glas dulce.

Ea tresări.

— De ce spuneţi asta? gângăvi Élisabeth.

— De ce n-aş spune-o? întrebă el pe un ton din ce în ce mai amabil. Ţi-ar fi frică să-l trezeşti pe flăcăul ăsta?

— Mi-ar fi totuna, răspunse ea, fără să ştie ce spune.

— Cu atât mai bine, ai să mă ajuţi acum, în curând. Poate că e bine să te previn să Serge e cam grosolan. I-ar îmbrânci bucuros pe cei care l-ar trezi brusc. Are uneori furii… minunate! Mie îmi plac naturile astea puţin primitive; dumitale nu, Élisabeth?

Élisabeth n-avea nicio părere în această privinţă. În adevăr, de o clipă nu mai avea nicio părere precisă despre nimic şi se simţea gata să izbucnească în plâns.

— Eşti încă prea tânără, urmă domnul Bernard. Mai târziu, vei gusta poezia poporului.

Serge e un băiat din popor. Nu ştie să citească, asta e una dintre calităţile lui. Dar e puternic. Azi după-masă s-a bătut în sat şi din pricina asta doarme atât de bine şi îi sunt hainele sfâşiate. Eu l-am cules când îi murise tatăl, care era zidar în sat. Fratele meu a vrut să se împotrivească sub pretext că la Fontfroide nu era loc decât pentru familie. Atunci am luat eu apărarea orfanului de paisprezece ani şi l-am instalat aici în numele moralei universale.

Râse încetişor şi-şi potrivi ochelarii.

— La început, bietul copil s-a obişnuit foarte greu cu viaţa de la Fontfroide. Pentru că, orice s-ar spune, e monstruos să faci din noapte zi, nu-i aşa? Bine, fie, fratele meu e bolnav şi nu poate dormi decât ziua. Dar mi se pare prea de tot, Élisabeth, ca şase persoane să maimuţărească extravaganţele unui neurastenic şi să trăiască la lumina lumânărilor din spirit de imitaţie. Mama o face pentru că e mama domnului Edme şi pentru că după cincizeci de ani nu şi-a venit încă în fire de admiraţie că a adus pe lume o asemenea minune. Éva, pentru că e îndrăgostită de minunea de care e vorba, cu toate că el nu se mai uită la ea. Doamna Angéli, pentru că e nebună şi îşi închipuie de şase luni că va pleca de la Fontfroide cu trenul de unu noaptea, ca să-şi regăsească bărbatul. Domnul Agnel, pentru că s-a născut idolatru şi fratele meu e Dumnezeul lui. Şi toţi ceilalţi! Panglicarul ăsta i-a cucerit cu blândeţea lui ipocrită şi cu limbajul lui moralizator. E convins că viaţa nu e de îndurat decât într-o casă gata să se surpe, departe de orice, dar foarte aproape de el, atât de aproape încât să nu mai poată simţi el grozăvia singurătăţii lui. Şi, în fiecare noapte, de teamă să nu-i slăbească autoritatea şi toţi oamenii ăştia să se *trezească* şi să se revolte, începe din nou minciunile din ajun, le potoleşte temerile, le adoarme protestele. Mă întreb uneori dacă nu se află în el o putere asemănătoare cu aceea a vechilor vrăjitori şi dacă nu porunceşte numai prin gândul lui.

— Ce vreţi să spuneţi?

— Ştii de ce n-ai plecat adineaori? Nu pentru că a încercat cineva să te oprească. N-ai fost supravegheată decât în prima zi, pentru că trebuia să fii domesticită. Acum e inutil, n-ai să mai fugi. Mi s-a ascuns venirea dumitale – n-au încredere în mine – şi biletul meu a venit prea târziu, atunci când începuseşi să fii supusă influenţei acestui om şi să asculţi, fără să vrei, de poruncile lui. Şi n-ai plecat, Élisabeth, pentru că n-o voia el. Te doreşte aproape de el, vezi dumneata, mai aproape de el decât pe ceilalţi, pentru că îi e frig şi-i e frică şi speră să se încălzească lângă tinereţea dumitale.

— Nu pricep, domnule Bernard. N-are dreptul să mă reţină cu forţa. Am să-i scriu; doamnei Lerat.

— Am să-i scriu doamnei Lerat! Of, încântătoare nevinovăţie! N-ai să-i scrii doamnei Lerat, Élisabeth, pentru că ai să fii fericită aici, ca toţi ceilalţi.

— De unde o ştiţi?

— Eu sunt cel care vede limpede. În locul acesta al iluziilor, eu singur mi-am păstrat capul şi bunul simţ, n-am crezut în farmecele vrăjitorului. Din pricina asta ar vrea să mă dea afară. Dar un orb nu poate fi dat afară, nu-i aşa, Élisabeth?

— Oh, nu, domnule Bernard!

— Morala universală şi-ar acoperi faţa. Dar să sfârşim cu trăncăneala, fetiţo. Peste o clipă Agnel are să vină să mi-l ia pe Serge, ca să-l ajute să dea la masă. Dumneata ai să te urci în odaia dumitale. Profită încă de noaptea asta ca să dormi, copila mea, până când te vor învăţa să huleşti soarele şi să trăieşti la lumina unei lămpiţe. Până atunci, ai să mă ajuţi să-l trezesc pe bietul Serge.

Treaba asta fu destul de încurcată. Élisabeth era prea emoţionată ca să priceapă bine ceea ce-i spunea domnul Bernard, îndeplinea poruncile lui pe dos. Orbul îl luă mai întâi pe tânăr de subsuori şi-l ţinu în picioare, strângându-i în braţe trupul

mare, inert. În clipa aceea Élisabeth trebuia să se urce pe fotoliu şi să-i toarne în cap un pahar de apă rece. O făcu însă cu atâta stângăcie, încât toată apa se răspândi pe umărul domnului Bernard care, uitând de politeţe, o acuză pe fată că o făcuse anume. Ea începu atunci să tremure din toate mădularele şi, turnând un nou pahar, îşi vărsă toată cana de apă pe picioare. Cu toate astea, domnul Bernard se plânse că îl udase iar pe el. Îl ţinea pe Serge cu mare greutate ca să nu alunece jos, dar fata nu se hotărî să toarne paharul pe capul acela pe care ar fi vrut să-l ia în mâini şi să-l acopere de sărutări. Până la urmă se supuse în faţa dojenilor domnului Bernard, dar nu-l ascultă decât după ce închise ochii.

Umerii flăcăului fură străbătuţi de un fior. El îşi scutură capul şi făcu în acelaşi timp un fel de morişcă cu braţele. Îl împinse cu cotul pe domnul Bernard şi o apucă spre uşă împleticindu-se, apoi dădu zdravăn cu piciorul într-un scrin, căscă şi deschise ochii, strâmbându-se. Pleoapele i se ridicau încet peste ochii de un cenuşiu verzui. Se întinse, ameninţă cerul cu pumnii şi, în mijlocul unui căscat, o văzu deodată pe Élisabeth. De mirare, rămase cu gura căscată şi se uită cu un aer prostesc la fată.

Ea nu se clinti. În picioare, lângă fotoliu, îl urmărea pe flăcău cu privirea fascinată. Peste câteva clipe, Serge se îndreptă către ea cu paşi nesiguri, de beţiv, întinse braţul şi prinse între degete o buclă din părul ei lucios. Ea nu avu nicio împotrivire, dar din rumenă cum era, se făcu galbenă ca ceara. Părul pe care îl freca în mâna lui brună, atât de brună încât părea neagră, foşnea ca o stofă. Timpul ăsta care nu dură decât un sfert de minut îi păru nesfârşit Élisabethei. Nădăjduia totuşi că avea să se prelungească şi o dată cu el şi acea spaimă care o făcea să gâfâie, pentru că această suferinţă amestecată cu atâta bucurie era mai bună decât orice. I se părea că Serge îi lua şi

viaţa o dată cu mişcarea asta simplă a degetelor lui aspre şi crezu că va cădea jos când el dădu drumul buclei negre.

— Cine e? întrebă el cu mâinile în şolduri!

— Élisabeth, răspunse domnul Bernard ursuz. Una dintre ultimele recrute ale moralei universale.

— Morală… Domnul Edme, rosti Serge mecanic.

Îşi trecu mâinile prin părul al cărui aur decolorat de soare lua tonuri de unt. Ochii lui limpezi pe faţa aceea brună nu se dezlipeau de fata care sta uluită. În privirea asta nemişcată, ei îi păru că citeşte pe rând curiozitate, uimire şi o plăcere nelămurită, amestecată cu oarecare ironie. Niţel mai liniştită, se aşeză în fotoliu.

— De ce te uiţi la mine? întrebă Serge.

Vocea lui era răguşită şi înăbuşită, dar nu era neplăcută. Ghiceai că făcea o silinţă ca să vorbească încet fără să izbutească şi că de obicei trebuie să fi răcnit, ca un ţăran la vitele lui.

— Haide, Serge, spuse domnul Bernard care îşi ştergea mâneca cu batista, las-o în pace şi du-te să vezi de cină. Să-i spui lui Agnel că nu e nevoie să mă mai vestească şi că am să cobor singur. Spune-i mai curând aşa: „Bietul orb va coborî singur”. Ia lampa. Bietul orb n-are nevoie de lampă.

— Vrei să ţi-l trimit pe Marcel? întrebă Serge, îndreptându-se spre cămin.

— Marcel e în grădină, rosti Élisabeth, dintr-o dorinţă ascunsă de a atrage atenţia asupra ei.

La auzul acestei voci dulci şi sfioase, Serge întoarse capul şi Élisabeth îl văzu zâmbind pentru prima oară. Chipul frumos şi dispreţuitor al flăcăului se lumină deodată. Élisabeth simţi iar în piept bătăile puternice de adineauri şi fu cuprinsă din nou de acea suferinţă cumplită şi încântătoare. Îi părea că şi-ar putea da viaţa ca să vadă expresia aceea de fericire şi de admiraţie pe trăsăturile lui Serge. Tulburată cum era, se gândi că ar fi putut să

se desprindă de o sută de ori de Serge, dar că zâmbetul acesta ar face de fiecare dată să-l iubească din nou. Îl auzi ca prin vis pe domnul Bernard spunând că n-avea nevoie de Marcel şi plângându-se de mâneca lui udă, dar chiar aceste cuvinte o făcură fericită. Timp de două trei clipe totul îi păru negrăit de frumos, apoi Serge se îndreptă către uşă cu lampa în mână şi pieri. Ceva se ghemui în ea, de parcă o gheară îi strângea măruntaiele. Se ridică şi se luă după Serge.

XI

El o aştepta la capătul culoarului şi-i făcu un semn cu mâna; lampa pe care o ţinea cu braţul ridicat strălucea deasupra capului lui. Fata, speriată şi încântată, pregetă la început şi se gândi, gând care îi păru absurd, să se întoarcă în odaia din care ieşise. Tânărul acesta luminat de o lampă obişnuită, cu gaz, strălucea pentru Élisabeth ca o viziune, acolo, în întunericul care îl înconjura. Se rezemă, nehotărâtă, de zid. El făcu atunci iar un gest şi mai poruncitor decât primul, dar nu se clinti, din loc. Ea simţi că înaintează către el fără să ştie ce face trupul ei, cu ochii agăţaţi de chipul acela batjocoritor şi mândru, care zâmbea poate văzând o supunere atât de grăbită.

Când fu lângă el, flăcăul îi luă mâna într-a lui şi-i şopti să-l urmeze. Amândoi străbătură palierul şi coborâră la primul etaj. Abia ajunseră acolo şi flăcăul suflă în lampă şi o împinse pe Élisabeth într-un colţ. Ea văzu atunci o lumină tremurătoare care plutea la intrarea pe culoar, apoi o siluetă înaltă fu proiectată pe tavan. În sfârşit, apăru domnişoara Éva, îmbrăcată într-o rochie lungă, de un albastru-palid, ducând o lumânare care ameninţa să se stingă în fiecare clipă. Străina traversă palierul pieziş şi trecu prin faţa tinerilor fără să-i vadă. Mergea cu paşi mari, lunecoşi şi legănaţi, care semănau cu o figură de dans şi începu să cânte încet, în vreme ce cobora scara.

Serge aşteptă până când ea nu se mai văzu. Peste o clipă, Élisabeth îl auzi punând binişor lampa pe o treaptă şi începu să tremure iar ca la apropierea unei primejdii. De o clipă îi era frică de el. Stătea lângă ea şi simţi deodată cum îşi cufunda mâna caldă în buclele ei dese, cum le strângea între degete, de parcă ar fi vrut să sfărâme părul acela mătăsos şi greu. Apoi buzele băiatului îi atinseră urechea; îl auzi şoptindu-i răguşit:

— Dacă vrei, putem să fugim de aici amândoi.

Ea nu răspunse. Îşi ţinea capul drept, se înfiora sub răsuflarea care îi gâdila pielea. Fără să ştie de ce, îi veniră lacrimile în ochi şi-i alunecară pe obraji. Nu făcu nicio mişcare ca să le şteargă.

— Lasă-mă, rosti ea în sfârşit.

Nu voia să spună asta, dar îi era frică şi cuvintele ei scăpaseră înainte de a se gândi. El însă nu păru că ia în seamă porunca pe care i-o dăduse cu o voce fără culoare. Luase iar în mână părul fetei şi-l ducea la gură şi la ochi, îşi freca obrazul cu el, de parcă s-ar fi spălat cu o apă. Asta o speria pe Élisabeth, lăcomia cu care îi apuca buclele, le amesteca, le mirosea, plimba peste ele o suflare flămândă, de animal.

Un zgomot de paşi la parter o făcu să tresară.

— Nu te teme, şopti el. Coborâm acum şi tu ai să te ascunzi în oficiu. După ce am să dau la masă, fugim.

Ea îi răspunse strângându-i mâna. Nu cunoscuse niciodată, de când era pe lume, plinătatea fericirii ca în clipa asta. Scara întunecată a acestei case mari, triste, se schimba pentru ea într-un loc de basm. Îi plăcea tot, bezna, trosnetul lemnăriei, mirosul de praf pe care îl respira acolo şi ar fi dorit ca zgomotul de paşi care îi ţinea pe loc, nemişcaţi, să nu mai contenească niciodată şi ea să rămână acolo, în picioare, cu mâna în mâna lui Serge, până la moarte.

Peste o clipă el luă lampa pe care n-o mai aprinse şi coborâră amândoi. Când ajunseră în anticameră, Serge o duse pe Élisabeth sub o scară, până la o uşă joasă, pe care n-o băgase de seamă. Apoi străbătură un spaţiu destul de mare şi cu toate că Élisabeth nu zărea nimic, socoti, după zgomotul paşilor lor, că mergeau de-a lungul unui culoar de piatră. Fericită ca la o serbare, abia se stăpânea să nu râdă şi să nu sară în mers şi de câteva ori îl întrebă câte ceva pe băiat. El îi ceru să tacă. În

sfârşit, îl auzi zornăind nişte chei în buzunar şi deschizând o uşă care scârţâi din balamale.

— Aici putem vorbi, spuse el aprinzând un chibrit. Suntem în partea care dă spre vale.

Lampa străluci din nou. Serge o plimba în jurul lui ca să-i arate fetei locul în care se aflau. Ea ridică ochii şi zări o boltă atât de înaltă, încât lumina se pierdea în marile mase de întuneric. Sala era nesfârşită. Pereţii înalţi, tapetaţi cu o hârtie răpănoasă, de un verde cenuşiu deschis, dominau nişte grupuri de scaune şi fotolii care păreau, prin contrast, foarte mici. Pe pardoseală fuseseră aruncate câteva covoraşe roase, în speranţa deşartă de a acoperi puţin acea întindere nesfârşită de cărămidă roz care bătea în verde de-a lungul pereţilor mâncaţi de umezeală. Perdele de pânză gălbuie acopereau cele două ferestre mari, care se aflau una în faţa celeilalte.

— Aici era trapeza pe vremea maicilor, spuse Serge.

Ea stătea lângă el, intimidată de proporţiile acestei săli care părea nefiresc de mare şi arunca în jurul ei o privire curioasă. În fundul unui cămin mare, trei butuci mici încercau să facă pe grozavii răspândind cât mai mult fum cu putinţă peste scaunele aşezate, ca înfiorate de frig, în faţa vetrei. O masă acoperită cu o muşama aştepta oaspeţii, ocrotită în parte de curent de un paravan cu pereţii de pluş. Élisabeth numără şase tacâmuri. Un fotoliu rococo, vopsit în alb, marca locul de onoare, foarte aproape de foc. De câte ori bătea vântul, volute dese, negre, îl înveleau şi apoi se înfăşurau cu o încetineală elegantă în jurul carafelor.

— Au să vină toţi? întrebă Élisabeth care îşi aducea aminte de lipsurile din primele seri.

— Toţi. Să-i legi şi tot s-ar târî pe burtă.

— Petrec atât de bine?

— N-ai zice-o. Uneori se ceartă. Domnul Edme a spus într-o noapte că le place trapeza

pentru că se aud ţipând mai bine decât în altă parte. Ascultă cum răsună vocea.

Puse lampa pe masă şi, devenind deodată un puşti, cu mâinile pâlnie la gură, începu să ţipe ca o pasăre de noapte. Ţipătul acesta şi dulce şi lugubru, rătăci o clipă sub boltă, dus din ecou în ecou în cele patru colţuri ale sălii.

Élisabeth se uită la el cu o privire în care se citea cea mai naivă admiraţie şi-i jură că dacă ar fi fost în întuneric, ar fi crezut că aude o bufniţă.

— Asta nu-i nimic, spuse el măgulit.

Şi imită rând pe rând tânguirea jalnică a cucuvelei, chemarea cucului, trilul obraznic şi vesel al mierlei, pe care îl aruncă triumfal în vechea trapeză ca pe o provocare nopţii şi tristeţii. Dorinţa de a se întrece pe sine dădea chipului lui o expresie serioasă şi voluntară, care îl înfrumuseţa şi mai mult în ochii Élisabethei. Fata se stăpâni să nu întrerupă imitaţiile astea încântătoare, sărind la pieptul lui. Flăcăul se opri deodată în mijlocul unui tril şi o luă de mână. Ea recunoscu pe dată pasul egal al domnului Agnel pe culoar. Serge păru că şovăie neştiind în care capăt al sălii să se îndrepte, apoi o trase cât putu de repede către o uşă care se afla în colţul cel mai întunecat.

Élisabeth se pomeni, înainte de a-şi veni în fire, aşezată pe un scaun de paie şi-l auzi pe Serge vorbind cu domnul Agnel, cu vocea lui repezită şi aspră.

— În seara asta n-ai să intri în oficiu. Am să văd eu de vase.

Răspunsul la cuvintele astea fu un soi de mârâit încurcat şi furios, din care fata nu desluşi decât cuvântul „datorie”, rostit cu putere. Apoi i se păru că domnul Agnel se îndrepta spre locul în care se afla ea, dar Serge trebuie să-i fi tăiat drumul, pentru că paşii se opriră dintr-o dată, se auzi un zgomot de încăierare, apoi, numaidecât, se făcu linişte.

— Nemaipomenit! spuse peste o clipă domnul Agnel.

— Vezi, zise Serge. Nu te poţi clinti.

Dintr-o dată flăcăul păru că schimbă tactica şi începu să râdă.

— Haide, spuse el încercând să-şi îndulcească glasul. Nu vrei să fii drăguţ? Odinioară, când făceam o greşeală, luai totul asupra ta, ca să nu mă bată domnul Bernard. Dacă fugeam, imediat te înfiinţai ca să mă aperi când mă întorceam. Eh? Nu-mi puneai niciodată întrebări.

Devenea atât de linguşitor, încât fata se simţi cuprinsă de o gelozie uşoară, de parcă unul acesta binevoitor şi aproape mângâios îi era rezervat ei.

— Un hatâr, urmă Serge, un hatâr mic de tot. Îţi cer să nu intri în oficiu în timpul cinei. Nimeni n-are să bage de seamă nimic… Uite, îţi dau drumul, am încredere…

Élisabeth îşi dădu seama după tăcerea domnului Agnel că se îndupleca, dar fu niţel supărată pe Serge pentru accentele lui convingătoare şi suferi de-a binelea la gândul că putea vorbi aşa cu toată lumea. În vremea asta, tânărul se depărta împreună cu domnul Agnel şi cuvintele lor se pierdură în zgomotul paşilor pe lespezi.

Trecură câteva minute, apoi Serge se întoarse în grabă, cu felinarul în mână. Fără să scoată un cuvânt, o luă pe Élisabeth de mână şi o conduse într-o încăpere care dădea în oficiu şi care servea în parte de bucătărie, în parte de magazie, aşa cum o dovedea un maldăr de cufere pline de praf şi de valize pe care o prea îndelungată întrebuinţare le făcuse de nerecunoscut.

— Ai să te aşezi după uşă, spuse el. N-am să stau mult. Dacă, din întâmplare, intru cu cineva în oficiu, să nu te mişti. De altfel, nimănui n-are să-i treacă prin minte să vină aici. Şorţurile! N-ai văzut nişte şorţuri albe pe un scaun?

Intră cu felinarul în oficiu, mută un scaun din loc, deschise un dulap şi-l închise cu violenţă.

— Ei, unde sunt?

Intră din nou în magazie, îşi plimbă lumina felinarului în jurul lui, cu un aer enervat.

— Na, te-ai aşezat pe ele!

Ea se înroşi de parcă făcuse o greşeală şi se ridică. Serge despături unul dintre şorţuri şi şi-l puse repede.

— Baierele, spuse el iute. Leagă baierele. Haide, la spate!

Răsteala asta o zăpăci atât de tare pe Élisabeth, încât îi tremurau mâinile şi trebuia să dezlege şi să lege încă o dată baierele şorţului. Gândul sfâşietor că Serge n-o mai iubea îi strânse deodată inima. Tulburarea ei nu era totuşi atât de adâncă încât să nu simtă plăcerea de a-l ţine prizonier pe flăcăul ăsta nerăbdător. De cum îi înnodă cordonul, el îi scăpă din mâini, dar, dintr-o cochetărie instinctivă, se întoarse către fată în clipa în care ajunsese la uşă, cu un teanc de farfurii în mâini şi citi pe faţa ei plină de adoraţie şi amărăciune toată admiraţia pe care voia s-o vadă. În adevăr, niciodată nu-i păruse mai frumos naivei Élisabeth decât cu şorţul acela lung, a cărui albeaţă imaculată făcea să iasă în evidenţă tonul auriu al obrajilor şi al braţelor lui. Ea avu timpul să vadă numai un zâmbet uşor de triumf pe arcul învingător al buzelor lui şi Serge pieri.

Trecând peste poruncile lui, alergă la uşa pe care Serge o închisese. Nu se putea însă uita prin gaura cheii, pentru că uşa n-avea aşa ceva. De necaz, ochii Élisabethei se umplură numaidecât de lacrimi mari, care o făcură să vadă felinarul de pe masă ca printr-un geam strâmb. Se stăpâni, din mândrie, câteva clipe şi în sfârşit începu să plângă. Plânse de furie, de tristeţe, dar şi de dragoste. Apoi cercetă uşa cu mai multă atenţie şi descoperi o gaură în partea de jos a unuia dintre canaturi.

Peste o clipă, întinsă pe podea, urmărea prin fereastra asta mică, mişcările lui Serge şi ale domnului Agnel. Şi acesta purta un şorţ alb care îi ajungea până la glezne şi fetei i se păru că, împopoţonat aşa, era şi mai urât decât de obicei, pe când acelaşi şorţ, se gândea ea, îi dădea lui Serge o frumuseţe supranaturală. Din fericire, el era destul de departe de ea ca să-l poată vedea din cap până-n picioare şi fata nu pierdea nimic din cele mai mici schimbări ale lui. Mergea repede şi uşor în jurul mesei, punea farfuriile pe locul lor cu un gest de o iuţeală atât de elegantă, încât se întrebă dacă nu se ştia observat. Din când în când se amuza să-l înspăimânte pe domnul Agnel prefăcându-se că lasă să-i cadă o farfurie sau desfăcându-i şorţul. Bătrânul primea sâcâielile astea fără să se plângă şi se mulţumea să zâmbească, legându-şi cordonul la loc.

Peste câteva minute Serge pieri după paravanul unde trebuie să se fi aflat o măsuţă de serviciu, pentru că Élisabeth îl auzi răscolind cuţite şi furculiţe într-un sertar. În clipa aceea uşa trapezei se deschise încet şi străina intră. Se opri mai întâi pe prag, cu sfeşnicul în mână şi ridică nasul ascuţit de parcă ar fi vrut să aspire mirosul unei cine bune.

— Nu simt nimic, spuse ea dezamăgită. Agnel, supa n-are să fie repede gata?

— Supa, domnişoară? Ah, da, vom mânca ceva rece în seara asta. Nu mai sunt cărbuni.

Ea suspină adânc şi intră.

— Şi gaz? întrebă, punând sfeşnicul pe o măsuţă. Presupun că ni l-au oprit, pentru a douăzecea oară.

Agnel dădu din cap şi, întorcându-i spatele străinei, începu să frece paharele cu o cârpă. Ea se aşeză languros pe un scaun, îşi încrucişă picioarele şi-şi aranjă cutele fustei lungi, de un albastru palid, pe poalele căreia alergau şoricei brodaţi cu mătase de un roz liliachiu, îşi arcui mijlocul ca o

amazoană, îşi petrecu degetele peste şold şi, proptindu-şi cotul pe masă, îşi sprijini în mână faţa mare, visătoare şi vicleană în acelaşi timp.

— Măcar dacă ar fi o salată de cartofi, spuse ea gânditoare.

Nimeni nu răspunse la cuvintele astea.

— Ca altădată, adăugă ea încet, la tata, când eram mică.

Domnul Agnel întinse braţul prin faţa ei ca să ajungă la un pahar şi o trezi brusc din amintirile în care se cufundase.

— Oh, Agnel! rosti Éva, eram foarte departe de voi şi de Fontfroide. Şi când te văd pe neaşteptate, Agnel, nu ştiu niciodată dacă te ador sau te urăsc. Adineauri, când m-am urcat în odaia mea ca să-mi schimb rochia, am aţipit într-un fotoliu şi te-am visat. În visul meu erai foarte amabil, ca un fel de înger niţel caraghios, vreau să spun cu barbă. Ştii, Agnel, că îngerii n-au barbă şi cu toate astea erai un înger. Poate că din pricina şorţului ăstuia care seamănă cu o rochie albă…

Râse singură, în vreme ce domnul Agnel o privea sever, fără să-i răspundă.

— Şi atunci, urmă ea, mă simt plină de prietenie faţă de dumneata şi mi-am uitat necazul pe dumneata şi pe toată lumea. Dar chiar dacă râd, sunt tristă în fundul inimii mele, Agnel, pentru că domnul Bernard mi-a băut tot medicamentul. Sticla e goală. Da. M-am dus adineauri în sufragerie, eram fericită şi… ah! sticla era goală!

— E ciudat, spuse cu răceală domnul Agnel, domnul Bernard a băut poate un pahar, dar aş putea jura că rămăsese o jumătate de sticlă.

— Oh, eşti rău, Agnel, cu bănuielile dumitale, gemu străina. Voiam să te rog să-i spui… ştii cui, să-mi mai dea o sticlă de doctorie, dar ai vocea dumitale din zilele rele şi n-ai să vrei. Uite, Agnel, nu pot să te sufăr. Pari un preot deghizat în femeie. Da.

După ce încheie aceste cuvinte, se întoarse pe scaun cu spatele la domnul Agnel care freca o cană, fără să deschidă gura. În clipa aceea se ivi Serge aducând cuţite şi furculiţe şi începu să le aşeze pe masă, dar atât de uşor, încât femeia care stătea burzuluită nici nu-l auzi. De altfel, picotea cu gura întredeschisă şi capul puţin ciufulit i se pleca din ce în ce mai jos. Tânărul îi dădu un cot domnului Agnel, cu riscul să-l facă să scape cana din mână şi făcu cu ochiul, stăpânindu-şi râsul.

— Cana mea! strigă domnul Agnel cu o voce răguşită şi îngrozită. Serge, m-ai speriat.

Eva tresări.

— Ce e? întrebă ea, îndepărtându-şi o şuviţă căzută peste ochi. Oh, Serge! Când te văd cu şorţul ăsta alb, mi se pare că, în adevăr, văd un înger.

„Şi mie”, îşi spuse Élisabeth cu un elan de furie şi de iubire. Şi strânse pumnii.

— Vezi îngeri peste tot, domnişoară Éva, după ce îţi bei doctoria?

Întrebarea asta obraznică fu pusă cu un zâmbet fermecător. Străina se lumină la faţă.

— Nu ştiu dacă trebuie să mă supăr sau să-mi uit necazul pe dumneata când zâmbeşti aşa, Serge. Oh, dar eşti sfâşiat tot, eşti rănit!

— Rănit! rosti domnul Agnel, care răsturnă coşul cu pâine întinzând mâna către tânăr. Dădu ocol mesei, încruntat.

— Zgâriat tot, urmă Éva cu o voce plângăcioasă, pipăind umărul şi braţul puternic, gol, în vreme ce domnul Agnel se scormonea în buzunarele vestei şi ale hainei, căutându-şi ochelarii. Când şi-i puse în sfârşit pe nasul lui mare, trist, începu să se vaite o dată cu străina şi vru să ştie cu cine se bătuse Serge. Dar flăcăul nu răspunse la nicio întrebare.

— În loc să gemi şi să mă pipăi, îi spuse el cu o grosolănie pe care străina o găsea şi mai încântătoare decât amabilitatea lui, mai bine m-ai

cârpi niţel, înainte de venirea domnului Edme. Aţă şi ac!

Domnul Agnel îşi cufundă din nou mâinile lungi şi păroase în buzunarele hainei şi descoperi în sfârşit o teacă mică de piele neagră, ceea ce o făcu pe Éva să spună că bărbatul ăsta bătrân era de fapt o cucoană bătrână. Dar când îi smulse teaca din mână şi încercă să bage firul alb în urechea acului, îşi dădu seama că vede dublu şi începu să râdă, fără să se mai poată opri.

În vremea asta uşa se deschise din nou şi doamna Angéli intră tăcută, cu fata ei, pe care o ţinea de mână. Le salută distrată pe cele trei persoane pe care părea că abia le vede şi străbătu sala, ca să se aşeze în semiîntuneric, acolo unde privirile Élisabethei n-o puteau urmări. Éva nu mai râse, Serge apucă dibaci mosorul şi acul pe care domnul Agnel i le cerea înapoi străinei. Ea spuse îmbufnată că puţin îi păsa de mosorul lui şi bietul om începu din nou să se scormonească neliniştit în toate buzunarele.

— Pst! şuieră Serge, intrând în oficiu.

Cu două secunde mai devreme ar fi văzut-o pe Élisabeth stând pe burtă în faţa găurii aceleia, dar era şi ea tot atât de vicleană ca el, aşa că ieşi din bucătăria întunecată, clipind din ochi.

— Prinde-l! spuse el aruncându-i mosorul. Să-mi coşi asta. Două sau trei împunsături, atât.

Cu picioarele depărtate, cu spatele lipit de uşă ca să împiedice intrarea altcuiva, îşi întinse braţul către Élisabeth. Ea se puse cuminte pe lucru, pentru că privirea lui Serge şi atitudinea lui o intimidau în măsura în care o fermecau. Fu gata de câteva ori să înţepe carnea aceea roşcată şi tare pe care lumina curgea cu reflexe şerpuitoare. Cosea alandala, cu împunsături mari, dezordonate, cu mâini tremurătoare. Furia de adineauri i se topise deodată, ca să facă loc bucuriei acesteia neliniştite pe care începuse s-o recunoască. „Sunt fericită, îşi spunea ea aplecată peste braţul nemişcat pe care îl

închidea cu părere de rău, în mânecă, fericită.” Când ajunse la încheietura mâinii, suspină.

În aceeaşi clipă flăcăul o părăsea fără s-o răsplătească cu un singur cuvânt, dar biata fată se socotea copleşită şi-şi acoperi faţa cu mâinile, de parcă ar fi vrut să oprească în ea cât mai mult timp fericirea asta mare.

Serge îl găsi pe domnul Bernard aşezat lângă foc, în fotoliul cel mai comod. Aşa-zisul orb se plângea că străina îl privea într-un anume fel care voia să-i spună: „Îmi datorezi bani”.

— Îţi pierzi timpul, adăugă el liniştit, nu sunt solvabil.

Élisabeth, care se aşezase iar la postul ei, fu revoltată de minciuna asta, dar Éva se mulţumi să ridice din umeri în semn de dispreţ. Domnul Bernard începu să dea porunci, cu un glas sonor.

— Agnel, lemne uscate sub buturugile astea care fumegă. Serge, paravanul nu e aşezat chiar în spatele meu, simt un curent. Mutaţi din loc lampa asta, pentru că trebuie să fie acolo o lampă.

Pe când toată lumea se foia în jurul lui, uşa se deschise cu zgomot şi o femeie foarte mică, zbârcită şi căruntă, îmbrăcată într-o rochie neagră pe care străluceau jeuri, se apropie de ei. Veni până lângă masă cu un pas sacadat şi iute, îmbrânci scaunele şi se aşeză lângă orb, pe care îl împinse puternic cu umărul.

— … cer iertare, dar dumneata calci drepturile altuia. Şi mi-ai luat şervetul.

Spre marea mirare a Élisabethei, domnul Bernard nu protestă şi se îndepărtă atât cât voi vecina lui cea supărăcioasă. Ea îl privi o clipă cu ochii ei negri care îi luminau faţa stafidită şi gălbejită de fiere, apoi scoase limba la el.

— Scot limba la dumneata, spuse ea cu o voce spartă.

El făcu un gest vag de liniştire sau de indiferenţă.

— Scot limba la dumneata, pentru că eşti un farsor, explică ea.

Domnul Bernard îşi potrivi ochelarii negri, cu un zâmbet stingherit.

— Aşa mare cum eşti, urmă bătrâna doamnă al cărei coc cenuşiu abia ajungea la umărul domnului Bernard, nu m-ai înfricoşat niciodată. Şi îmi face bine să-ţi spun că nu te stimez.

Apucă paharul din faţa ei şi începu să-l şteargă cu putere.

— Niciodată nu m-a înfricoşat nimeni, urmă ea şi, în general, cu cât cineva e mai mare, cu atât mă sperie mai puţin.

Domnul Bernard era de părere să se mai pună o buturugă şi-i mărturisi umil această dorinţă şi domnului Agnel, care trecea pe lângă el. În acelaşi timp îi zâmbi domnului Agnel şi-l asigură că era foarte amabil.

— Am asistat la ruina a două case, urmă vecina lui, cu un chip de Parcă. Prima a ars. A doua a pierit sub târnăcoape. Asta se va surpa. Din vina dumitale. Ştii de ce ard casele?

Domnul Bernard se frământă în fotoliul lui, de parcă l-ar fi muşcat un purice între umeri.

— Casele ard, reluă bătrâna doamnă, pentru că în ele se petrec adultere.

O tăcere mohorâtă primi revelaţia asta uimitoare, care, fără îndoială, nu era nouă pentru locuitorii de la Fontfroide. Numai domnul Bernard dovedi o oarecare nelinişte. Doamna cea bătrână îşi frecă victorios cuţitul cu şervetul şi urmă:

— Vreţi acum să vă spun pentru ce pier casele sub târnăcoapele dărâmătorilor? Casele pier sub târnăcoapele dărâmătorilor când în ele se fac datorii. De câte ori bate la uşă un creditor, o lovitură de târnăcop loveşte în zid.

— În fiecare seară, gemu orbul, în fiecare seară acelaşi lucru.

— Bernard! strigă bătrâna doamnă băgând mânerul cuţitului în coasta vecinului ei, ai vrea să

ştii de ce se surpă casele?

Domnul Bernard tresări dureros şi se ridică.

— Cineva! mugi el deodată cu o voce de căpcăun rănit. O mână care să mă călăuzească!

Agnel şi-o oferi pe-a lui.

— Casele se surpă, urmă nepotolita bătrână, dintr-o singură pricină. Casele nu se surpă din pricina infiltraţiilor, nici din a ploilor, nici a zăpezilor, ci din pricina minciunii care roade pietrele, a greutăţii minciunii care apasă acoperişul.

— E nebună, strigă orbul. Am să-i cer fratelui meu s-o alunge.

— Aproape am isprăvit, spuse ea cu o linişte subită, încrucişându-şi braţele. Noi toţi am minţit la Fontfroide, dar în ziua în care l-am văzut pe Bernard punându-şi ochelarii negri, am înţeles că s-a întrecut măsura. Prieteni, casa asta se va surpa.

— Bătrânul meu Agnel, bunul meu Serge, se ruga fierbinte domnul Bernard care dădea ocol mesei la braţul domnului Agnel, nu vă plecaţi urechea la ceea ce spune nenorocita asta. Aduce o ocară celei mai tragice infirmităţi.

— Oh, Bernard, sfârşeşte! spuse deodată străina care lua fărâmiţe de şuncă cu o mână leneşă. Tocmai îmi aduceam aminte lucruri atât de fermecătoare din copilăria mea… Aşază-te undeva şi nu-i mai răspunde femeii ăsteia.

— Minte! spuse domnul Bernard, lăsându-se să cadă pe un scaun.

— Eu vă spun că această casă are să se surpe, reluă bătrâna doamnă cu încăpăţânarea unui profet. Numai adevărul face ca zidurile unei case să stea în picioare şi acoperişul să nu se prăbuşească.

La auzul acestor cuvinte, domnul Agnel îşi împreună mâinile.

— Ah, spuse el cu convingere, ce efect minunat ar avea fraza asta dacă ar fi înscrisă pe faţada…

— Dacă Agnel începe cu inscripţiile lui, mă duc să iau masa în altă parte, spuse străina.

Élisabeth nu auzi mai departe, pentru că Serge se îndrepta spre oficiu.

— Uite-i că încep, şopti el intrând.

O strigă pe Élisabeth în şoaptă.

— Umple-mi cana asta de apă la bucătărie, porunci el. Repede. Dă-mi paharele care se află pe scândură. Nu, întâi apa. Haide, mai repede.

Fata, în graba ei de a-l asculta, alerga de colo până colo, dar inima îi bătea atât de tare şi se temea atâta să nu spargă ceva şi să-l supere pe Serge, încât simţi o uşurare când plecă el din oficiu. Cu toate astea, când rămase singură, fu din nou cuprinsă de disperare. Atâta vreme cât era el acolo, chiar dacă o bruftuia puţin, se simţea ciudat de fericită, dar acum se temea că n-o mai iubeşte. Şi mai întâi, nu-i spusese niciodată că o iubeşte. Nu-i mai vorbea decât ca să-i dea porunci pe un ton scurt şi aspru. Drăgălăşia şi-o păstra pentru alţii.

Un zgomot puternic de glasuri o atrase spre gaura din uşă şi o văzu pe mama domnului Edme în picioare în mijlocul sălii, îmbrăcată într-o haină de călătorie, lungă, cu dungi ciudate, albastre şi roşii. Veşmântul acesta neobişnuit o făcea să pară enormă şi să trezească imaginea monstruoasă a unei gherete vii fără îndoială, din pricina liniilor paralele care îi zebrau spatele lat şi pieptul pătrat. Capul, peste care se ridica un soi de învălmăşeală neagră în care nu distingeai decât o bucată de jeu cioplit în faţete, o aripă de găină şi un ciorchine de strugure, părea, în contrast cu trupul, foarte mic. Furia îi aprindea şi mai tare văpaia din obrajii pe care aerul nopţii îi pălmuise şi culoarea chipului acestuia nemulţumit şovăia între violet şi un roz întunecat, rău prevestitor. Stătea neclintită, ca un idol pictat, în lumina nehotărâtă a lămpii care cădea pe ea numai dintr-o parte.

— Şapte ore de călătorie, spunea ea, şapte ore, dintre care două în şaretă, trei ore într-o gară împuţită în care m-a ţinut pe loc ploaia şi două pe bancheta unui vagon de clasa a treia. Ah! Am avut vreme să mă gândesc la voi toţi, prieteni! În sfârşit, ajung istovită. Şi cine mă aşteaptă la gară?

— Doamnă, rosti sfios Agnel, nu ştiam…

Bătrâna îi aruncă o privire înspăimântătoare.

— Şi cine mă aşteaptă la gară? repetă ea cu o încetineală voită. Nimeni. E noapte, mi-e frig şi mi-e foame. Dar ce are a face, nu-i aşa? Trebuie să mai adaug la şapte ore de călătorie o plimbare de aproape un kilometru pe jos, pe nişte drumuri care au devenit mocirle, cu o valiză în mână şi şaptezeci şi trei de ani în picioare. Şi, în sfârşit, vă găsesc chefuind în jurul focului meu!

— Chefuind! protestă străina cu jumătate de glas, eu nu *chefuiesc,* îmi mănânc şunca.

Mama domnului Edme înaintă un pas către cei ce stăteau la masă şi toţi părură, instinctiv, că se dau înapoi.

— Ei bine, am să vă dau o veste care are să vă umple de bucurie, spuse ea, ducându-şi mâinile la pălărie.

Îşi smulse cu un gest violent, de sub ciorchinele de struguri, un ac lung pe care păru că şi-l trage din creier şi îşi băgă acul acela între dinţi; asta o făcea să zâmbească şi îi dădea o expresie de ferocitate veselă. Edificiul care îi încorona capul fu ridicat apoi cu o precauţie care spunea din plin cât preţ se punea pe obiectul acela. Străbătu sala încet şi toate capetele se întoarseră după ea ca s-o urmărească, de parcă ar fi fost legate cu nişte fire de personajul acesta impunător. Când ajunse la un fel de poliţă lipită de perete, îşi puse pălăria pe ea, împunse acul pieziş sub penele de găină şi se întoarse către grupul care aştepta, atent.

— Am fost înfrântă, pentru prima oară în viaţa mea! spuse ea cu o voce înăbuşită.

Un ecou prelungi sunetul acestor cuvinte, care păreau că zboară în penumbră ca nişte păsări nevăzute.

— Da, urmă mama domnului Edme. Am ştiut să vorbesc ani de zile cu oamenii aceia. Obţineam o amânare, ne mai tocmeam ca să aranjăm lucrurile.

Schimbă iar locul şi se apropie de foc. Furia ei începea să se topească, lăsând loc unei tristeţi şi mai îngrijorătoare. Cu spatele întors către cei de la masă, care se dăduseră înapoi la apropierea ei, îşi întinsese mâinile către flăcări şi părea că vorbeşte vetrei.

— S-a isprăvit. M-am dus la început la birourile companiei de gaz. Mă îmbrăcasem cu grijă ca să le inspir încredere, pălăria asta… (o arată cu bărbia). Ah! ce jale! Aşază un om în spatele zăbrelelor unui ghişeu şi se preface într-un animal sălbatic. Am avut de-a face cu un câine de funcţionar… în sfârşit, n-o să mai avem gaz.

Suspină lugubru şi lăsă să treacă câteva minute. Nimeni nu se clintea în spatele acestei siluete monumentale care se desena, neagră pe fondul roşcat.

— N-o să mai avem gaz, nici lumină electrică, după cum aţi băgat, probabil, de seamă. Degeaba le-am făgăduit, le-am oferit semnătura mea. Puteam să le şi dansez un fandango. Nu mai vor să ne facă credit. Iar cât despre plata restanţelor, omul acela a vorbit despre tribunal…

— Asta seamănă puţin cu târnăcopul dărâmătorilor, rosti o voce, nici prea tare, nici prea încet, dar eu ţin la ideea mea. Casa asta se va surpa.

— Tu, Cornélie, vorbeşti despre demolare şi surpare? făcu bătrâna fără să se întoarcă. Mai bine ascultă urmarea, verişoară. De la electricitate mă duc la poştă că să le cer să nu închidă telefonul. „Închipuiţi-vă, le spun eu, că am avea nevoie de ajutor în puterea nopţii, de poliţie, de un doctor…”

s-au uitat la mine ca la o nebună. N-o să mai avem telefon.

— Doamnă, o întrerupse Agnel cu o voce tremurătoare, aşezaţi-vă.

Ea îl îndepărtă cu un gest larg, bărbătesc, fără să-l privească.

— V-am povestit cum mi-am dus crucea, prieteni. Dar am păstrat la urmă ceea ce era mai greu, iată calvarul. Perceptorul. De cum s-a uitat la mine, am priceput că făcusem o greşeală punându-mi pălăria asta cam… elegantă, dar voisem să inspir încredere gazului şi electricităţii. În sfârşit, în biroul perceptorului mi s-a părut că viaţa e o aventură foarte amară. M-a descusut, m-a întrebat zâmbind: „Conştiinţa dumneavoastră fiscală e liniştită?” Bineînţeles, nicio uşurare, nicio amânare. Trebuie plătit tot în luna asta, sau ne pune sechestru.

Urmă o tăcere adâncă. Bătrâna care stătea nemişcată în faţa focului păru că se cufundă într-o meditaţie dureroasă. Din când în când numai scotea un geamăt şi capul i se pleca din ce în ce mai jos între umerii largi. Nimeni dintre cei de la masă nu se clintea. Toţi se uitau cu disperare în farfuriile lor goale, de parcă îşi citeau soarta în ele sau i-ar fi înţepenit o vrajă în atitudinea asta îngrijorată. Serge se depărtă în vârful picioarelor. Dintr-o dată domnul Agnel gângăvi cu un glas nelămurit:

— Când va veni domnul Edme…

Se opri ca să-şi trosnească degetele cu un aer foarte încurcat, pentru că privirile se întorceau către el.

— Eh, sărman bătrân, rosti mama domnului Edme, când va veni fiul meu? …

— N-o să mai fim atât de trişti, strigă el cu un elan subit.

Bătrâna ridică din umeri, dar un murmur de aprobare urcă spre domnul Agnel.

— În orice caz, spuse domnul Bernard fericit că vedea întrerupându-se o linişte atât de tragică, oricât de aspre ar fi legile, dacă… cât de supărătoare ar fi situaţia bietului meu frate (tuşi), în mintea mea e sigur un lucru: vor putea lua Fontfroide, îl vor putea ridica pe Edme, o vor putea ridica pe Éva, o vor putea ridica pe Cornélie, pe Agnel, pe Serge (la fiecare nume tresărea cineva) şi pe dumneata, vai! Nefericită mamă! Dar sentimentul general al tuturor timpurilor se opune… în sfârşit, morala, pe scurt morala universală interzice ca un nefericit de orb să fie persecutat, nu-i aşa, domnule Agnel?

— Oh! da, domnule Bernard! răspunse domnul Agnel. Am să vă ajut, am să…

Râsetul dispreţuitor al Cornéliei tăie în două această frază.

— Ce se întâmplă? întrebă mama domnului Edme, întorcându-şi ochii către Cornélie.

— Mamă, n-o asculta! se rugă domnul Bernard. Ştiţi bine că spune totdeauna acelaşi lucru. E nebună.

— N-am scos un cuvânt, spuse Cornélie, mângâindu-şi placa mare, de jeuri, care îi strălucea pe piept.

Mama domnului Edme se întoarse din nou către foc, îl privi în tăcere, în vreme ce Cornélie scotea limba ei mică şi ascuţită la domnul Bernard. În clipa aceea, Serge, care venea din fundul sălii, se apropie de orb şi-i şopti ceva.

— Sigur că da, răspunse domnul Bernard. Să i se dea doamnei Angéli picătura ei de vin şi biscuitul. Nu-i aşa, mamă?

— Fără îndoială, răspunse bătrâna obosită. Dacă am aduna picăturile de vin şi biscuiţii pe care i-am dat ăsteia de când îşi aşteaptă trenul acela faimos de la ora unu şi opt minute… Serge, băiatul meu, am aflat în sat că ai făcut nişte isprăvi grozave.

— Eu, doamnă? făcu el cu un zâmbet de copil nevinovat.

— Eu, doamnă? repetă mama domnului Edme. Fără îndoială. Şi nu mai face mutra asta. Se pare că iar te-ai bătut cu băiatul brutarului pentru o fată.

La auzul acestor cuvinte, Élisabeth avu impresia că primeşte o lovitură puternică în piept. Îşi închipui totuşi că nu înţelesese şi ciuli urechea, dar nu mai auzi decât un soi de vâjâit tulbure, în care zgomotul cuvintelor care veneau din sală se amestecau cu murmurul sonor al propriului ei sânge.

Îl văzu pe Serge ca prin ceaţă făcând gesturi, apoi ocolind masa şi depărtându-se. Acoperi gaura şi se târî până în bucătărie. Acolo se aşeză pe un scaun. Îi clănţăneau dinţii. Îşi duse mâinile acolo unde o durea, cam pe la mijlocul pieptului, pe urmă la gât şi îşi dădu seama că degetele îi erau îngheţate. „Ce e cu mine?” se gândi ea. Şi repetă în şoaptă: „Din pricina unei fete… din pricina unei fete… Ce fată? Ce înseamnă asta?”

Trecură câteva minute, apoi tânărul intră ca o furtună. Îşi vărsă proasta dispoziţie mai întâi pe uşa unui dulap pe care o deschise fără rost pesemne, pentru că o trânti numaidecât la loc. Apoi răsturnă o tavă de tablă care răsună ca un tunet şi îmbrânci cu putere scaunele, de parcă voia să le facă să execute o cavalcadă în jurul odăiţei.

— Serge! îl strigă sfios Élisabeth.

El se opri.

— Ah! eşti aici? Vino încoa. Ce mutră caraghioasă faci! Ce e cu tine?

Élisabeth rămase încremenită în faţa chipului aceluia mânios. Nu-şi mai aducea aminte ce voise să spună. Se uita, fascinată, la ochii aceia cruzi pe care furia îi făcea să pară negri şi la răvăşeala cumplită a părului lui galben, în care pâlpâia aur.

— Pleacă de-aici! spuse el deodată cu putere.

Ea se dădu înapoi până în cadrul uşii şi simţi că îi dau lacrimile. Serge o privi în tăcere mai mult de un minut, apoi cu o voce înceată, care tremura puţin:

— Întoarce-te în bucătărie!

Élisabethei i se urcă sângele în obraji, dar nu se clinti. Printr-o hotărâre subită, Serge îşi băgă mâinile în buzunare şi făcu doi sau trei paşi către ea, fără s-o slăbească din ochi. Fetei i se făcu frică, dar ceva o sfătui să-l înfrunte pe flăcău.

— De ce îmi vorbeşti aşa? întrebă ea.

Erau atât de aproape unul de altul încât trupurile li se atingeau. Băiatul o împinse cu umărul în bucătărie. Ea se împiedică şi fu gata să cadă, dar el o ţinu. Élisabeth îl auzi închizând uşa cu călcâiul şi o voce care gâfâia puţin, care abia se desluşea, şopti deasupra ei aceste cuvinte care o făcură să tremure de fericire:

— Îţi vorbesc cum vreau, pentru că eşti a mea.

Urmă o clipă de şovăire, în timpul căreia Élisabeth auzi bătaia inimii din pieptul lui Serge, ca pe zgomotul îndepărtat al unui pumn care lovea într-o uşă. Şi deodată îi simţi mâinile mari, brutale şi delicate, în păr, în jurul gâtului şi, pe ochi şi pe obraji, respiraţia gurii aceleia lacome care îi căuta gura. Se abandonă cu stângăcie, neştiind bine ce voia de la ea. Simţea, în braţele astea care îi strângeau trupul fermecător mai să-l fărâme, un fel de frică voluptuoasă, pentru că i se tăiase respiraţia şi-i părea că va muri aşa, înăbuşită de acest om. Un vâjâit uriaş umplea încăperea, era zumzetul sângelui în capul ei. Élisabethei îi păru că auzea nişte căruţe alergând pe pietre, apoi vocea unei mulţimi nenumărate. Trupul lui Serge se prefăcu în beznă în ceva supranatural care o devora, aşa cum devorează un animal alt animal mai mic.

Îşi smulse obrazul de sub sărutările flăcăului şi îngână „Dă-mi drumul, Serge”. El deveni pe loc

foarte blând şi o luă în braţe aşa cum ar fi luat un copil, ca să-l legene.

— Te-am speriat? întrebă el. Să nu-ţi fie frică, Élisabeth.

Îi spunea pentru prima oară pe nume. Ea îl cuprinse cu braţele de gât şi-şi sprijini capul de pieptul lui.

— Ce bine miroase părul tău! şopti el aproape neauzit. Şi adăugă după o clipă de gândire: „Să nu iei aminte când mă înfurii. Totdeauna îmi trece repede. Ai să vezi că am să fiu drăguţ cu tine".

— Plecăm în noaptea asta? îl întrebă ea.

— Da, numaidecât, după ce au să se culce.

Se duse până la scaun şi după ce fata se aşeză, se lăsă pe vine şi-şi puse capul pe genunchii ei.

— Unde ne vom duce, Serge?

— Întâi la Hestrus, dincolo de pădure. Cunosc pe-acolo un domn care… Are să ne ajute.

O mângâia pe când vorbea, apoi tăcu, mişcat că o simţea încă tremurând în mâinile lui. Élisabeth stătea neclintită. Îi părea că tăcerea, ruptă adineauri de şoaptele lor, se împlinea deasupră-le ca o apă deasupra a doi înecaţi care cad la fund. În beţia clipei acesteia se strecura şi puţină nelinişte, de parcă plăcerea trebuia să se învecineze totdeauna pentru ea cu o teamă instinctivă. Degetele ei atinseră obrazul tânărului, apoi ceafa şi, deodată, cu o pornire subită, se aplecă asupra lui şi strânse la piept capul acela rotund cu urechi fierbinţi. Tot ceea ce dormea în ea se trezi brusc şi simţi cum o emoţie mai puternică decât frica îi ia locul. Fu pustiită de o foame, de o sete necunoscută. Până atunci nu avusese decât senzaţia vagă şi înăbuşită ca senzaţiile din vis, dar acum era o suferinţă sfâşietoare pe care nu ştia cum s-o îndure. Ar fi primit să moară în clipa aceea şi poate că ar fi murit fericită.

Atunci auziră un glas care îl striga pe Serge. Tânărul strânse uşurel mâinile Élisabethei şi şopti:

— Dacă nu răspund, au să bănuie până la urmă ceva. Rămâi aici. O să fim liberi peste mai puţin de un ceas.

Ea îl sărută plângând şi-i ceru să jure că aveau să plece în noaptea aceea. După ce ieşi, rămase multă vreme nemişcată pe scaunul pe care o lăsase. Orice curiozitate se stinsese în ea, nu mai simţea că trăieşte. Apoi dorinţa de a-l vedea iar pe Serge şi poate şi de a suferi o atrase din nou în oficiu.

Îl zări pe flăcău la oarecare distanţă de foc, nemişcat, cu faţa cam îmbujorată, cu părul răvăşit, cu o expresie gânditoare şi în acelaşi timp arzătoare, care făcu să-i bată inima, pentru că nu se mai îndoia că era în întregime al ei. Aşa cum sta, cu braţele încrucişate pe piept, semăna a copil prin prospeţimea tenului, a bărbat prin aerul acela dispreţuitor şi hotărât, care făcea din Élisabeth roaba lui. O poruncă a domnului Bernard îl scoase din visare. Abia atunci fata văzu că oaspeţii erau mai mulţi decât adineauri.

O făptură mică, zbârcită, vorbea cu mama domnului Edme, care nu-şi părăsise locul de lângă foc, dar acum îşi încălzea spatele, după ce îşi încălzise pântecele. Noua venită, îmbrăcată într-o rochie de casă violetă ale cărei cute cădeau pe papucii negri mult prea lungi pentru ea, legăna ca pe un copilaş pisica cea mare, cu pete albe şi roşii, pe care Élisabeth o ştia. Animalul nu prea putea răbda dovezile de dragoste pe care i le dădea stăpâna lui şi i se răsucea în braţe, scotea ghearele.

— Vezi, spunea doamna cea bătrână dând capul pe spate ca să se ferească de o lovitură de labă din partea celei căreia îi spunea copilul ei, are voinţa ei, dar mă adoră. Nu-i aşa, Mumu?

Animalul o scuipă în bărbie.

— Nu mai e la fel ca înainte din ziua în care Agnel a închis-o din greşeală cu fetiţa aceea pe care ne-o ascundeţi, spuse bătrâna doamnă.

Mama domnului Edme îşi aplecă ochii asupra celei care îi vorbea şi care îi venea cam până mai sus de talie.

— Mai întâi că nu ascund pe nimeni, rosti ea cu linişte şi dispreţ şi pe urmă Élisabeth nu e o fetiţă, e aproape o femeie.

— Ah, da? zise bătrâna. Bine. În orice caz, cântă bine la pian. Ne venea să ţopăim Cornéliei şi mie când am auzit-o, în prima zi.

Domnişoara Éva îşi ridică capul ciufulit, ochii pe jumătate închişi de oboseală.

— E timpul să dorm, spuse ea simplu. Iertaţi-mă.

Şi sprijinindu-şi capul pe braţ, aţipi.

— Stă de veghe de trei zile, şopti Cornélie. Şi Agnel. Nu, comoara mea, n-ai să scapi. (Cuvintele astea se adresau pisicii care se răsucea de furie în braţele ei.) Domnul Edme se teme atât de tare să nu i-o fure cineva pe Élisabeth, de-a pus pază în jurul ei? întrebă ea cu un glas în care răsuna amărăciunea geloziei.

— Linişte! porunci mama domnului Edme, care îşi încruntă ameninţător sprâncenele. Solange, nu vorbi pe tonul acesta despre fiul meu şi nu te amesteca în ce nu te priveşte.

Bătrâna nu mai răspunse nimic, se aşeză cu umilinţă pe marginea unui scaun şi-şi dădu toată osteneala să potolească animalul înfuriat, care zgâria aerul cu labele încordate. Putea avea şaizeci de ani; părul ei alb era adunat în vârful capului într-un coc sărăcuţ, pe care ghiceai că-l făcuse în grabă, dintr-o singură învârtitură de deget. Chipul ei scofâlcit şi galben era străbătut de nenumărate zbârcituri care nu-i ştergeau totuşi expresia aceea de veselie nevinovată pe care o au uneori călugăriţele bătrâne.

— Vezi, îi spunea pisicii care se zbătea mereu, mama a vorbit prea mult, ca de obicei. Ar fi trebuit să stea liniştită ca mătuşa ta Cornélie, care e atât de inteligentă. Nu te mai zbate aşa, sufletul

meu, ai s-o zgârii pe mama. Ce ne pasă nouă că Élisabeth aia e aici, dacă domnul Edme e tot atât de drăguţ ca de obicei? Uneori îmi spun că nu e rău să avem puţină tinereţe la Fontfroide. Cu toate astea, când am aflat că are să vină Élisabeth, Minet, am avut o impresie ciudată, nu prea plăcută. Degeaba ne spune domnul Edme că are să fie drăguţă cu toată lumea şi că totul va merge bine… Na, Minet a zgâriat-o pe mama!

Scoase un strigăt şi dădu drumul animalului înnebunit, care ţâşni peste umărul ei şi pieri. Doamna cea bătrână îşi privi cu o mirare dureroasă mâinile pe care şiroia sângele, pe când domnul Agnel muia capătul unui şervet într-un pahar cu apă.

— Ce matern e! făcu Cornélie.

— Nu mă dor atât de mult zgârieturile astea, dragă Agnel, se smiorcăia Solange aducându-şi o parte a rochiei de casă pe piept, mă doare faptul că, la drept vorbind, nu mă iubeşte.

Sunetul plângăreţ al acestor cuvinte fu acoperit de un zgomot răsunător care atrase toate privirile spre uşă. Se iscă un fel de tărăboi general şi fata, care nu-şi părăsise postul, văzu intrând un om, cu un aer de mare grabă. Semăna, cu braţele lui prea lungi şi cu barba care îi mânca obrazul până sub ochi, cu o maimuţă antropoidă îmbrăcată într-o redingotă de pastor mai mult decât cu un om. Analogia era cu atât mai izbitoare, cu cât se mişca cu o sprinteneală mai curând de animal decât de om şi mergea cu genunchii îndoiţi.

Élisabeth băgă de seamă că, la ivirea acestui personaj, toată lumea se dădu înapoi, chiar mama domnului Edme, care se trase în spatele unui scaun, chiar Serge, care puse tava pe masă şi se îndreptă către fundul odăii. Până şi ea, cu toate că era în siguranţă în oficiu, se simţi cuprinsă de un fel de repulsie când îl văzu pe acel om negru tropăind cu picioarele lui uriaşe pe lespezile sonore. Cu toate astea, oricât de ciudată era

înfăţişarea lui, două lucruri îi părură familiare şi le recunoscu uşor. Recunoscu mai întâi ghetele mari cu nasturi pe care le văzuse la uşa domnului Edme şi, aproape numaidecât, vocea care ieşea din trupul acesta puternic şi urât.

— Agnel, strigă omul întinzând o mână acuzatoare, m-ai trezit cu două ceasuri mai devreme. Te dau afară!

Toată lumea se îndepărtă de domnul Agnel, de parcă ar fi fost ciumat.

— Pe conştiinţa mea, rosti Agnel, domnule Urbain, vă jur…

— Te dau afară, mă auzi?

— Da, domnule Urbain.

Bietul om tremura atât de tare, încât trebui să se rezeme de spătarul unui scaun şi-şi duse mâna la cap de parcă ar fi şi simţit prezenţa unei răni. Totuşi rămase pe loc şi făcu eforturi vădite ca să susţină o privire în care sclipea ura şi un fel de bucurie rea. Ochii domnului Urbain, mici şi căprui, erau ascunşi sub sprâncene groase, stufoase. Se vedea că nasul foarte mic, cu nări căscate, fusese zdrobit de un pumn. Gura nu i se mai vedea în claia de păr cenuşiu, dar părţile feţei peste care nu năpădise părul dovedeau o sănătate zdravănă. Ai fi crezut, ai fi sperat poate, pentru ca lucrurile să fie verosimile, să fie murdar, dar acest om al cavernelor vădea un fel de cochetărie în prospeţimea albiturilor lui. Îmbrăcămintea lui era funebră şi cercetă, unghiile curate, ghetele lustruite peste poate, ca pentru o nuntă sau o înmormântare.

Departe de a-l lovi pe domnul Agnel, aşa cum părea acesta că se teme, îşi puse mâinile la spate şi se mulţumi să-l privească, trăgându-şi capul mic, rotund, între umerii grei.

— Te opresc să te plângi domnului Edme, şuieră el. S-o ştergi pe tăcute. Nu te mai vrem la Fontfroide.

Victima îl privi cu ochi mari, tulburi şi umezi, fără să-i răspundă.

— Şi să nu încerci să-i şopteşti ceva domnului Edme în spatele meu, urmă domnul Urbain. Am o ureche de vânător.

— … ureche de vânător, bâigui domnul Agnel, da, domnule Urbain.

Domnul Urbain îl înlătură cu un gest nerăbdător şi se îndreptă către grupul care se aduna din nou ceva mai departe. Éva, trezită brusc adineauri, dormea acum într-un fotoliu în care se ghemuise ca un animal înfrigurat.

— Dacă s-ar mai plivi puţin, aici, n-ar fi inutil, spuse domnul Urbain cu o voce care trecea prin mustaţa lui groasă ca printr-un căluş. La Fontfroide e prea multă lume, prea multe rude sărace şi de o înrudire atât de îndepărtată încât ar fi nevoie de un binoclu ca s-o vezi.

— Oh, făcu Cornélie.

Domnul Urbain se scutură ca un urs şi-şi plimbă privirea bănuitoare asupra chipurilor acelora neliniştite.

— Am să vorbesc despre asta cu vărul meu Edme, bombăni el. Avem prea mulţi aşa-zişi colaterali de hrănit printre noi.

— Foarte adevărat! rosti deodată domnul Bernard, care se aşezase într-un fotoliu, lângă foc. Prea mulţi colaterali, aşa-zişi colaterali, printre noi. Pe scurt, guri inutile.

Un geamăt comentă cuvintele astea: domnul Agnel ai cărui obraji se acoperiseră de lacrimi.

— M-aş fi lipsit de hrană, aş fi cerşit în sat! strigă el cu violenţa proprie timizilor.

— Scoate-ţi şorţul, Agnel şi şterge-o înainte de venirea vărului meu, porunci domnul Urbain.

— Nu pot decât să-l aprob pe Urbain, zise domnul Bernard, punând picior peste picior. Agnel nu face, în adevăr, parte din familie. Şi apoi, nu-l găsesc niciodată destul de potrivit cu societatea noastră.

Bucuria de a se simţi în afară de primejdie îi inspira cuvinte obraznice. Urmă:

— Mă enervează. Se bâlbâie… Are o manie a inscripţiilor monumentale care mă dezgustă.

— Haide, Agnel, şorţul! strigă domnul Urbain.

Bătrânului servitor îi pieri sângele din obraji, începu să-şi desfacă baierele şorţului cu gesturi de automat.

— Mi-e totuna, mormăi el, cu privirea fixă a unui om care urmăreşte un gând dificil şi ajunge la o concluzie, mi-e totuna, am să mă culc în grădină.

Întinse şorţul domnului Urbain, care i-l smulse din mâini. În clipa aceea, mama domnului Edme făcu un pas înainte.

— Nu-mi place prea mult bătrânelul ăsta, rosti ea cu o voce liniştită şi puternică. Dar trebuie să recunosc un lucru: că munceşte. Şi pe urmă, l-ai dat afară cel puţin de cinci ori în douăsprezece luni. Rămâne de văzut dacă fiul meu are să te aprobe de data asta.

Domnul Urbain aruncă şorţul în obrazul lui Serge, care trecea pe lângă el.

— Am să-l pun să aleagă între mine şi Agnel, spuse el furios.

— Bravo! aprobă domnul Bernard cu glas scăzut.

— Atenţie, Bernard, reluă mama domnului Edme fără să se tulbure, dacă i-aş vorbi fiului meu despre ştrengăriile prietenului tău Serge, s-ar putea să-l dea şi pe el afară.

— Dar Serge mi-e mult mai folositor, mamă, e inteligent, spuse tresărind domnul Bernard, Serge e… descurcăreţ.

Serge, care stătea lângă el, îl privi batjocoritor.

— Aşa e, urmă domnul Bernard, împins parcă la marginea indiscreţiei de tăcerea cu care îi erau primite cuvintele, nu vă daţi seama ce a fost Serge pentru mine, de ceea ce este încă, vreau să spun de serviciile preţioase, nenumărate…

Domnul Urbain, a cărui furie se potolea, se apropie de tânăr.

— De Serge nu ne putem lipsi, spuse el, are să rămână.

Îl mângâie, familiar, cu mâna lui mare pe spate, dar Serge se îndoi din şale cu o graţie felină ca să scape de dezmierdarea asta de gorilă şi se duse repede să-l găsească pe domnul Agnel, care plângea după un paravan.

— Nu plânge! îi şopti el. Ştii bine că e o prefăcătorie, ca totdeauna. Stai acolo, au să creadă că ai plecat.

— Mi-e teamă, spuse domnul Agnel pe acelaşi ton, mi-e teamă că n-am să-l mai văd pe domnul Edme.

— Dobitocule.

De abia rosti aceste cuvinte şi uşa se deschise, dar atât de încetişor de data asta, încât nimeni n-o auzi, nici chiar domnul Urbain, care îl căută din ochi pe domnul Agnel cu ideea fixă să-l dea afară. Noul-venit închise uşa domol şi traversă partea cea mai întunecată a sălii, fără să fie zărit de cineva. Era un om scund, îmbrăcat cu multă grijă într-un costum cafeniu-închis care îi scotea în evidenţă paloarea foarte mare a feţei. Pe chipul lui uscat trăsăturile desenate cu îndrăzneală păreau a nu avea destul loc; nasul era drept dar puternic, sprâncenele dese. Ochii larg deschişi şi de un negru-adânc, care ardeau cu o strălucire pe care o înteţeau cearcănele vinete de sub pleoape, îi dădeau acestui om ceva din frumuseţea intimidantă şi aproape orientală pe care o au personajele din mozaicuri. Părul îi era cărunt, însă bărbia i se acoperea cu o barbă scurtă, de cărbune, a cărei replică slugarnică era barba domnului Agnel şi, imitaţie ceva mai independentă, barba domnului Urbain. Mergea fără zgomot, cu un pas egal şi liniştit care îl duse până la locul unde se aşezase doamna Angéli cu fiica ei. Ea dormea, fără îndoială, pentru că el se întoarse numaidecât şi

stătu un moment la oarecare distanţă de grupul pe care îl privi în tăcere. Niciunul dintre oaspeţi nu-l văzu. În adevăr, toţi se întorseseră către focul care arunca văpăi sălbatice şi neliniştite până în umbra bolţii, dar s-ar fi spus că-i simţeau în chip misterios prezenţa, pentru că tăceau.

Trecură câteva minute fără să fi schiţat un gest, fie că focul le ţintuia cu puterea lui fascinantă pe toate aceste persoane atât de zbuciumate cu o clipă mai devreme şi a căror încremenire subită era aproape spăimântătoare, fie că ascultau de un consemn tainic, pe care nu cutezau să-l calce. În sfârşit, noul-venit se ridică şi rosti câteva cuvinte pe care fata le auzi de parcă s-ar fi aflat lângă ea, cu toate că vorbea foarte încet, pentru că vocea lui dulce şi cuceritoare călătorea în tăcere până în fundul sălii.

— Prieteni, spuse el, nu v-aş vedea atât de serioşi cum sunteţi acum, dacă nu v-aţi aduce aminte de ceea ce v-am spus altădată. Pe vremea când eram mai bogaţi, vă repetam din când în când că acordaţi un credit prea generos unei lumi amăgitoare şi că această lume nu-l merită. Dacă aţi fi ascultat avertismentele mele, aţi fi văzut treptat lucrurile decolorându-se în jurul vostru şi pierzând acel aer de realitate care vă înşală. În chipul acesta, dorinţa de a poseda s-ar fi stins în voi. De ce nu cultivaţi gustul nevăzutului! Aţi trăi ca mine, în această nepăsare fericită în care mă aflu de ani întregi, sigur că nimic nu ne poate atinge, de vreme ce nu există nimic din tot ceea ce ne îngrijorează. Aţi crezut toţi, orbeşte, în solid şi n-am fost pentru voi decât un original inofensiv, ale cărui cuvinte vă distrau. Vă părea rău numai că nu făceam scamatorii cu un joben şi nişte eşarfe, în vreme ce eu vă ceream să căutaţi împreună cu mine Palatul de Nicăieri, în care sufletul se odihneşte în sfârşit. Dar nu vreau să vă ţin o lecţie. Să se aducă lumini!

— Lumini? întrebă Serge. Nu mai avem decât un pachet de lumânări.

— Aprinde-le pe toate, răspunse domnul Edme, făcând un gest cu mâna. Vreau să fac concurenţă zilei.

Ultimele cuvinte fură rostite cu o voce mai sonoră, care făcu toată lumea să tresară şi câteva feţe se întoarseră către el cu o expresie neliniştită şi aproape înfricoşată. Cornélie şopti ceva la urechea surorii ei, iar domnul Bernard dădu din cap. În clipa aceea, mama domnului Edme îşi părăsi locul de lângă sobă şi se îndreptă cu pasul ei mare, greu, către fiul ei.

— Ce ai în seara asta? îl întrebă ea. Ştii că nu mai avem niciun ban şi vrei să faci lumină?

Ultimul ei cuvânt păru că îl izbeşte şi îl repetă de parcă i-ar fi găsit un sens misterios. O expresie de îmbătare trecu peste trăsăturile lui, ai fi spus că o lampă plimbată pe dinaintea acestui chip arunca un reflex în ochii lui nemişcaţi.

— Să aprind lumânările? o întrebă Serge pe mama domnului Edme.

Ea ridică din umeri.

— Fă ce-ţi spune el să faci, răspunse ea şi se aşeză cu spatele la toţi cei ce se aflau acolo.

— Prieteni, spuse deodată domnul Edme, am să vă povestesc un vis pe care l-am avut acum câţiva ani. Am visat că mă aflam cam aici unde ne aflăm acum, dar într-o epocă atât de îndepărtată, încât n-aş putea s-o situez. În orice caz, Fontfroide nu exista încă pe atunci. Ştiam totuşi că va exista într-o zi, pentru că îmi aduceam aminte de ea, dar memoria mea, printr-un soi de optică a visului, juca în împrejurarea asta rolul intuiţiei.

După ce a trecut prima emoţie de a mă simţi atât de departe în timp fără să fi schimbat locul, am privit la picioarele mele şi am văzut un lac mic, a cărui apă neagră oglindea luna. De jur împrejur desişuri mari îşi frecau ramurile în vânt şi eu ascultam cu uimire zgomotul acesta familiar. Mi se

părea, în adevăr, că acum câteva veacuri totul trebuie să fi fost altfel. Am luat puţin pământ şi l-am mirosit, am cules un mănunchi de izmă şi i-am aspirat mireasma. După ce m-am liniştit puţin, am dat ocol locului şi am cutezat să intru în pădure, dar fără grabă. Din vreme în vreme mă uitam în urma mea ca să mă asigur că eram singur şi că nimănui nu-i trecea prin cap să mă urmeze, pentru că în mine se năştea un gând tulburător pe care nu-l avusesem niciodată: acela că nicicând nu ştim exact ce se petrece în spatele nostru. M-a cuprins bănuiala că nu toate ramurile care trosneau erau cele pe care călcam eu şi, ca să-mi lămuresc bănuielile, m-am uitat înapoi, dar n-am văzut pe nimeni.

M-am întors acolo de unde plecasem şi m-am hotărât să mă plimb în jurul casei, chiar pe lângă zidurile ei. Fără îndoială, casa asta nu exista decât în memoria mea, sau, dacă vreţi, în imaginaţia mea. Ce e, de fapt, imaginaţia, dacă nu memoria a ceea ce nu s-a petrecut încă? Mergeam deci de-a lungul zidurilor Fontfroidei de parcă ele s-ar fi ridicat în adevăr deasupra mea şi trecutul, prezentul, viitorul se încurcau atât de minunat în mintea mea, încât pipăind aerul gol, mi se părea că simt sub palmă o suprafaţă răcoroasă şi zgrunţuroasă. Câtă îmbărbătare în singurătatea aceea! Mi se părea că marea casă mă ocrotea, că îşi întindea umbra deasupra mea ca pe o aripă.

Treceam pe sub ferestrele care dau spre nord. În dreapta mea, lacul se înfiora sub vânt. La stânga mea, tufişurile alcătuiau o masă nelămurită şi sinistră pe care luna arunca reflexe metalice, dar acolo unde se ridicau zidurile casei imateriale, niciun mărăcine nu-mi împiedica paşii. Mergeam mereu, nu mai eram speriat, ci curios. Cred chiar că am început să alerg, atât mă grăbeam să ajung la uşă. Când am ajuns la fortificaţiile care le formează turnuleţele, am ridicat ochii către coama acoperişului casei noastre şi o clipă mi s-a părut că

văd acolo ceva. M-am uitat mai atent şi am crezut că mă înşel. Dar nu mă înşelam: era Fontfroide, nici foarte limpede, nici foarte ascunsă. Strălucea blând ca un castel de sticlă înfăşurat în ceaţă. Şi pereţii ei, tot atât de uşor străvezii ca sticla, lăsau privirile să pătrundă înlăuntrul odăilor şi de-a lungul galeriilor. Ghiceai chiar şi forma zveltă a carpenilor şi a frasinilor care mărginesc casa de cealaltă parte.

Uimit la culme, m-am crezut la început victima farmecelor făcute de un vrăjitor şi m-am îndoit de simţurile mele. „Ca să mă conving eu însumi, m-am gândit, ar trebui să pot intra în casa asta care există şi nu există în acelaşi timp. Pentru că mâna mea, dacă o atinge, nu simte decât o rezistenţă iluzorie şi va trece uşor prin zidurile astea, fără să se teamă de vreo primejdie care mă face s-o trag înapoi. Şi ochii mei văd, sau cred că văd, pietre, ferestre, ardezii şi sobe, dar neclar şi aşa de parcă vederea le-ar fi înceţoşată de vreun accident. Totuşi, să căutăm uşa.” Am găsit-o la locul ei obişnuit şi, cu inima bătând, am deschis-o.

— Dumnezeule! făcu Cornélie, cu jumătate de glas.

— Pe prag am fost cuprins de o îndoială. Prieteni, în asemenea împrejurări e primejdios să te îndoieşti. Cel care vrea să meargă în vid, trebuie să se asigure mai întâi că nu crede în vid. Oricum ar sta lucrurile, m-am oprit pe pragul casei minunate şi am privit lacul de la picioarele mele, pentru că deasupra acelei ape negre, în care nu se oglindea decât luna, se înălţa casa. Raţiunea îmi spunea că dacă mai fac un pas risc să mă înec. Şi cu toate astea, prieteni, ţineam mâna pe clanţa unei uşi. Atunci am băgat de seamă un fenomen ciudat: de fiecare dată când îmi vorbea raţiunea, clanţa aceea se topea în mâna mea, dar de câte ori mă pândeam că o strâng în adevăr în mână, o strângeam. După ce am pregetat puţin, m-am hotărât să închid ochii şi să fac acel pas hotărâtor.

Cu ce încântare am simţit sub picioarele mele piatra vestibulului! Da, mergeam pe ceva solid. Mă duceam şi mă întorceam de la o uşă la alta, fără teamă, cu capul uşor de parcă aş fi băut un vin tare. Dacă mi se păruse vreodată că acea casă nu există în altă parte decât în mintea mea, acum socoteam părerea asta nebunească şi ca s-o desfid, loveam cu călcâiul piatra pe care privirea mea n-o mai putea străbate, pentru că în jurul meu toate, pardoseala, zidurile, tavanele, deveniseră opace.

Ca să spun drept, şovăiam să mă urc la etajele superioare, dar scara părea de atâta bună credinţă, încât am cutezat. Şi iată-mă rătăcind din odaie în odaie între aceşti pereţi pe care îi loveam cu palmele ca să mă asigur că nu visez. Fără îndoială că aţi vrea să ştiţi cu ce se deosebea casa aceea de asta care ne ocroteşte azi. Trebuie să ştiţi că era foarte albă. Mese lungi, studioase, scaune drepte, îi subliniau mai mult decât îi stricau acel aer de nuditate monahală care e atât de plăcut anumitor suflete. Niciun lucru inutil nu-ţi mângâia, nici nu-ţi enerva ochiul. Străbătând odăile acelea mari, goale, în care răsuna zgomotul paşilor mei, mă simţeam pătruns de o bucurie atât de dulce, încât cuvintele n-ar putea-o zugrăvi decât în parte. Mi se părea că aici deveneam mai bun şi mai inteligent şi că aerul cu care mi se umplea pieptul îmi hrănea creierul cu un element subtil şi magic. Multe lucruri pe care nu le înţelesesem până atunci îmi apărură deodată de o simplitate admirabilă. Nu mă mai frământa nicio dorinţă. Îndoiala, părerile de rău, tristeţea mă părăsiră, ca şi nesiguranţa a ceea ce suntem. Prieteni, dacă mi-aş aduce aminte tot ceea ce am învăţat în casa aceea, aş fi omul cel mai savant şi cel mai folositor. Din nefericire, amintirea acelei ştiinţe tot atât de preţioasă ca viaţa mi-a fost răpită când m-am trezit, aşa cum îi e smulsă unui hoţ prada pe care o duce cu el. În adevăr, mă strecurasem ca un hoţ până în acea regiune inaccesibilă de obicei, ocrotită de

Himalaiele disperării, care, de fapt, nu există decât înlăuntrul nostru.

În clipa aceea, Serge care lipsise câteva minute, se întoarse cu două sfeşnice de aramă pe care le puse pe masă, ca să le aprindă lumânările. Nimeni nu-i băgă în seamă prezenţa, atâta putere aveau cuvintele domnului Edme asupra micului grup de bărbaţi şi de femei. Aveau toţi un sentiment de pace şi de siguranţă, la grade diferite şi fără să înţeleagă totdeauna ceea ce auzeau. Frazele mici, liniştite, rostite cu o voce egală, duceau cu ele un mesaj de o blândeţe ciudată. Unii se împotriveau la început, apoi se lăsau cuceriţi de graţia asta insinuantă. În clipa în care, dintr-o dată, nu mai aveau niciun ban şi viitorul îi ameninţa cu atâtea griji, făptura neobişnuită care stătea în faţa lor ca să le vorbească despre nişte visuri şi o lume pe care nimeni n-o văzuse niciodată, vrăjitorul ăsta fără baghetă magică, le adormea până la urmă grijile. Până şi domnul Bernard începea să asculte cu un fel de plăcere enervată ceea ce numea în sinea lui nebunii. Restul auditoriului se arătă mult mai uşor de convins.

— Înlăuntrul nostru, reluă povestitorul, nu e foarte departe şi totuşi e atât de departe, încât nu ne ajunge o viaţă întreagă ca să ajungem acolo. Acesta e sensul celor pe care l-am înţeles la Fontfroide, care există şi nu există, după cum veţi vrea s-o înţelegeţi.

— N-am priceput foarte bine, dar e original, spuse domnul Urbain.

— Oh! eu am înţeles foarte bine, rosti străina care se uita în gol cu o privire grea şi gânditoare. De ce n-ar exista fantome de case, aşa cum există fantome de oameni? Casa pe care a văzut-o domnul Edme era o fantomă.

— Casa pe care a văzut-o domnul Edme e una dintre numeroasele construcţii ale acestui spirit rodnic, şopti domnul Bernard, potrivindu-şi ochelarii.

— E tot ceea ce vreţi, reluă domnul Edme cu blândeţe şi încă multe alte lucruri. Nu e niciodată acolo unde credeţi că o veţi vedea, dar veţi ajunge într-o zi la ea, fără să ştiţi cum. Zidurile ei nu se vor nărui niciodată. Dar ar fi destul să credeţi o clipă că nu există, pentru ca ea să piară pe loc.

— Casa ta nu e o fantomă, spuse domnul Bernard, e o şaradă.

Cuvintele acestea răsunară în tăcere. Serge aprinsese ultimele lumânări şi privirile se întorceau către flăcăruile care aruncau un reflex de aur pe chipurile atente. Acum nu se mai aflau pe faţa de masă albă decât două sfeşnice de aramă, aşezate faţă în faţă, cu un aer negrăit de solemnitate şi splendoare. S-ar fi spus că se pregătea o sărbătoare.

— Prieteni, spuse deodată domnul Edme, în casa pe care v-am descris-o mă plimb de ani întregi, în fiecare zi, în fiecare noapte. Acolo e adevăratul refugiu împotriva grozăviilor vieţii, e fortăreaţa sufletului, în care nu pătrunde ura, în care se risipeşte orice frică, în care spiritul aruncă povara istovitoare a minciunii şi a iluziilor. Văzută din ea, lumea noastră apare într-o lumină nesigură, rece şi sinistră, ca prima lucire a zorilor. Ne trezim dintr-un vis urât. Nici moartea, nici boala, nici dezamăgirile din dragoste, nici ruina, nimic din visul ăsta rău nu e adevărat. Totul e în altă parte, prieteni, tot ce e adevărat e în altă parte.

— Bietul meu copil, aiurezi, spuse mama domnului Edme, luându-l de mână.

— Nu, mamă, răspunse el. Dacă vrei, pot să te duc acolo unde vei fi totdeauna fericită. Vrea să ne întovărăşească vreunul dintre voi?

— Da, eu, spuse numaidecât domnul Agnel care ieşi de după paravan. Îşi pusese iar şorţul, dar şi-l scoase în grabă.

— Cum? mârâi domnul Urbain, eşti încă aici?

— Plec, domnule Urbain, răspunse bătrânul prostănac, cu o faţă strălucitoare, plec cu domnul

Edme.

Îşi împături şorţul cu grijă şi îl puse pe masă, între sfeşnice.

— Treaba devine grozav de curioasă, zise domnul Bernard. Când plecaţi?

— Agnel n-are nevoie să plece, spuse domnul Edme care răspundea totdeauna serios la glumele fratelui său. E cu mine de mult.

— E cu putinţă? strigă domnul Agnel. Cu dumneavoastră, în casa aceea în care vă plimbaţi?

— Nu te îndoi, prietene.

— Pe naiba, făcu domnul Bernard care prindea curaj, ia te uită ceva nou. În vreme ce noi, în prostia noastră, credeam că Agnel mătură odăile sau găteşte, el dă o raită prin imaginar şi explorează o locuinţă necunoscută care ar fi Fontfroide, dacă ea ar exista, dar care, după toate aparenţele, nu există. Eşti atât de bogat în fantezie, dragul meu Edme, încât ai să mă convingi în curând că nici eu nu exist.

— Atunci nu mi-am pierdut vremea, răspunse domnul Edme.

— Ia te uită, făcu domnul Urbain, de câte ori cred că te înţeleg, deodată se schimbă treaba. Vere Edme, poţi să-mi spui limpede despre ce e vorba?

— Răspunde mai întâi la întrebarea mea, Urbain. Îl iubeşti pe Agnel din toată inima?

Domnul Urbain sări în sus şi bătu din picior.

— Îţi baţi joc de mine. Îl dispreţuiesc pe Agnel.

— În cazul acesta, răspunse zâmbind domnul Edme, îţi va fi greu să ne întovărăşeşti.

— Copilul meu, rosti mama domnului Edme care se ridică şi ea, vrei în adevăr să pleci de aici? Vorbeşte-mi ca unei femei bătrâne şi cumsecade, care nu e prea inteligentă. Spune, unde vrei să te duci?

— Nicăieri, mamă. Vom rămâne aici, dar în loc să fim trişti, vom fi fericiţi.

— Oh! făcu străina cu un glas dezamăgit, dar aţi spus că vom pleca.

Cornélie bătu deodată din mâinile ei mici şi uscate, care scoteau sunetul unor oase bine lustruite.

— Eu sunt convinsă că Fontfroide face parte din categoria caselor care se surpă, pentru că s-a minţit prea mult în ea.

— E, în adevăr, necesar ca vechea casă să se surpe, pentru ca să se poată reclădi alta, rosti domnul Edme. Vă aduceţi aminte că atunci când au plecat surorile cenuşii, izgonite de aci prin nişte legi, una dintre ele s-a întors pe pragul acestei odăi şi a spus, arătând urma lăsată de crucifixul cel mare pe perete: „Casa asta va dăinui atâta vreme cât va dăinui pe perete urma acestei cruci”. Ţi-ar fi răspuns, fără îndoială, Cornélie, că dacă minciuna pricinuieşte surparea caselor, cel mai mic ferment de viaţă spirituală împiedică pietrele să se disloce. Dar crucea s-a şters de pe zidul nostru, cu asta am spus tot. Şi vechea casă s-a surpat într-un fel pentru cei mai mulţi dintre noi, iar cea nouă există. Acolo, nicio furtună nu ameninţă pe cea care nu va avea sfârşit. O noapte necurmată, străvezie şi luminoasă, scaldă în razele ei marile odăi liniştite. Ochiul vede, prin ferestrele fără perdele o întindere de ceaţă albă care pâlpâie peste pajişti, între plopii negri şi stele, în cerul pe care nu-l tulbură niciodată fanfarele soarelui, în adâncul întunericului albăstrui. Sufletul rătăceşte, din adâncuri în adâncuri, între aceste lumi. O beţie extraordinară ne îneacă gândirea, o fericire ciudată, prieteni, ceva ca o ameţeală lungă, lipsită de spaima căderii şi sentimentul unei libertăţi nesfârşite. Din locuinţa asta imaterială în care vreau să vă duc, sufletul îşi ia avânt cu uşurinţa cu care ieşim noi din Fontfroide, aici, pe pământ. Dacă lepădaţi greutatea asta cumplită pe care o târâm de la naştere până la moarte, vă veţi ridica asemeni mie către regiunile veşnic liniştite ale

fericirii supranaturale. Vom urca mai întâi pe marea scară misterioasă căreia i-am descoperit intrarea în meditaţii şi în somn şi nu vă veţi teme pentru că voi fi cu voi.

— Ai să mă ierţi dacă nu vă însoţesc, spuse domnul Bernard.

— Cât despre mine, zise domnul Urbain scărpinându-se în barbă cu cele zece degete, mărturisesc o anumită curiozitate în privinţa acestei experienţe. În tinereţe am făcut spiritism. Am să merg deci cu dumneata, dragă vere, în locul acela puţin cam vag pe care îl lauzi atât, dar cu condiţia ca Agnel să rămână aici şi când zic aici, ştiu eu ce spun. N-o mai schimbăm pe urmă, nu-i aşa?

Domnul Edme, fără să răspundă la cuvintele astea, îşi părăsi locul de lângă foc şi se duse în mijlocul odăii, unde toate privirile îl urmară. Străina se ridică instinctiv. Solange şi Cornélie se lipiră una de alta, de parcă s-ar fi temut ca zidurile să nu piară în jurul lor, în vreme ce mama domnului Eţme se rezema de spătarul unui scaun şi-şi privea fiul cu o expresie de durere şi de nesiguranţă. Până şi Bernard întoarse capul după fratele lui. Domnul Agnel tremura şi zgomotul manşetelor lui se auzea în tăcere. Scena aceasta luă deodată un caracter extraordinar, în lumina îndoielnică şi schimbătoare pe care o răspândeau focul şi lumânările. O nelinişte generală cuprinse micul grup de persoane care se apropiară unele de altele, de parcă, depărtându-se de ele, domnul Edme ar fi dobândit ceea ce nu putuseră înfăptui cuvintele lui. El însuşi stătea neclintit într-un loc în care razele lumânărilor nu-l atingeau şi ochiul îi ghicea cu greu în penumbră silueta puţintică. Păru că se gândeşte câteva secunde, apoi continuă cu vocea lui joasă, care răsuna în toată încăperea.

— Prieteni, am aşteptat ziua asta ca să vă vorbesc despre o întâmplare care mi-a schimbat viaţa. La punctul la care am ajuns, mi se pare uşor

să rostesc în faţa voastră anumite cuvinte pe care ruşinea sau respectul faţă de om le-au închis în mine vreme de ani îndelungaţi. Am iubit odinioară o femeie şi femeia aceea a murit din vina mea. Până în clipa în care am întâlnit-o pentru prima oară, viaţa mea nu se deosebea de aceea a celorlalţi oameni, adică părea că n-are niciun sens. Urzeala zilelor mele era alcătuită din sâcâieli băneşti, din bucurii mici, răufăcătoare şi din misterul banal al aventurilor anonime. Apoi a venit o noapte în care ceea ce se numeşte întâmplare a adus femeia asta în mâinile mele. Nu era nici foarte frumoasă, nici inteligentă. Îmi plăcea şi în acelaşi timp mă scotea din fire. Calităţi care ar fi trebuit să nu trezească în mine decât sentimente frumoase, îmi aţâţau, dimpotrivă, un fel de furie. Sfiala ei, supunerea ei nemărginită, dragostea ei, mă duceau către actele cele mai nesăbuite. În loc să lovesc, aşa cum ar fi fost firesc, dovedeam exagerat o pretinsă drăgălăşenie şi o împingeam încet la disperare, aducându-i aminte că ziua în care trebuie să ne despărţim nu era departe. Mă iubea atât de mult, încât un simplu cuvânt din partea mea îi pricinuia, după cum doream eu, o bucurie pe care i-o potoleam numaidecât sau una dintre acele explozii de durere al căror spectacol e uneori atât de curios. Deşertăciunea mea se amuza de elanurile acestei naturi primitive şi, cum nu aveam niciunul dintre darurile fizice care justifică ascendentul unui bărbat asupra unei femei, îmi plăcea să-mi închipui că puterea mea se datora numai jocurilor inteligenţei mele. Fără îndoială că biata fată suferea din pricina asta, dar îşi iubea nefericirea până la a-şi pierde capul şi, dintr-un fel de ascetism al dragostei, renunţa la ea însăşi pentru mine. Eram fericiţi în felul nostru. După şase luni mi-am anunţat victima că aveam să ne despărţim. Spre marea mea surprindere, n-a plâns. Am mustrat-o pentru asta drăgăstos şi am lăsat-o singură, în după-masa aceea, s-a dus cu o trăsură

în vârful unei coline de unde putea vedea trenul pe care trebuia să-l iau eu şi s-a omorât, ceea ce nu era necesar, pentru că mă răzgândisem între timp printr-unul dintre acele capricii ale inimii, pe care nu suntem niciodată stăpâni pe de-a întregul.

Urmă o tăcere adâncă. Deodată străina lovi în masă.

— Totdeauna m-am gândit că eşti un laş, strigă ea.

Nimeni nu se clinti. Trecură câteva clipe, apoi glasul dulce şi măsurat urmă:

— Lipsit de fericirea de a face să sufere singura persoană care mă interesa, m-am gândit s-o caut pe fiica ei, ca s-o cresc după placul meu şi să regăsesc în fetiţă ceva din emoţiile pe care mi le dădea mama. La drept vorbind, era un copil drăguţ, puţin cam sălbatic şi, prin asta chiar, atrăgător. Dar reaua voinţă a destinului s-a împotrivit întâi la planul meu. Atunci m-am retras la Fontfroide într-o stare de spirit de a cărui descriere am să vă cruţ. Mi-am dat seama că eram îndrăgostit de cea pe care o pierdusem şi poate că şi de fiica ei. Patima asta dublă şi sterilă m-a muncit o bucată de vreme. În casa asta mare, goală, mă lăsam pradă plictiselii, cu voluptatea tainică pe care o gustă pesimistul în adâncul ceasurilor celor mai amare. Ce plăcere îngrozitoare şi desfătătoare, sufeream şi eu la rândul meu! Treceau săptămâni fără să închid ochii şi ajunsesem în acea regiune a vieţii în care sminteala sinuciderii începe să-şi exercite farmecul. Prins de curiozitate în privinţa morţii, de dorinţa de a încorona o viaţă ratată, de multe alte motive care mă împingeau să-mi distrug trupul, am înghiţit o doză de otravă pe care am socotit-o suficientă.

Toţi făcură un gest de surpriză, afară de mama domnului Edme, care nu se clinti. Domnul Agnel scoase un ţipăt.

— Neştiinţa mea m-a salvat, urmă domnul Edme. Doza era prea puternică, otrava şi-a

combătut ea însăşi efectele şi mama m-a îngrijit aşa încât peste câteva săptămâni am fost în afară de primejdie.

— Bietul meu copil, spuse mama domnului Edme, ce nevoie aveai să povesteşti toate astea? Astea nu-i privesc pe ei.

— Ceea ce nu ştii, mamă, continuă el, este că după boală m-am simţit cu totul altă persoană. Otrava înfăptuise într-un anume fel acea nimicire a trupului pe care o dorisem şi ceva s-a trezit în mine. Ceva, nu ştiam ce nume să-i dau, dar ştiam că trupul n-avea să mai împiedice omul interior să se dezvolte şi să făptuiască. Toate astea vă par nelămurite, dar eu vreau să vă vorbesc tocmai despre o lume nelămurită. Întâi, descoperirea asta mi-a dat o mare nelinişte. Eram ca un copil care e lăsat pentru prima oară să meargă singur. Mă temeam de singurătatea mea; mi se părea că o putere necunoscută mă atrage în adâncul tăcerii, dar spaţiul care trebuia străbătut era enorm. O dată sau de două ori m-am gândit că îmi pierd minţile şi m-am speriat. Atunci v-am chemat pe unul, apoi pe altul, să veniţi la Fontfroide.

— Generozitatea ta îmi pare acum mai puţin misterioasă, spuse domnul Bernard.

— Aveam nevoie de voi, urmă domnul Edme liniştit. Trebuia să simt în jurul meu acea căldură omenească fără de care opera mea ar fi rămas stearpă. În schimb, vă învăţam un adevăr esenţial, acela că noaptea e mai frumoasă decât ziua şi că la lumina celui mai spiritual astru, viaţa cea mai banală devine o aventură. Ne-am plimbat pe drumuri albe ca oţelul, aruncate ca nişte poduri peste adâncul întunecimii. Câmpia amorţită în îmbujorarea amurgului a intrat sub ochii noştri în starea aceea somnambulică în care copacii visează cu voce tare mişcându-şi capetele, în care pajiştile se înfioară ca nişte oameni adormiţi în aşternutul lor, în care apa bolboroseşte cu vocea ei de taină cuvinte fără şir, pe care nu le-ai auzi în larma

soarelui. Cerul negru îşi răspândeşte graţia misterioasă pe pământul pe care somnul l-a făcut atent. Totul doarme şi totul ascultă. Sufletul, eliberat de iluziile grosolane ale zilei, nu mai aspiră decât către lucruri nevăzute, îşi aduce aminte de ceea ce crede că n-a cunoscut niciodată. Rămânea cufundat într-o amorţeală ocrotitoare atunci când trupul se zbuciuma în lumina amiezii. Acum se trezeşte uşor, fericit şi uimit, în marele lui paradis nocturn.

— Adevărat, şopti străina cu o voce schimbată, asta simt şi eu când privesc stelele. Şi eu am simţit divinul tresărind în mine.

— Deplasând ceasurile vieţii voastre de fiecare zi, urmă domnul Edme, făcând din zi noapte şi din noapte zi, am izbutit uneori să vă fac să pătrundeţi până pe pragul unui domeniu care rămâne ascuns pentru omenirea normală. În cel mai potrivnic dintre voi, există o făptură care doarme şi ascultă de glasul meu. V-aţi plimbat cu mine mai des decât o credeţi, pe drumuri pe care pasul nostru nu mai răsuna. Voi nu ştiţi cine sunt eu. Ştiţi şi mai puţin cine sunteţi voi. Mă aflu aici ca să v-o spun şi să vă aduc acolo unde veţi fi pururi fericiţi. Agnel!

— Da, domnule Edme.

— Du-te s-o cauţi pe Élisabeth în odaia ei...

— Élisabeth! strigă domnul Bernard. Ce vrei să faci din fetiţa asta?

— Ai s-o ştii peste o clipă. Haide, Agnel, de ce stai locului? Du-te, prietene. Dacă doarme, s-o trezeşti.

Domnul Agnel făcu câţiva paşi spre uşă, apoi se opri deodată, se întoarse către stăpânul lui şi îl privi fără să spună nimic.

— Agnel, întrebă domnul Edme, ce se întâmplă?

— Pe dracu, spuse domnul Bernard, îi e frică să nu pleci fără el. L-ai fermecat, dragă Edme. Capul lui nu mai e în stare de judecata cea mai

simplă. Dacă i-ai spune că o să zburăm pe fereastră ar crede-o.

— Fără îndoială, îngână domnul Agnel. Şi văzând că domnul Bernard începe să râdă, adăugă încet: Ce-am spus? Nu înţeleg.

— Agnel va rămâne lângă mine, spuse domnul Edme. Dragă Urbain, vrei să baţi la uşa Élisabethei? Îţi cer un mare hatâr.

Tonul cu care fură rostite aceste cuvinte avu darul dorit asupra domnului Urbain, care se ridică cu un aer important, se trase de barbă, îşi dădu o palmă peste pântece şi-i făcu semn din cap domnului Edme că se înduplecă. Apoi se întoarse cu o sprinteneală uluitoare către domnul Agnel, îşi apropie obrazul de al lui şi îşi încruntă sprâncenele. Mulţumit de spaima pe care o citea în ochii bătrânului servitor, îşi înfundă mâinile în buzunarele pantalonilor şi ieşi pe uşă cu pasul lui legănat, de urs.

— Prieteni, acolo e fericirea, reluă domnul Edme, după ce vărul lui plecă. Cea pe care o veţi vedea, e garanţia vizibilă pe care ne-o dă ţara misterioasă în care vreau să vă duc. Noaptea trecută, am văzut-o pe Élisabeth pentru prima oară de când a crescut. Dormea. Am deosebit, în trăsăturile ei delicate, trăsăturile spirituale pe care ni le ascund simţurile şi am recunoscut semnul tainic al predestinaţilor. Copilul acesta se mişcă într-o ceaţă de lumină, pentru ochii celor care văd. Pătrunde în inimă pe potecile visului, în regiuni îndepărtate unde amintirea lumii noastre se şterge, apoi se trezeşte şi uită, dar în adâncul ei doarme ceva necunoscut, învăluit în toate iluziile cărnii. Ea n-o ştie. Şi cu toate astea bănuie această prezenţă dulce şi de temut în acelaşi timp, ghiceşte că a-l trezi pe cel care doarme înseamnă a zdruncina viaţa trupului şi că a-l libera înseamnă a muri, dar ea va şti să-i vorbească şi-i va auzi răspunsurile fără teamă. Vom merge cu ea dincolo de pustiurile minciunii. De pe acum aerul din jurul nostru

vibrează şi zbârnâie sub pulsaţia nevăzutului. Ascultaţi.

Ultimele cuvinte fură rostite încet, pe un ton liniştit, care contrasta cu înfăţişarea îngrijorată a ascultătorilor. Numai pe chipul domnului Agnel strălucea o fericire aproape supranaturală. Urmă o tăcere adâncă, în care se auzi zgomotul ultimei buturugi pe care flăcările o frângeau în două.

Serge tresări, când auzi numele Élisabethei. Până atunci stătuse la o parte, lângă doamna Angéli, care dormea într-un fotoliu cu fata ei. Femeia aceasta îmbrăcată de drum stătea cu bărbia în piept, îşi ţinea fata îmbrăţişată şi se părea că îmbrăţişarea lor nu slăbise în somn. Serge se uita din când în când la aceste două persoane a căror încremenire îl enerva puţin, sau arunca o privire către uşa oficiului şi-şi stăpânea cât putea nerăbdarea care ar fi putut să-l trădeze, dar când domnul Urbain ieşi din trapeză, tânărul se îndreptă binişor către fundul sălii unde domnea un întuneric aproape desăvârşit, ceea ce îi îngăduia să treacă nevăzut prin spatele domnului Edme. Peste o clipă, se strecură în oficiu.

În picioare, lângă masă, Élisabeth se uita drept în faţa ei şi părea că vede prin uşa care se închisese. Cu braţele moi, îşi împreuna degetele, într-o atitudine visătoare. Felinarul agăţat într-un cui îi lumina o jumătate de faţă pe care strălucea un ochi mare, fix, ale cărui gene păreau că nu clipesc niciodată. Paloarea obişnuită a frunţii şi a obrajilor ei ajungea la acea transparenţă a cărnii pe care o vezi uneori la cei ce dorm. Buzele îi erau uscate. Ai fi spus că viaţa fizică scădea în ea şi că inima, stăpânindu-şi bătăile, nu mai trimitea mâinilor şi feţei decât un sânge sărac.

— Élisabeth, şopti flăcăul, o să plecăm. Ai să faci ce-ţi spun eu.

Ea scutură din cap.

— Rămân.

Serge o apucă de braţ şi o trase în odaia din fund, închise uşa în urma lui.

— Eşti nebună? întrebă el. Ai să mă asculţi. Nu mai avem niciun minut de pierdut. S-au dus să te caute în odaia ta.

— Ştiu, spuse ea, am auzit. Am întredeschis uşa ca să ascult. Dar n-am să plec cu tine, Serge. Vreau să rămân aici.

Simţi deodată, în întuneric, două mâini sălbatice care îi strângeau mâinile la încheieturi.

— De ce? întrebă Serge.

— Pentru că am să fiu mai fericită la Fontfroide, cu domnul Edme, răspunse ea.

El o zgudui.

— Eşti prea proastă, şopti el răguşit. Dar n-am să mă tocmesc cu tine. Ai să mă urmezi.

Élisabeth nu se clinti. Îl auzi desfăcându-şi baierele şorţului şi azvârlindu-l cu furie într-un colţ al cămăruţei.

— Ascultă, îi spuse el. Eu n-am să te opresc fără voia ta. Dacă ai poftă să rămâi cu bărbosul ăsta bătrân, eşti liberă.

Deschise uşa care dădea în oficiu şi o luă pe fată de braţ.

— Vino, spuse el, nu te teme. Ai să-l vezi pe domnul Edme al tău.

Apucă repede lanterna de inelul ei mare de fier, apoi deschise a doua uşă cu genunchiul şi o trase pe fată până la mijlocul trapezei. Acolo se opri o clipă, de parcă ar fi vrut să calculeze o distanţă. Un strigăt de uimire primi apariţia celor doi tineri şi domnul Edme făcu un pas spre ei, dar Serge îl opri cu un cuvânt.

— O clipă, domnule Edme, strigă el tare. Voiaţi s-o arătaţi pe Élisabeth familiei. Iat-o. Dar nu e pentru dumneavoastră.

Spunând aceste cuvinte, roti felinarul cu mâna dreaptă şi-l aruncă cu toate puterile într-una din marile ferestre prin care intra lumina în trapeză. Felinarul trecu prin geamuri cu un zgomot

de explozie. În aceeaşi clipă, Serge răsturna masa cu o lovitură straşnică de picior. Sfeşnicele săriră, răspândindu-şi în toate părţile lumânările care se stinseră. Aceste două acţiuni aproape simultane fură atât de repezi, încât nimeni nu pricepu ce se petrecuse, dar zgomotul şi întunericul venit deodată îi uluiră şi-i ţintuiră locului pe toţi. Tânărul putu ajunge la uşă cu Élisabeth fără ca cineva să se gândească să-l împiedice.

XII

Serge o luase pe Élisabeth în braţe şi o strângea atât de tare, încât ea nu putu nici măcar să se zbată. Alergă de-a lungul culoarului care ducea în anticameră şi se află în curând în faţa uşii care dădea afară, dar uşa era încuiată, ca de obicei, la ora aceea târzie şi cheia se afla în buzunarul domnului Agnel. Serge şovăi. Nu era cu putinţă să spargă uşa. Pe de altă parte, dacă s-ar fi urcat la etajele de sus, se putea întâlni cu domnul Urbain. Totuşi domnul Agnel şi domnul Edme aveau să-l găsească pe fugar peste câteva clipe, aşa că n-avea de ales. Primele trepte ale scării fură urcate aproape dintr-un salt, dar tânărul fu gata să se împiedice din pricina oboselii şi a emoţiei şi trebui să se rezeme de perete. Deodată păru însufleţit de o vigoare nouă; începu din nou să urce.

Când ajunse la primul cat, îi auzi pe domnii Agnel şi Edme vorbind în anticameră. Serge astupă cu mâna gura Élisabethei şi privi în jurul lui. O lumânare aşezată pe pervazul unei ferestre arunca o lumină slabă. După ce făcu, câţiva paşi pe unul din cele două culoare, tânărul păru că se răzgândeşte şi se întoarse în goană spre scară. În clipa aceea, îl auzi pe, domnul Urbain deschizând şi închizând uşile de la etajul al treilea şi mormăind în barbă. Oricare ar fi fost planul lui Serge, el se hotărî numaidecât.

Se sui în vârful picioarelor până la etajul al doilea, cu sprinteneala unui animal şi se ascunse într-un culoar. Întunericul, zgomotul răsunător pe care îl făcea domnul Urbain coborând, toate înlesneau planul tânărului.

Stătea în picioare lipit de o uşă, cu un braţ trecut pe sub picioarele Élisabethei, cu celălalt în jurul umerilor ei, în aşa chip încât să-i poată acoperi cu mâna gura gata să strige. Peste o clipă

domnul Urbain trecu atât de aproape de ei încât îl auziră gâfâind.

— Urbain, strigă domnul Edme din anticameră, sigur că sunt sus.

— Nu la etajul trei, răspunse domnul Urbain, am fost acolo, nici la al doilea, pentru că i-aş fi auzit urcând.

— Caută la primul, dragă Urbain. Agnel şi cu mine o să stăm de pază aici.

Serge râse încet, pe tăcute. Aştepta ca domnul Urbain să ajungă la etajul întâi şi să înceapă inspecţia cerută de domnul Edme. Abia atunci o puse pe Élisabeth jos şi, strângând-o încă cu un braţ, deschise uşa.

Îşi împinse victima în odaie.

— Iartă-mă, spuse el încuind uşa cu cheia. O să ne purtăm mai frumos altă dată. Dacă vrei neapărat să strigi, va trebui să-ţi pun o batistă la gură şi să te leg de un scaun.

Élisabeth nu răspunse. Un chibrit trosni în liniştea aceea şi flăcăruia roşie străbătu întunericul, apoi atinse fitilul unei lumânări aşezate pe o masă. Se ivi o încăpere înaltă şi îngustă. Élisabeth desluşi, în lumina nesigură care strălucea slab în mijlocul unei mari mase de umbră, un pat cu cuverturi răscolite, un scaun de paie pe care era aşezat un veston negru şi o duşumea acoperită de ziare vechi şi o mulţime de mucuri de ţigară strivite cu piciorul.

— Şi acum, spuse Serge aruncându-se cu burta pe pat, odihnă. N-au să vină să ne caute aici. Ştii unde ne aflăm? În odaia lui Urbain. De altfel, sunt liniştit. Nici el, nici Bernard, n-ar ridica mâna să mă lovească, la nevoie m-ar apăra. Mai curând ai avea tu de furcă cu ei. Hei, nu spui nimic?

Fata rămase tăcută, se rezemase de cămin, cu privirea cufundată în partea cea mai întunecată a odăii.

— Cum pofteşti, spuse Serge întorcându-se pe spate şi împreunându-şi mâinile sub ceafă. Mie

nu mi-e frică de nimic şi de nimeni, adăugă el căscând. Aici se află puşca cu care omoară Urbain lupii şi un sertar plin de cartuşe. Dacă, aşa cum nădăjduiesc eu, Edme al tău organizează o vânătoare în jurul casei, putem să fugim în clipa aceea. Dacă nu, am să-l silesc cu puşca mea să-mi facă loc să trec pe scări.

Îşi puse picioarele unul peste altul şi căscă iar.

— Nu eşti prea vorbăreaţă de când te-ai îndrăgostit de domnul Edme, spuse el. Hai, dă-mi ţigările din buzunarul din dreapta al vestonului de colo, de pe scaun. Nu vrei? Ai să stai mult aşa?

O privi clipind puţin şi îngână:

— Eşti aşa de…

Dar oboseala nu-i mai îngădui să-şi sfârşească fraza şi aţipi fără să-şi dea seama.

Élisabeth lasă să treacă câteva clipe, apoi se îndreptă spre uşă şi-şi lipi urechea de tăblia ei. La primul cat se umbla de colo colo. Auzit vocea domnului Urbain care striga ceva în fundul unei săli, dar nu pricepu bine ce spunea. Apoi totul păru că se linişteşte. Peste o clipă îşi plimbă privirile în jurul ei şi se aşeză pe scaunul pe care era atârnat vestonul domnului Urbain. Acolo, cuprinsă parcă de ameţeală, îşi ascunse faţa în braţul îndoit pe care îl sprijini de spătarul scaunului şi rămase aşa un lung sfert de ceas. Serge dormea adânc. Din vreme în vreme suspina prin somn şi buzele lui întredeschise se mişcau, de parcă voiau să rostească ceva. Flacăra roşie a lumânării pâlpâia între aceste două făpturi nemişcate ca sub răsuflarea unei fiinţe nevăzute şi dădea acestei scene caracterul straniu al unei realităţi fantastice.

În sfârşit, fata se ridică. Plimbă întâi peste pereţii odăii privirea uimită a omului trezit din somn, apoi ochii i se opriră asupra patului pe care se odihnea Serge. Se uită o clipă la el, cu mirare şi nelinişte. În clipa aceea, el se întoarse pe o parte şi cheia odăii îi căzu din buzunar pe cuvertura roşie.

Obiectul acesta strălucitor păru a opri atenţia Élisabethei care se apropie binişor de pat şi apucă cheia cu două degete.

Deodată puse mâna pe umărul lui Serge; el se înfioră, dar nu se trezi. Atunci, pradă unei frici inexplicabile, ea îl zgâlţâi până deschise ochii.

Serge îşi trecu braţul peste obraz şi se ridică dintr-un salt în capul oaselor.

— Ce e? spuse el, dându-şi la o parte şuviţele care îi cădeau peste pleoape. Deodată, văzu cheia în mâna Élisabethei şi i-o smulse.

— Voiai să fugi! îngână el.

— Mi-e frică, spuse Élisabeth. De ce ne aflăm aici, Serge? Ce s-a întâmplat? Eram adineauri în oficiu, dar nu-mi mai aduc aminte ce s-a întâmplat pe urmă.

El o trase lângă el pe pat.

— Îţi baţi joc de mine? întrebă el.

Ea îşi întoarse faţa uluită către el. Serge o privi în ochi, apoi izbucni într-un râs atât de vesel, încât Élisabeth nu se putu împiedica să râdă o dată cu el. Deodată luă capul fetei în mâinile lui mari, aspre şi-şi lipi gura de a ei, cu un fel de lăcomie crudă. Élisabeth încercă zadarnic să-l respingă: victima fu cuprinsă de mijloc întâi cu un braţ, apoi cu celălalt şi se aplecă pe spate. Se înăbuşea. Auzea, în îmbrăţişarea asta în care se cuprindea toată furia unei dorinţe îndelung zădărnicite, şuieratul respiraţiilor lor şi bătaia sălbatică a inimii lui Serge la pieptul ei. Îi sfâşia rochia cu acel exces de putere pe care îl punea în toate mişcările lui, ca să i-o scoată mai repede şi-i simţi degetele care îi alergau pe spate şi şolduri. În jurul Élisabethei toate se clătinau. Îşi înnodă mâinile în jurul umerilor flăcăului şi închise ochii. El se ridică deodată, îl auzi dezbrăcându-se, dar nu cuteză să-l privească.

— Stinge, spuse ea.

El şovăi, apoi se supuse. Ea se trase până lângă perete, în întunericul în care jucau pete de

lumină, dar Serge fu dintr-un salt lângă ea şi, pentru prima oară, fata simţi pe toată carnea ei fierbinţeala plină de prospeţime a unui trup omenesc. Se zbătu instinctiv, atrasă şi în acelaşi timp înspăimântată de atingerea asta. I se părea, neştiutoare cum era, că băiatul încerca s-o zdrobească în menghinea picioarelor lui puternice şi a braţelor lui nemiloase. Îl rugă, cu voce întretăiată, să-i dea drumul. Dar el o strânse şi mai tare.

În clipa aceea un zgomot de paşi răsună pe culoar, apoi o voce de bărbat îl strigă pe Serge. El rămase nemişcat şi tăcu. Atunci paşii se apropiară şi cineva bătu în uşă. Butonul fu răsucit în toate părţile, apoi vocea liniştită a domnului Edme rosti aceste cuvinte:

— Serge, am motive întemeiate să cred că eşti în odaia asta cu Élisabeth. Dacă nu deschizi, va trebui să-l caut pe domnul Urbain, care are să spargă uşa. Gândeşte-te, prietene. Ar fi foarte supărător pentru noi toţi.

Aşteptă o clipă, suspină adânc şi se depărtă.

— Ce-ai să faci? şopti fata la urechea iubitului ei.

El îşi slăbi puţin îmbrăţişarea fără să-i răspundă, ţinu cu blândeţe trupul Élisabethei care fremăta lipit de el câteva minute şi păru tot atât de duios pe cât se arătase de brutal. Fata simţi că o sfâşie o durere cumplită şi îşi pierdu cunoştinţa. Când îşi veni în fire, Serge se afla gol în mijlocul odăii şi manevra o puşcă. Arma strălucea în lumina lumânării aprinse din nou. Serge învârtea puşca în mâini cu o mişcare delicată şi iute, cercetându-i cu o privire atentă trăgaciul. Stătea foarte drept, cu picioarele desfăcute, ca un om care aşteaptă o lovitură. Mari reflexe de lumină străluceau pe pielea galbenă şi netedă a pieptului şi a pântecelui lui, îl îmbrăcau cu un fel de armură şi dădeau goliciunii lui ceva cast şi eroic.

— Ce faci acolo? întrebă fata în şoaptă.

— Lasă, răspunse el.

Se îndreptă către uşă şi ieşi. Élisabeth auzi lipăitul picioarelor lui goale pe duşumea, apoi îl auzi oprindu-se. Trecură câteva minute de tăcere adâncă. Deodată, la etajul de dedesubt, se deschise o uşă. Paşi grăbiţi urcau. Un zvon mare de glasuri, întrerupt brusc de un foc de armă. Pe scară răsună un ţipăt cumplit.

Tânărul se întoarse în odaie şi învârti cheia în broască; mâinile îi tremurau uşor. Élisabeth nu se mişcă.

— Ce-ai făcut? întrebă ea peste o clipă.

— Dobitocul ăla de Agnel, răspunse Serge, lovind cu călcâiul în duşumea. S-a aruncat în faţa lui Edme, în clipa în care trăgeam.

— L-ai omorât pe domnul Agnel! rosti Élisabeth.

— Taci! porunci Serge.

Se ridică, îşi luă iar puşca şi ieşi din nou. Se opri în capătul culoarului. Gemetele domnului Agnel ajungeau până la el. Rănitul fusese dus într-o odaie de la etajul întâi şi uşa rămăsese deschisă.

— Domnule Edme, spunea domnul Agnel, am să mă duc în casa aceea… ştiţi care, în casa nevăzută?

— Fără îndoială, Agnel, fără îndoială.

— Veţi fi şi dumneavoastră acolo? întrebă rănitul.

— Sigur că da, dragul meu Agnel. Urbain, moaie şervetul în apă.

Serge auzi zgomotul apei într-un lighean şi un horcăit întretăiat.

— Vreau să vă mai cer ceva, domnule Edme, spuse Agnel cu o voce mai nedesluşită.

— Ce anume?

— Are să vină şi Serge cu noi?

— Dacă îl ierţi, Agnel.

— Dacă îl iert? Vreau să vină, domnule Edme, vreau să vină şi el.

Vorbea într-un chip ciudat, aproape copilăresc.

— Mi-e frică să nu cad, spuse el deodată. Sunteţi aici?

— Da, Agnel. N-am să te părăsesc.

Muribundul suspină şi iar urmă o tăcere, în timpul căreia Serge îl auzi pe domnul Urbain storcind o rufă plină de apă.

— E zadarnic, spuse domnul Edme. Şi numaidecât adăugă, plângând: Ah, dragul meu, văr, nu există dragoste mai mare decât aceea care te face să-ţi dai viaţa pentru prietenii tăi.

— Domnule Edme, domnule Edme, chemă rănitul de parcă lumea celor vii se şi depărta, ceea ce aţi spus, ar trebui…

— Da, Agnel, spune mai departe, sunt aici.

— … înscris pe faţa…

Restul frazei se pierdu într-un fel de gângăveală…

— Îmbracă-te, plecăm, spuse Serge, intrând în odaia în care îl aştepta Élisabeth.

Pentru că ea nu se clintea, o zgâlţâi de umăr. Ea se ridică, îşi adună hainele cu o mână tremurătoare. Pe faţa ei de o paloare de ceară, umbre vinete îi încercănau ochii.

— Şi domnul Agnel? întrebă ea deodată.

Serge îşi încheie cureaua, păru că n-o aude.

— Agnel are braţul sfărâmat, spuse el în sfârşit.

După ce fură îmbrăcaţi amândoi, Serge îşi luă puşca pe umăr şi suflă în lumânare. Trase cu urechea câteva clipe la zgomotele din casă, apoi spuse:

— Élisabeth, poţi să-mi juri că ai să mă asculţi?

Mâna Élisabethei căută pe întuneric mâna tânărului. Şopti:

— Da, Serge.

— Ai să mergi în urma mea până când vom ieşi din grădină. Dacă încearcă cineva să ne taie drumul pe scară, trag întâi în aer. Să nu-ţi fie frică. Poţi ţine două sute de oameni la respect cu o singură puşcă.

Deschise uşa cât putu de uşor şi merse în vârful picioarelor până la capătul culoarului. Élisabeth îl urmă. O tăcere nemaipomenită învăluia casa, în care totul părea că doarme. O apucară pe scara întunecoasă şi treptele trosneau sub picioarele lor. Serge înainta încet, dar Élisabeth simţi rampa tremurând sub mâna lui.

În clipa în care ajungeau în capul primului etaj, o lumină păru că ţâşneşte deodată de la parter, însoţită de un zgomot mare de glasuri. Câteva persoane se repeziră în anticameră.

— Urcă-te înapoi, porunci Serge.

Abia avură vreme să ajungă la etajul de deasupra şi la întunericul ocrotitor, când câteva felinare aruncară pe ziduri silueta mişcătoare şi uriaşă a unui grup mic de oameni. Domnul Edme şi domnul Urbain ieşiră în goană din odaia în care murise domnul Agnel.

— Ce se întâmplă? strigă domnul Edme. Unde vă duceţi?

— Eu l-am trimis pe Marcel după jandarmi, spuse atunci domnul Urbain. Era singurul lucru de făcut, crede-mă, dragă vere. Iartă-mă că nu ţi-am cerut părerea. Voi urcaţi-vă, adăugă el adresându-se câtorva oameni în uniformă. Sigur că s-a ascuns la etajul doi.

Serge o împinse pe Élisabeth; amândoi se urcară la ultimul etaj.

— Sunt înarmaţi, şopti Serge pe culoarul care ducea la uşa Élisabethei. Ar fi mai bine să încercăm să fugim pe o fereastră.

După ce încuie uşa odăii răsucind cheia de două ori, tânărul se rezemă de perete şi răsuflă adânc. Dincolo de ferestre cerul începea să pălească şi o lumină slabă, cenuşie, îţi îngăduia de

pe acum să deosebeşti contururile mobilelor din odăiţă. Élisabeth se înfioră.

— Ascultă, spuse Serge. Dacă faci tot ce-ţi spun eu, toate au să meargă bine şi peste o jumătate de ceas o să ne aflăm în pădurile de la Hestrus. Vino cu mine.

Se îndreptă către fereastră şi o deschise larg. Valea se îneca într-o ceaţă deasă, care se ridica, plutind, până la temelia casei a cărei siluetă mare, neagră, părea că înaintează încet, ca o corabie mare. Élisabeth îşi aruncă privirea în gol şi măruntaiele i se strânseră ca într-o gheară.

— N-am să pot, îngăimă ea.

Atunci flăcăul fu cuprins de o furie neaşteptată; îşi apucă iubita de încheieturile mâinilor şi o făcu să cadă în genunchi. Înainte de a-şi veni în fire, Élisabeth simţi ţeava puştii între buzele ei. Rămase nemişcată de groază, dar avu impresia ciudată că pielea i se întindea pe frunte.

— Ai să mă asculţi? întrebă Serge.

Ea se lăsă să cadă pe podea şi nu răspunse.

— Haide, spuse el mai liniştit. Ridică-te. Ai să stai la fereastră să te uiţi bine ce fac eu, unde pun piciorul. Când am să-ţi spun să vii, să nu pregeţi, mă auzi? Şi să nu te uiţi în jos. Am să fiu acolo. Ai să asculţi ce-am să-ţi spun eu. Dacă, din nenorocire, nu m-ai urma…

O luă deodată în braţe şi o sărută pe gură.

Peste o clipă era în picioare pe pervazul ferestrei, cu hainele lui sfâşiate, cu picioarele depărtate, cu mâinile în şolduri, cu spatele întors spre cer.

— Mie frică? rosti el, cu un râset care făcu să-i bată inima Élisabethei.

Îl văzu cum îngenunche încet, cu precauţie, apoi întinde un picior într-o parte, în gol, cu mâna încleştată pe oblon. Fiecare dintre mişcările lui era plină de o delicateţe felină. Timp de o clipă sau două avu o şovăire, poate că vârful piciorului lui nu găsea scobitura pe care o căuta în piatră. În

sfârşit, umerii îi coborâră şi la înălţimea ferestrei nu se mai văzu decât capul frumos şi atent, apoi fruntea şi părul de un galben-arămiu.

— E foarte uşor, strigă el de sub fereastră. Ceva mai jos e un jgheab.

Élisabeth căzu în genunchi în faţa ferestrei şi deschise gura de parcă ar fi vrut să ţipe.

— Hai, vino! se auzi glasul lui Serge. Când ai să fii pe pervaz, să te apuci întâi de oblon, ca mine. Te-ai uitat bine adineauri?

Fata îşi adună toate puterile şi strigă răguşit: „Da”.

— Când ai să apuci cu mâna stângă, urmă Serge, să ţii încă mâna dreaptă pe marginea ferestrei şi să cauţi cu piciorul stâng scobi…

Cuvântul acesta fu curmat de un urlet. Élisabeth nu se mişcă, dar ochii îi ieşiră din orbite şi-şi acoperi urechile cu mâinile. Trecu un timp destul de lung, apoi fata se îndreptă puţin şi chemă încetişor:

— Serge!

Părea că o dată cu frigul şi cu ceaţa, intra în odaie tăcerea pământului adormit, dar dincolo de marele zid alb ghiceai primele pâlpâiri ale luminii. Peste câteva minute Élisabeth se ridică şi, ajutându-se de un scaun, se urcă pe marginea ferestrei. Stătu în picioare, cu ochii închişi, cu faţa spre cer şi respiră adânc aerul umed, care îi aducea toate miresmele pădurilor şi ale pământului. Tâmplele i se băteau, îi fu frică să nu cadă şi se ţinu de obloane, dar prăpastia o chema, pentru că aparţinea prăpastiei din ziua în care se aplecase pentru prima oară deasupra stâncilor de culoarea sângelui şi îi vorbea acum cu vocea ei adâncă, tăcută, în limbajul tainic pe care nu-l înţeleg decât morţii. Deodată Élisabeth îşi închipui că toată casa se apleacă înainte, ca s-o scuture parcă de pe pereţii ei. Copilul îşi îndoi genunchii şi-şi dădu drumul.

Atunci deschise din nou ochii. Văzu marea masă neagră a Fontfroidei cufundându-se în cer ca o corabie care se îneacă şi, în clipa care urmă, gustă toată grozăvia nimicirii. Iuţeala căderii o împiedica să strige. N-avea impresia că ar cădea, îi părea, dimpotrivă, că pământul, tufişurile sălbatice şi marile stânci care sfâşiau ceaţa, toate urcau spre ea cu un singur zvâcnet, cu o viteză înfiorătoare şi o legănare uriaşă de la dreapta la stânga, de parcă pământul ar fi fost beat.

În delirul ei, vede un om mergând prin cer şi îndreptându-se fără grabă spre ea. Élisabeth îl vede limpede cum înaintează în gol, cu pasul lui larg, măsurat, ca pe un drum şi recunoaşte în curând chipul domnului Agnel, dar luminat de o fericire strălucitoare. Bătrânul prostănac îi întinde mâinile cu un zâmbet de o bunătate cerească şi ea se simte ridicată de la pământ de o putere căreia nu i te poţi împotrivi.

Observații

[←1]

Nebun bătrân (engl.).

Table of Contents

PRIMA PARTE 3
I 3
II 10
III 20
IV 25
V 29
VI 36
VII 38
VIII 44
IX 51
X 57
XI 69
PARTEA A DOUA 78
I 79
II 87
III 104
PARTEA A TREIA 115
I 116
II 124
III 135
IV 140
V 147
VI 162
VII 168
VIII 177
IX 185
X 193
XI 211
XII 257
Observații 269